

Hizmete Özel

FAFSL

ÜST DÜZEY YAKINLIĞI

Bakan, Müvekkil, Müvekkil, Müvekkil
Genel Müdür Yardımcıları, Müvekkil

KRONOLOJİ :

1 Ocak - 31 Aralık 1989 tarihleri arasında yapılan toplantılar, görüşmeler, konferanslar, toplantılar, çalışmalar v.s.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI 1989 TARİHÇESİ

Dışişleri Eğitim Merkezi

Ankara

Ocak 1990

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Hizmete Özel

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Ayınışat No: 12747

Yer No:

Hizmete Özel

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
1989 TARİHÇESİ

Dişışler Eğitim Merkezi

351.01

DİŞ

1990

Ankara

Özür 1990

04597

T.C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Tarihçe, Bakanlık birimlerinden alınan bilgilere dayanılarak hazırlanmıştır.

Hizmete Özel

TARİHÇE FİHRİSTİ

Sahife
No.

1. ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER :

Bakan, Müsteşar, Müsteşar Yardımcıları, Genel Müdürler,
Genel Müdür Yardımcıları, Müstakil Daire Başkanları 5

2. KRONOLOJİ :

1 Ocak - 31 Aralık 1989 tarihleri arasında Türkiye'nin dış
ilişkilerindeki önemli olaylar, faaliyetler, temaslar, yapılan
anlaşmalar v.s. 35

3. ÖNEMLİ ZİYARETLER TAKVİMİ :

a — Cumhurbaşkanının ziyaretleri 79

b — Başbakanın ziyaretleri 79

c — Dışişleri Bakanının ziyaretleri 80

d — Dışişleri Bakanlığı Müsteşarlarının ziyaretleri 81

e — Türkiye'ye yapılan Devlet Başkanı Hükümet Başkanı,
Dışişleri Bakanı, Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Yabancı
üst düzey yönetici ziyaretleri 82

4. DIŞİŞLERİ BAKANININ KONUŞMALARI :

a — TBMM Bütçe Komisyonunda Yaptığı Bütçe Sunuş
Konuşması 87

b — TBMM Genel Kurulunda Yaptığı Bütçe Sunuş Konuşması 122

c — Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Yaptığı Konuşma 158

d — Bulgar Dışişleri Bakanı Mladenov'un BM Genel Kuru-
lunda Yaptığı Konuşmasına Karşılık Yaptığı Konuşma 169

e — TBMM'de Ermeni Tasarısı Hakkında Yaptığı Konuşma 170

f — TBMM'de Ermeni Tasarısının Türk - Amerikan İlişkile-
rine Yapabileceği Etkiler Hakkında Yaptığı Konuşma 171

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

5. ÖNEMLİ KONULARDAKİ MEKTUPLARIN, AÇIKLAMALARIN VE BİLDİRİLERİN METİNLERİ : 179
(Bu bölümün içindekiler, tarih sırasına göre bölüm başında gösterilmiştir.)
6. MESLEK MEMURLARI KIDEM LİSTESİ :
- a — Büyükelçiler 273
- b — 1 ilâ 9 derecelerdeki meslek memurları 276
- c — Emekli olan ve vefat eden Bakanlık mensupları 286
7. DIŞİŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN ÇALIŞMALARI :
- a — Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin 21. Dönem Aday Meslek Memurları Eğitim Dönemi Açış Konuşması 289
- b — Dışişleri Eğitim Merkezi Başkanı Büyükelçi Erdem Erner'in konuşması 293
- c — Dışişleri Eğitim Merkezi Başkanlığı tarafından 1989 yılında gerçekleştirilen eğitim ve diğer faaliyetler 295
- d — 20. Dönem Eğitim Programına katılan Aday Meslek Memurları 296
8. REFERANS BİLGİLERİ :
- a — Büyükelçiliklerimizin Akredite oldukları Ülkeler Listesi 299
- b — Elçi - Müsteşar atanabilecek Büyükelçilik ve Daimi Temsilcilikler Hakkında Yönetmelik 300
- c — Dışişleri Bakanlığı Merkez Teşkilâtı Kodları 302

1. ÜST DÜZEY YÖNETİCİLER

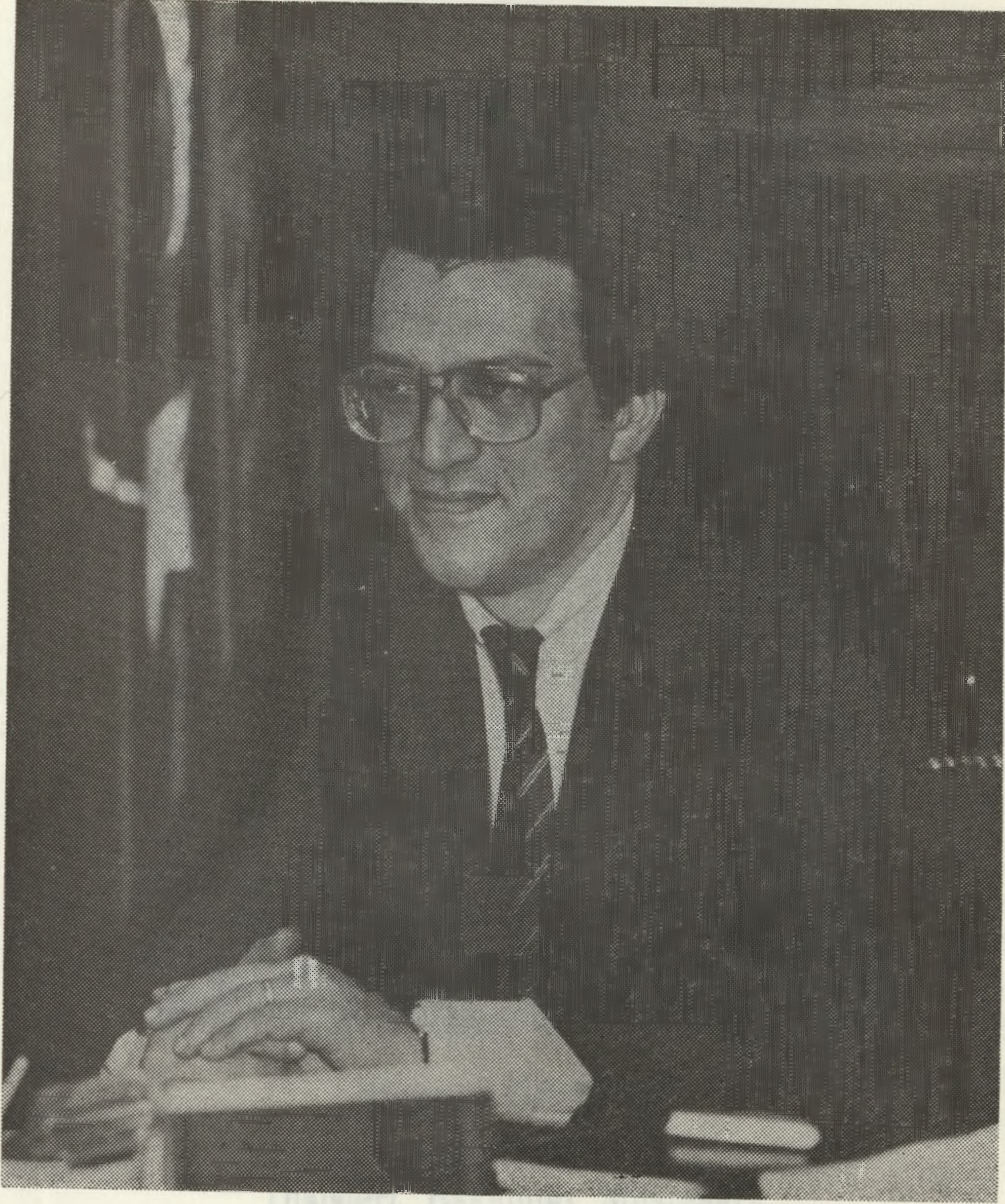
A. Mesut YILMAZ

Dışişleri Bakanı

İstanbul, 1947

22.12.1987

5. ÖNEMLİ KONULARDAKİ Mektupların, Açıklamaların ve Bildirilerin Metinleri :	179
(Bu bölümde icinlemler, şekil sırasına göre bölüm başında gösterilmektedir.)	
6. MESLEK MEMURLARI KİŞİLERİ LİSTESİ :	
a - Büyükelçiler	273
b - I ve II sınıflardaki meslek memurları	276
c - Kanalı olan ve yasal olan Bakanlık memurları	280
7. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MEMURLARININ ÇALIŞMALARI :	
a - Dışişleri Bakanlığı Merkezine Büyükelçi Tuğay Özçeri'nin El. Dairesi Aday Meslek Memurları Eğitim Dönemi Aday Sınavları	287
b - Dışişleri Bakanlığı Merkezine Büyükelçi Erdem Ersoy'un El. Dairesi Aday Meslek Memurları Eğitim Dönemi Aday Sınavları	291
c - Dışişleri Bakanlığı Merkezine Bakanlık tarafından 1989 yılında düzenlenen yarış ve diğer faaliyetler	295
d - El. Dairesi Eğitim Programına katılan Aday Meslek Memurları	298
8. BAKANLIĞIN İZLENLERİ :	
a - Bakanlık bünyesinde Akademi ödülleri Ökeler Listesi	300
b - El. Dairesi bünyesinde Büyükelçilik ve Daimi Temsilciliklerde Yabancı Dil	306
c - Dışişleri Bakanlığı Merkez Teşkilatı Kodları	302

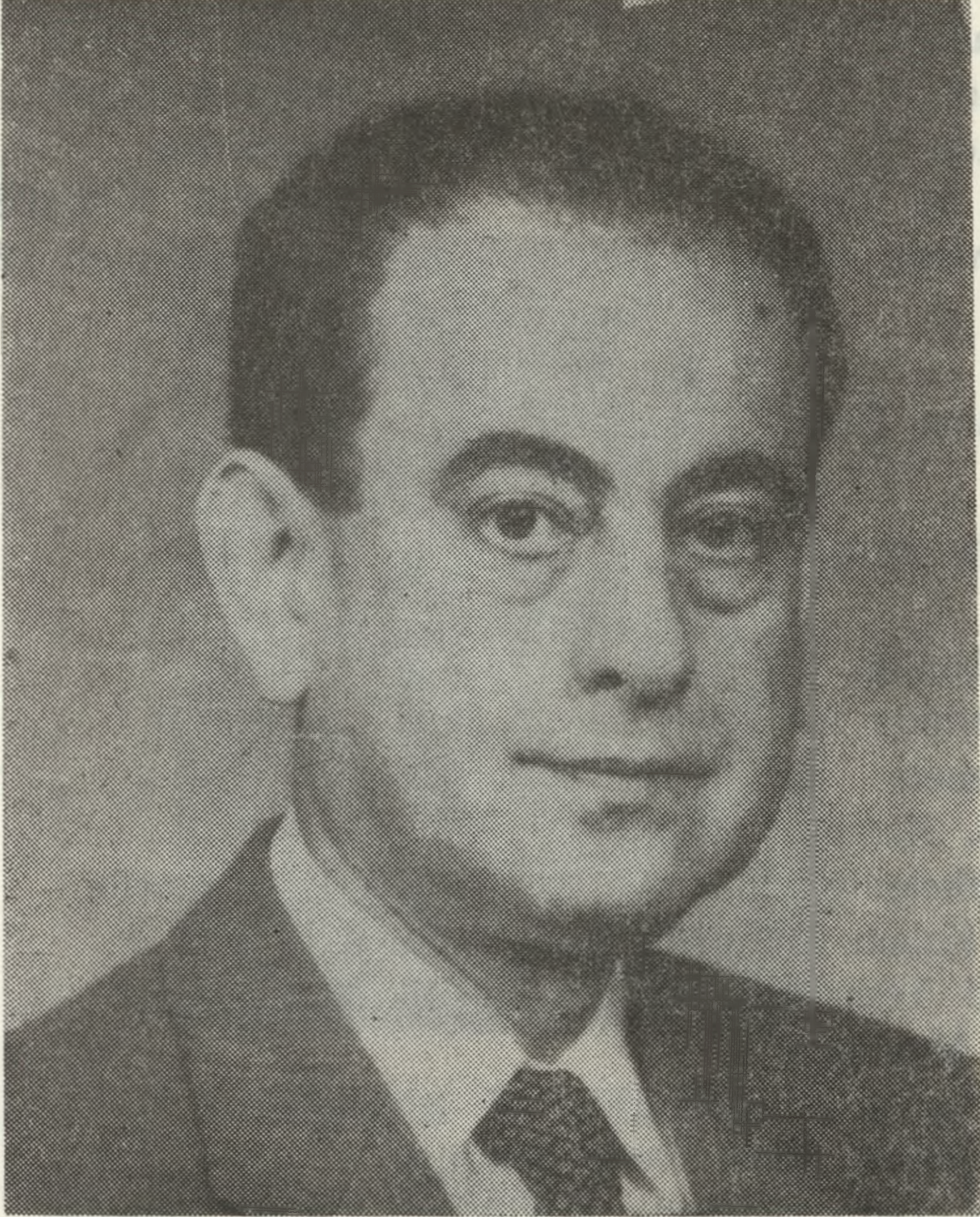
A. Mesut YILMAZ

Dışışleri Bakanı

İstanbul, 1947

22.12.1987

MÜSTEŞAR, BÜYÜKELÇİ TUGAY ÖZÇERİ'NİN
KISA ÖZGEÇMİŞİ

1983 - 1984
1984 - 1986
1986 - 1987
1987 - 1972
1972 - 1974

1974 - 1979
1979 - 1988
1988
1988 - 1989
1989
1989

Tugay ÖZÇERİ
Büyükelçi
Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı
İstanbul, 7.12.1939
27.7.1989

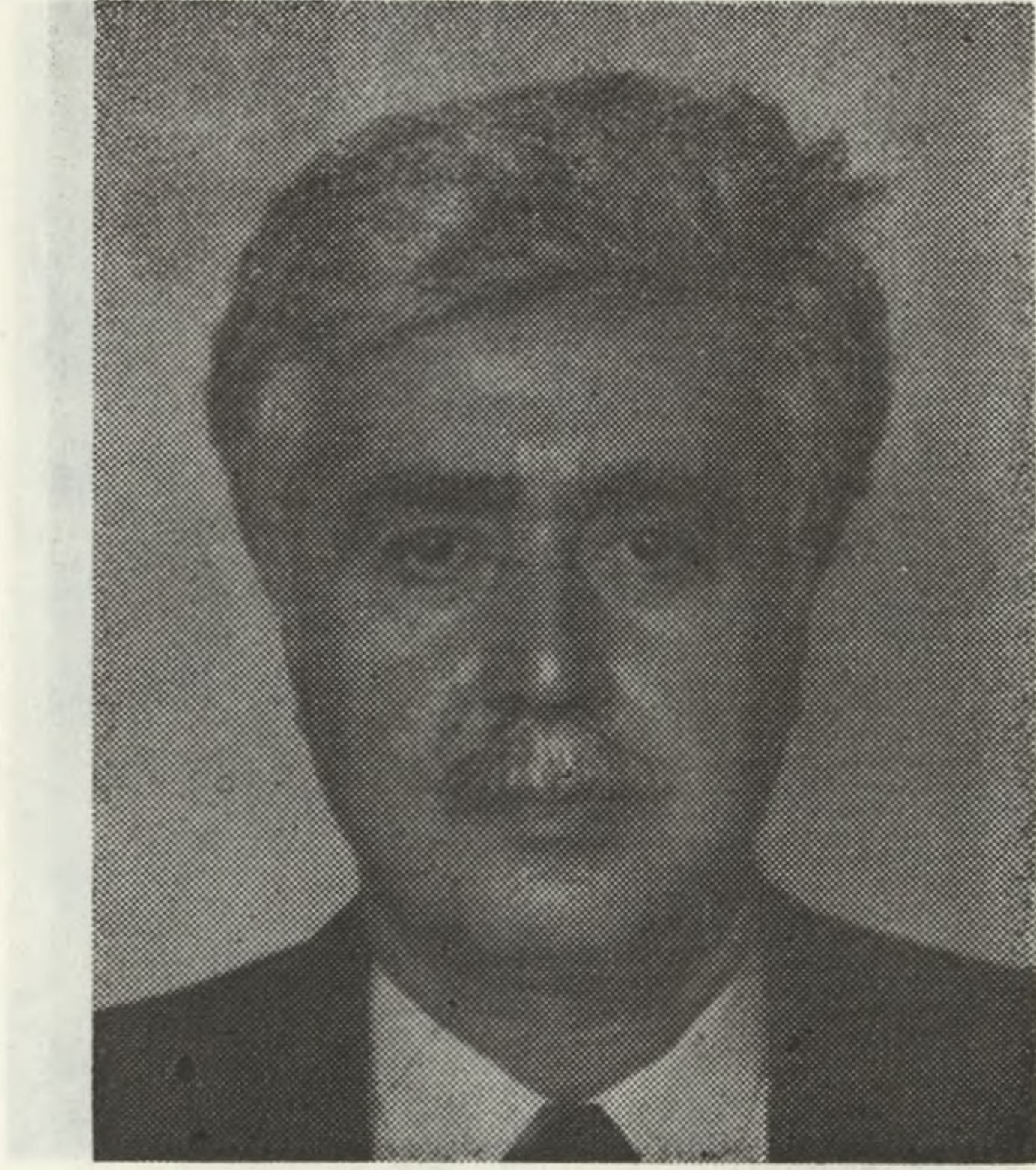
Adı ve Soyadı
Babasının Adı
Annelerinin Adı
Doğum Yeri
Öğrenim Görmüş
Bildiği Yabancı
BULUNDUĞU
Dışişleri Bakanlığı
NATO Dairesi
Askerlik Hizmetleri
I. Dairede
London Büyükelçiliği
Bakan Özel
NATO Dairesi
Büyükelçilik
NATO Sektörü
Müsteşarlık
NATO Dairesi
Müsteşar İktisadi İşleri
Müsteşar

**MÜSTEŞAR, BÜYÜKELÇİ TUGAY ÖZÇERİ'NİN
KISA ÖZGEÇMİŞİ**

Adı ve Soyadı	:	Tugay ÖZÇERİ
Babasının Adı	:	Mehmet Raşit
Annesinin Adı	:	Hayrinüsa
Doğum Yeri ve Yılı	:	İstanbul, 7.12.1939
Öğrenim Gördüğü Okullar	:	Lise : Ankara Koleji 1959
	:	Yüksek : SBF 1963
	:	Lisans Üstü : —
Bildiği Yabancı Diller	:	İngilizce

BULUNDUĞU GÖREVLER :

Dışişleri Bakanlığı	
NATO Dairesinde Aday Meslek Memuru, 3. Kâtip	1963 - 1964
Askerlik hizmeti	1964 - 1966
I. Dairede 3. Kâtip	1966 - 1967
Londra Büyükelçiliğinde 3. ve 2. Kâtip, OE Başkâtibi	1967 - 1972
Bakan Özel Kalem Müdürü, Şube Müdürü	1972 - 1974
NATO Daimi Temsilciliğinde Ortaelçilik Müsteşarı, Büyükelçilik Müsteşarı	1974 - 1979
NATO Sekreteryasında izinli	1979 - 1988
Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdürü	1988
NATO Daimi Temsilciliğinde Büyükelçi, Daimi Temsilci	1988 - 1989
Müsteşar İkili Siyasi İşler Yardımcısı, Büyükelçi	1989
Müsteşar	1989

Hüseyin E. ÇELEM

Büyükelçi

Müsteşar İkili Siyasi İşler Yardımcısı

İstanbul, 28.9.1937

27.7.1989

MÜSTEŞAR, BÜYÜKELÇİ TÜGAY ÖZÇERİNİN
KISA ÖZGEÇMİŞİ

Adı ve Soyadı

Tugay ÖZÇERİ

Babasının Adı

Mehmet Raşit

Annesinin Adı

Hayriyye

Doğum Yeri ve Yılı

İstanbul 7.12.1929

Öğrenim Gördüğü Okullar

İstanbul 1959

İşleri Yabancı Dil

BULUNDUĞU GÖRÜŞ

Dışişleri Bakanlığı

NATO Dairesinde

Askerlik Hizmeti

I. Dairede 3. Katip

London Büyükelçiliği

Bakan Genel Kalemi

NATO Daimi Temsil

Büyükelçilik Müsteşarı

NATO Sekreteryanında

Müsterek Güvenlik İşleri

NATO Daimi Temsil

Müsteşar İktisadi İşleri

Müsteşar

1963 - 1964

1964 - 1966

1966 - 1967

1967 - 1972

1972 - 1974

1974 - 1979

1979 - 1988

1988

1988 - 1989

1989

1989

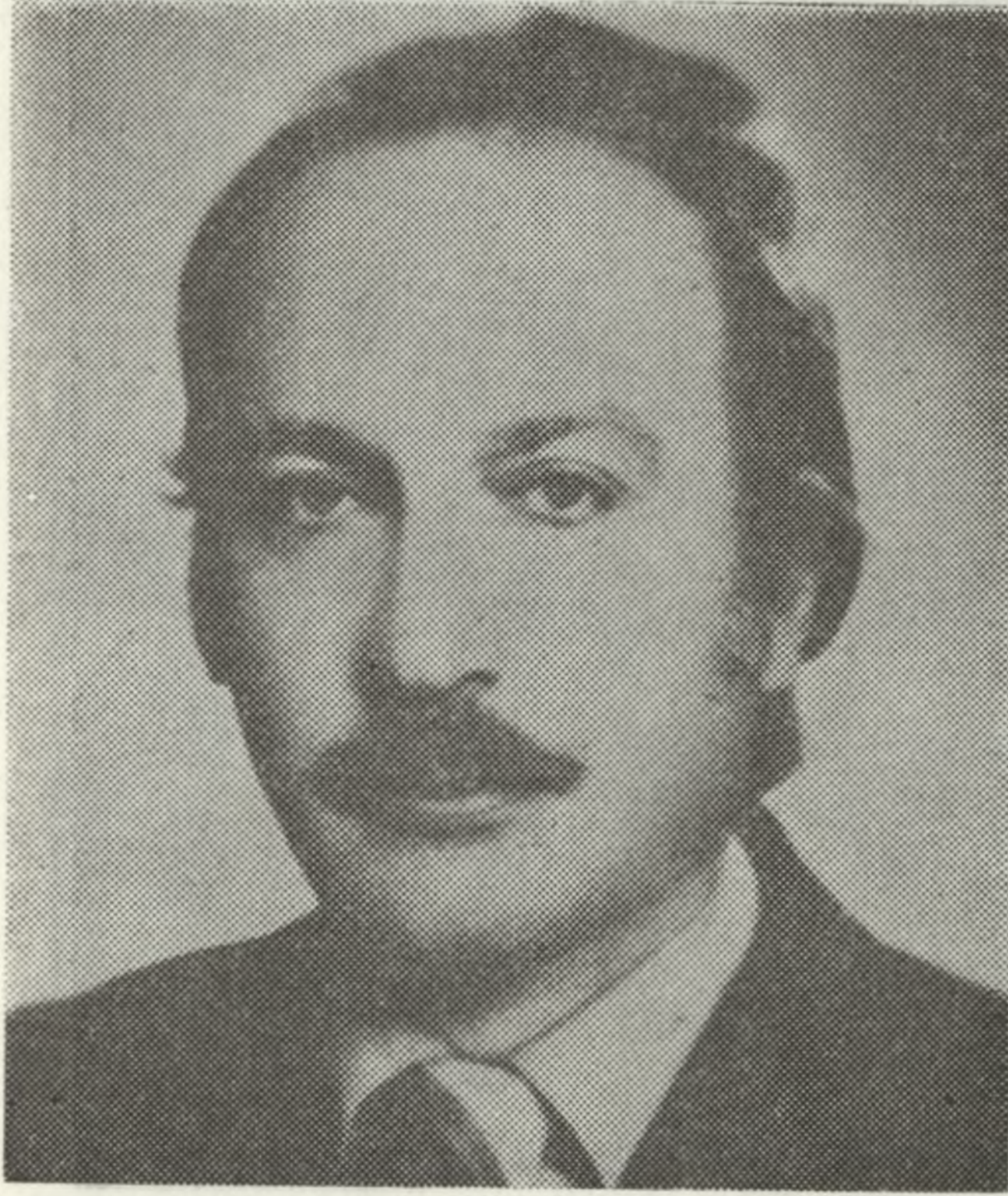
Filiz DİNÇMEN

Büyükelçi

Müsteşar Çok Taraflı Siyasi İşler Yardımcısı

Zonguldak, 24.7.1939

30.6.1989

Tanşuğ BLEDA

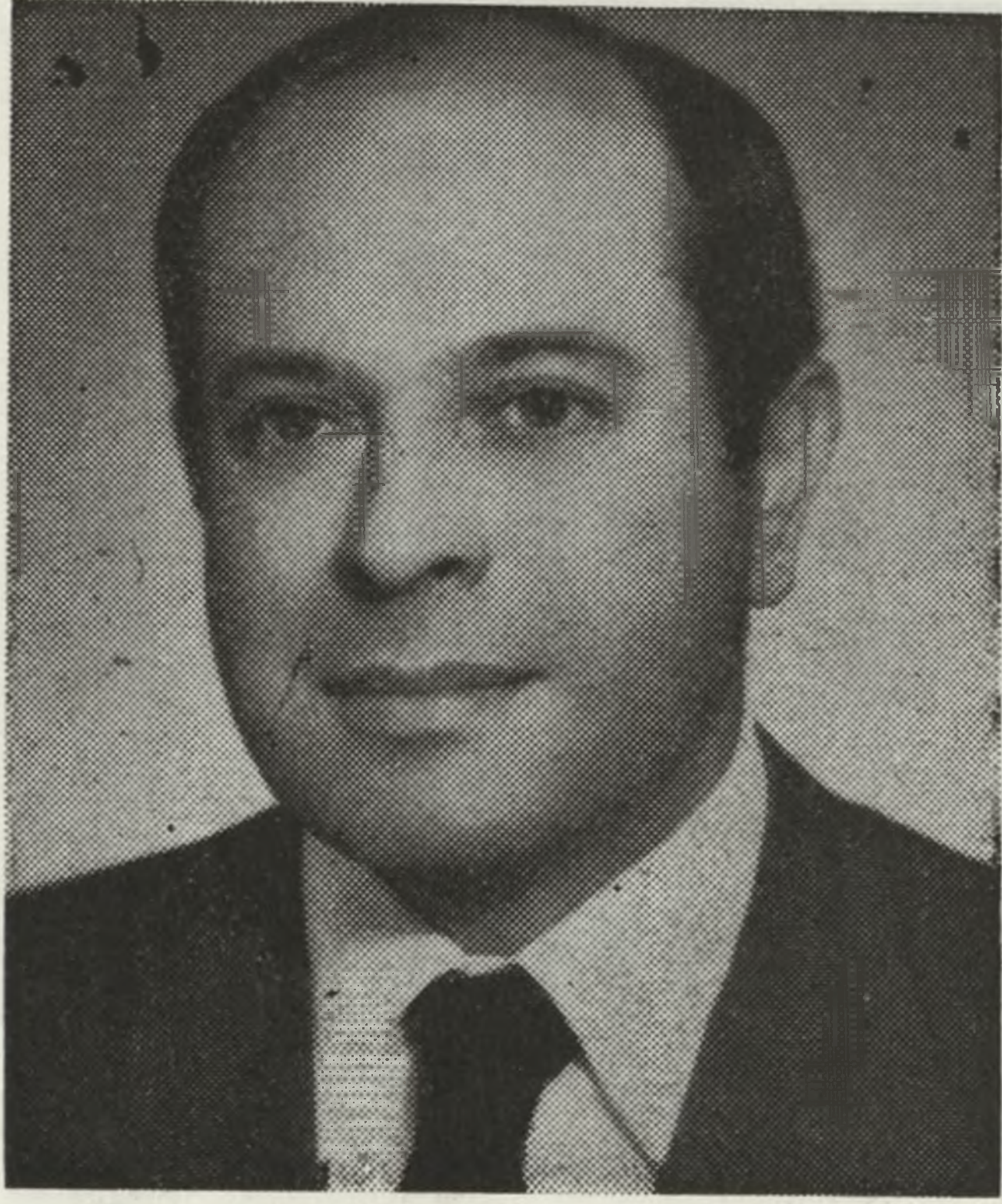
Büyükelçi

Müsteşar Ekonomik İşler Yardımcısı

Ankara, 16.11.1934

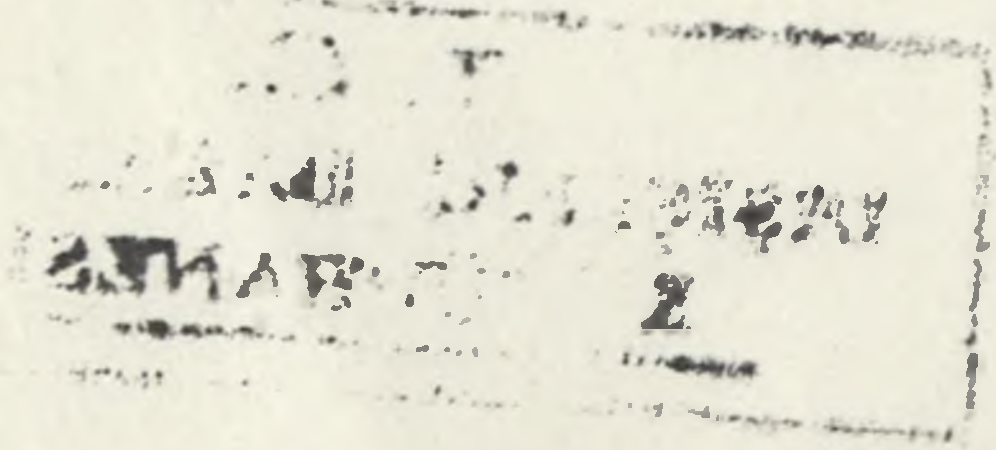
1.3.1988

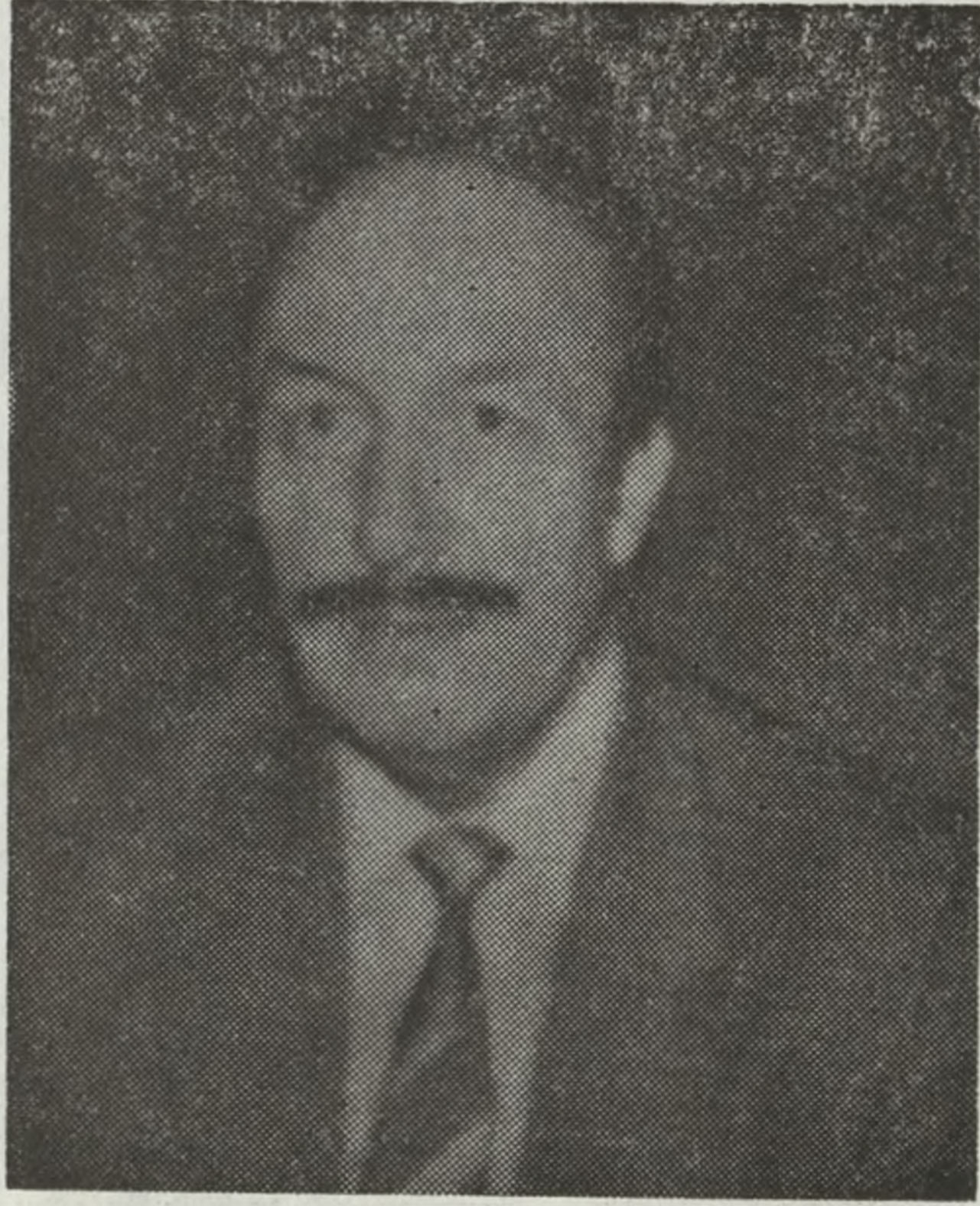
T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Ömer E. LÜTEM

Büyükelçi
Müsteşar İdarî İşler Yardımcısı
İstanbul, 17.10.1933
17.7.1989

Ö. Faruk ŞAHİNBAŞ

Büyükelçi

Teftiş Kurulu Başkanı

İstanbul, 3.8.1927

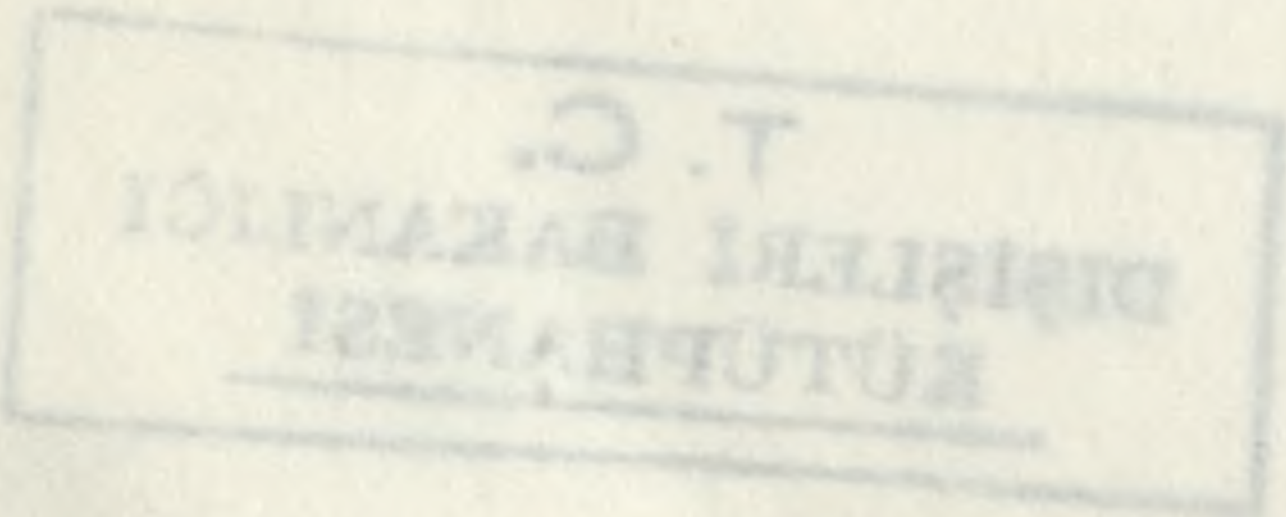
2.5.1988

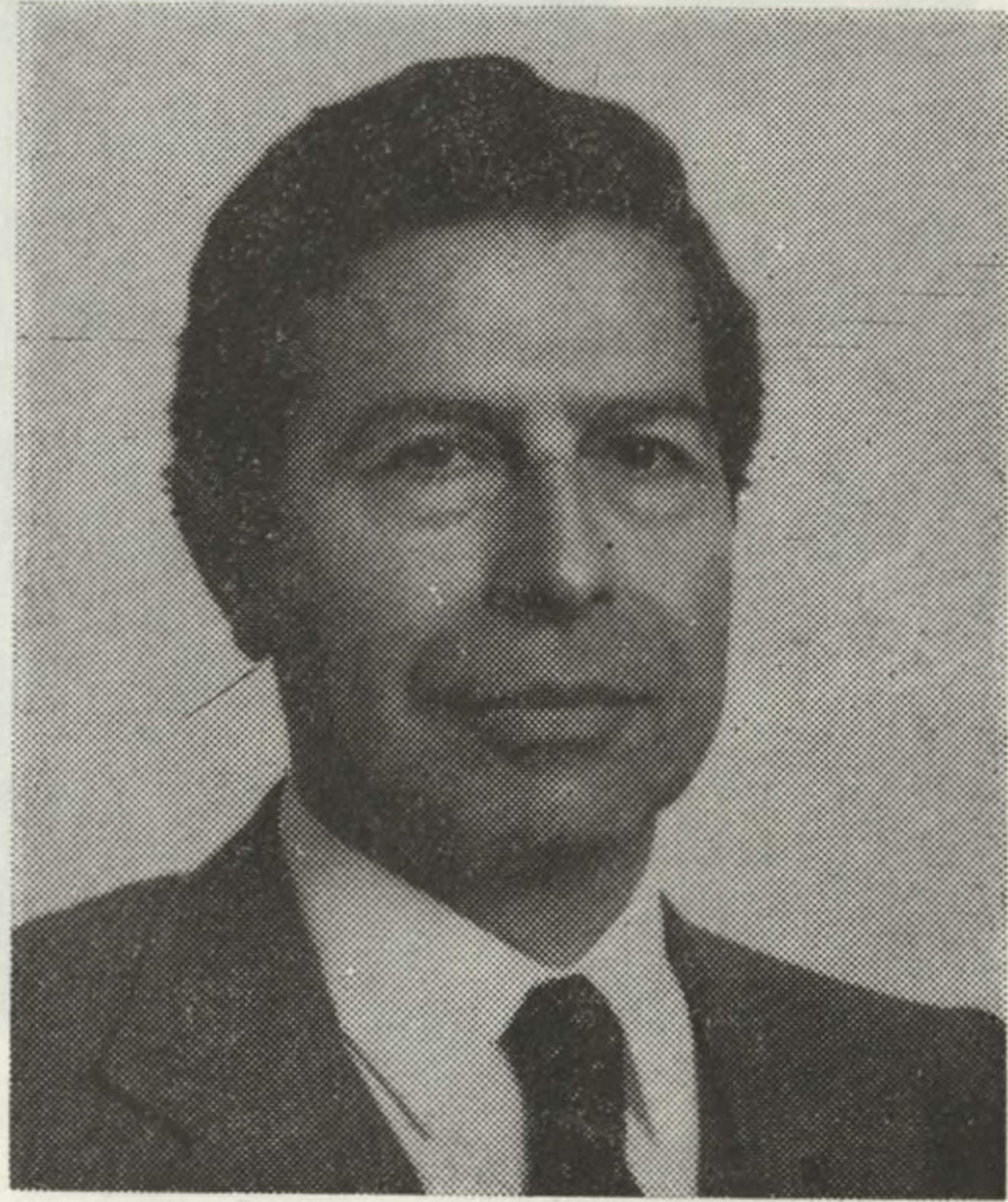
T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Erdem ERNER

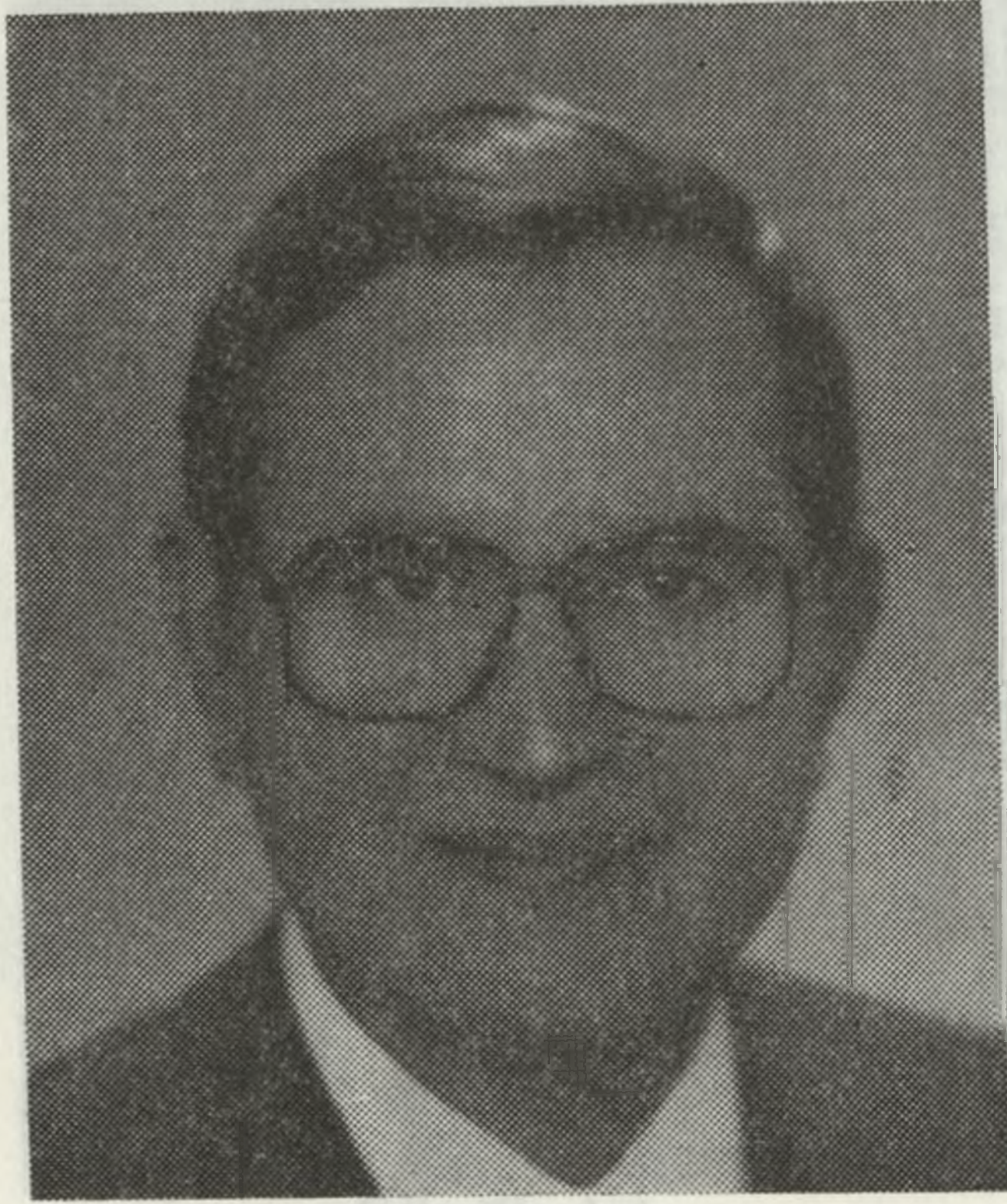
Büyükelçi
Dışişleri Eğitim Merkezi Başkanı
Büyükada, 15.5.1927
1.9.1989

İsmet BİRSEL

Büyükelçi
Kültür İşleri Genel Müdürü
İzmir, 8.2.1934
1.12.1989

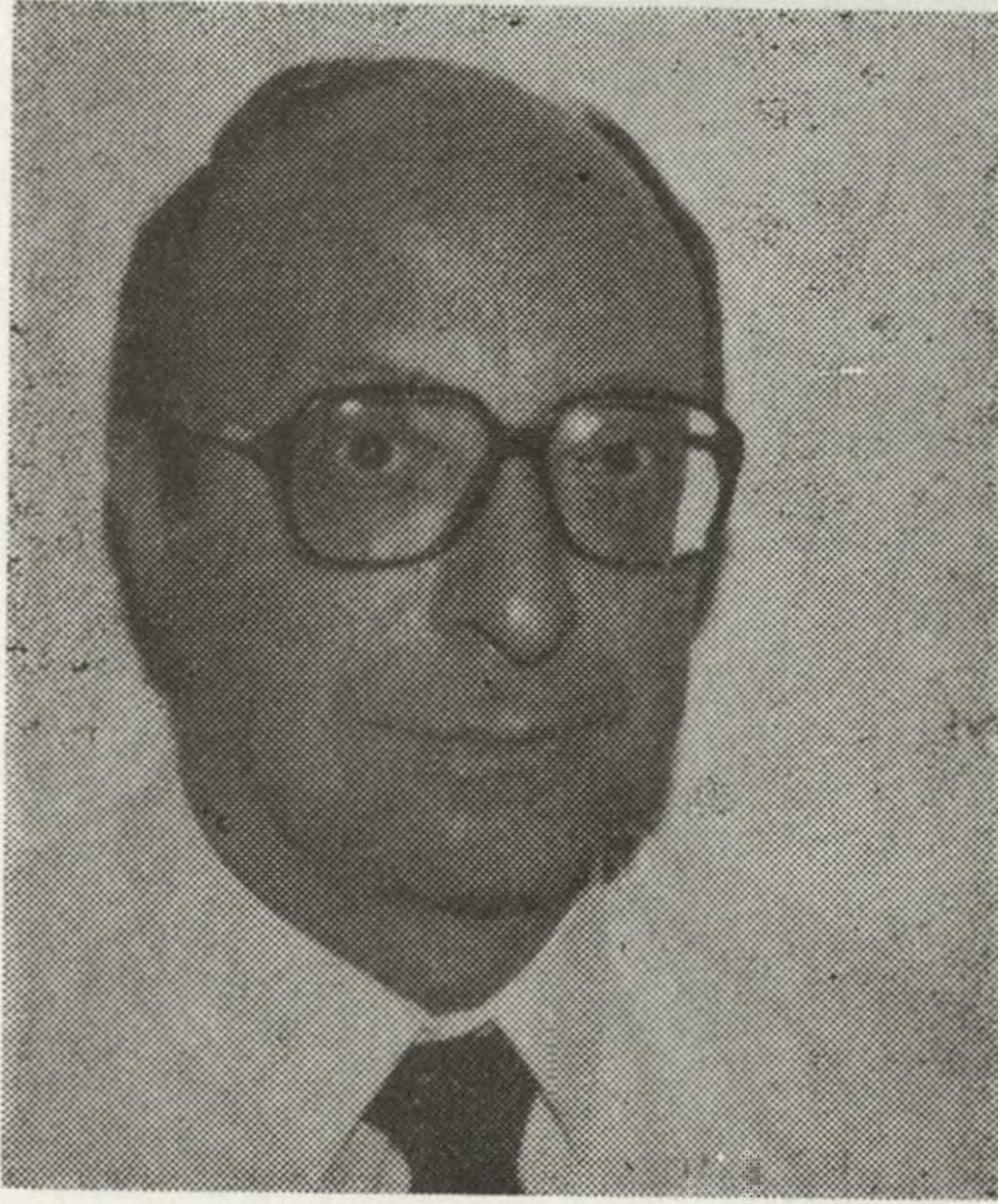
Üstün DİNÇMEN

Büyükelçi

Protokol Genel Müdürü

İstanbul, 11.8.1936

1.12.1989

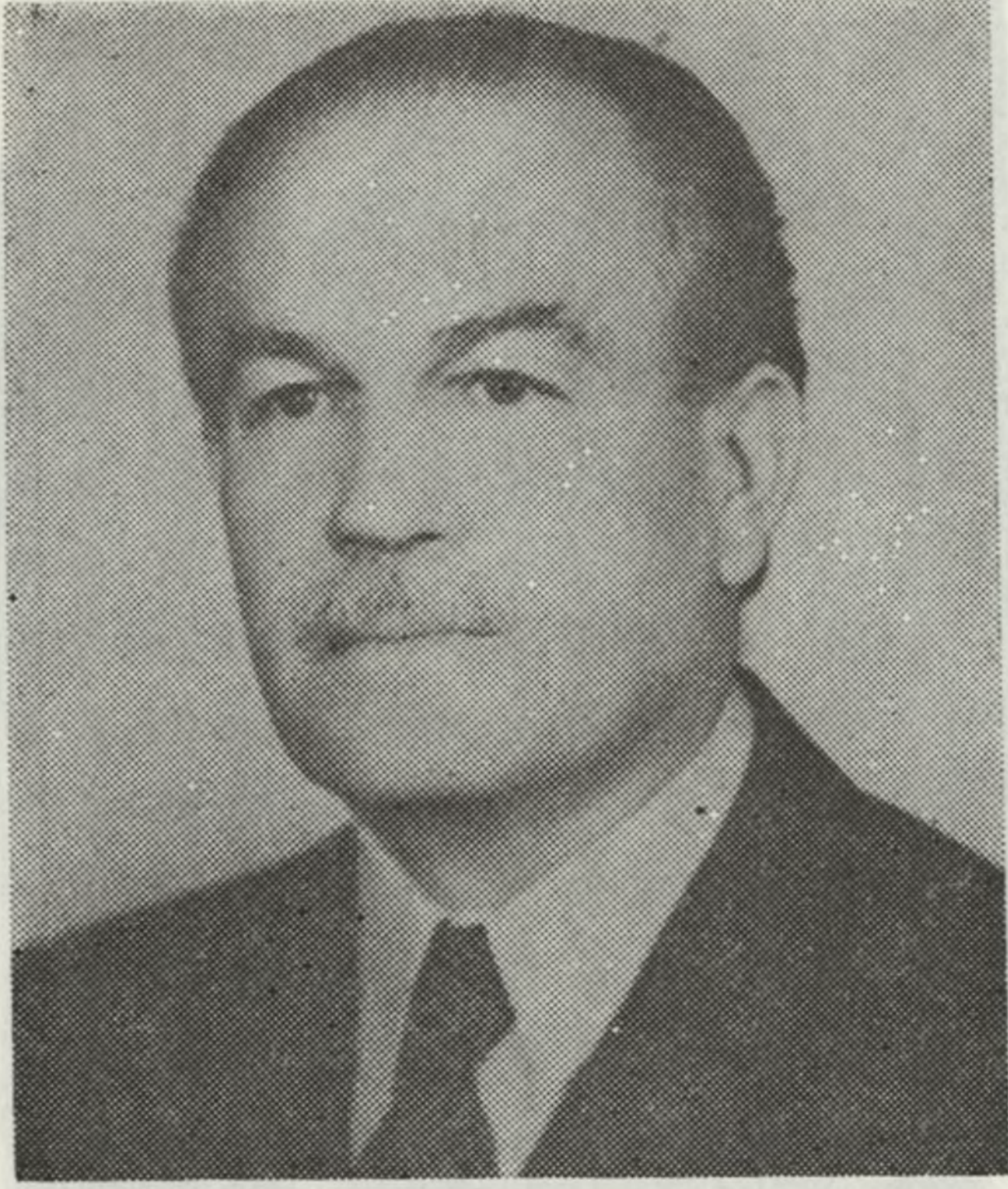
Rıza TÜRMEŒ

Büyükelçi

Çok Taraflı Siyasi İşler Genel Müdürü

İstanbul, 17.6.1941

24.10.1989

Zeki ÇELİKKOL

Büyükelçi

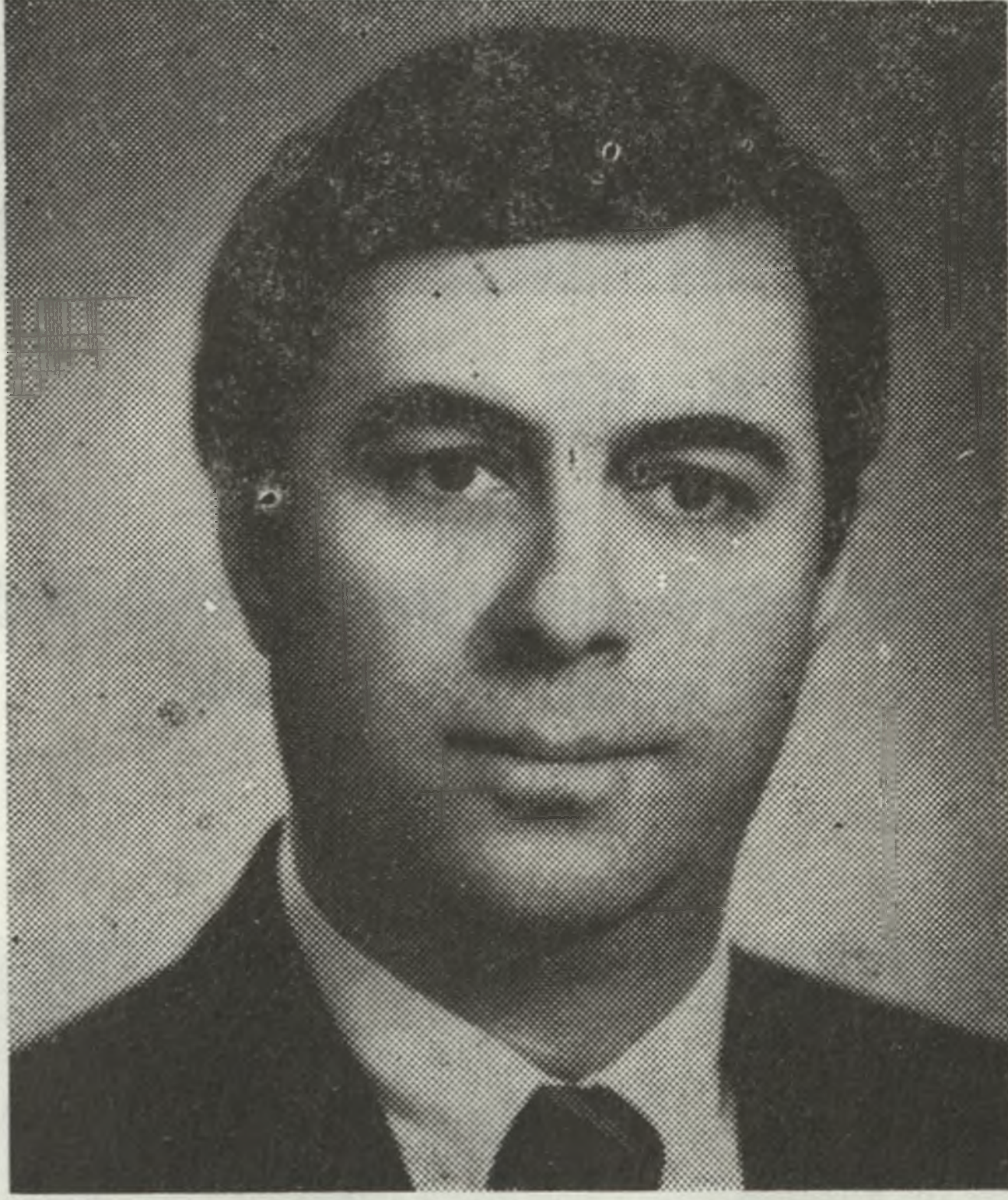
Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdürü

İzmit, 2.1.1933

1.9.1988

İstanbul, 11.8.1936

1.12.1989

Prof. Dr. Hüseyin PAZARCI

Birinci Hukuk Müşaviri
Babaeski, 17.12.1944
17.7.1989

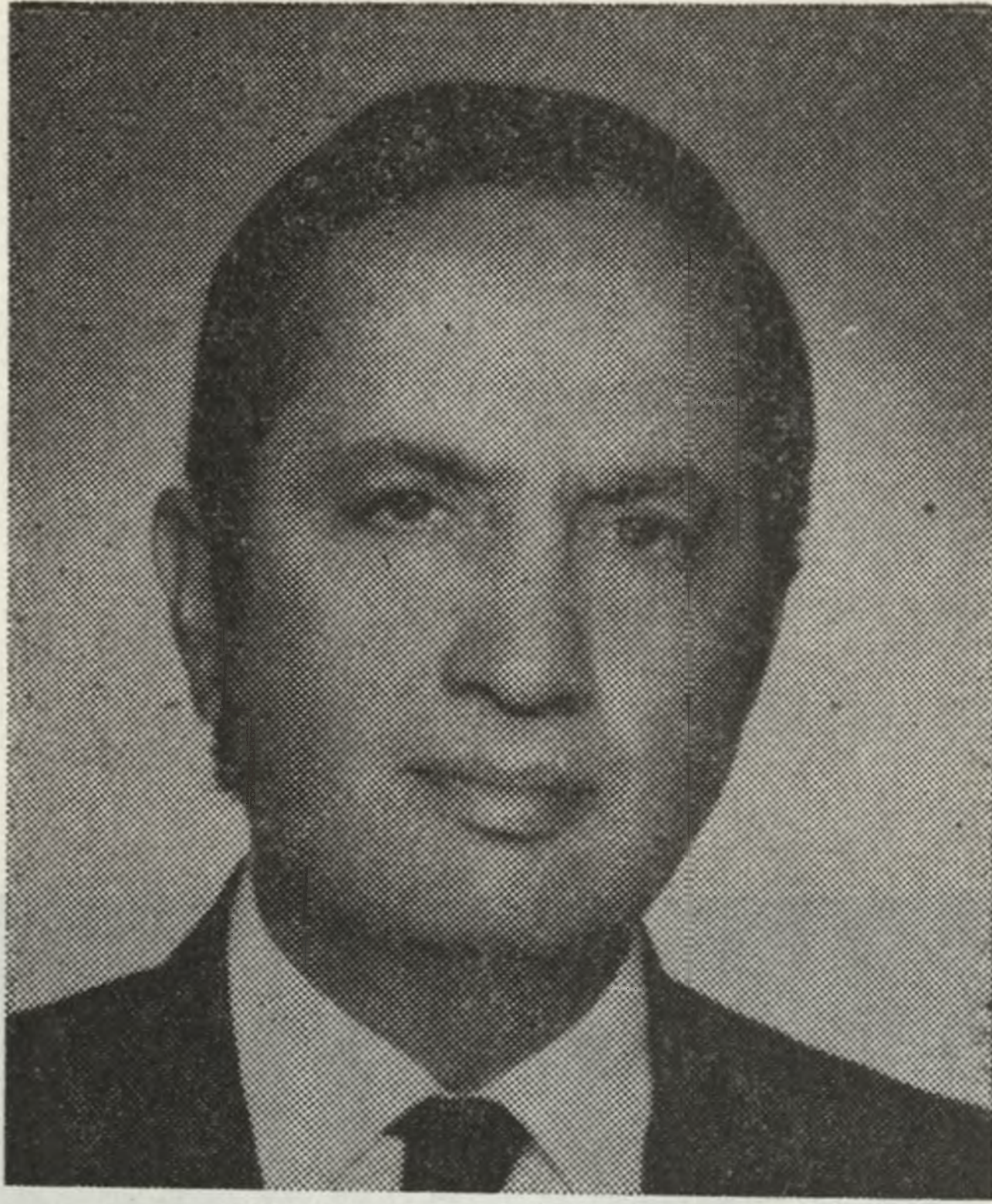
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Գրականության

Կոմիտեի Գործադիր Կենտրոնի Կազմակերպչական Կառույց

Մեղրի, Երևան

0813.1989

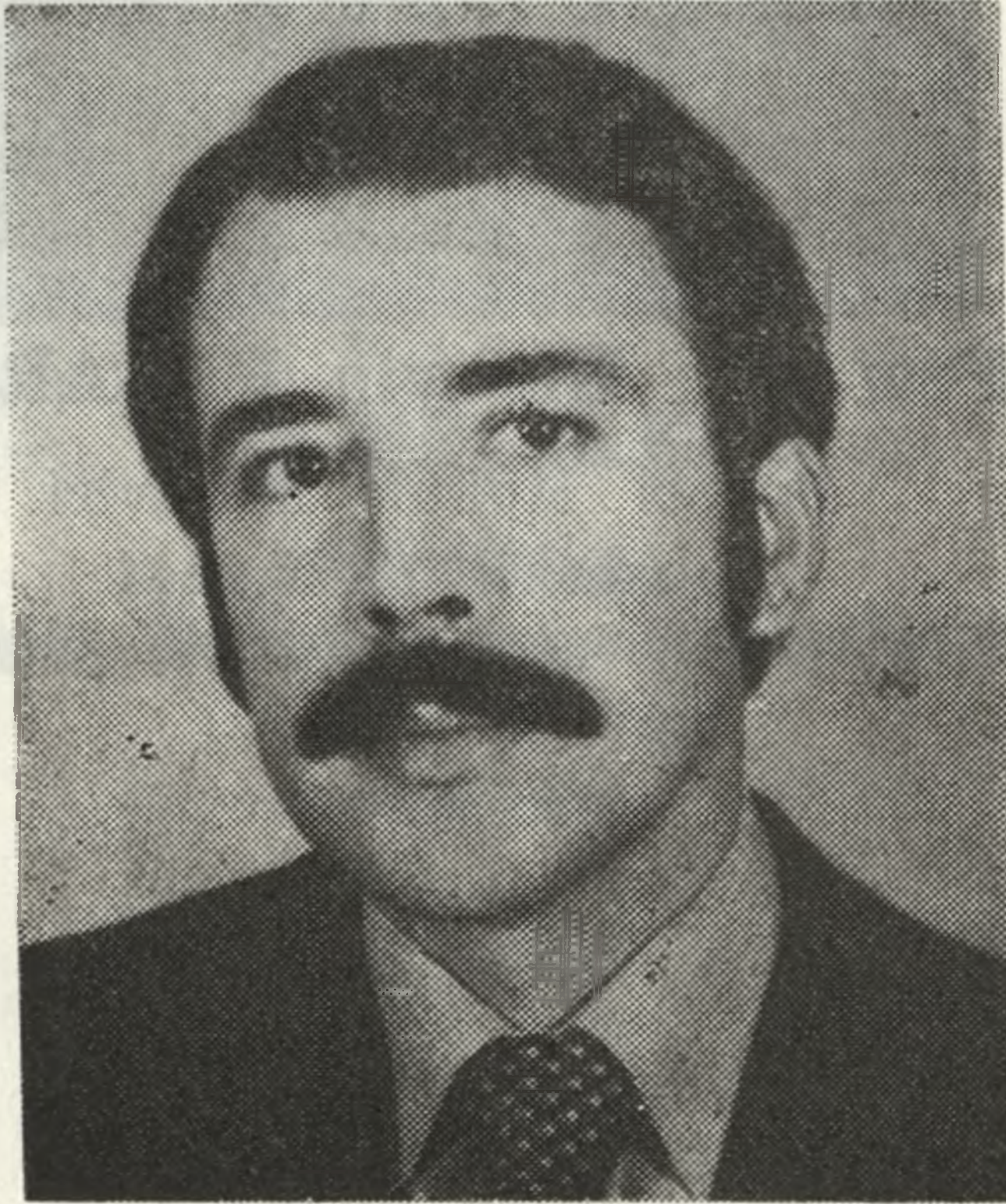
Ömür ORHUN

Elçi

Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdürü

Eskişehir, 14.7.1943

14.12.1988

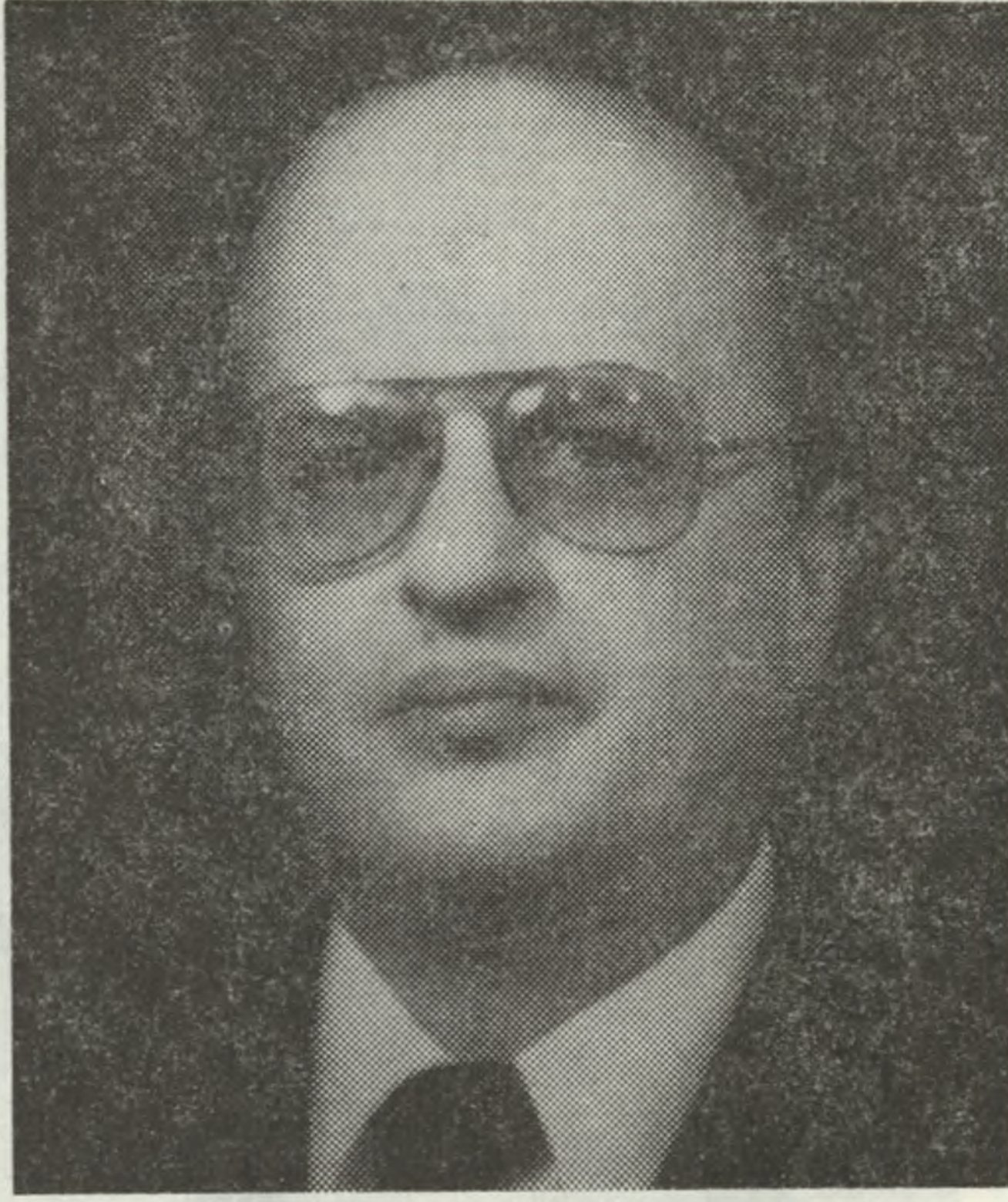
Korkmaz HAKTANIR

Elçi

İkili Siyasi İşler Genel Müdürü

Menemen, 24.1.1943

17.7.1989

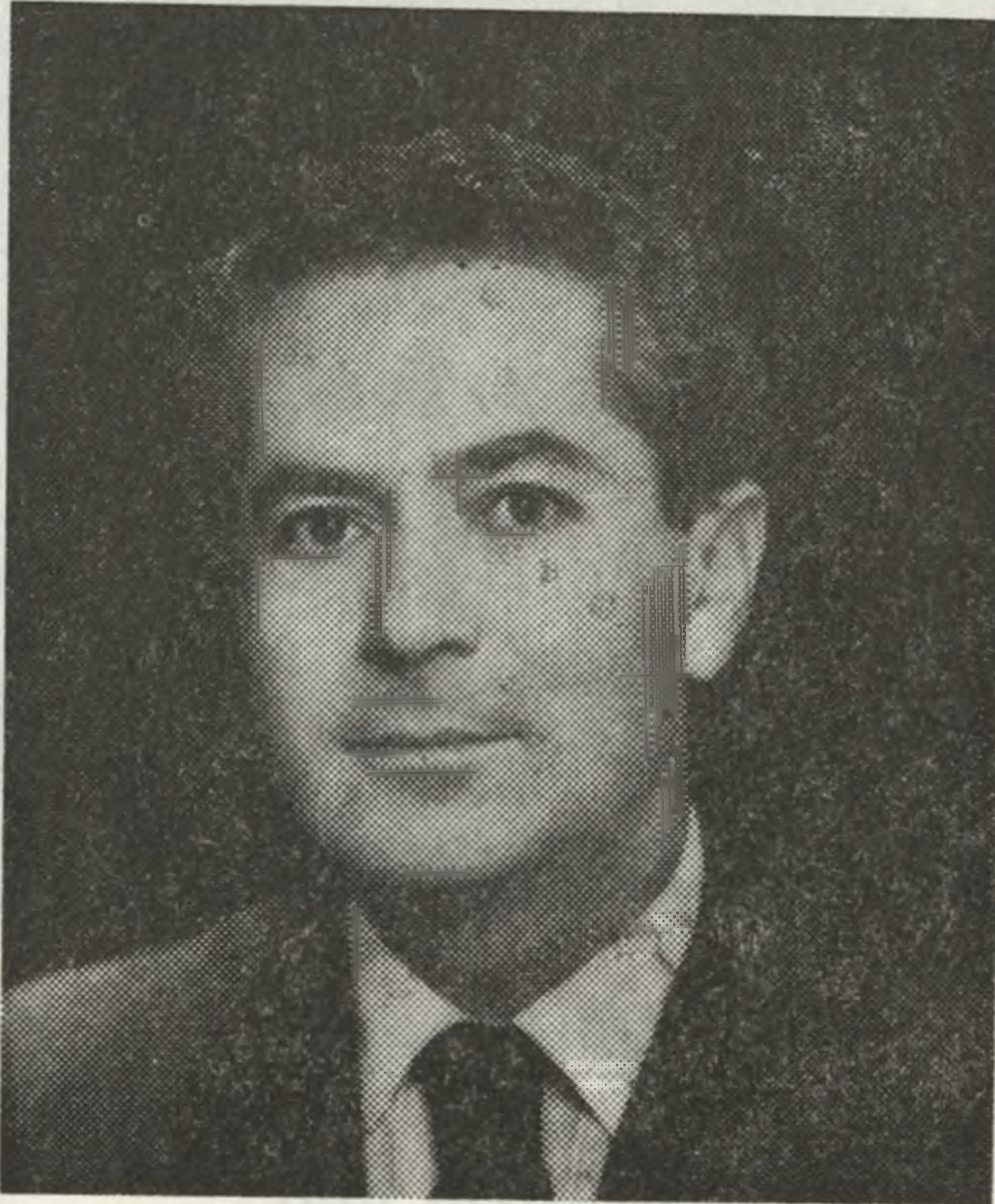
Erdiñç ERDÜN

Elçi

İkili Ekonomik İşler Genel Müdürü

İstanbul, 19.4.1941

17.7.1989

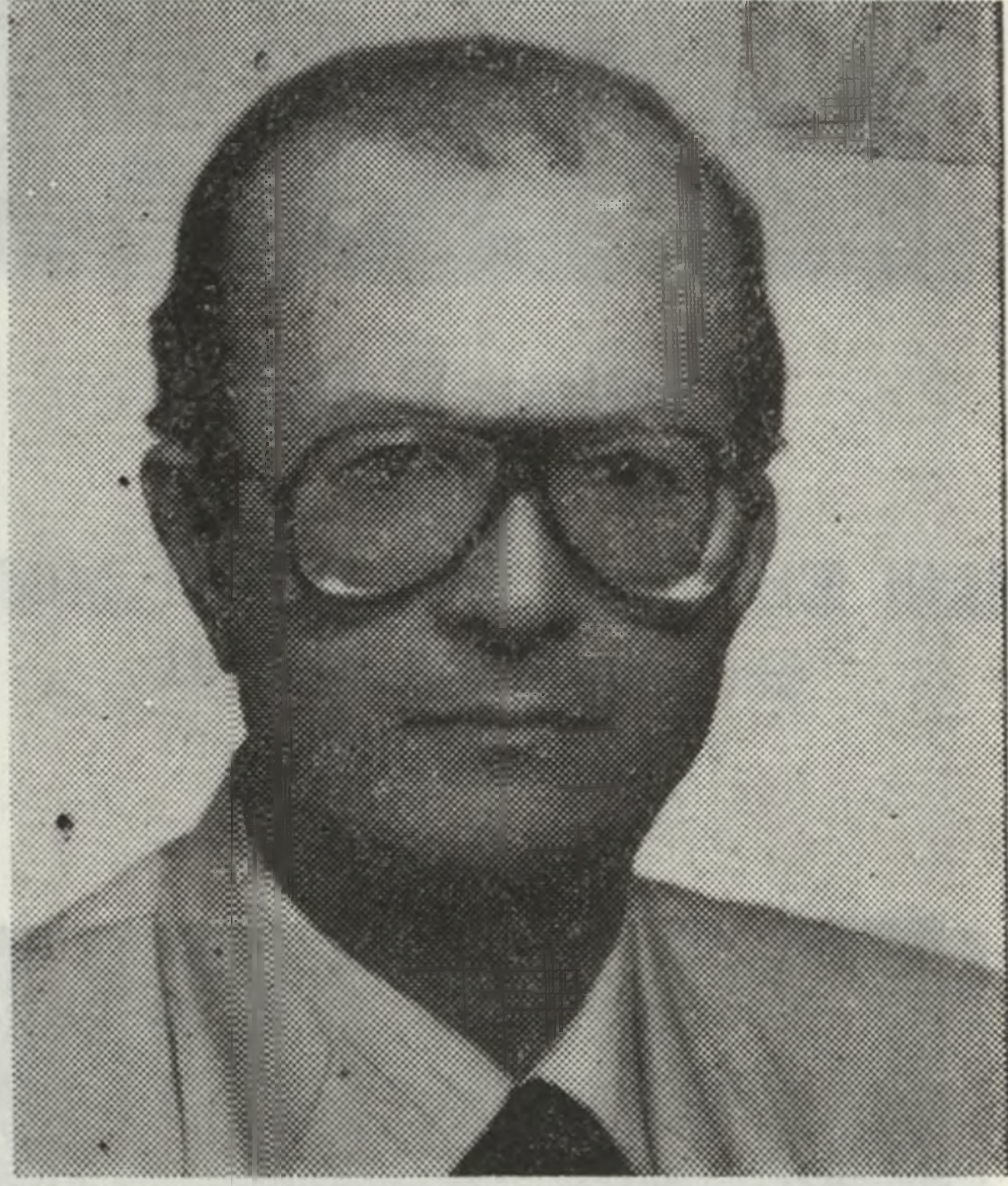
Metin ÖRNEKOL

Elçi

Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdürü

Sivas, 23.6.1940

9.3.1989

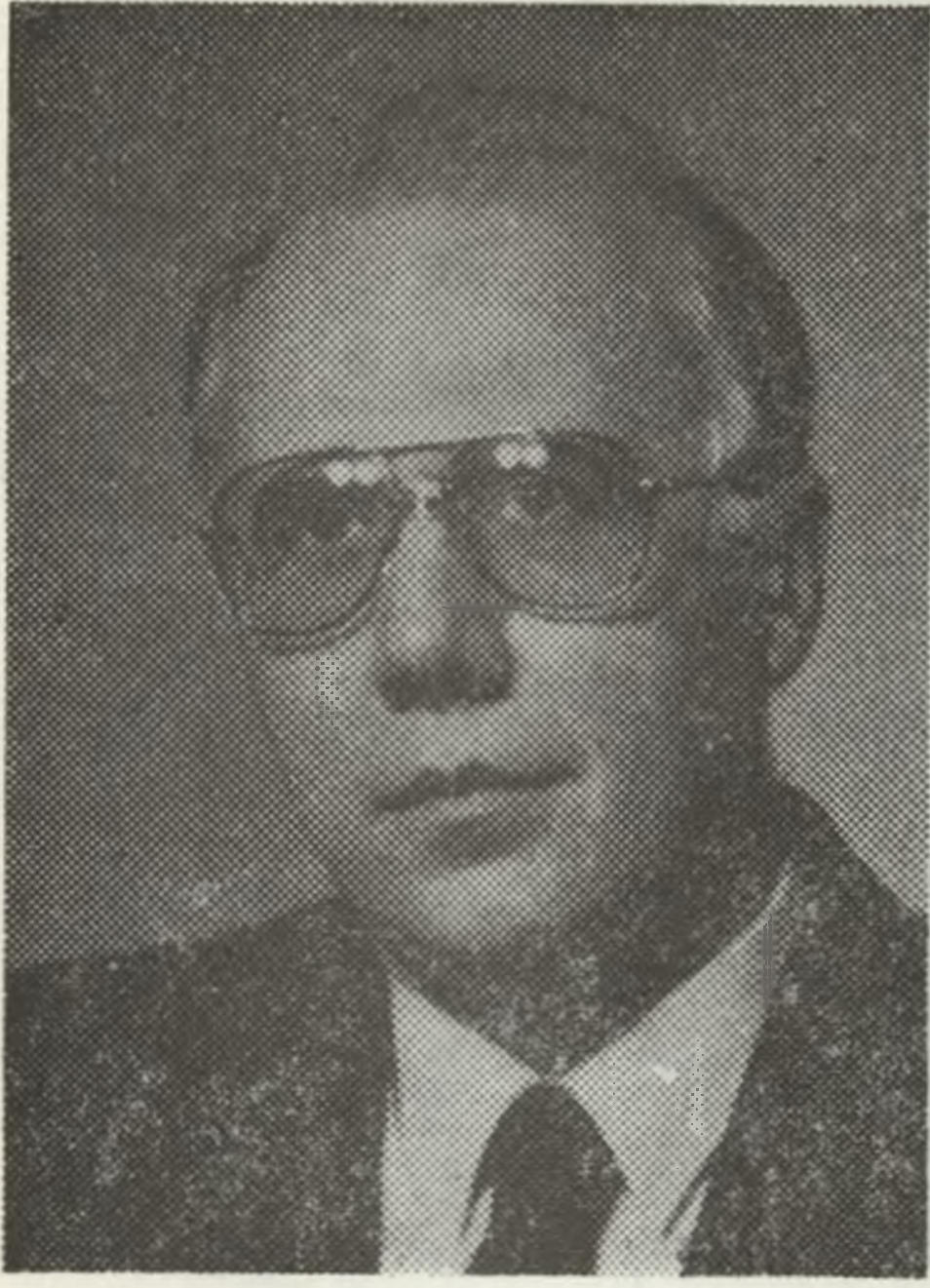
Temel İSKİT

Elçi

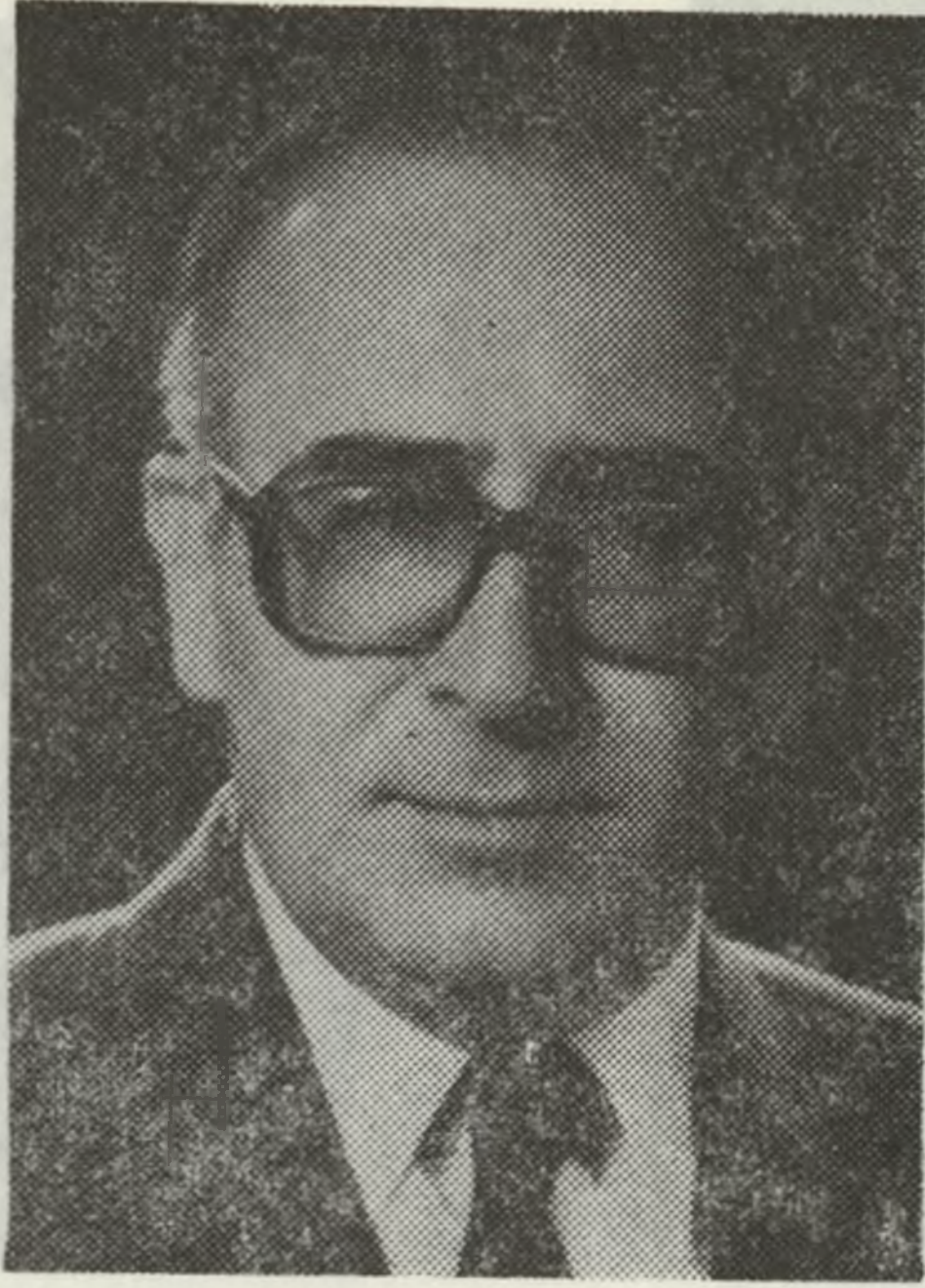
Avrupa Toplulukları Genel Müdürü

Ankara, 4.8.1937

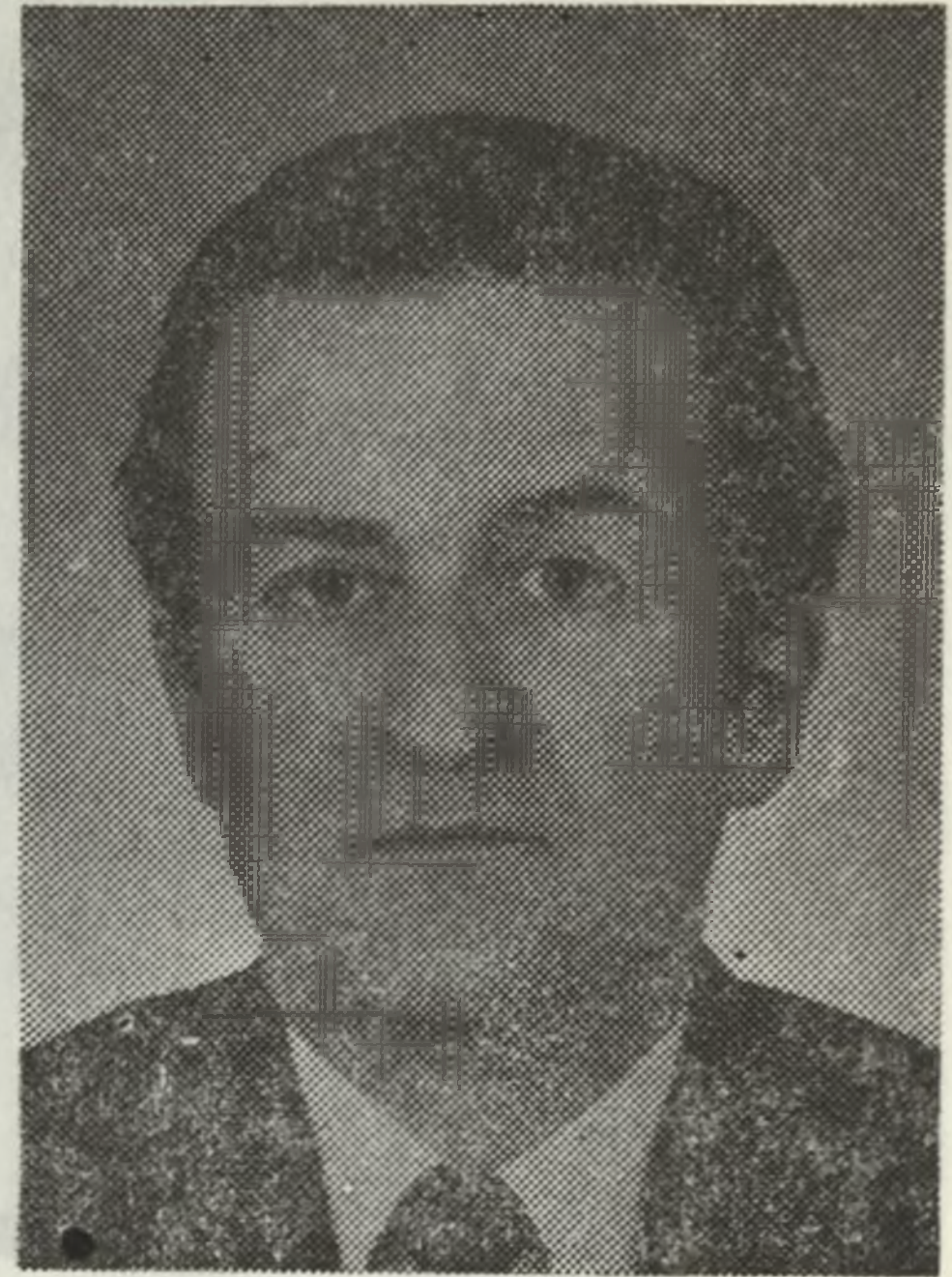
8.8.1989

Berhan EKİNCİ
Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 1940
1.12.1986

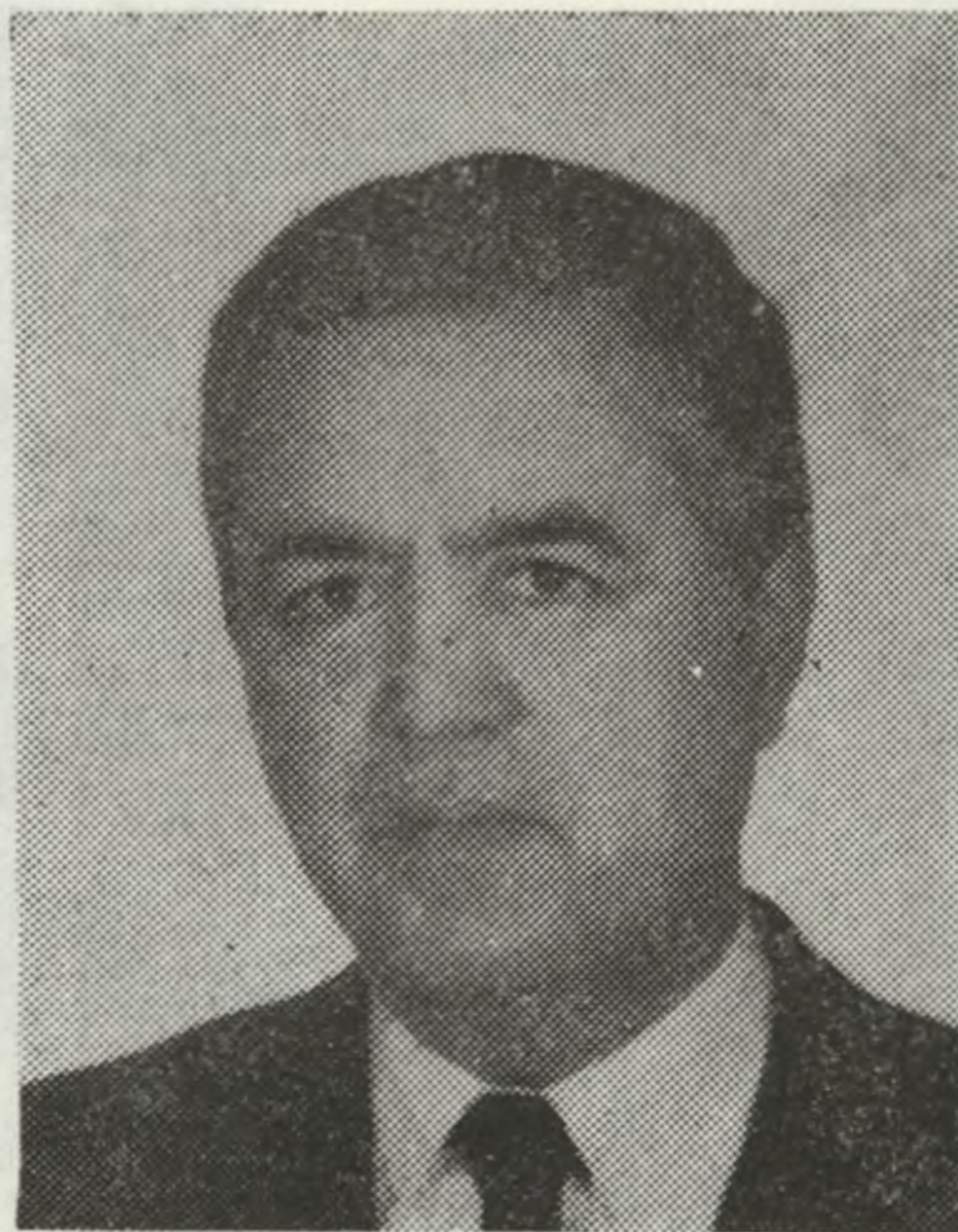
Erhan ÖĞÜT
Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Çankırı, 1941
7.9.1988

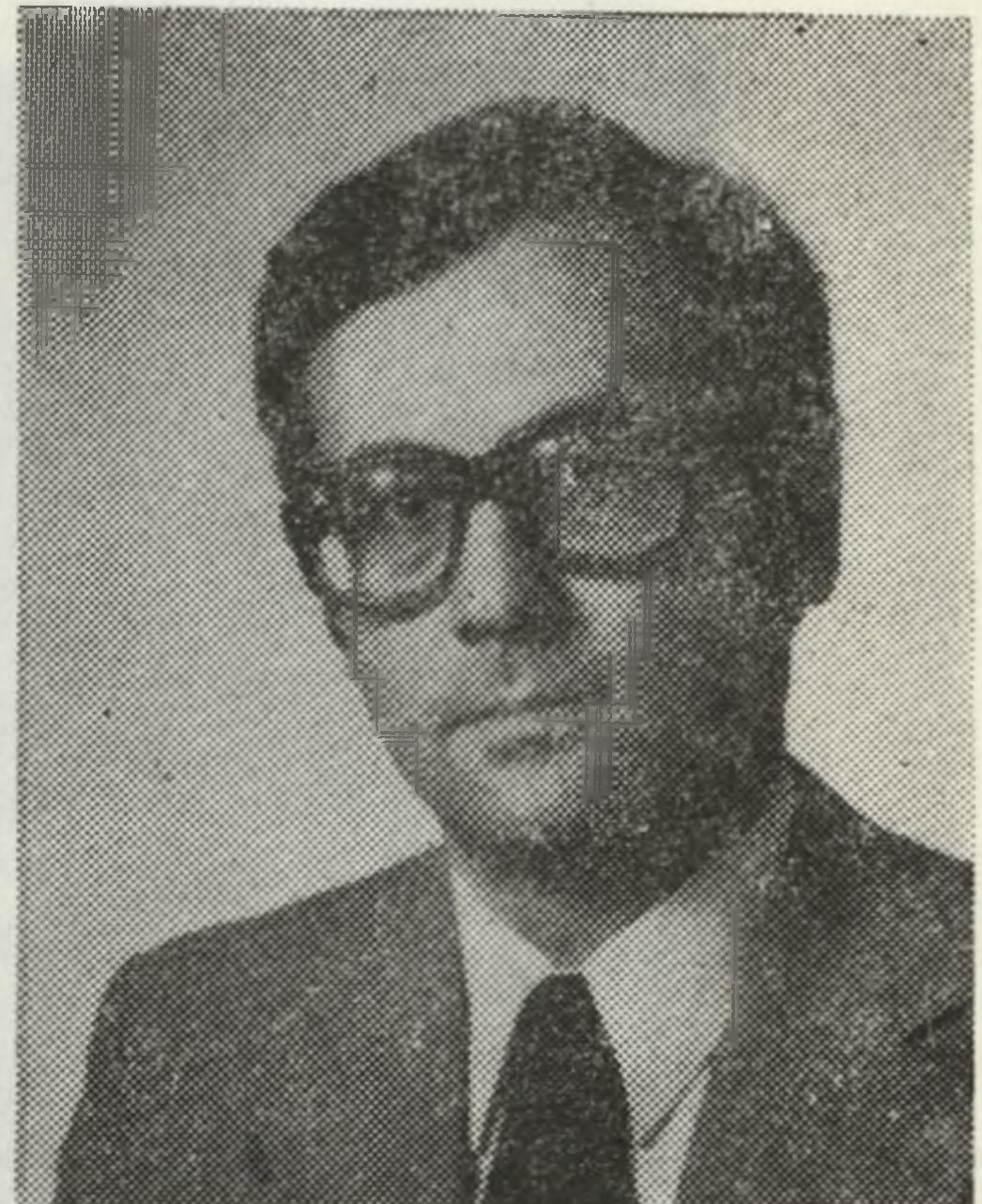
Önder ÖZAR
Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 1937
7.9.1988

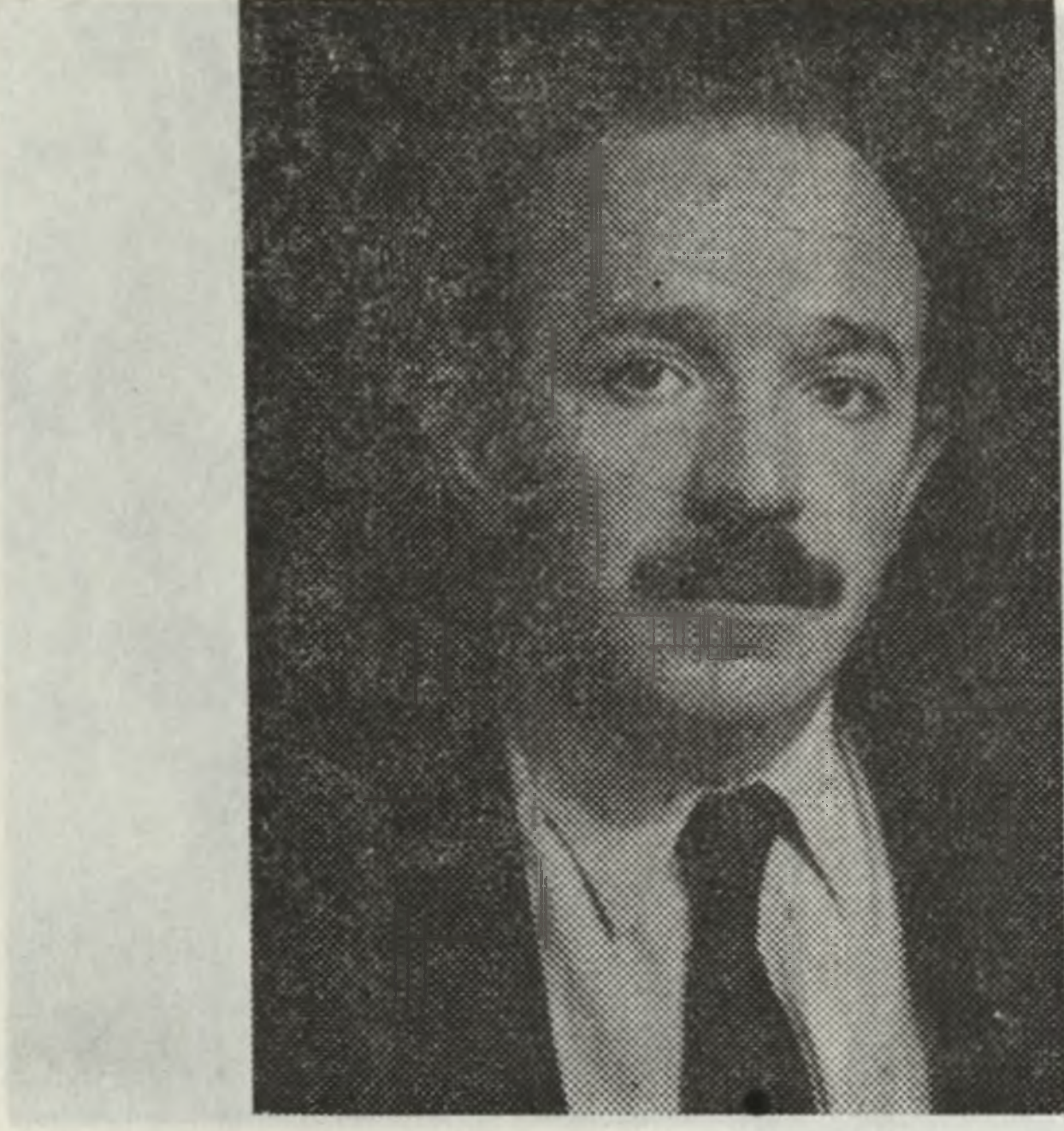
Solmaz ÜNAYDIN
Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Ankara, 1943
7.9.1988

Faruk LOĞOĞLU
Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Ankara, 15.10.1941
1.8.1989

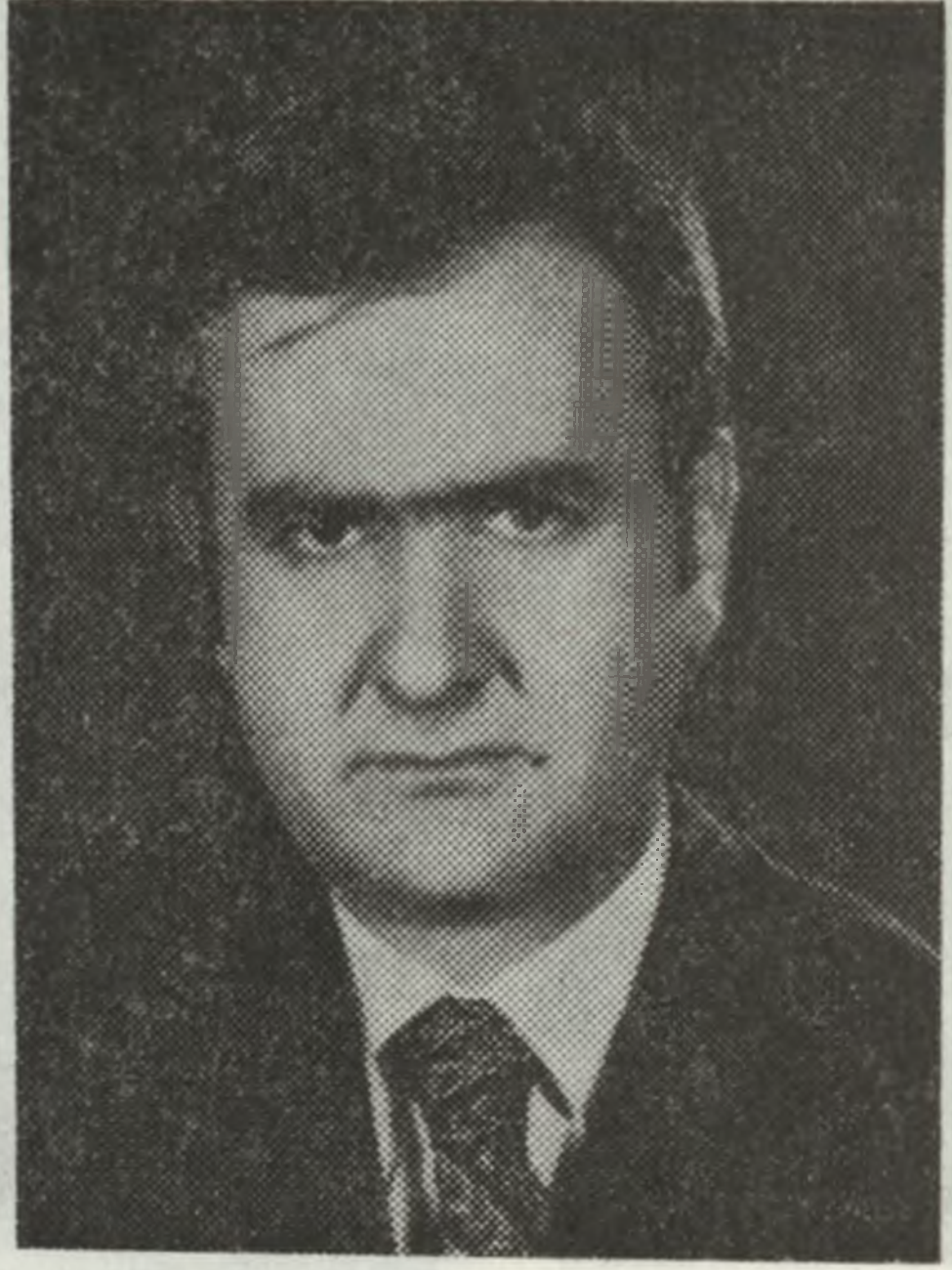
Sencar ÖZSOY
Elçi
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 2.11.1942
18.12.1989

Günaltay ŞİBAY

Elçi

Çok Taraflı Siyasi İşler
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1938
23.10.1986

Uğur ZİYAL

Elçi

Çok Taraflı Siyasi İşler
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1944
7.9.1988

Senar ÖZSOY

Elçi

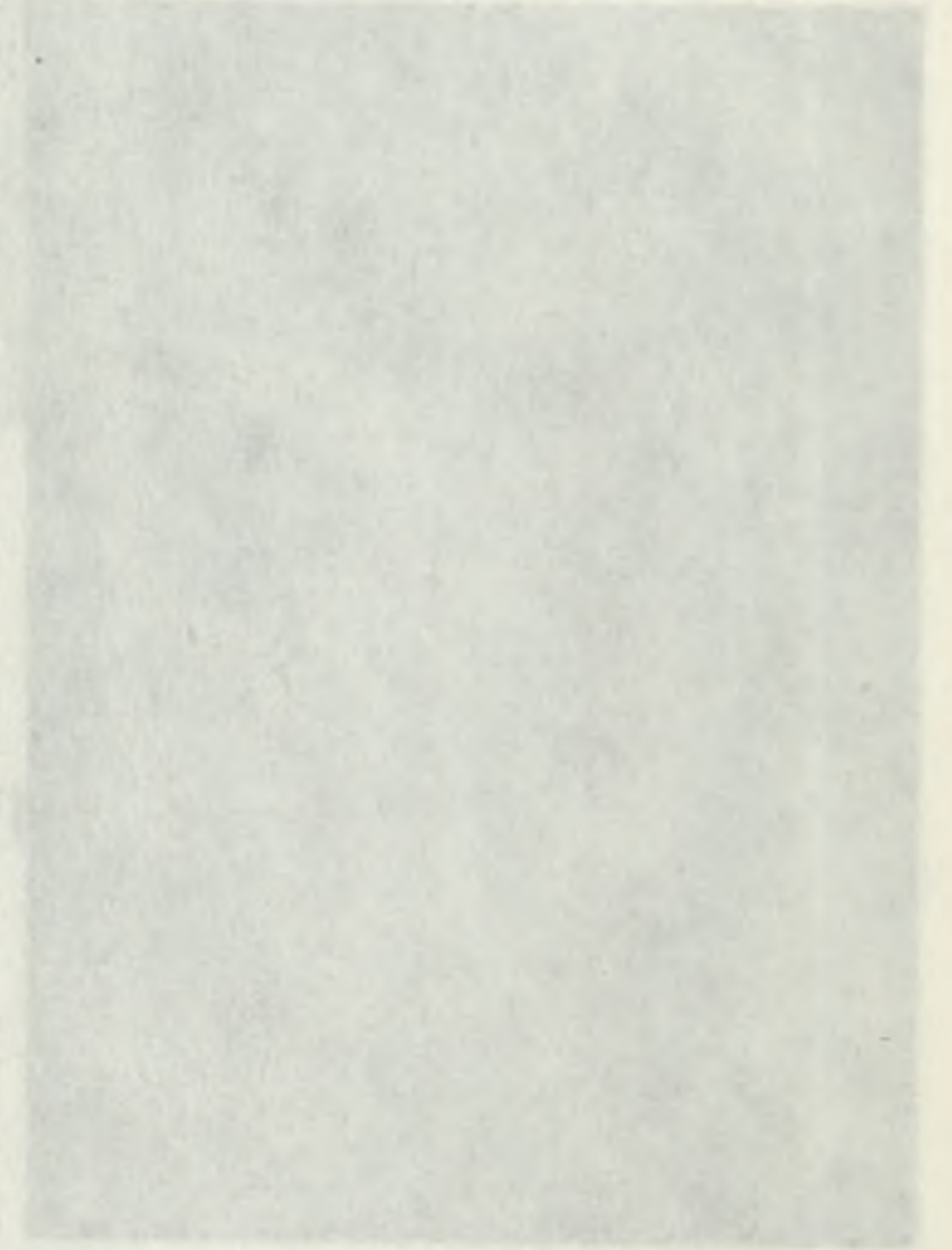
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 2.11.1943
18.12.1989

Fügen OK

Elçi

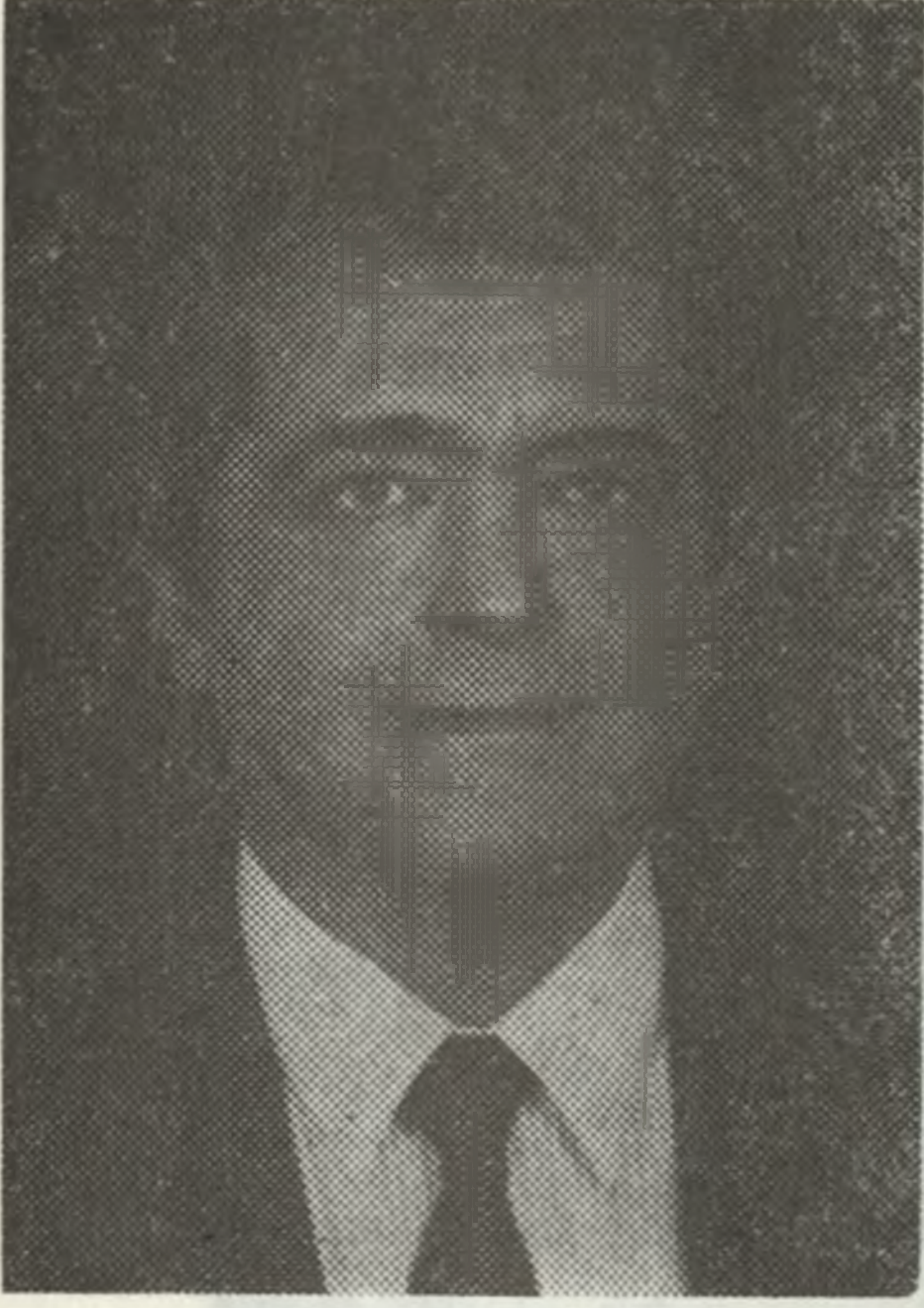
Çok Taraflı Siyasi İşler
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1941
7.9.1988

Solmaz ÜNAYDIN

Elçi

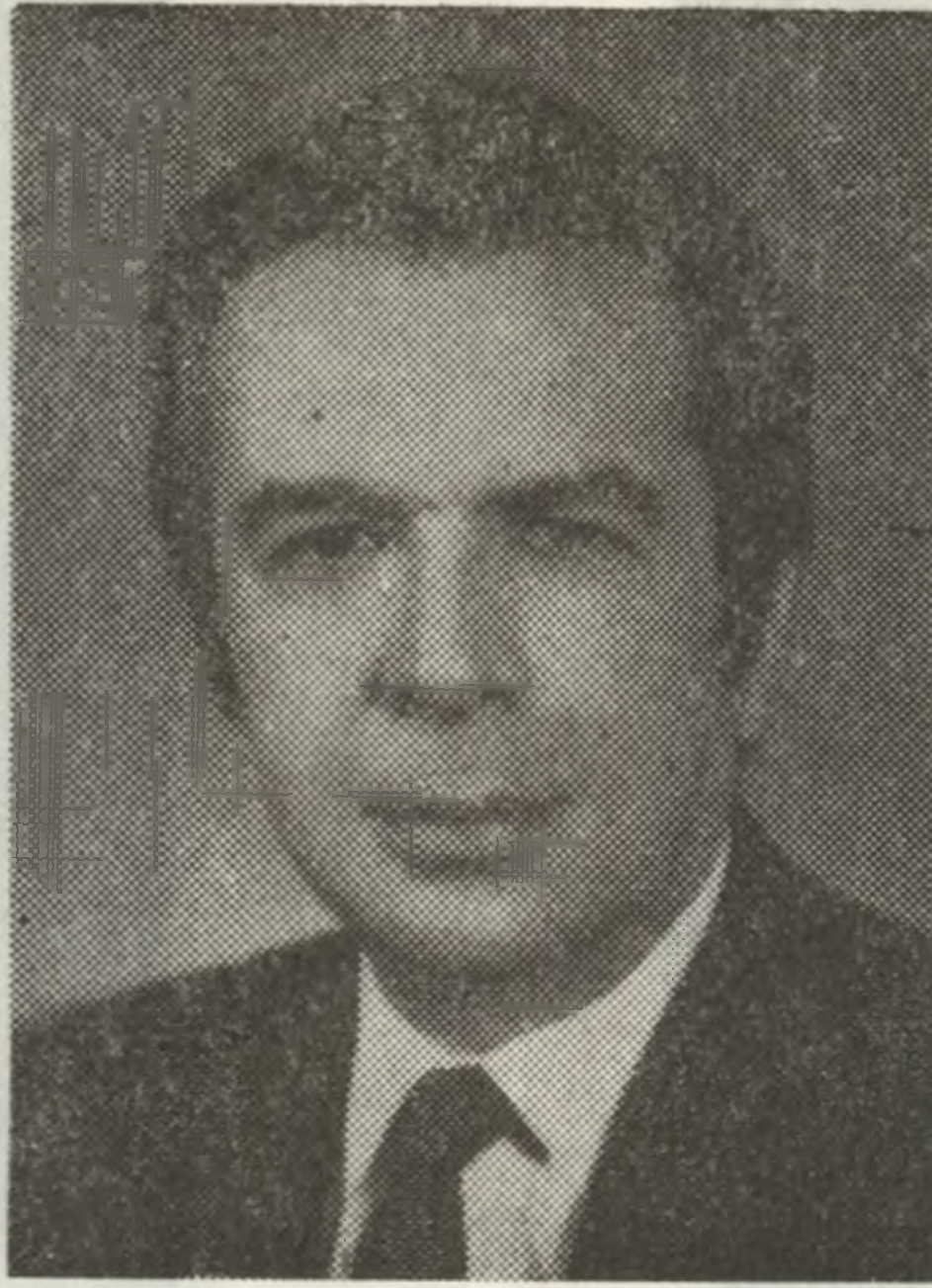
İkili Siyasi İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Ankara, 1943
7.9.1988

Necati UTKAN

Elçi

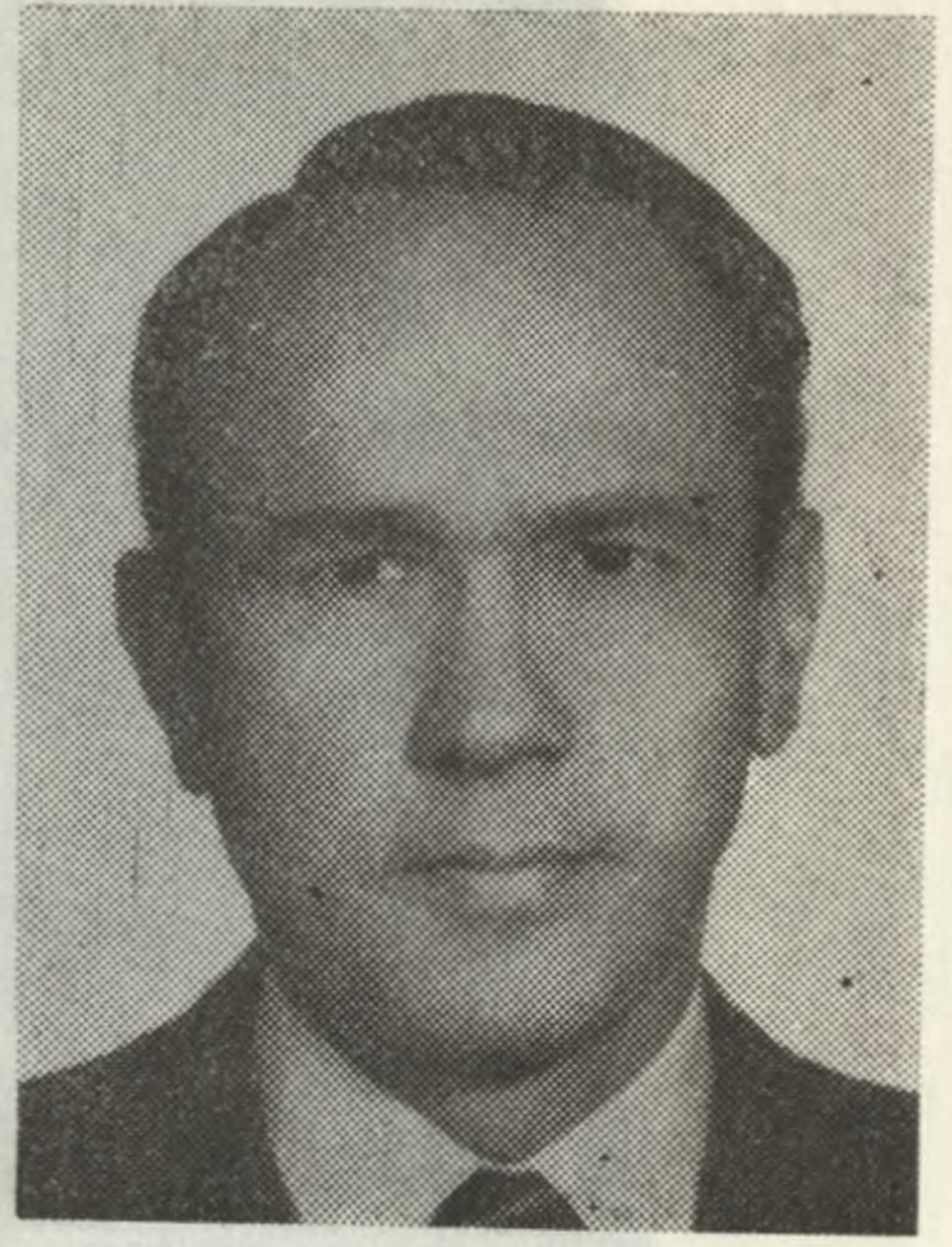
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Ankara, 1942
20.12.1986

Yaman BAŞKUT

Elçi

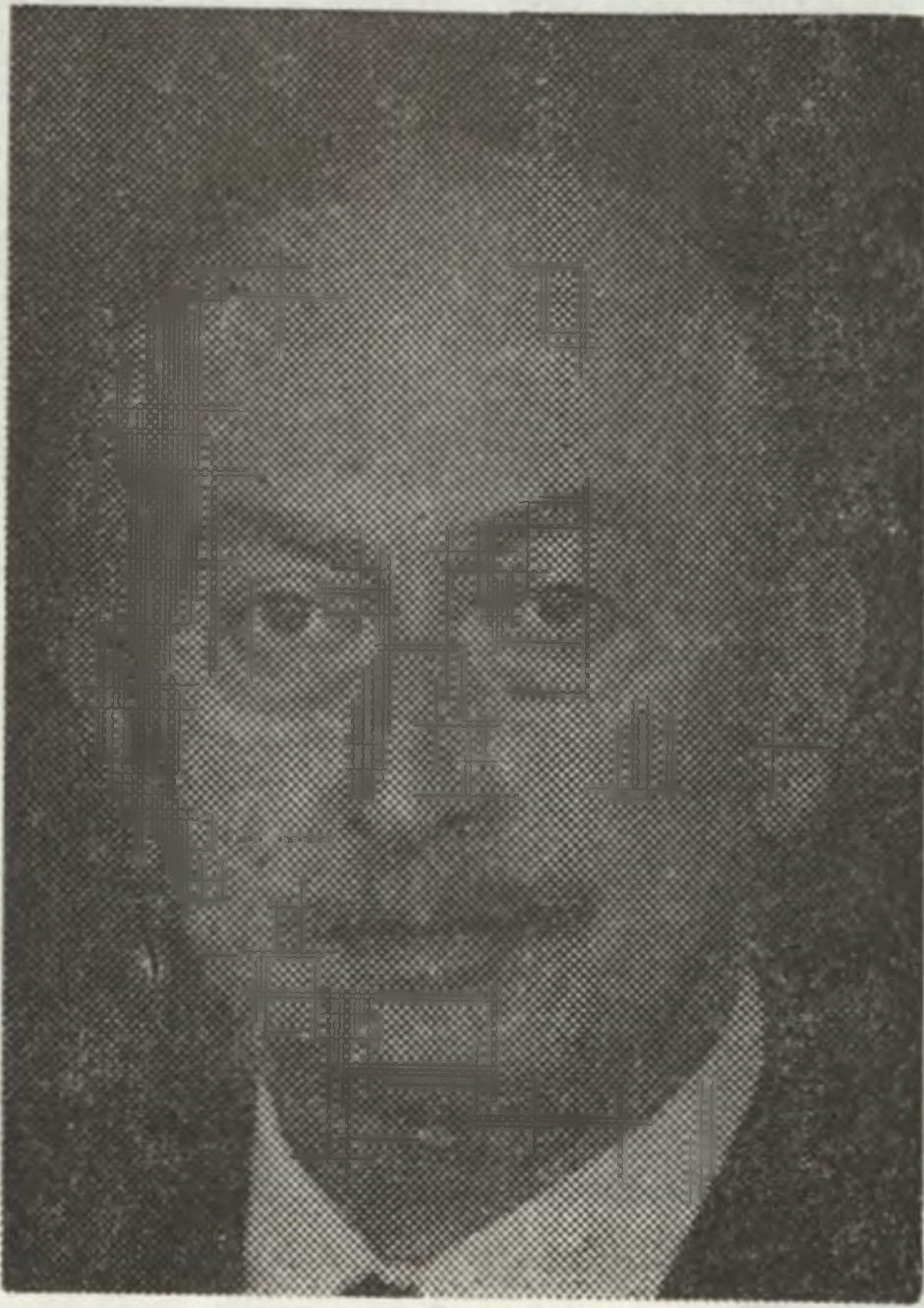
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
İstanbul, 7.2.1939
9.3.1989

Süha NOYAN

Elçi

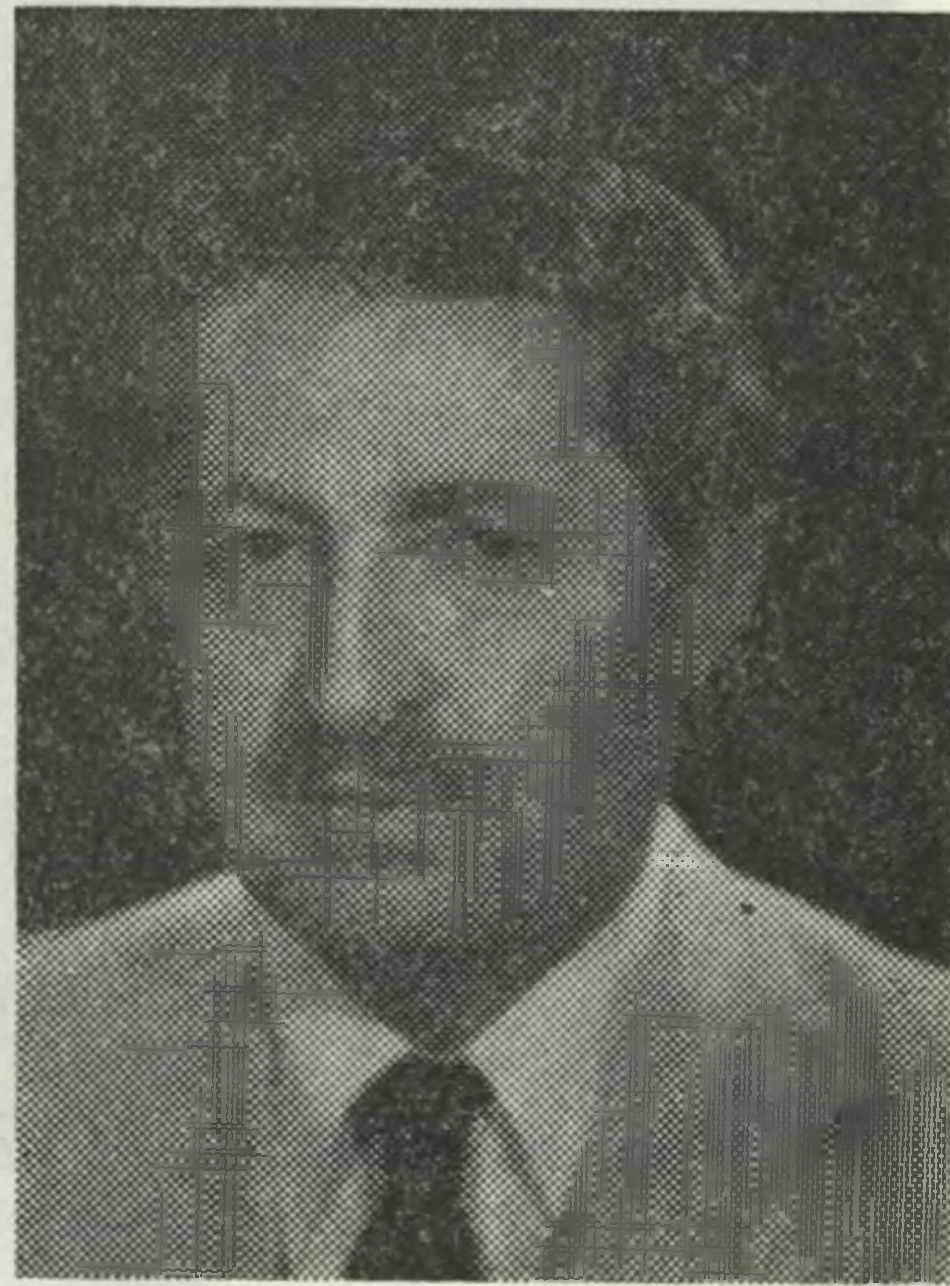
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür
Yardımcısı
Gaziantep, 11.10.1941
18.7.1989

Nazım BELGER

Elçi

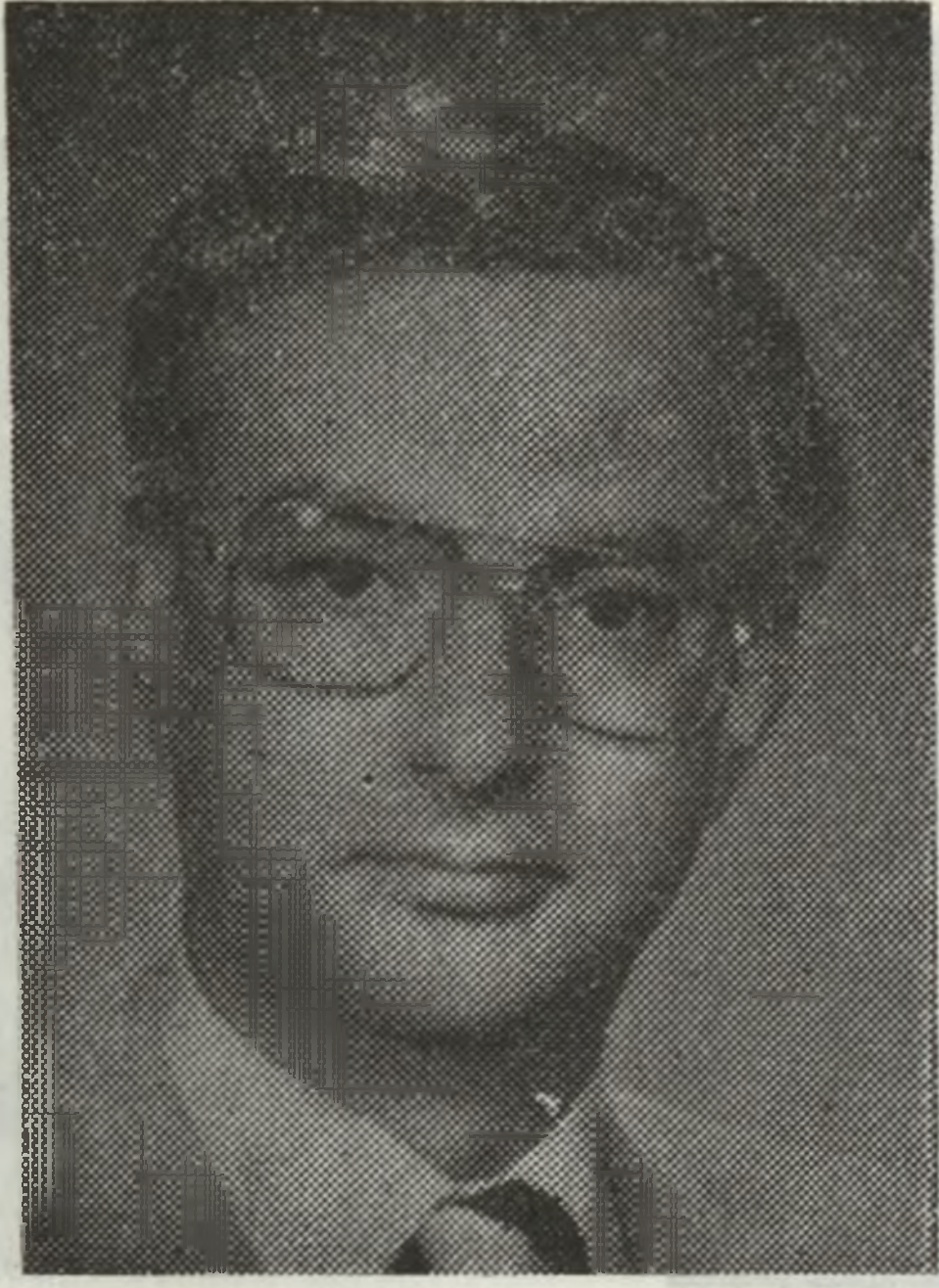
İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür Yardımcısı
Çanakkale, 1939
1.8.1989

İrfan SARUHAN

Elçi

İkili Ekonomik İşler
Genel Müdür Yardımcısı
Simav, 5.2.1932
8.11.1989

Uluç ÖZÜLKER

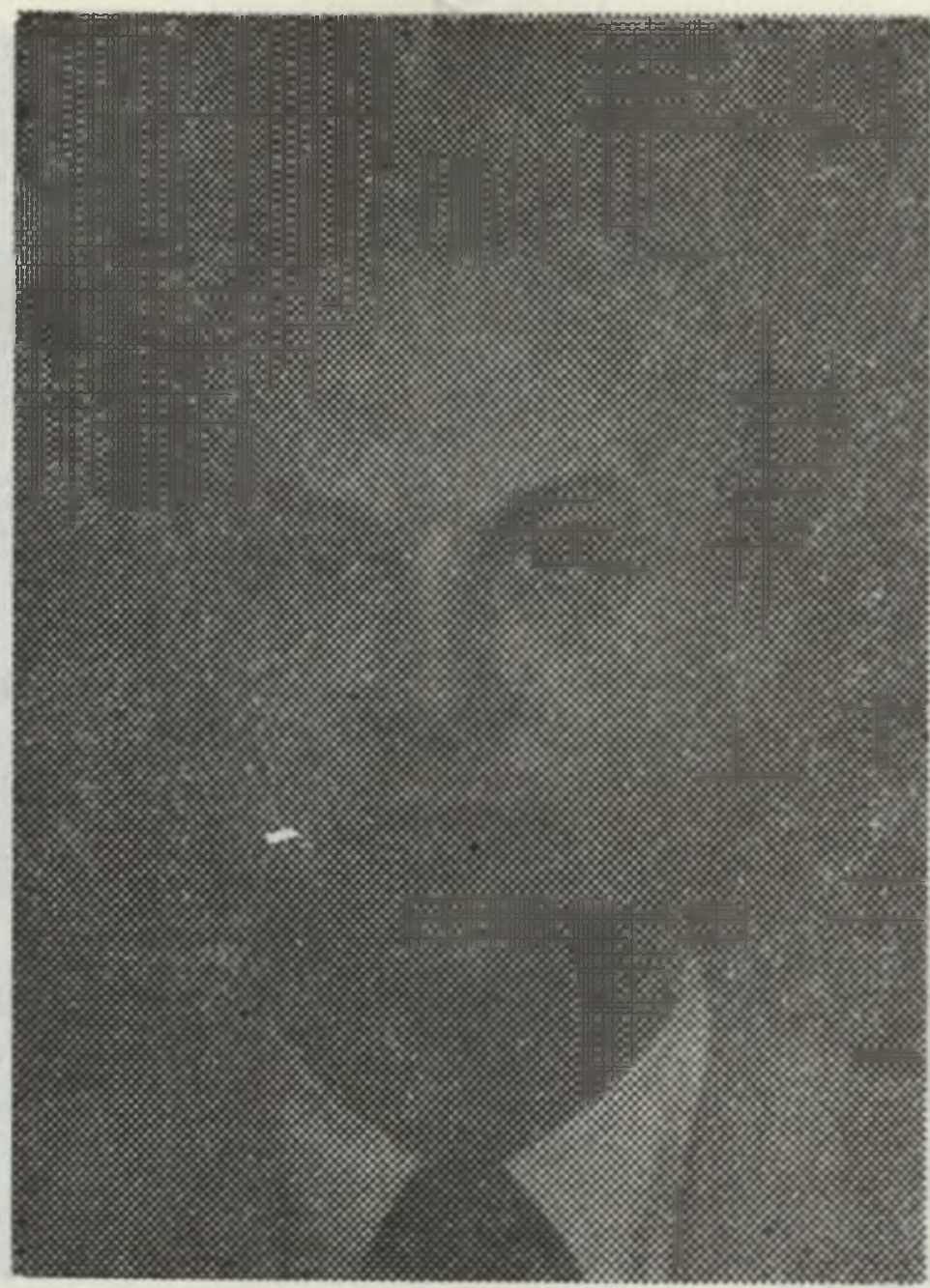
Elçi

Avrupa Toplulukları

Genel Müdür Yardımcısı

İstanbul, 1942

7.9.1988

Aydan KARAHAN

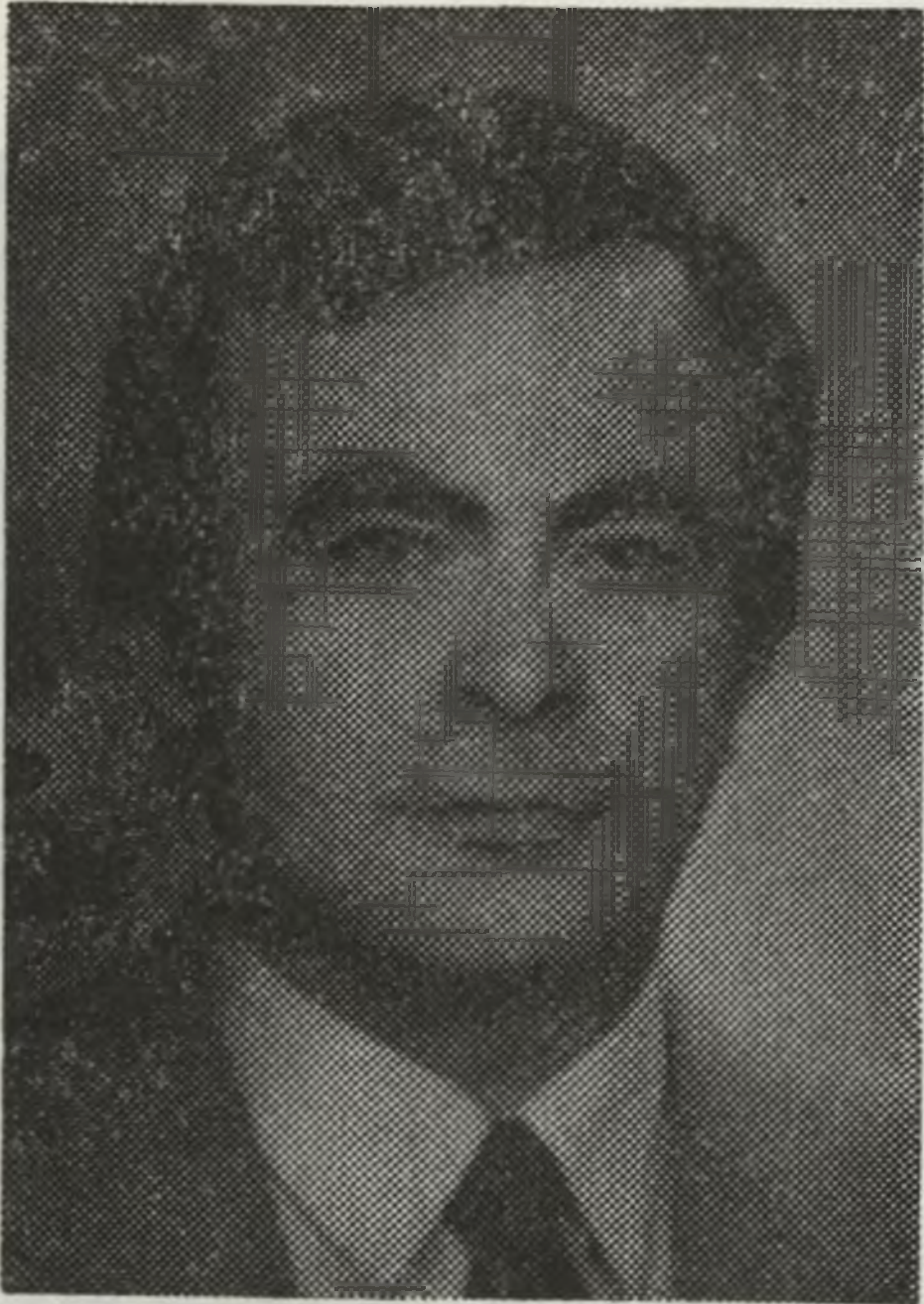
Elçi

Çok Taraflı Ekonomik İşler

Genel Müdür Yardımcısı

Ankara, 1942

7.9.1988

M. Tansu OKANDAN

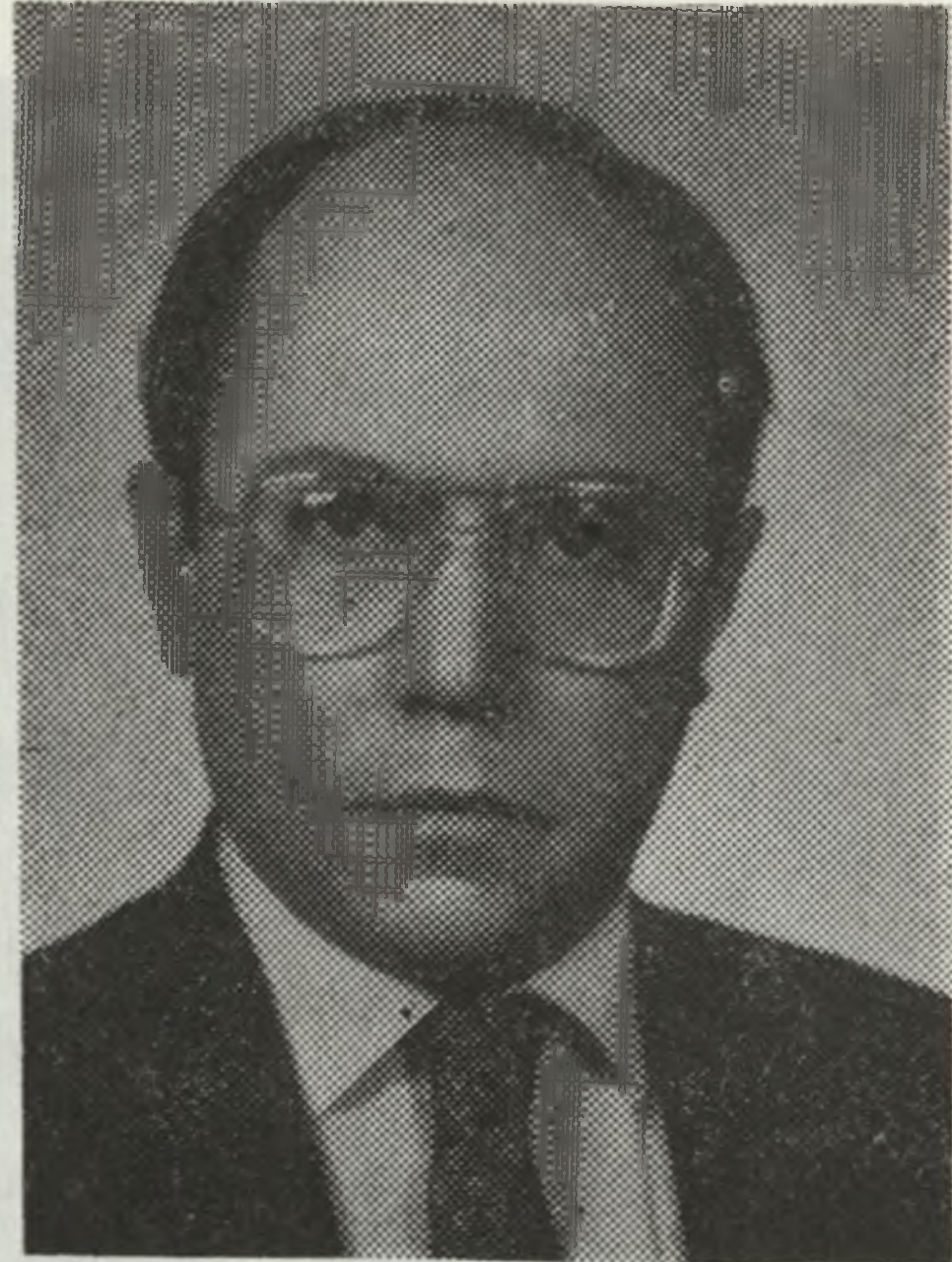
Elçi

Çok Taraflı Ekonomik İşler

Genel Müdür Yardımcısı

İstanbul, 1942

8.8.1989

Mehmet Ali İRTEMÇELİK

Elçi

Çok Taraflı Ekonomik İşler

Genel Müdür Yardımcısı

(Bakan Özel Müşaviri)

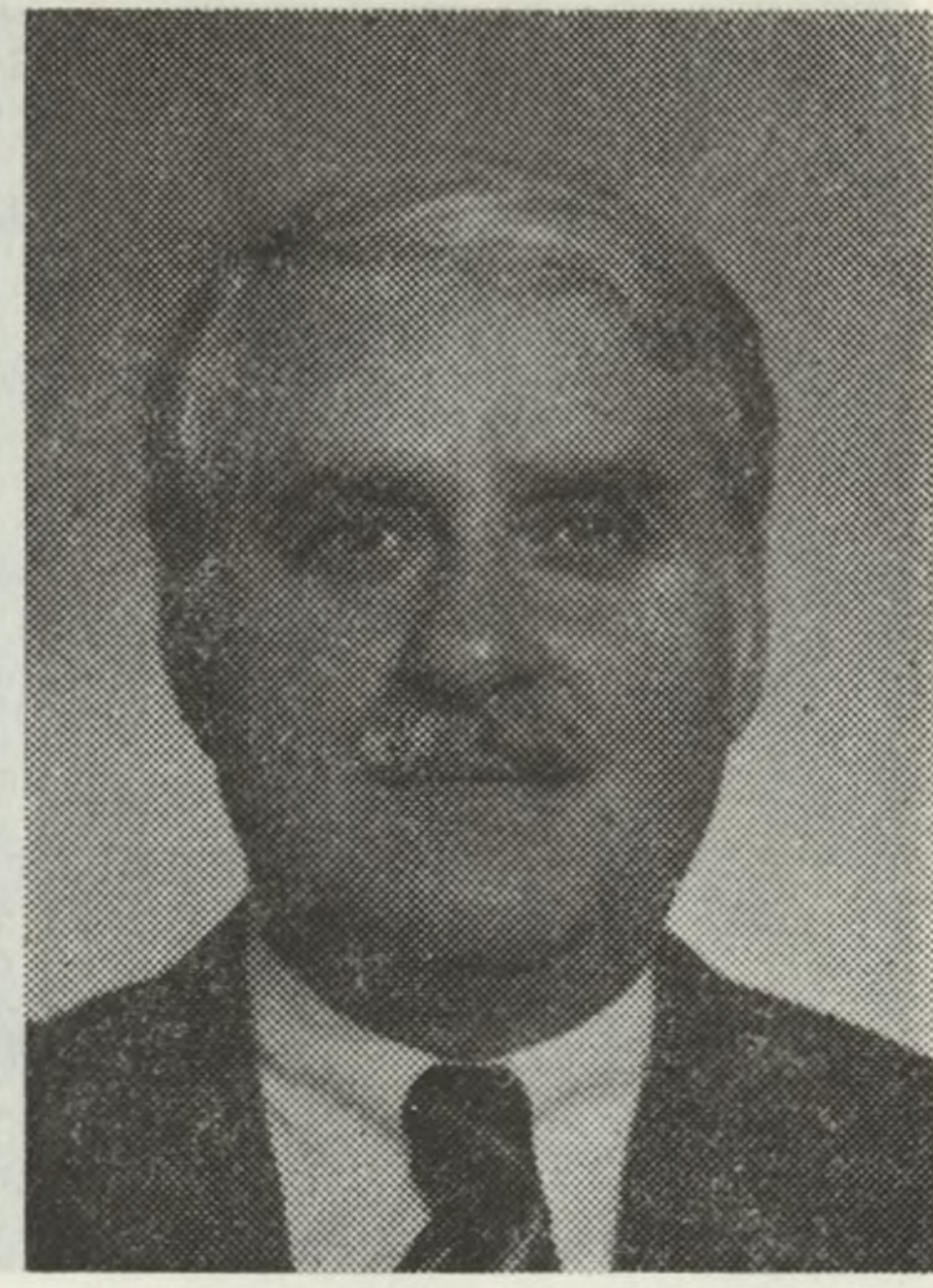
İstanbul, 17.3.1950

24.10.1989

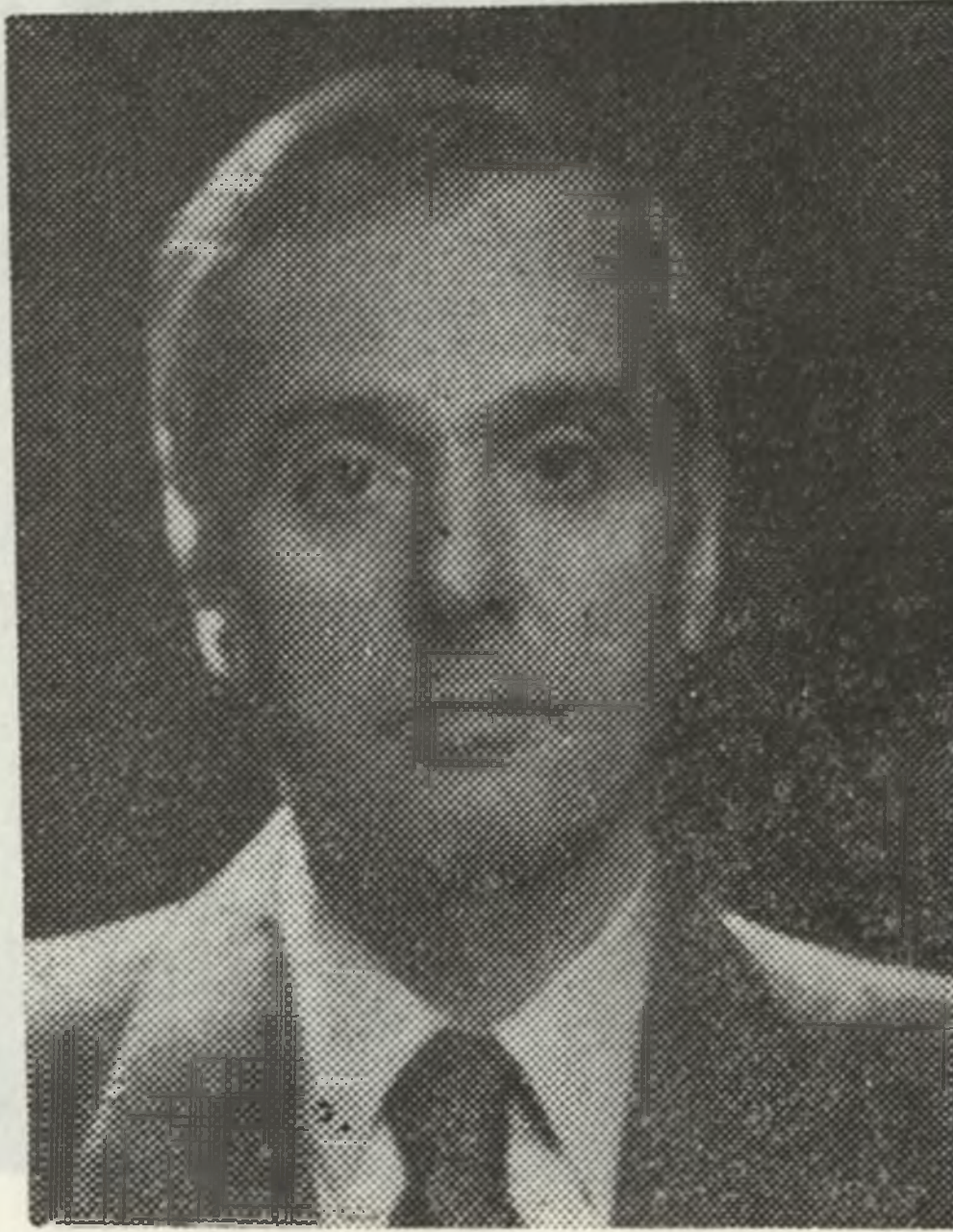
Tahsin TARLAN
Elçi

Müşterek Güvenlik İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1940
7.9.1988

Ünal MARAŞLI
Elçi

Müşterek Güvenlik İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1941
7.9.1988

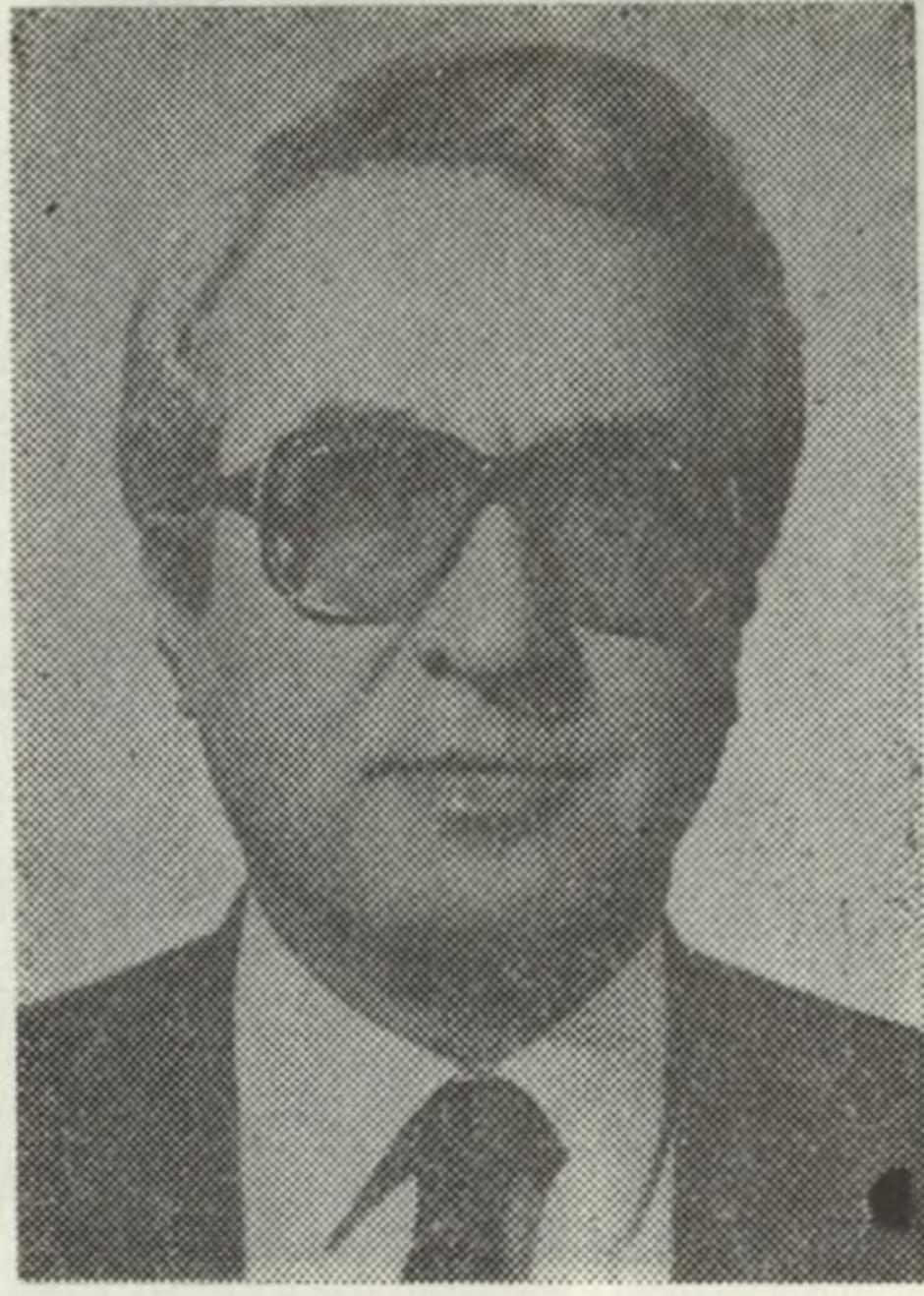
Sadi ÇALIŞLAR

Elçi
Müşterek Güvenlik İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
İzmir, 1941
24.5.1989

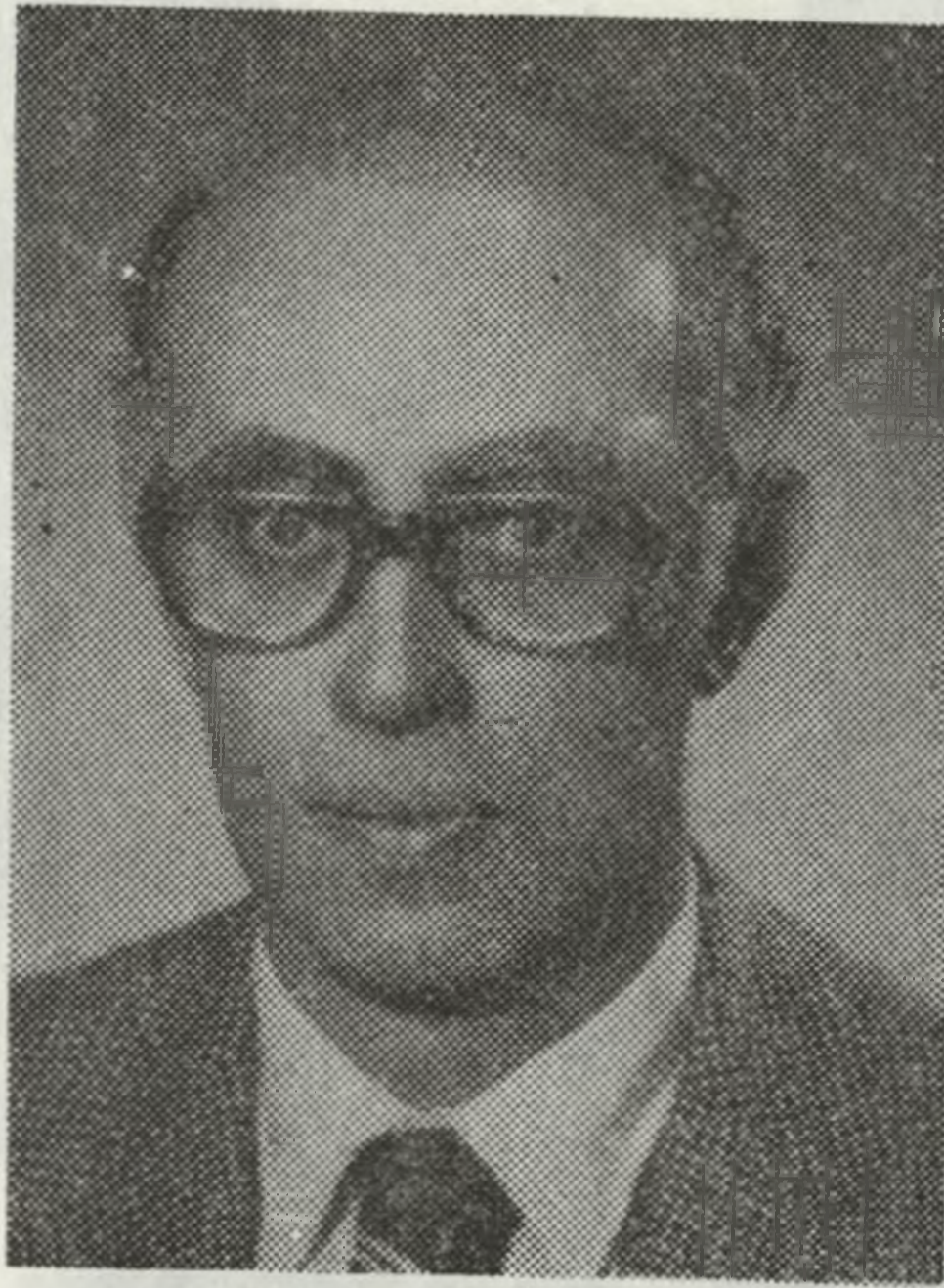
Acar TÜZÜN

Elçi
Kültür İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
Ankara, 1941
7.9.1988

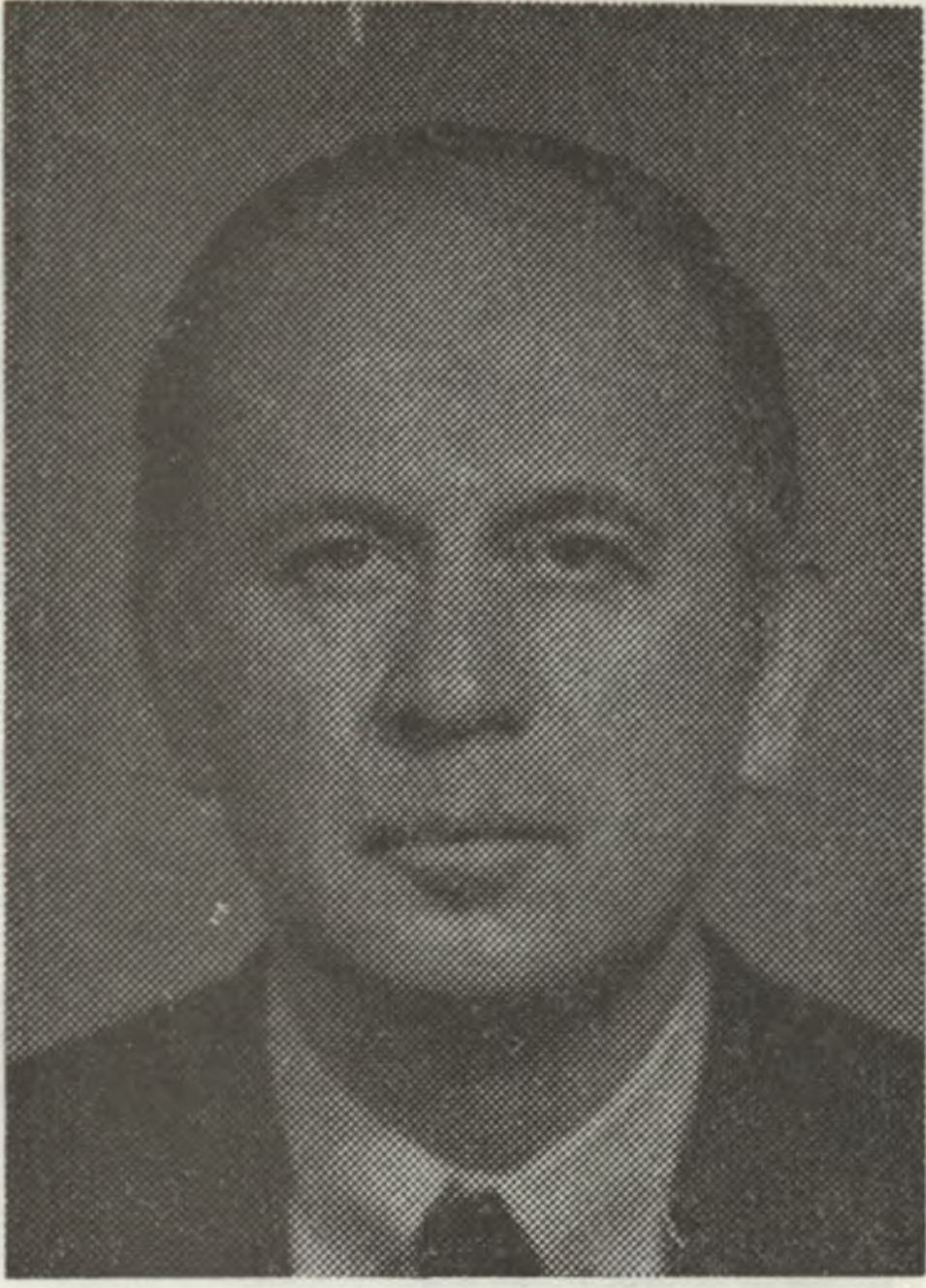
Metin GÖKER

Elçi
Kültür İşleri
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 1947
7.9.1988

Selçuk İNCESU

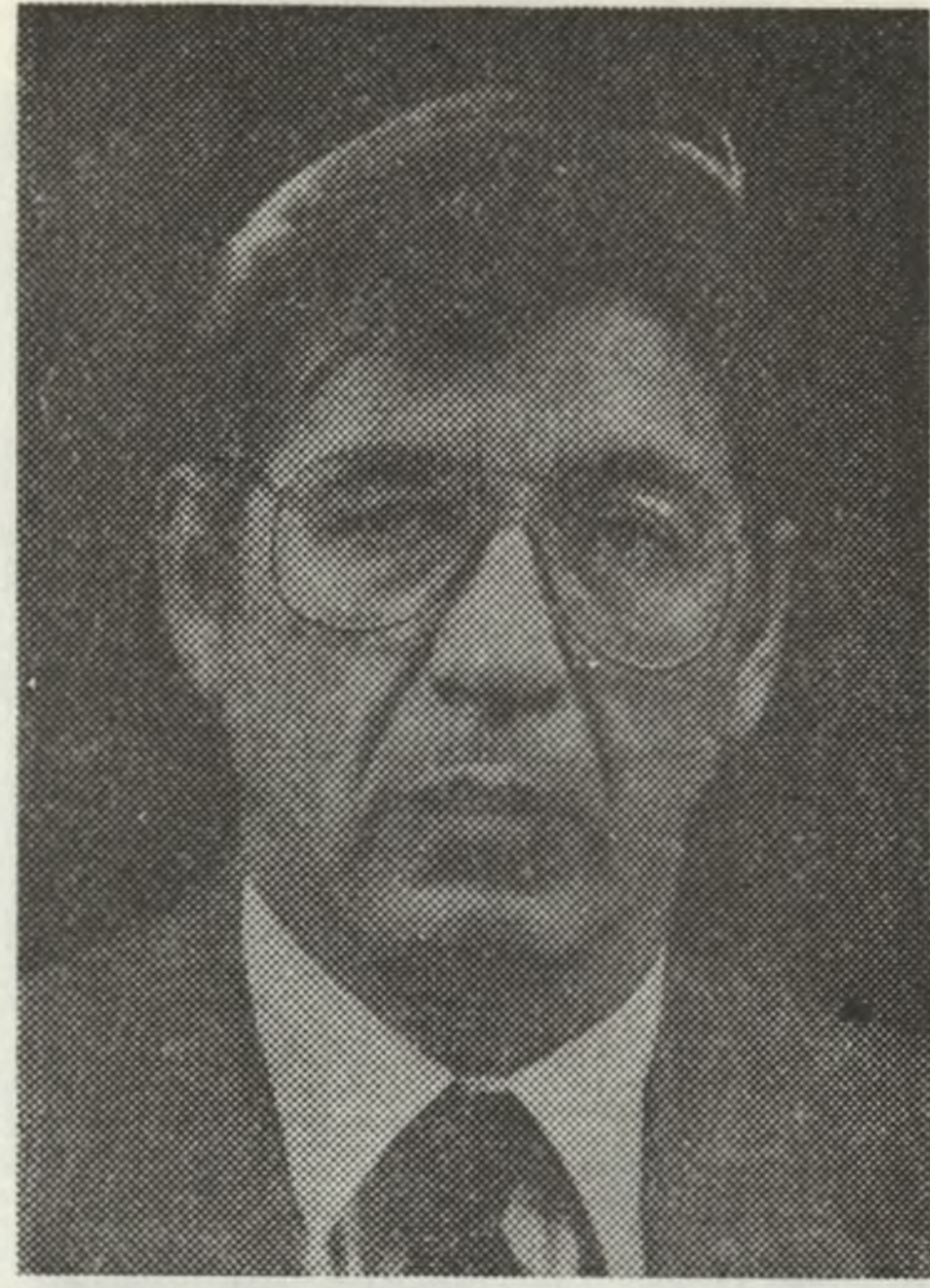
Elçi
Kültür İşleri Genel
Müdür Yardımcısı
İstanbul, 20.7.1937
17.11.1989

Altan GÜVEN

Elçi

Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 2.1.1938
2.4.1986

Sevinç DALYANOĞLU

Elçi

Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 22.2.1940
8.2.1988

Erkan GEZER

Elçi

Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler
Genel Müdür Yardımcısı
İstanbul, 27.10.1940
9.3.1989

Aykut BERK

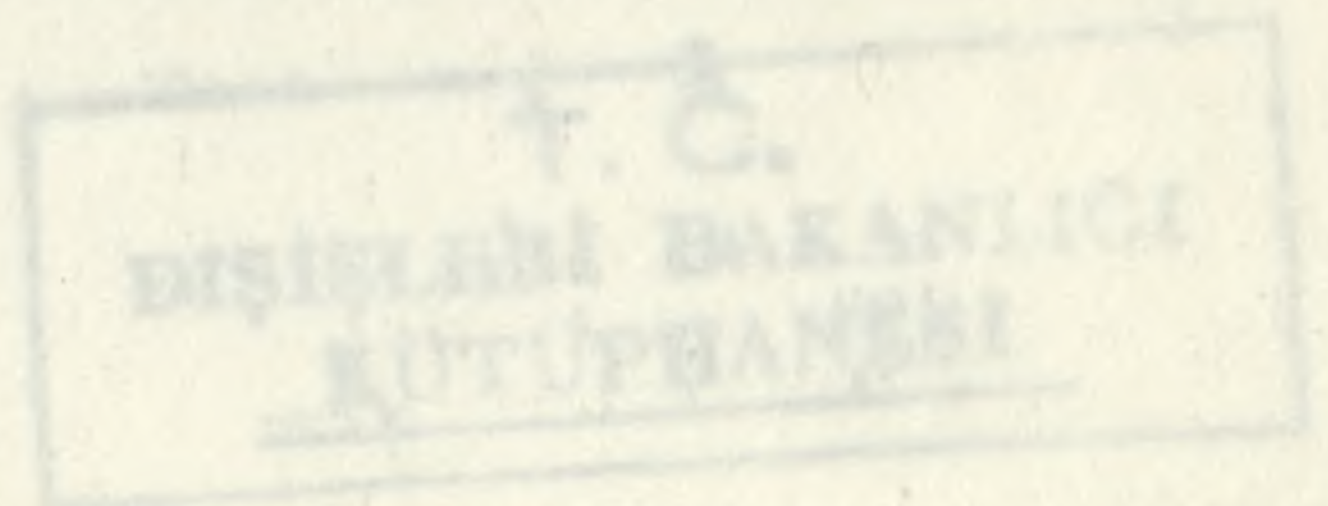
Elçi

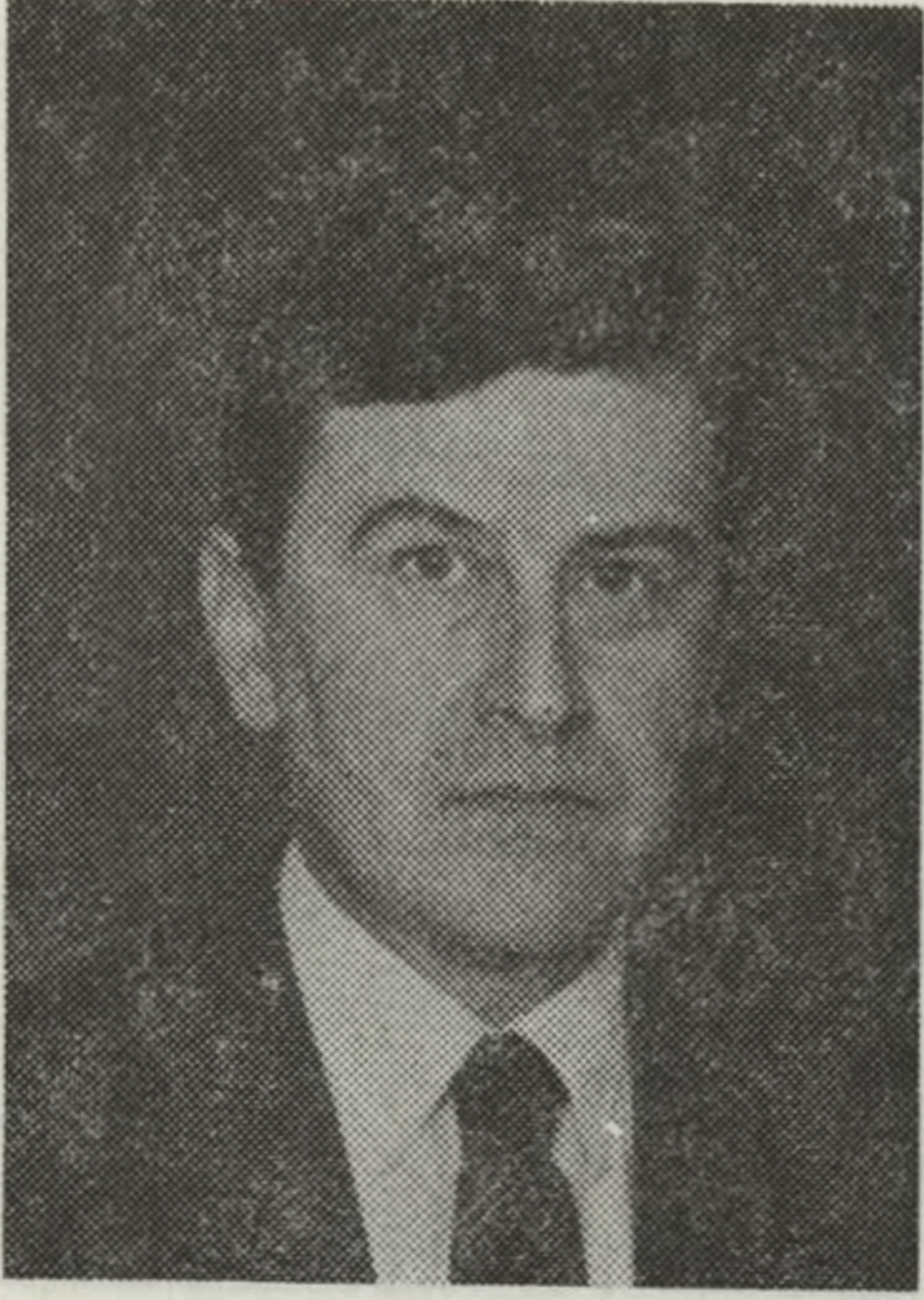
Personel Dairesi
Başkanı
Kilis, 2.4.1938
24.5.1989

Volkan ÇOTUR

Elçi

Personel Dairesi
Başkanı
İstanbul, 1.3.1938
24.5.1989

Mehmet EZEN

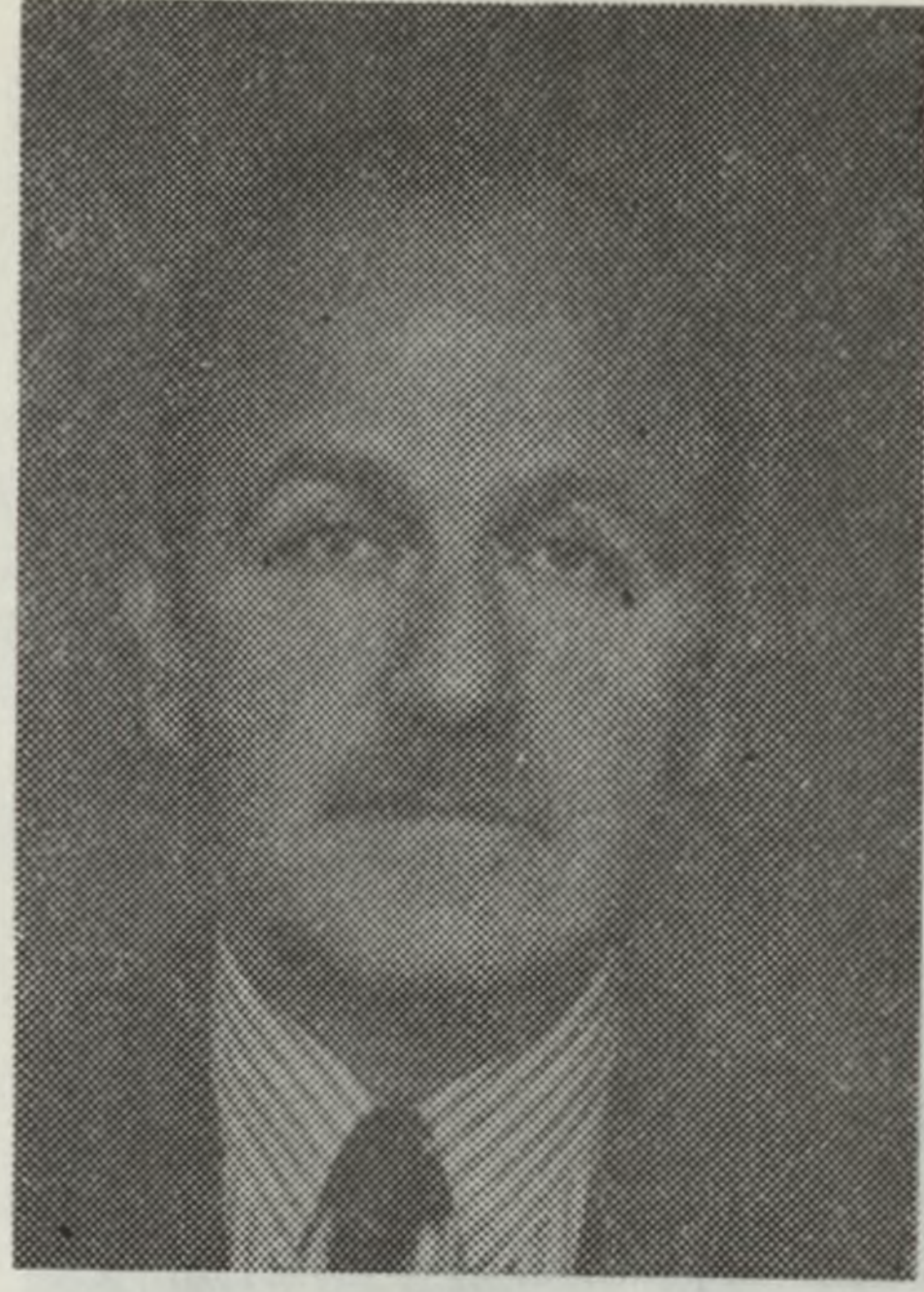
Elçi

Protokol Genel Müdür

Yardımcısı

İstanbul, 1940

7.9.1988

İlhan YİĞİTBAŞIOĞLU

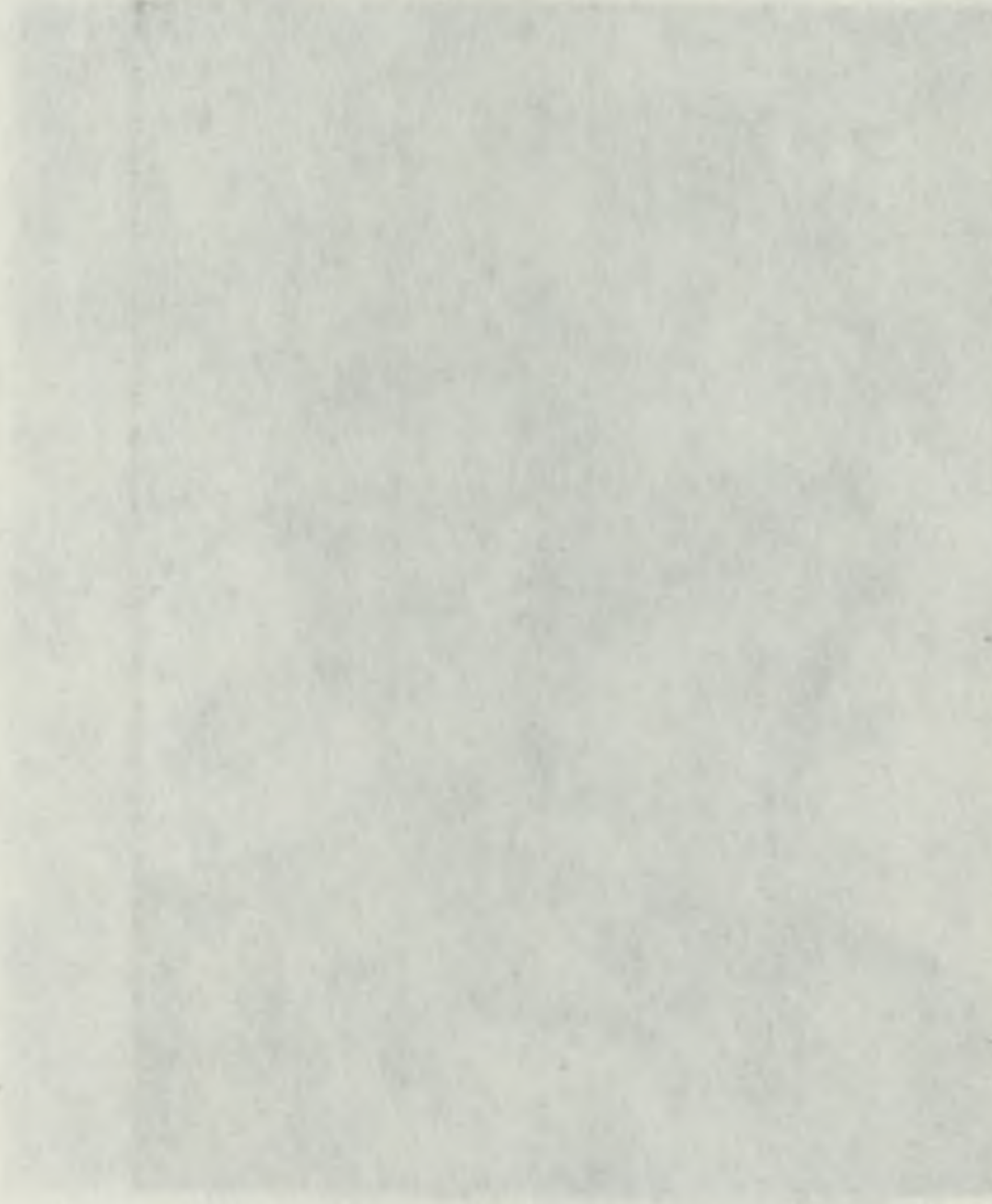
Elçi

Protokol Genel Müdür

Yardımcısı

Rizaiye, 1941

7.9.1988

İlhan YİĞİTBAŞIOĞLU

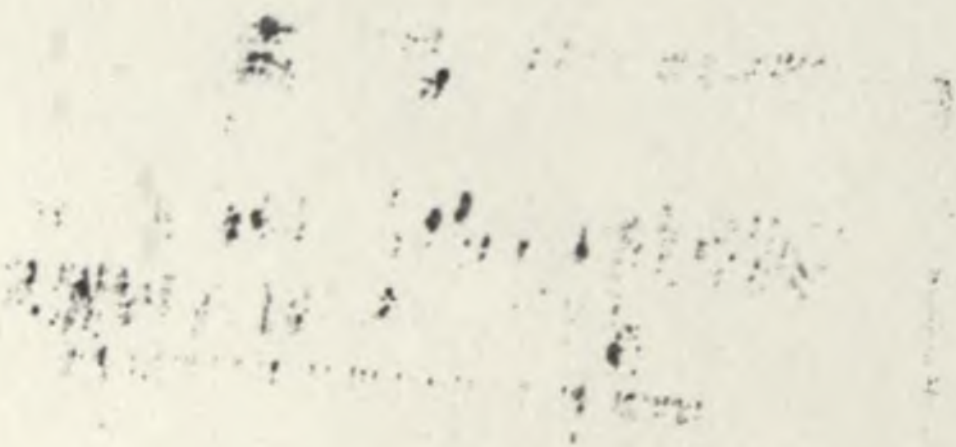
Elçi

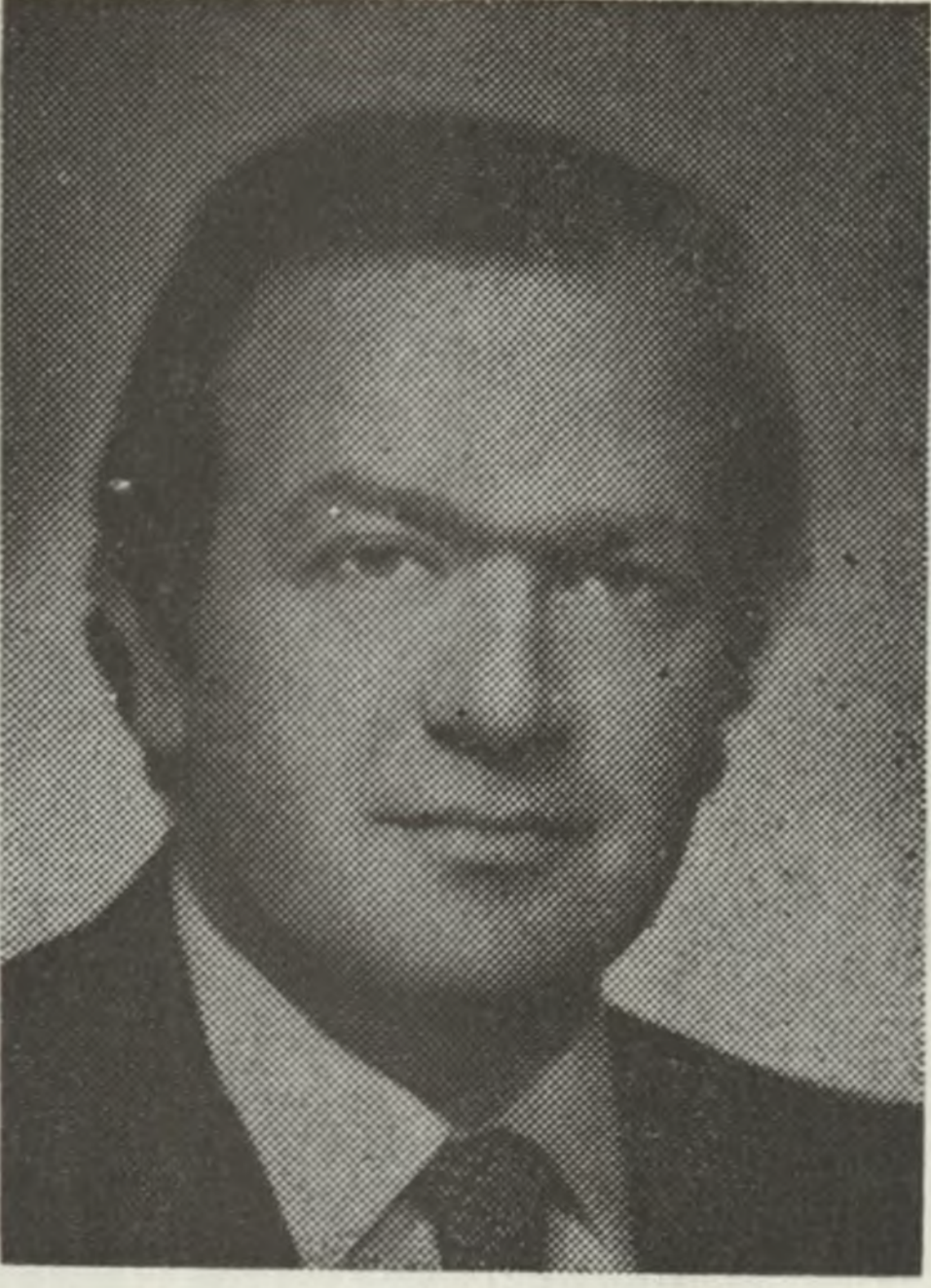
Konsolosluk, Bulvarı ve Sosyal İşler

Genel Müdür Yardımcısı

İstanbul, 27.09.1941

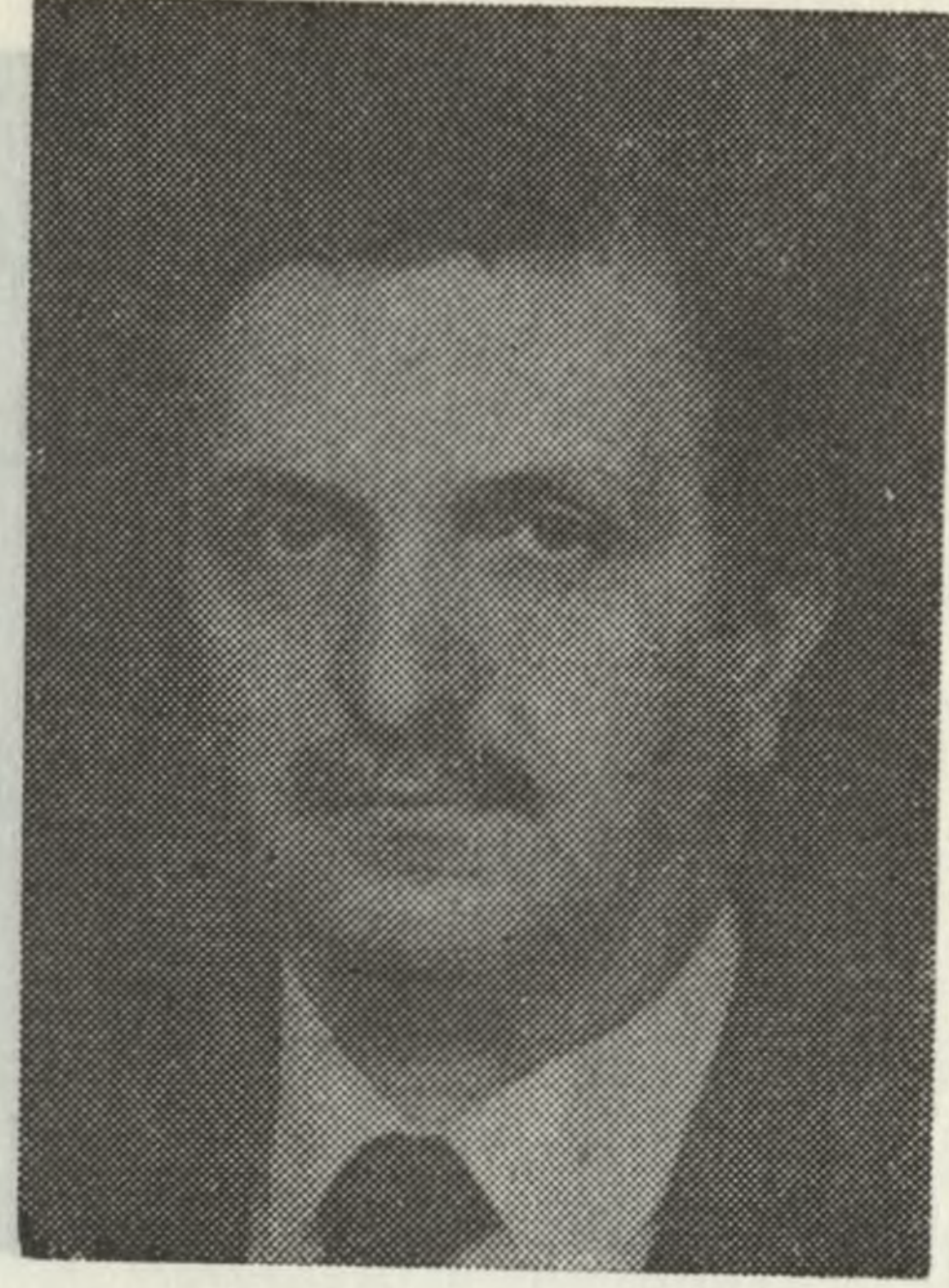
7.9.1988

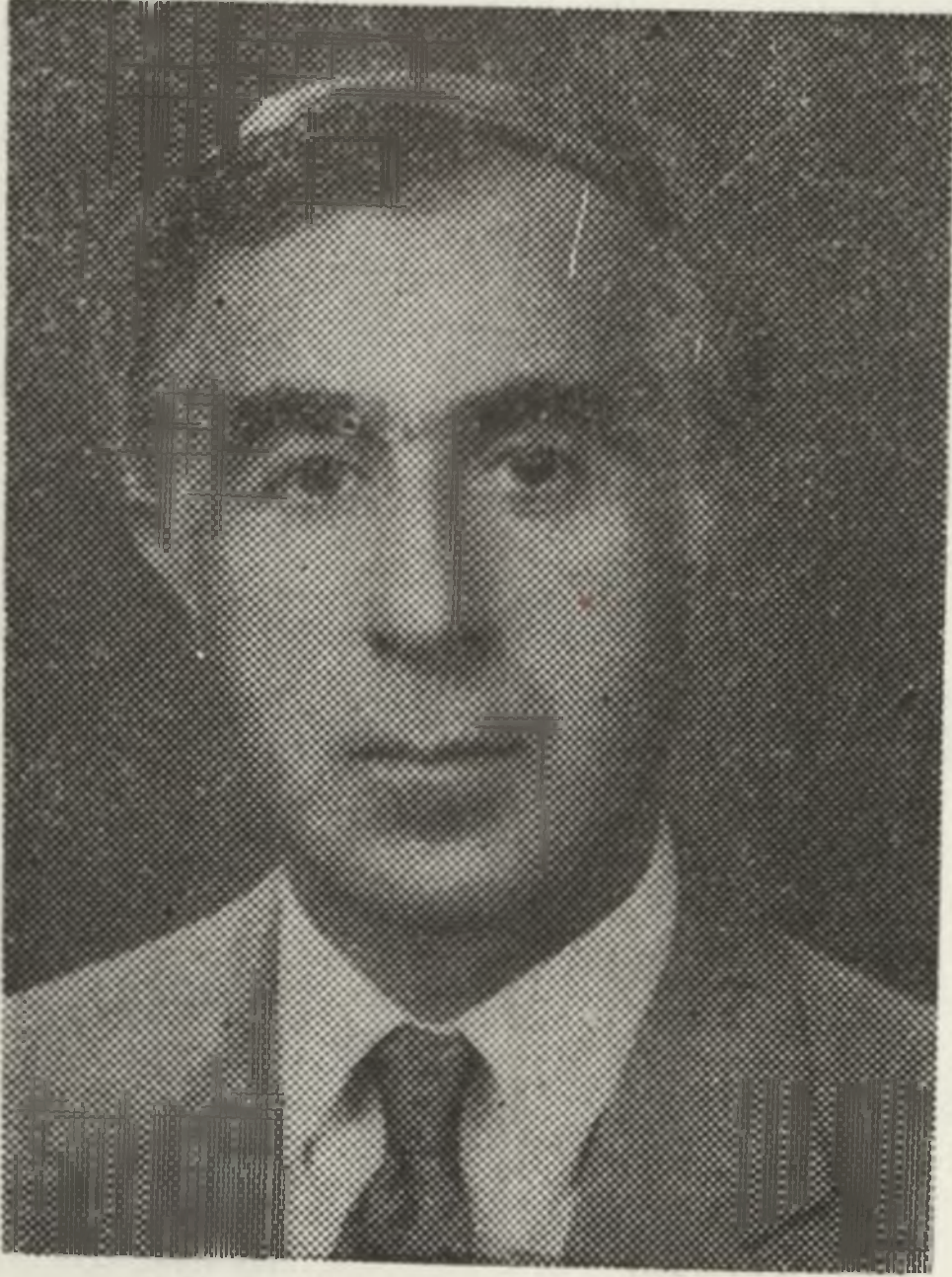
Erhan YIĞITBAŞIOĞLU

Elçi
İstihbarat ve Araştırma Dairesi
Başkanı
Ankara, 1938
28.11.1986

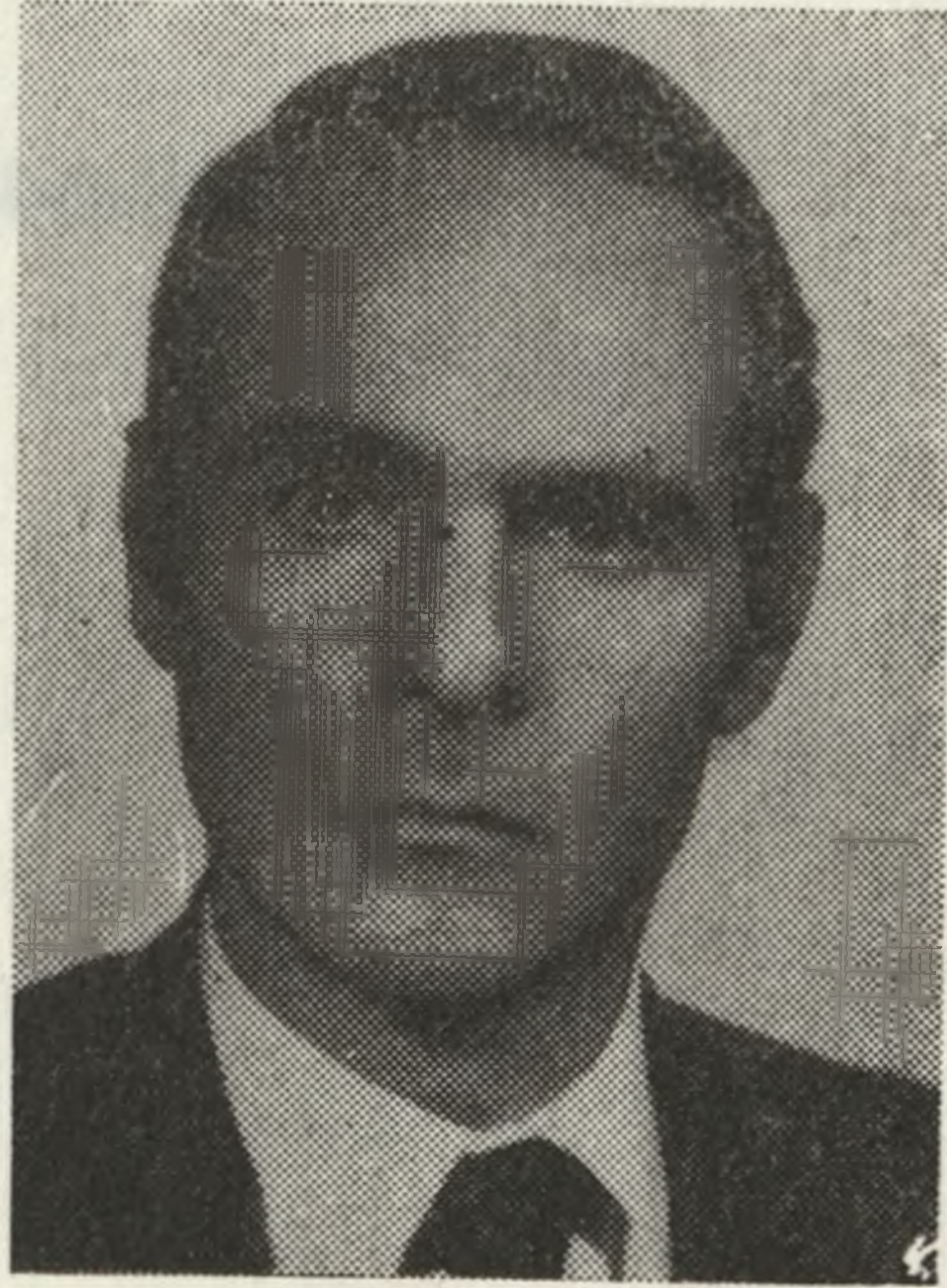
Ümit PAMİR

Elçi
Siyaset Planlama Dairesi
Başkanı
İstanbul, 1942
9.5.1988

Aykut BERK

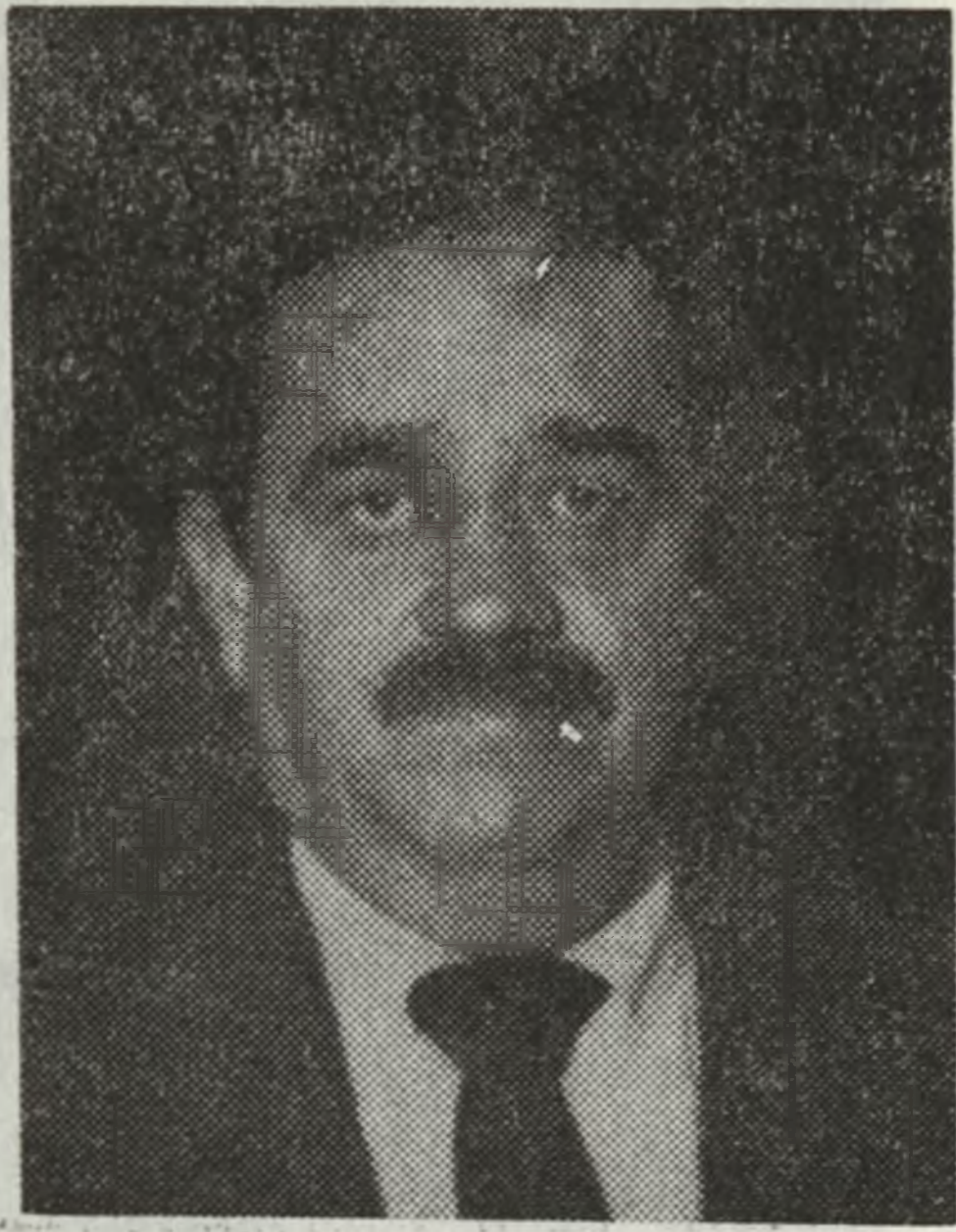
Elçi
Personel Dairesi
Başkanı
Kilis, 2.4.1938
24.5.1989

Volkan ÇOTUR

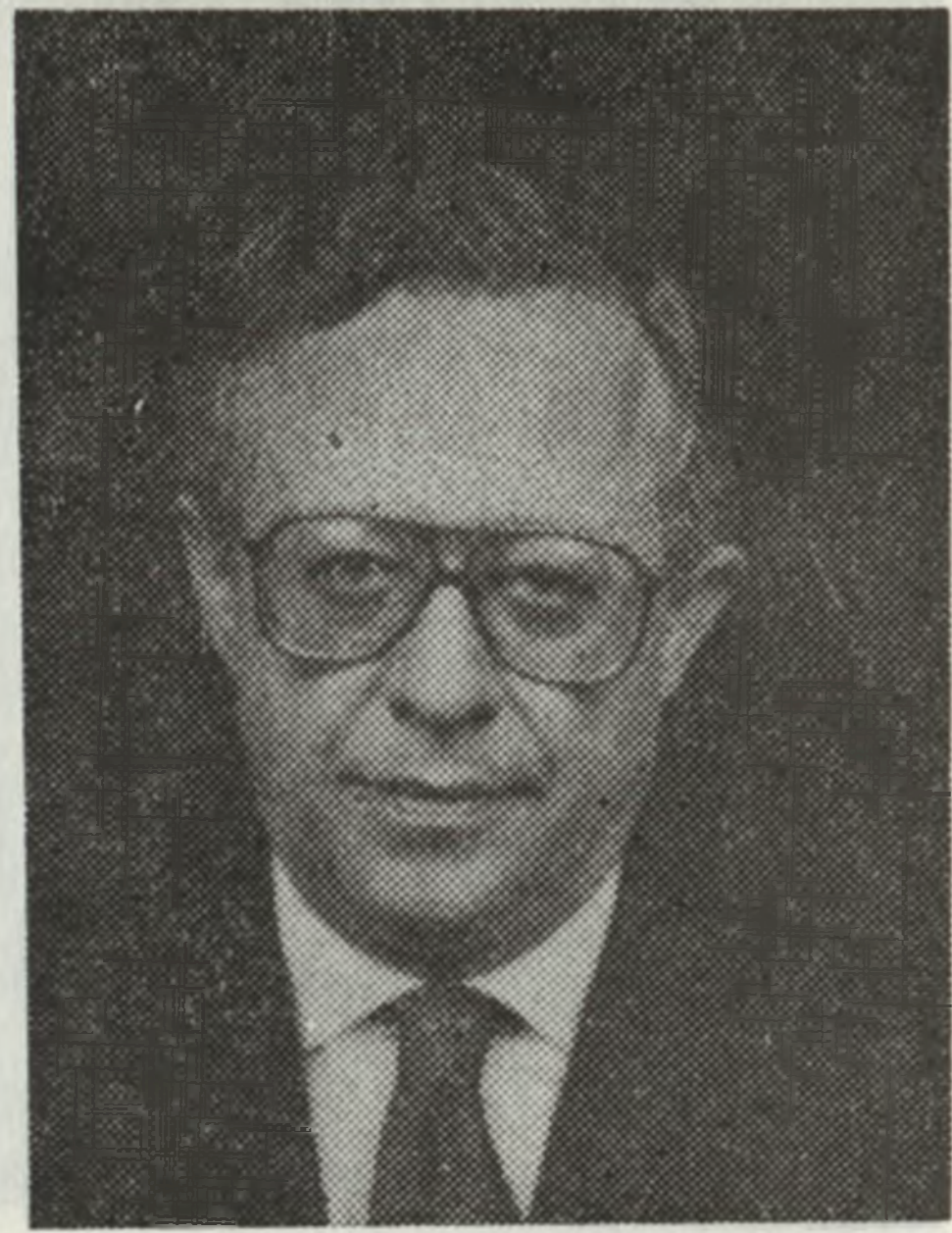
Elçi
Arşiv ve Ulaştırma Dairesi
Başkanı
İstanbul, 1.3.1938
24.5.1989

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Aydemir ERMAN

Elçi
İdari ve Mali İşler Dairesi
Başkanı
Üsküdar, 6.6.1944
8.8.1989

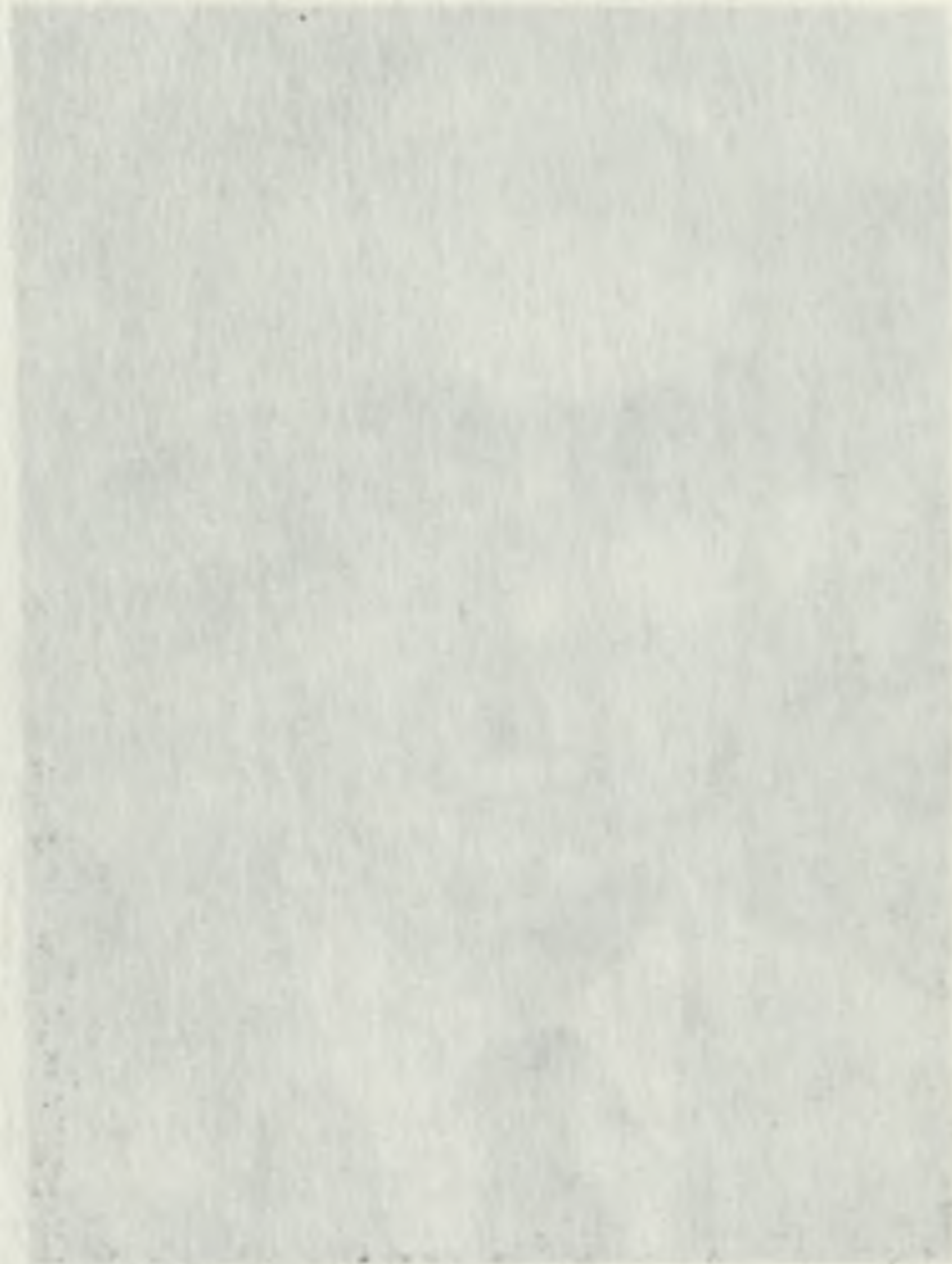
Murat SUNGAR

Elçi
Enformasyon Dairesi Başkanı
Bakanlık Sözcüsü
Ankara, 14.2.1942
1.8.1989

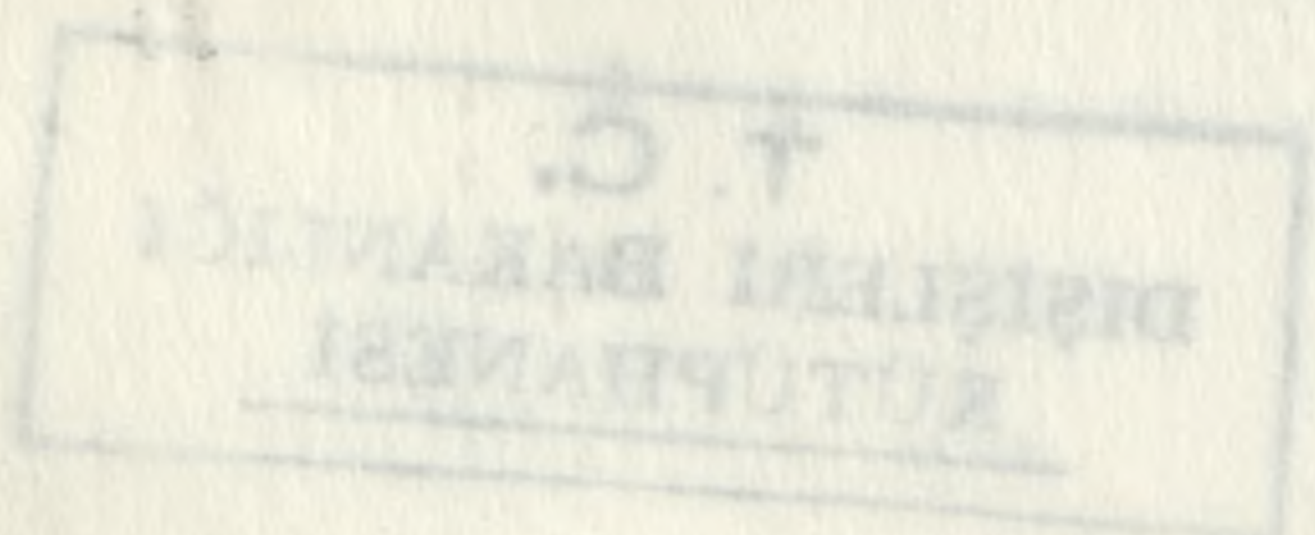
Volkan ÇOTUR

Elçi
Asgiv ve Ulaştırma Dairesi
Başkanı
İstanbul, 1.8.1988
24.5.1989

Aykut BEK

Elçi
Personel Dairesi
Başkanı
Kilis, 24.1988
24.5.1989

5-6 Ocak

Fransa Maliye ve Savunma Bakanlıkları temsilcilerinden oluşan bir heyetin savunma ve finans konularında temaslarda bulunmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

7-11 Ocak

Paris'te yapılan «1925 Cenevre Protokolü'ne taraf ülkeler ve diğer ilgili ülkeler» konferansına katılmak üzere Sayın Bakanın başkanlığındaki heyetin Fransa'ya gidişi.

8-12 Ocak

Polonya Adalet Bakanının, Adalet Bakanımız Mehmet Topağ'ın resmi davetlisi olarak ülkemizi ziyareti. Ziyaret sonunda «Türkiye-Polonya Halk Cumhuriyeti arasında Cezal Konularında Adli Yardımlaşma, Suçluların İadesi ve Hükümlülerin transferine dair Sözleşme» imzalanmıştır.

9-11 Ocak

Brüksel'de yapılan NATO Askeri Komite özel toplantısına katılmak üzere Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Toruntay'ın Belçika'ya gidişi.

9-12 Ocak

Hindistan Gıda Endüstrileri Bakanı Jagdish Tytler'in Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yörür'ün davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

2. KRONOLOJİ

9-17 Ocak

UNESCO çerçevesinde 41. Uluslararası Eğitim Konferansı, Cenevre.

1989 YILI KRONOLOJİSİ

10-11 Ocak

Türkiye-Suudi Arabistan 5. Dönem MEK toplantısı, Antalya.

10-14 Ocak

Belçika Tarım Bakanlığından bir heyetin ülkemizi ziyareti. Ziyaret sırasında 11 Ocak 1989 günü Tarımsal İşbirliğine dair bir muhtıra imzalanmıştır.

11-17 Ocak

Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu Toplantısı, Strasbourg.

12-13 Ocak

Türkiye-Yunanistan Denizcilik Anlaşması Müzakereleri, Atina.

13 Ocak

Avrupa Sinema ve Televizyon Yılı (ASTY) Yönetim Komite Toplantısı, Brüksel.

16 Ocak

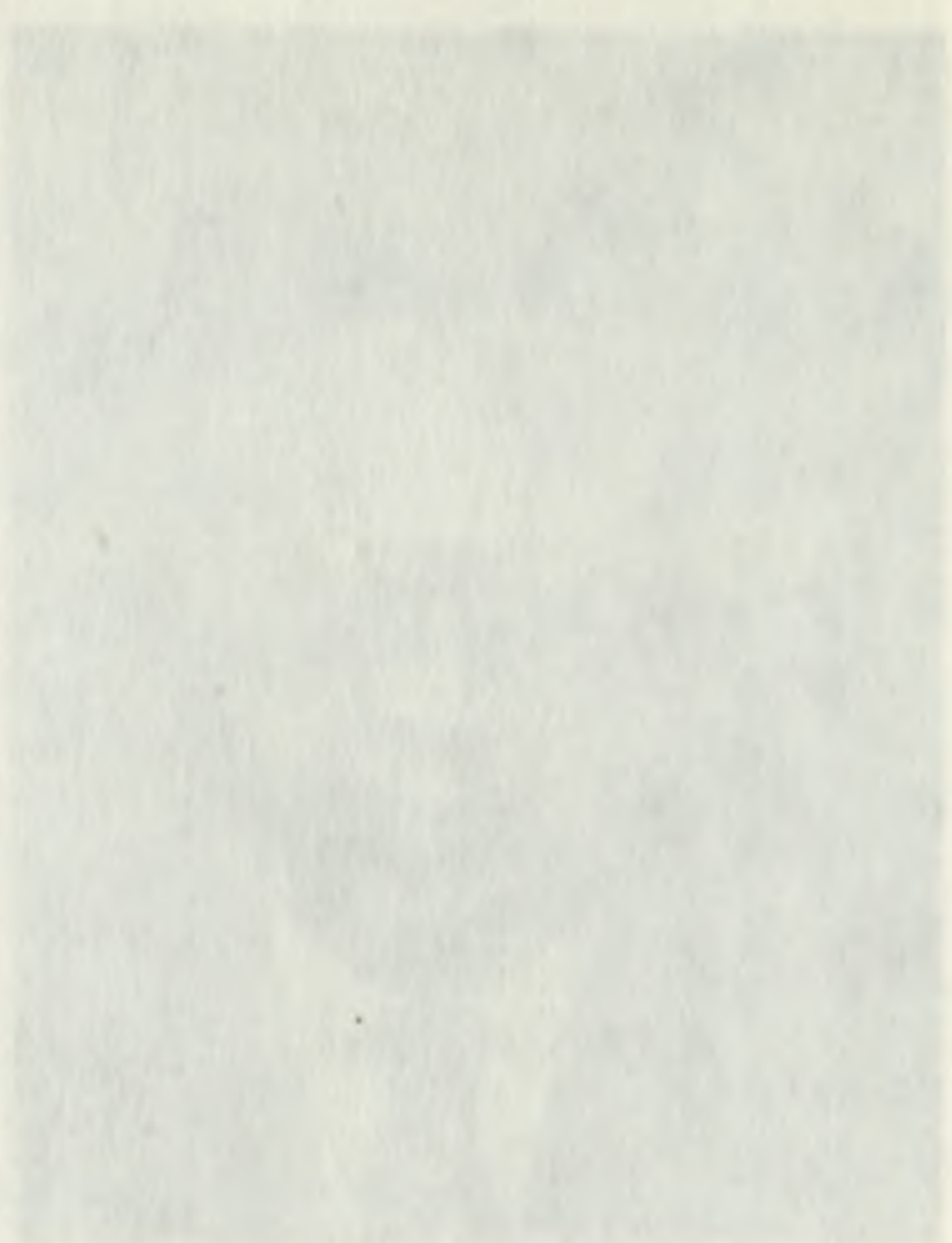
Mısır, Ürdün, Suriye ve Irak Enerji Bakanlarının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

Aydemir ERMAN

İktisat

Mali ve Mali İşler Dairesi
Başkanı
Osmaniyer, 5.5.1941
1981.8.1

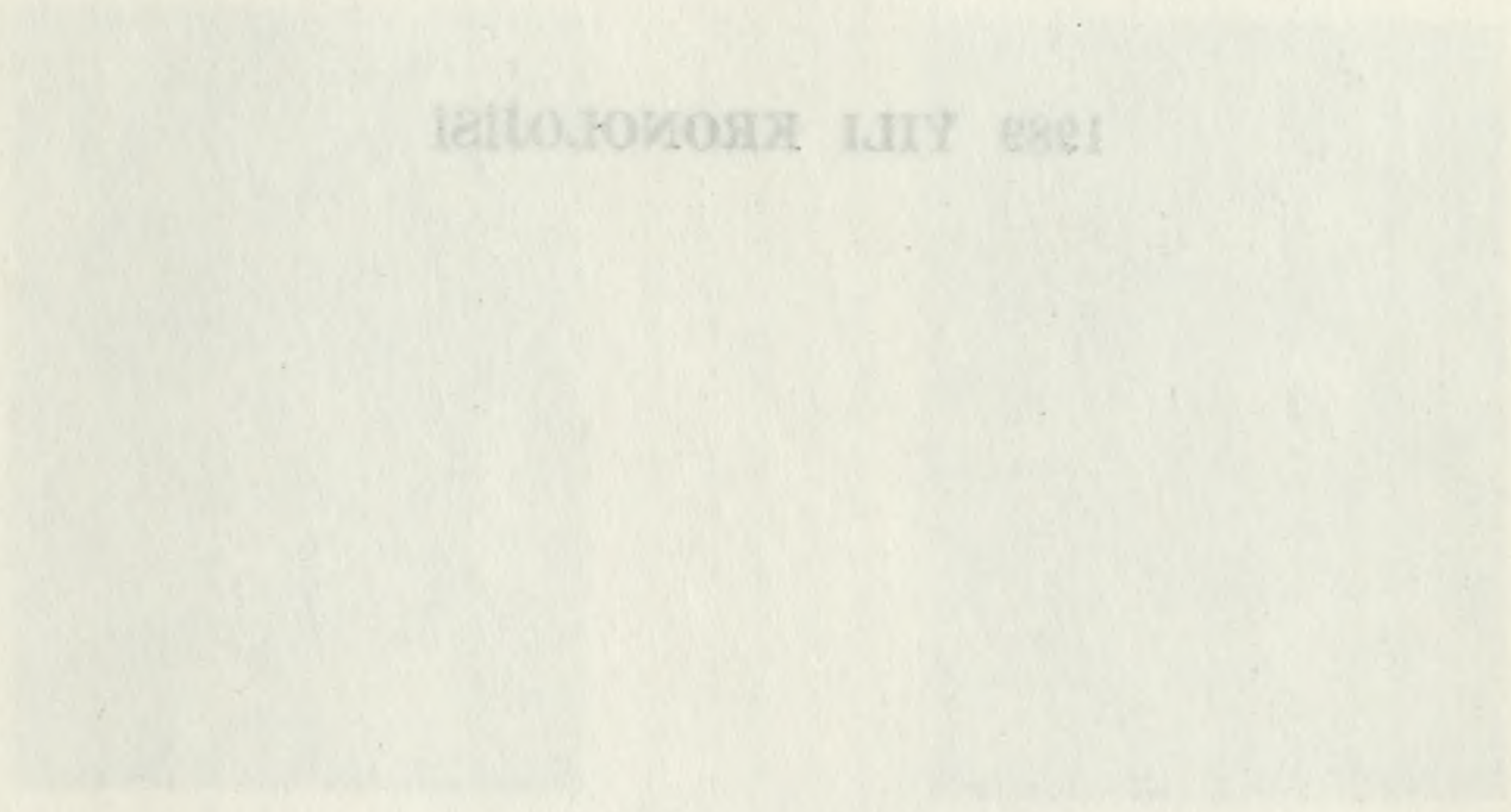
Mustafa SUNGAR

İktisat

Enformasyon Dairesi Başkanı
Bakanlık Sözcüsü
Ankara, 14.8.1942
1981.8.1

2. KRONOLOJİ

1982 YILI KRONOLOJİSİ

1982 YILI

1982 YILI

1982 YILI

1982 YILI

5 - 6 Ocak

Fransa Maliye ve Savunma Bakanlıkları temsilcilerinden oluşan bir heyetin savunma ve finans konularında temaslarda bulunmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

7 - 11 Ocak

Paris'te yapılan «1925 Cenevre Protokolü'ne taraf ülkeler ve Diğer İlgili Ülkeler» konferansına katılmak üzere Sayın Bakanımız başkanlığındaki heyetin Fransa'ya gidişi.

8 - 12 Ocak

Polonya Adalet Bakanının, Adalet Bakanımız Mehmet Topaç'ın resmi davetlisi olarak ülkemizi ziyareti. Ziyaret sonunda «Türkiye - Polonya Halk Cumhuriyeti arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma, Suçluların İadesi ve Hükümlülerin transferine dair Sözleşme» imzalanmıştır.

9 - 11 Ocak

Brüksel'de yapılan NATO Askeri Komite özel toplantısına katılmak üzere Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın Belçika'ya gidişi.

9 - 12 Ocak

Hindistan Gıda Endüstrileri Bakanı Jagdish Tytler'in Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür'ün davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

9 - 17 Ocak

UNESCO çerçevesinde 41. Uluslararası Eğitim Konferansı, Cenevre.

10 - 11 Ocak

Türkiye - Suudi Arabistan 5. Dönem KEK toplantısı, Antalya.

10 - 14 Ocak

Belçika Tarım Bakanlığından bir heyetin ülkemizi ziyareti. Ziyaret sırasında 11 Ocak 1989 günü Tarımsal İşbirliğine dair bir muhtıra imzalanmıştır.

11 - 17 Ocak

Türkiye - AET Karma Parlamento Komisyonu Toplantısı, Strasbourg.

12 - 13 Ocak

Türkiye - Yunanistan Denizcilik Anlaşması Müzakereleri, Atina.

13 Ocak

Avrupa Sinema ve Televizyon Yılı (ASTY) Yönetim Komite Toplantısı, Brüksel.

16 Ocak

Mısır, Ürdün, Suriye ve Irak Enerji Bakanlarının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

15 - 19 Ocak

Strasbourg'da yapılan Karma Parlamento Oturumu vesilesiyle KPK'na mensup TBMM üyeleri ve Devlet Bakanı Prof. Ali Bozer başkanlığındaki bir heyetin Fransa'ya gidişi.

16 - 19 Ocak

Türkiye - SSCB Kara Ulaştırması Karma Komisyonu 1. toplantısı, Moskova. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

16 - 20 Ocak

Türkiye - Danimarka Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması Üçüncü Tur Müzakereleri, Kopenhag.

16 - 20 Ocak

İktisadi Kalkınma Vakfı ile Bakanlığımızın işbirliği içerisinde Lizbon, Madrid ve Barselona'da düzenlenen «Türkiye'nin AT'ne Katılma Nedenleri, Potansiyeli ve Olanakları» konulu seminerler.

17 - 19 Ocak

AGİK Viyana İzleme Toplantısı'nın Bakanlar düzeyinde yapılan kapanış oturumuna katılmak üzere Sayın Bakanımız başkanlığındaki heyetin Avusturya'ya gidişi.

18 - 20 Ocak

Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanlıkları Üst Düzey Yöneticileri Toplantısı, Tirana.

20 - 23 Ocak

Türkiye - Birleşik Arap Emirlikleri Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı, Abu Dhabi.

20 - 23 Ocak

Karma Parlamento Komisyonu'na mensup TBMM üyelerinin Brüksel'de AT Komisyonu üyeleriyle görüşmeleri.

22 - 25 Ocak

Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Doğan'ın, Danimarka Tarım Bakanı Gammel Gaard'ın davetlisi olarak bu ülkeyi ziyareti.

24 - 27 Ocak

Avrupa Konseyi çerçevesinde CDCC toplantısı, Strasbourg.

25 Ocak

Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Doğan'ın Brüksel'de AT Komisyonu üyeleriyle görüşmelerde bulunmak üzere Belçika'ya gidişi.

22 - 29 Ocak

Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında Karadeniz'de bir balıkçılık anlaşması imzalanmasına ilişkin 2. tur görüşmeler, Moskova.

25 - 30 Ocak

Federal Almanya'da düzenlenen Werhkunde (Savunma) toplantısına katılmak üzere Milli Savunma Bakanı Ercan Vuralhan ile Genelkurmay II. Başkanı Orgeneral Kaya Yazgan'ın bu ülkeyi ziyaretleri.

26 Ocak - 1 Şubat

Dünya Sevk ve İdare Forumu Uluslararası Sempozyumu. Devlet Bakanı Yusuf Özal katılmıştır, Davos.

28 - 31 Ocak

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın BAE'ni ziyareti.

30 - 31 Ocak

Ankara'da yapılan Türkiye - Belçika Karma Ekonomik Komisyon toplantıları vesilesiyle Belçika Dış Ticaret Bakanı Robert Urbain'in ülkemizi ziyareti. Ziyaret sırasında iki anlaşma imza edilmiştir.

30 Ocak - 2 Şubat

Eğitim İstatistikleri, UNESCO/AEK 5. Ortak Toplantısı, Cenevre.

30 Ocak - 3 Şubat

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi 40/3. dönem Genel Kurul toplantıları, Strasbourg.

30 Ocak - 3 Şubat

İran İçişleri Bakanı Ali Ekber Muhteşemi ve beraberindeki heyetin Türkiye'yi ziyareti.

30 Ocak - 5 Şubat

Devlet Bakanı Yusuf Bozkurt Özal'ın AFOT toplantılarına katılmak üzere ABD'ye gidişi.

30 Ocak - 6 Şubat

Türkiye - Irak Hukuki Sözleşmeler ve Konsolosluk görüşmeleri, Bağdat.

31 Ocak - 5 Şubat

ILO Avrupa Bölge Direktörü Oscar de Vries Reilingk'in Türkiye'yi ziyareti.

31 Ocak - 7 Şubat

Fransız Senatör Blin'in ekonomik konularda temas ve incelemelerde bulunmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

1 - 4 Şubat

SB Dışişleri Bakanlığı Sözcü Yardımcısı G. Gerasimov'un Türkiye'ye çalışma ziyareti.

1 - 5 Şubat

Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Reis Malile'nin,

Sayın Bakanımızın davetine icabetle Türkiye'yi resmi ziyareti. Ziyaret sırasında bir Kültür anlaşması imzalanmıştır.

1 - 7 Şubat

TÜBİTAK Başkanı Prof. Mehmet Ergin ile Başkan Yardımcısı Prof. Ayhan Türelî'nin, AFOT Toplantısı çerçevesinde düzenlenen Bilim Forumuna katılmak ve Türk - ABD Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması konusunda temaslarda bulunmak üzere ABD'yi ziyareti.

2 - 4 Şubat

Fransa Devlet Bakanı ve İmar ve İskan Bakanı Maurice Fauré'nin Bayındırlık ve İskân Bakanı Safa Giray'ın davetlisi olarak Türkiye'yi resmi ziyareti.

4 - 5 Şubat

Türkiye - Irak Konsolosluk Görüşmeleri, Bağdat.

5 - 7 Şubat

Kanada Dışilişkiler Bakanı John Grosbie'nin Ankara Metrosu Sözleşmesi imza töreni için Türkiye'yi ziyareti.

6 - 7 Şubat

«Mediterranean Environmental Management Center»a ilişkin danışma toplantısı, Malta.

6 - 8 Şubat

Devlet Bakanı Yusuf Bozkurt Özal'ın ticari ve mali konularda temaslarda bulunmak üzere Avusturya'yı ziyareti.

6 - 10 Şubat

Merkez Bankası Başkanı Rüşdü Saracoğlu ile beraberindeki heyetin Hindistan Merkez Bankasının daveti üzerine bu ülkeyi ziyareti.

7 - 10 Şubat

Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın, Mısır Arap Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdel Meguid'in davetine icabetle, Türk - Mısır Ortak Komisyonu'nun Kahire'de yapılacak ilk toplantısına katılmak üzere bu ülkeyi ziyareti.

8 - 9 Şubat

Batı Avrupa Birliği Başkanı Charles Goerens'in TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

13 Şubat

Devlet Bakanı Prof. Ali Bozer'in, Roma'da Avrupa Toplulukları Bakanı La Pergola ve Dışişleri Bakanı Andreotti ile görüşmek üzere İtalya'yı ziyareti.

13 - 15 Şubat

Türkiye - Yunanistan Karma Turizm Komisyonu Toplantısı, Atina.

14 Şubat

ABD Dışişleri Bakanı James Baker'in NATO üyesi ülkeler başkentlerine yaptığı ziyaretler çerçevesinde Ankara'ya gelişi.

14 - 19 Şubat

Türkiye - İran Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı, Ankara.

15 - 16 Şubat

Türkiye - Fransa Konsolosluk Görüşmeleri, Ankara.

15 - 17 Şubat

İran Başbakanı Mir Hüseyin Musavi'nin Türkiye'ye resmi ziyareti.

16 - 19 Şubat

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Cumhurbaşkanı Qhuleg Ishaq Khan'ın konuğu olarak Pakistan'ı resmi ziyareti.

17 - 24 Şubat

Türkiye ile Mısır arasındaki Mahkum Mübadelesi Sözleşmesine işlerlik kazandırılması amacıyla ikili görüşmeler, Kahire.

19 - 22 Şubat

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in, Kral Sultan İskender'in konuğu olarak Malezya'yı resmi ziyareti.

20 - 21 Şubat

Lüksemburg Başbakanı Jacques Santer'in, Başbakan Turgut Özal'ın davetlisi olarak Türkiye'ye resmi ziyareti.

22 Şubat

Eski Japon İmparatoru Hirohito'nun, cenaze törenine katılmak üzere Başbakan Turgut Özal'ın Japonya'ya gidişi.

22 - 25 Şubat

Türk - Sovyet Karma Ekonomik Komisyonu Eş-Başkanı Maliye ve Gümrük Bakanı A. Kurtçebe Alptemoçin'in SSCB'yi ziyareti.

22 -26 Şubat

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Cumhurbaşkanı Ramaswamy Venkataraman'ın davetlisi olarak Hindistan'ı resmi ziyareti.

22 Şubat - 1 Mart

Türkiye - SSCB Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması görüşmeleri, Ankara.

24 - 25 Şubat

Bakanlığımızın IFRI ile işbirliği halinde Paris'te düzenlenen seminer.

24 - 28 Şubat

Türkiye - Irak Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı, Ankara.

26 Şubat - 1 Mart

İKÖ Genel Sekreteri Dr. Hamid Al Gabid'in Sayın Bakanımızın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

27 - 28 Şubat

Türkiye - Danimarka II. Dönem Konsolosluk Görüşmeleri, Ankara.

27 - 28 Şubat

Balkan Araştırma Enstitüsü Çalışma Grubu Toplantısı, Atina.

28 Şubat - 2 Mart

Irak Başbakan 1. Yardımcısı Taha Yasin Ramazan'ın, Başbakan Turgut Özal'ın davetlisi olarak Türkiye'yi resmi ziyareti.

1 Mart

Türkiye'nin EUROCONTROL'e üye olması.

1 - 5 Mart

İçişleri Bakanı Mustafa Kalemlî'nin Fransız meslektaşının resmi konuğu olarak Fransa'yı ziyareti.

1 - 10 Mart

Türk - Sovyet Ortak Kontrol Komisyonu 8. Dönem toplantısı, Moskova.

2 - 5 Mart

Bulgaristan'daki Müslüman Türk azınlığının durumunu izlemekle görevli İslâm Konferansı Örgütü Temas Grubu'nun, 18. İslâm Dışişleri Bakanlar Konferansına sunacakları raporun hazırlık çalışmaları çerçevesinde, Türkiye'yi ziyareti.

5 - 6 Mart

İtalya Genelkurmay Başkanı, Portekiz Hava Kuvvetleri Komutanı, Danimarka Hava Kuvvetleri Malzeme Komutanı ile Fransa Hava Kuvvetleri Havcılık Daire Başkanının F - 16 tesislerini ziyaret etmek üzere Türkiye'ye gelişleri.

5 - 7 Mart

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir'in ÇHC Dışişleri Bakan Yardımcısı Qi Huaiyuan'ın daveti üzerine ve iki ülke arasında başlatılan siyasi istişareler mekanizması çerçevesinde görüşmelerde bulunmak üzere bu ülkeyi resmi ziyareti. Ziyaret sırasında, «Türkiye - Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Sözleşmesi» imzalanmıştır.

5 - 8 Mart

«Istituto Per la Riconstrizione Industriale» Başkanı Profesör Prodi'nin, IRI'yi tanıtmak ve ekonomik konularda temaslarda bulunmak üzere ülkemizi ziyareti.

6 - 8 Mart

Türkiye ile Romanya arasında Samsun - Köstence feribot hattı ile ilgili müzakerelerin sonuçlandırılması toplantısı, Bükreş.

6 - 8 Mart

Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın, Viyana'da yapılan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri (AKKUM) ile Güven ve Güvenlik Arttırıcı Önlemler Müzakereleri (ASK - II) açılış oturumuna katılmak üzere Avusturya'ya gidişi. Ziyaret sırasında Avusturya ve Finlandiya Dışişleri Bakanları ile birer görüşme yapılmıştır.

7 - 10 Mart

Akdeniz'e Sahildar Avrupa ve Arap Ülkelerinde Yüksek Öğrenim Çalışmaları, Diplomalari ve Derecelerinin Tanınması Uluslararası Sözleşmesinin uygulanmasından sorumlu Hükümetlerarası Komite toplantısı, Malta.

8 - 11 Mart

ÇHC Başbakan Yardımcısı Tian Jiyun'un, Devlet Bakanı Adnan Kahveci'nin konuğu olarak Türkiye'yi resmi ziyareti.

8 - 10 Mart

Danimarka Dışişleri Bakanı Uffe - Ellemann Jensen'in, Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın resmi konuğu olarak Türkiye'yi ziyareti.

9 - 10 Mart

Viyana'da yapılan Sosyalist Enternasyonal Toplantısı vesilesiyle SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün Avusturya'yı ziyareti.

10 - 12 Mart

İsveç Sanayi Bakan Yardımcısı Jan Carling'in İstanbul Metrosunun açılış törenine katılmak üzere ülkemizi ziyareti.

11 - 16 Mart

18. İslâm Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları Toplantısı, Riyad.

13 - 15 Mart

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Safter Necioğlu'nun, ABD Avrupa Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral KIRK'ın resmi davetlisi olarak ABD'yi ziyareti.

13 - 15 Mart

Türkiye - Yunanistan II. Dönem Turizm Karma Komisyon Toplantıları, Atina.

13 - 16 Mart

Lüksemburg Veliht Prensi Henri başkanlığında işadamları ve bankacıardan oluşan bir ekonomik heyetin Odalar Birliği'nin davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

13 - 16 Mart

18. İslâm Dışışleri Bakanları Konferansı.

14 - 15 Mart

Türkiye - İsveç konsolosluk müzakereleri, Ankara.

15 - 16 Mart

Balkan Ülkeleri Ekonomi/Dış Ticaret Bakanları Toplantısı, Ankara.

18 - 20 Mart

Virginia Valisi Gerald Baliles'in tarım alanında incelemelerde bulunmak üzere ülkemizi ziyareti.

18 - 25 Mart

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın ABD Genelkurmay Başkanı Oramiral W. J. CROW'un resmî davetlisi olarak ABD'yi ziyareti.

18 Mart - 3 Nisan

Afrika'ya açılma politikamız çerçevesinde bazı Batı Afrika ülkeleriyle işbirliği olanaklarını saptamak ve teknik yardım yapılacak alanları yerinde tesbit etmek üzere MEKY Büyükelçi Tanşuğ Bleda başkanlığında, Bakanlığımız, DPT ve T. Kalkınma Bankası yetkililerinden oluşan bir heyetin sırasıyla Senegal, Gambiya, Sierra Leone, Nijerya, Kamerun ve Gabon'u ziyaretleri.

20 - 22 Mart

Tehlikeli Atıkların Sınırlarötesi Hareketlerinin Kontrolü ve İmhası Hakkındaki Küresel Sözleşme ile ilgili Basel Toplantısı. Toplantıya Devlet Bakanı Adnan Kahveci katılmış ve Sözleşme onay kaydıyla Türkiye tarafından da imzalanmıştır.

22 Mart

Türkiye - Danimarka Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması müzakereleri, Kopenhag.

27 - 29 Mart

Türk - Irak Rödemarkasyon Ortak Komisyonu 10. Dönem Toplantıları, Ankara.

27 - 30 Mart

Küba Dışışleri Batı Avrupa Genel Müdürü Bayan Rosario Navas'ın,

İkili Siyasi İşler Müsteşar Yardımcısı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

28 - 29 Mart

Batı Avrupa Birliği Genel Sekreteri Alfred CAHEN'in Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

28 Mart - 4 Nisan

TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un, Mısır Arap Cumhuriyeti Temsilciler Meclisi Başkanı Rifad El Mahgoub'un davetine icabetle bu ülkeyi resmi ziyareti.

29 - 31 Mart

AT işleriyle görevli Hollanda Dışişleri Bakan Yardımcısı Baron van Voorst tot Voorst'un, Devlet Bakanı Prof. Ali Bozer'in davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

29 Mart - 2 Nisan

AFC Harp Akademileri Komutanı Tümgeneral Von SCHEVEN'in, Harp Akademisinde düzenlenen bir toplantıya katılmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

30 - 31 Mart

Karma Parlamento Komisyonu Büro Toplantısı, Brüksel.

31 Mart

Venedik'te yapılan «Hukuk Aracılığı ile Demokrasinin Geliştirilmesi Avrupa Komisyonu» Toplantısına katılmak üzere Devlet Bakanı Kamran İnan, Adalet Bakanı Mehmet Topaç ve Anayasa Mahkemesi Başkanı Mahmut Çuhruk'un İtalya'ya gidişleri.

4 - 8 Nisan

BM. Genel Sekreter Yardımcısı ve Viyana Ofisi Genel Direktörü Bn. Margaret J. Anstee'nin Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir'in davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

4 - 11 Nisan

Arnavutluk Sağlık Bakanı Ahmet Kamberi'nin ülkemizi ziyareti. Ziyaret sırasında «Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması» imzalanmıştır.

5 - 6 Nisan

Türkiye - Finlandiya Yatırımların Teşviki ve Korunması Anlaşması görüşmeleri, Helsinki.

5 - 6 Nisan

Türkiye - İsviçre Konsolosluk Görüşmeleri, Bern.

5 - 7 Nisan

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Safter NECİOĞLU'nun

COMAIRSOUTH Komutanı Korgeneral GOODALL'ın davetlisi olarak İtalya'yı (Napoli) ziyareti.

9 - 16 Nisan

Fransa Dışişleri eski Bakanı ve Avrupa Toplulukları Komisyonu Türkiye eski sorumlusu Claude Cheysson'un memleketimizi ziyareti.

10 - 12 Nisan

Türkiye - Çekoslovakya Karma Ekonomik Komisyon 8. Dönem Toplantıları, Prag.

12 Nisan

Avrupa İkamet Sözleşmesi'nin onaylanması.

12 - 13 Nisan

Türkiye - Fransa Tarım Alt Komitesi Toplantıları, Ankara. Toplantılar sonunda Tarım Teknik Komitesi Kuruluşuna ilişkin bir Anlaşma imza edilmiştir.

12 - 13 Nisan

Ankara'da yapılan Türkiye - Fransa Karma Ekonomik Komisyon Toplantıları vesilesiyle Fransa Dış Ticaret Bakanı J. M. Rausch'un ülkemizi ziyareti.

12 - 14 Nisan

Ege denizi üzerindeki B7/UB7 hava koridoru ile ilgili 7. gayri resmi toplantı, ICAO Paris Ofisi.

12 - 14 Nisan

Avrupa Ülkeleri Sosyal Güvenlik Bakanları Dördüncü Konferansı, Lugano (İtalya).

14 Nisan

«Türkiye Cumhuriyeti ile Polonya Halk Cumhuriyeti arasında Konso-losluk Sözleşmesi» yürürlüğe girmiştir.

15 - 20 Nisan

NATO Altyapı Komitesi Başkanı De Vos'un, Milli Savunma Bakanlığının davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

15 - 20 Nisan

Tunus Dışişleri Devlet Sekreteri Habib Ben Yahya'nın, Dışişleri Bakan-lığı Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir'in davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

16 - 21 Nisan

Danimarka SDP Genel Başkanı Sven Auken ile Genel Sekreter Steen Christensen'in SHP Genel Başkanının davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

17 - 19 Nisan

Türkiye - Çekoslovakya Karma Ekonomik Komisyonu 8. Dönem Toplantısı, Prag. Toplantı sonunda bir Protokol imza edilmiştir.

17 - 21 Nisan

Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Orhan KARABULUT'un, NATO Güney Bölgesi Deniz Kuvvetleri Komutanlarının katılımıyla her yıl yapılmakta olan MARCOMET - 89 toplantısına katılmak üzere İtalya'yı (Napoli) ziyareti.

17 - 22 Nisan

Türk - Japon İş Konseyi ve Japon - Türk Ekonomik Komitesi Ortak Toplantısı, İstanbul.

18 - 20 Nisan

Karadeniz'de kirliliğin önlenmesi ve çevrenin korunmasına yönelik bir sözleşme hazırlanması amacıyla Türkiye, SSCB, Romanya ve Bulgaristan heyetlerinin katıldığı görüşmelerin 2. turu, Ankara.

19 Nisan

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir'in Başbakan Özel Temsilcisi sıfatıyla Atina'ya gidişi.

19 - 20 Nisan

Milli Savunma Bakanı Safa Giray'ın NATO Nükleer Planlama Grubu İlkbahar Bakanlar Toplantısına katılmak üzere Belçika'yı (Brüksel) ziyareti.

19 - 21 Nisan

Avrupa Parlamentosu Başkanı Lord Plumb'ın, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un konuğu olarak Türkiye'yi ziyareti.

20 Nisan

Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesinin imzalanması.

20 Nisan

Avrupa Televizyon Yayınlarının Korunması Sözleşmesine Ek 3. Protokolün onaylanması.

23 - 25 Nisan

Tayland Başbakan Yardımcısı Pong Sarasin'in ekonomik işbirliği konusunda temaslarda bulunmak üzere Başbakan Yardımcısı Prof. Ali Bozer'in davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

23 Nisan

22 Ağustos 1988 tarihinden itibaren Japonya'nın Tokyo, Osaka, Fukaroka ve Shimonoseki şehirlerinde teşhir olunan «Muhteşem Süleyman» Sergisi,

Paris'te Grand Palais'de 1990 Şubatında gösterime sunulmak üzere kapatılmıştır.

23 - 26 Nisan

Avustralya Kara Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Lawrence O'Donnel'in, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Kemal Yamak'ın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

24 Nisan

«Türkiye - Irak Konsolosluk Sözleşmesi» Ankara'da parafe edilmiştir.

24 - 26 Nisan

Türkiye - AET Karma Parlamento Komisyonu Toplantısı, Ankara.

24 - 28 Nisan

Türkiye - Finlandiya Karma Ekonomik Komisyon 5. Dönem Toplantıları, Ankara.

24 - 28 Nisan

Türkiye - Danimarka Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması görüşmeleri, Ankara. Görüşmeler sonunda bir Mutabakat zaptı imzalanmıştır.

24 - 28 Nisan

Karadeniz'de Balıkçılık konusunda bir anlaşma akdedilmesine yönelik SSCB Balıkçılık Bakan Yardımcısı Zilanov Başkanlığındaki Sovyet heyeti ile yapılan üçüncü tur görüşmeleri, Ankara.

24 - 28 Nisan

AT Komisyonunda Akdeniz ülkeleriyle ilişkilerden sorumlu Komiser Abel Matutes'in ülkemizi ziyareti.

29 Nisan - 8 Mayıs

Paris Dış Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Bernard Combournac başkanlığındaki bir ticaret heyetinin ülkemizi ziyareti. Konuk Başkan, Sayın Başbakan tarafından kabul edilmiştir.

30 Nisan - 2 Mayıs

Senegal Dışişleri Bakanı İbrahima Fall'un, özel temsilci sıfatıyla Senegal Cumhurbaşkanı Abdou Diouf'un özel bir mesajını Sayın Cumhurbaşkanımıza iletmek üzere ülkemizi resmen ziyareti. Görüşmelerde, İKO ve diğer uluslararası forumlarda Türkiye ile Senegal arasında esasen mevcut yararlı işbirliğinin ikili konuları kapsayacak şekilde genişletilmesi hususunda mutabık kalınmıştır.

30 Nisan - 6 Mayıs

Romanya Genelkurmay Başkanı Tuğgeneral Stefan Guşa'nın, Genelkur-

may Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

1 - 3 Mayıs

Pakistan savunma işlerinden sorumlu Devlet Bakanı Ghulam Sarwar Cheeba'nın, Savunma Sanayi Fuarı (IDEA - 89) vesilesiyle Türkiye'yi ziyareti.

1 - 4 Mayıs

İtalya Savunma Bakanlığı Genel Sekreteri ve Milli Silahlanma Direktörü Orgeneral STEFANI başkanlığında bir İtalyan heyetinin Ankara'da yapılan Türkiye - İtalya Savunma Sanayii İşbirliği I. Dönem Toplantısına katılmak amacıyla ülkemizi ziyareti.

1 - 6 Mayıs

Türkiye - Oman savunma sanayi işbirliği görüşmelerine katılmak üzere bir Oman askeri heyetinin, Milli Savunma Bakanlığının davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

1 - 23 Mayıs

Uluslararası Telekomünikasyon Birliği Tam Yetkililer Konferansı, Nice.

2 - 3 Mayıs

Türkiye - Danimarka Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması 2. tur görüşmeleri, Kopenhag. Görüşmeler sonunda Anlaşma parafe edilmiştir.

2 - 4 Mayıs

Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın Polonya Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Tadeusz Olechowski'nin davetine icabetle bu ülkeyi resmi ziyareti. Ziyaret sırasında «Vize Sözleşmesi» nota teatisi ile aktedilmiştir.

4 - 7 Mayıs

Milli Savunma Bakanımızın daveti üzerine ve IDEA - 89 fuarına katılmak amacıyla Belçika Milli Savunma Bakanı Guy COEME'un ülkemizi ziyareti.

8 - 12 Mayıs

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi 41/1. dönem Genel Kurul Toplantısı, Strasbourg.

8 - 12 Mayıs

Türkiye - İran Konsolosluk Görüşmeleri, Tahran.

8 - 19 Mayıs

42. Dünya Sağlık Asamblesi'nin Kopenhag'daki toplantısı. Sağlık Bakanı Halil Şıvgın katılmıştır.

9 - 13 Mayıs

Fransa Genelkurmay Başkanı General SCHMITT'in, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip TORUMTAY'ın davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

10 - 15 Mayıs

Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür'ün, Tunus Sanayi ve Ticaret Bakanı Moncef Belaid'in davetlisi olarak bu ülkeyi resmi ziyareti.

10 - 15 Mayıs

Belçika Meclis Başkanı F. Nothomb ve beraberindeki parlamento heyetinin, TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un konuğu olarak ülkemizi ziyareti.

11 - 12 Mayıs

İspanya Ticaret Devlet Sekreteri Ruiz Ligerio başkanlığında bir İspanyol işadamları heyetinin, İstanbul Ticaret Bürosu açılışı ve Ankara'da resmi temaslarda bulunmak üzere Türkiye'yi ziyareti.

12 - 14 Mayıs

Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın KKTC'ni ziyareti.

12 - 19 Mayıs

İngiltere Velihtı Galler Prensi Charles'in özel olarak Türkiye'yi ziyareti. Prens 12 Mayıs 1989 günü Ankara'da Sayın Cumhurbaşkanı tarafından kabul edilmiştir.

14 - 18 Mayıs

Almanya Federal Cumhuriyeti Meclis Dışişleri Komisyonu Başkanı Dr. Stercken'in Ankara ve İstanbul'da «AFC'nin 40. yılı ve Türk - Alman ilişkileri» konusunda konferanslar vermek ve temaslarda bulunmak üzere ülkemizi ziyareti.

14 - 19 Mayıs

Dünya Bankası Başkanı Barber Conable'ın Türkiye'yi ziyareti.

14 - 16 Mayıs

Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'nun Cezayir ve Fas'ı resmi ziyaretleri. Ziyaretler sırasında, «Türkiye - Cezayir Arasında Konsolosluk Sözleşmesi», «Türkiye - Cezayir Arasında Hukuki İşbirliğine İlişkin Sözleşme», «Türkiye - Fas Arasında Adli Yardımlaşmaya Dair Sözleşme», «Türkiye - Fas Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların Geri Verilmesi Sözleşmesi» ile «Türkiye - Fas Arasında, Hükümlülerin Nakline İlişkin İşbirliği Sözleşmesi» imzalanmıştır.

15 - 17 Mayıs

Roma'da yapılan «Terörizm, Örgütlenmiş Suçlar ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığıyla Mücadelede İşbirliği Anlaşması Uzmanlar Toplantısı»na katılmak üzere İçişleri Bakanlığından bir heyetin İtalya'yı ziyareti.

15 - 17 Mayıs

Türkiye - İran Yüksek Hudut Komisyonu Toplantısı, Urumiye.

15 - 18 Mayıs

Ankara'da yapılan «Uyuşturucu Madde ve Tarihi Eser Kaçakçılığı Taslak Protokolleri Müzakereleri» ne katılmak üzere bir Yunan heyetinin Türkiye'yi ziyareti.

15 - 19 Mayıs

İspanya Genelkurmay Başkanı Korgeneral ROMA'nın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip TORUMTAY'ın daveti üzerine ülkemizi ziyareti.

16 - 17 Mayıs

Türk - Yunan Siyasi Komite toplantıları, Ankara.

16 - 21 Mayıs

Danimarka Muhafazakâr Parti Milletvekili ve Dışişleri Sözcüsü Per Stig Möller ile Danimarka Liberal Parti Milletvekili İgne Dahl Sörensen'in, Dış Politika Enstitüsünün davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

16 - 22 Mayıs

Danimarka Milli Eğitim Bakanı Haarder'in ülkemizi ziyareti.

16 - 29 Mayıs

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Safter NECİOĞLU'nun, ABD Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Welch'in resmi davetlisi olarak ABD'yi ziyareti.

19 Mayıs

Uluslararası Atatürk Ödülü'nün Japon Prensi Mikasa'ya verilmesi.

19 Mayıs

Uluslararası Taşımacılıkta Hayvanların Korunması Sözleşmesi Ek Protokolünün onaylanması.

19 - 23 Mayıs

NATO Askeri Komite Başkanı Orgeneral Wolfgang Altenburg'un, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın resmi davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

20 Mayıs - 4 Haziran

Federal Alman Hükümeti Yabancılar Sorumlusu Bayan Dr. L. Funcke'nin ülkemizi ziyareti.

21 - 23 Mayıs

Başbakan Turgut Özal'ın, Tunus Başbakanı Hedi Baccouche'un davetlisi olarak bu ülkeyi resmi ziyareti.

22 - 24 Mayıs

Avusturya Adalet Bakanı Dr. Egmont Foregger'in ülkemizi ziyareti. Ziyaret sırasında «Türkiye ile Avusturya arasında Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Haklarında Sözleşme» imzalanmıştır.

22 - 25 Mayıs

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Suud Faysal'ın, Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

22 - 27 Mayıs

Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Burhanettin BİGALİ'nin Fransa Milli Jandarma Genel Müdürü Régis Mourier'nin davetlisi olarak Fransa'yı ziyareti.

23 - 24 Mayıs

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fahrettin Kurt'un, Norveç Petrol ve Enerji Bakanının davetine icabetle Norveç'i ziyareti.

23 - 25 Mayıs

İSEDAK İzleme Toplantısı, İstanbul.

24 - 27 Mayıs

Pakistan Başbakanı Benazir Bhutto'nun, Başbakan Turgut Özal'ın davetlisi olarak Türkiye'yi resmi ziyareti.

25 - 30 Mayıs

İstanbul'da düzenlenen «Alman Sanayi Fuarı» vesilesiyle Bavyera Eyaleti Ekonomi ve Ulaştırma İşleri Devlet Bakanı Richard Lang ile Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Ekonomi ve Teknoloji Bakanı Reinut Jachimsen'in Türkiye'yi ziyareti.

25 Mayıs

«T. C. ile KKTC Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların geri verilmesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesi» yürürlüğe girmiştir.

26 - 27 Mayıs

İran Dışişleri Bakan I. Yardımcısı Muhammed Ali Beşareti'nin ülkemizi ziyareti.

26 - 30 Mayıs

Kuzey Atlantik Asamblesi İlkbahar Toplantısı, Antalya.

28 - 31 Mayıs

Türkiye - Macaristan Karma Turizm Komisyonu Toplantısı, Ankara. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

29 - 30 Mayıs

Brüksel'de yapılan NATO Doruk Toplantısı vesilesiyle Başbakan Turgut

Özal ve Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın Belçika'yı ziyaretleri. Başbakan toplantı sırasında İngiltere Başbakanı, Fransa Cumhurbaşkanı ve İspanya Başbakanı ile görüşmüştür.

29 - 31 Mayıs

Türkiye - Federal Almanya Konsolosluk ve Vize Görüşmeleri, Bonn.

29 Mayıs - 2 Haziran

Türkiye - Polonya Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması görüşmeleri, Ankara.

29 Mayıs - 3 Haziran

İspanya Savunma Bakanlığı Devlet Sekreteri Rafael de la CORCOLL'un, Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarı Korgeneral Hayri ÜNDÜL'ün davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

30 Mayıs - 23 Haziran

AGİK İnsani Boyut Birinci İzleme Konferansı, Paris.

31 Mayıs - 1 Haziran

Paris'te yapılan OECD Bakanlar Konseyi Toplantısına katılmak üzere Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz ve Devlet Bakanı Güneş Taner'in Fransa'yı ziyaretleri.

31 Mayıs - 2 Haziran

Cibuti Başbakanı Barkat Gaurat Hamadou'nun Başbakan Turgut Özal'ın resmi davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti. Görüşmeler sonunda iki ülke arasında «Ekonomik, Teknik İşbirliği ve Ticaret Anlaşması» imzalanmıştır.

1 Haziran

Türkiye - Polonya Vize Sözleşmesi Yürürlüğe Girmiştir.

1 - 2 Haziran

Avrupa Uluslararası İlişkiler Enstitüleri Direktörleri Konferansı, İstanbul.

2 - 5 Haziran

OECD ve Türk Hükümetinin işbirliği ile «Topluluğa katılan son üç üye tarafından katılmadan önce yapılan hazırlıklar ve katılmanın etkileri konulu Konferans, Marmaris.

3 - 10 Haziran

Türkiye - Yemen Arap Cumhuriyeti Konsolosluk Sözleşmesi müzakereleri Sana.

4 - 10 Haziran

Mısır Yüksek Yargı Organları Başkanları ile Mısır Adalet Bakan Yardımcısı'nın Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'nun konuğu olarak Türkiye'yi ziyareti.

5 - 7 Haziran

Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in Humeyni'nin cenaze töreni münasebetiyle İran'ı ziyareti.

5 - 8 Haziran

Balkan Ülkeleri Sınaî İşbirliği ve Teknoloji Transferi Toplantısı, Bükreş.

5 - 8 Haziran

Macaristan Halk Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi Başkanı Bruno F. Straub'un Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in resmi davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti. Ziyaret sırasında bir Kültür Anlaşması ve Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

5 - 9 Haziran

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın, Brüksel'de yapılan NATO Askeri Komite Toplantısı'na katılmak üzere Belçika'ya gidişi.

5 - 10 Haziran

Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın Brüksel'de yapılan NATO Avrupa Grubu ve Savunma Planlama Komitesi (DPC) İlgbahar Savunma Bakanları Toplantısına katılmak üzere Belçika'yı ziyareti.

6 - 8 Haziran

Türk - İran Yüksek Hudut Komisyonu 16. Dönem Toplantısı, Urumiye.

7 - 8 Haziran

Balkan ülkeleri Terörizm, Uyuşturucu Maddeler ve Silah Kaçakçılığı ile Mücadele Uzmanlar Toplantısı, Belgrad.

7 - 11 Haziran

Tayland Dışişleri Bakanı Sıdhi Savetsila'nın, Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın davetlisi olarak Türkiye'yi resmi ziyareti. Ziyaret sırasında Vize Muafiyet Anlaşması imzalanmıştır.

7 - 28 Haziran

ILO 76 Çalışma Konferansı, Cenevre. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Dr. İmren Aykut katılmıştır.

9 - 12 Haziran

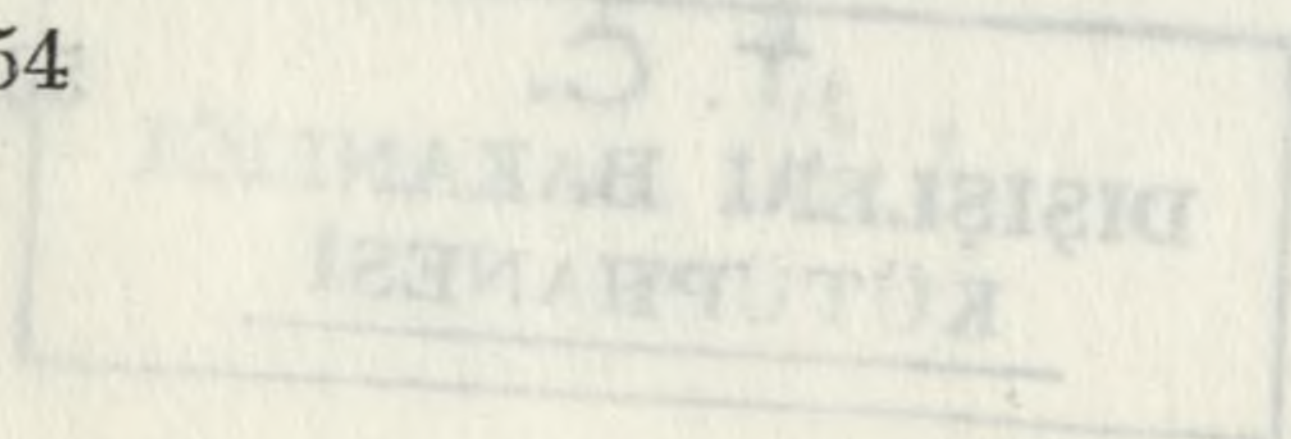
Devlet Bakanı Mehmet Yazar'ın, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın davetlisi olarak KKTC'ni ziyareti.

10 - 12 Haziran

Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın Fransız Savunma Bakanı Jean Pierre Chevénement'nin davetlisi olarak bu ülkeyi ziyareti.

9 - 13 Haziran

Türkiye - Kuveyt Karma Ulaştırma Komisyonu Toplantısı, Kuveyt.

9 - 30 Haziran

Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyetler Birliği Hükümetleri arasında «Türk - Sovyet Devlet Hudut Hattının Akarsulardan Geçişinin Müşterek Kontrolü Hakkında Protokol» uyarınca kurulan Türk - Sovyet Ortak Kontrol Komisyonu'nun 9. Dönem toplantısı, Ankara.

12 - 24 Haziran

BM Genel Sekreterinin Kıbrıs Özel Temsilcisi Oscar Camilion'un memleketimizi ziyareti.

12 - 20 Haziran

NATO Altyapı Kontrolör Yardımcısı ve ödemeler Komitesi Başkanı De Vos'un ülkemizi ziyareti.

15 - 18 Haziran

Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür'ün Poznan Fuarı dolayısıyla Polonya'yı ziyareti.

15 - 21 Haziran

Kore Cumhuriyeti Parlamento Başkanı Kim Jaison'un TBMM Başkanı Yıldırım Akbulut'un davetlisi olarak ülkemizi resmi ziyareti.

16 - 18 Haziran

Güney Doğu Avrupa Enstitüsü ile işbirliği halinde GAP'da düzenlenen seminer.

16 - 20 Haziran

NATO Savunma Koleji 74. Dönem Kursiyelerinin Türkiye'yi ziyareti.

18 - 19 Haziran

Devlet Bakanı Mehmet Yazar'ın, Viyana'da toplanacak EUREKA Bakanlar Konferansına katılmak üzere Avusturya'ya gidişi.

19 - 21 Haziran

Türk ve Sovyet Heyetleri arasında Karadeniz Hava Sahası ve FIR düzenlemesi konularının ele alındığı sivil havacılık görüşmeleri, Moskova.

19 - 22 Haziran

Türkiye - Zaire Karma Ekonomik Komisyonu hazırlık Toplantısı, Ankara.

21 - 25 Haziran

Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'nun Yugoslavya'yı resmi ziyareti.

22 Haziran

İngiltere tüm Türk pasaportlarına vize uygulaması başlatmıştır.

22 - 28 Haziran

Çekoslovakya Devlet Bakanı Frantisek Ondrich'in ülkemizi ziyareti.

24 - 28 Haziran

Mısır Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Dr. Esmad Abdel Meguid'in Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın konuğu olarak Türkiye'yi resmi ziyareti.

24 - 26 Haziran

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın memleketimizi ziyareti, İstanbul.

26 - 28 Haziran

Mısır Arap Cumhuriyeti Başbakanı Atef Sedky'nin Başbakan Turgut Özal'ın davetlisi olarak ülkemizi resmi ziyareti.

26 - 27 Haziran

Devlet Bakanı Kâmuran İnan'ın, Türk - Fransız İş Konseyi Toplantısına katılımı, Paris.

26 - 29 Haziran

Türkiye - Libya Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı, Ankara.

26 - 29 Haziran

Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın Bağımsız Avrupa Program Grubu (IEPG) toplantısına katılmak üzere Portekiz'e gidişi.

26 - 30 Haziran

Türkiye - Hollanda III. Dönem Tarım Çalışmaları Grubu Toplantıları, Ankara.

27 Haziran - 2 Temmuz

Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Kemal Yamak'ın AFC'ni resmi ziyareti.

29 - 30 Haziran

Türkiye - Hollanda Kara Ulaştırması Karma Komisyonu Toplantıları, Lahey.

2 - 7 Temmuz

Maliye Bakanı Ekrem Pakdemirli'nin, SSCB Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı K.F. Katuşev'in davetlisi olarak SSCB'ni resmi ziyareti. Ziyaret esnasında «Sınır ve Kıyı Ticareti Anlaşması» imzalanmıştır.

2 - 7 Temmuz

Türkiye - SSCB Çifte Vergilendirmenin önlenmesi Anlaşması ikinci tur görüşmeleri, Moskova.

2 - 8 Temmuz

Fransa Senatosu Türk - Fransız Dostluk Grubu üyelerinin ülkemizi ziyaretleri.

3 - 5 Temmuz

Türkiye - Polonya Kara Ulaştırması Karma Komisyon Toplantısı, Ankara. Toplantı sırasında bir Protokol imzalanmıştır.

3 - 5 Temmuz

Otobüs İşletmelerimiz ile Gürcistan Ulaştırma Heyeti arasında, Trabzon - Tiflis otobüs hattı açılmasına ilişkin görüşmeler, Trabzon.

3 - 5 Temmuz

Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın Suriye Arap Cumhuriyeti'ne resmi ziyareti.

3 - 7 Temmuz

Türkiye - Almanya Mali, Teknik İşbirliği görüşmeleri, Bonn.

4 Temmuz

«T. C. - Libya Sosyalist Arap Halk Cemahiriyesi Arasında Suçluların Geri Verilmesi Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesi.

5 - 10 Temmuz

OECD Türkiye Konsorsiyumu Başkanı Dr. Albert ile Yardımcısı Dr. Kuehn'in, ülkemiz yetkilileriyle görüşmelerde bulunmak ve GAP bölgesinde incelemeler yapmak amacıyla Türkiye'yi ziyaretleri.

8 - 10 Temmuz

Türkiye - İran Yüksek Hudut Komisyonu Toplantısı, Urumiye.

8 - 11 Temmuz

Fransa Savunma Bakanı Jean - Pierre Chevénement'in Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın davetlisi olarak Türkiye'ye resmi ziyareti.

9 - 11 Temmuz

Cumhurbaşkanımızın mesajını Kral Fahd'a iletmek üzere Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın Suudi Arabistanı Ziyareti.

15 - 23 Temmuz.

Dünya Sağlık Örgütü İnceleme Heyetinin (Bulgaristanlı Soydaşlarımızın sağlık durumlarına ilişkin olarak) memleketimizi ziyareti.

16 - 17 Temmuz

Balkan Ülkeleri Kızılay Kızılhaç Dernekleri Toplantısı, ICRC Başkanı Sommaruga'nın Ankara'yı ziyareti.

17 Temmuz

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Bozer'in Portekiz Dışişleri Bakanı Pinheiro ile görüşmesi.

18 Temmuz

AET ile Türkiye arasında ortaklık bağlarının güçlendirilmesine yönelik

iki finansman anlaşmasının Komisyon üyesi Abel Matutes ile Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Bozer tarafından imzalanması, Brüksel.

20 Temmuz

Japonya ile Hava Ulaştırma Anlaşmasının yürürlüğe girmesi, Tokyo seferlerinin başlaması.

21 Temmuz

Maliye ve Gümrük Bakanı Ekrem Pakdemirli'nin, Temmuz Devrimi yıldönümü kutlamaları münasebetiyle Irak'ı ziyareti.

22 - 27 Temmuz

Malezya Hammadde İşleyen Endüstriler Bakanı Dr. Lim Keng Yaik başkanlığında üç kişilik bir «palm ail» teknik heyetinin ülkemizi ziyareti.

23 - 26 Temmuz

İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nda Devlet Bakanı Bayan Lynda Chalker'in Hükümetimizin davetlisi olarak memleketimizi ziyareti.

24 - 26 Temmuz

Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın Fas Krallığını resmi ziyareti.

25 Temmuz

Portekiz ile Hava Ulaştırma anlaşmasının parafe edilmesi.

27 - 31 Temmuz

Bavyera Eyalet Meclisi Hristiyan Sosyal Birlik (CSU) Parti Grubu'nun ülkemizi ziyareti.

31 Temmuz - 2 Ağustos

AT Komisyonunun Polonya ve Macaristan'a yardımda bulunmasına ilişkin koordinasyon görüşmeleri vesilesiyle Türkiye adına Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Namık Kemal Kılıç başkanlığında ve Bakanlığımızı temsilen EİGM Elçi Erdinç Erdün'ün katıldığı bir heyetin Brüksel'e gidişi.

30 Temmuz - 5 Ağustos

Dünya Sağlık Örgütü İnceleme Heyetinin (Bulgaristanlı Soydaşlarımızın Sağlık durumlarına ilişkin olarak) Bulgaristan'ı ziyareti.

31 Temmuz - 4 Ağustos

Gambiya Cumhurbaşkanı Alhaji Sir Dawda Kairaba Jawara'nın Türkiye'yi resmi ziyareti. Görüşmeler sonunda iki ülke arasında Savunma alanında yardımlaşmayı öngören bir Anlaşma ile bir Teknik Yardımlaşma Protokolü imzalanmıştır.

24 - 28 Temmuz

Karadeniz'de kirliliğin önlenmesi ve çevrenin korunmasına yönelik bir sözleşme hazırlanmasına ilişkin görüşmelerin 3. turu, Moskova.

1 - 5 Ağustos

Oman Sultanı Qaboos Bin Said'in ülkemizi özel ziyareti.

4 - 13 Ağustos

ABD Temsilciler Meclisinden dört Milletvekili ile danışmanlarından oluşan bir Kongre heyetinin, Dış Politika Enstitüsü'nün davetlisi olarak ülkemizi ziyareti, Ankara, İstanbul, İzmir.

7 Ağustos

Avrupa Konseyi çerçevesinde 1961 yılında imzaya açılan ve insan hakları konusunda medeni ve siyasi haklardan sonra bunların ayrılmaz bir parçası olan sosyal hakları düzenleyen temel bir belge niteliğindeki «Avrupa Sosyal Şartı»nın ülkemizce onaylanması.

8 Ağustos

Dünya Gıda Konseyi İcra Direktörü Gerald Traint'in Ankara'yı ziyareti.

8 - 11 Ağustos

Libya Genel Halk Komitesi Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Sekreteri (Dışişleri Bakanı) Jadullah Azuz Al Talhi'nin Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın davetlisi olarak Türkiye'ye resmi ziyareti.

8 - 18 Ağustos

Turizm Bakanı İlhan Aküzüm'ün ABD ve Fransa'ya resmi ziyareti.

11 - 20 Ağustos

Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanı Lütfullah Kayalar'ın Norveç ve Finlandiya'ya resmi ziyareti.

13 - 15 Ağustos

ABD Temsilciler Meclisinden Demokrat Kaliforniya Milletvekili Tom Lantos'un Türkiye'yi ziyareti, İstanbul, Ankara.

21 - 30 Ağustos

İzlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanı Jan Baldvin Hannibalsson'un 58. İzmir Uluslararası Fuarı'na katılmak üzere, Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın davetlisi olarak Türkiye'ye resmi ziyareti. İstanbul ve İzmir'de temaslarda bulunmuştur.

22 Ağustos

«T. C. ile Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti arasında Hürriyeti Bağlayan Cezanın İnfazı Amacıyla Hükümlü Şahısların Transferine Dair Sözleşme» Belgrad'ta imzalanmıştır.

24 - 26 Ağustos

EDU (European Democratic Union) toplantısı, Antalya. Başbakan Turgut Özal ANAP lideri sıfatıyla Yunanistan YDP lideri Miçotakis ile görüşmüştür.

27 Ağustos - 1 Eylül

Türkiye'nin Avrupa Topluluklarına yaptığı tam üyelik müracaatı ile ilgili olarak yürütülen tanıtma faaliyetleri çerçevesinde, Fransız Dış Politika Enstitüsü (IFRI) Başkanı Thierry de Montbrial'in Bakanlığımızın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti, Ankara, İstanbul.

30 Ağustos - 2 Eylül

Hindistan Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral V.S. Saharma'nın Türkiye'yi ziyareti.

1 - 3 Eylül

Nepal Kralı Birendra Bir Bikram Shah Dev'in ülkemizi özel ziyareti.

3 - 7 Eylül

Türkiye - Çekoslovakya Kara Ulaştırması Karma Komisyonu Toplantısı, Prag. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

4 - 6 Eylül

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Bozer'in Danimarka'yı ziyareti.

4 - 8 Eylül

UNESCO'nun «Kadının Ücretli Çalışma Sürecine Katılımı» konulu Kolokyum Ankara'da gerçekleşmiştir.

4 - 9 Eylül

Parlamentolararası Birlik 82. Konferansı, Londra.

5 - 9 Eylül

Bayındırlık ve İskan Bakanı Cengiz Altinkaya'nın Fransa Teçhizat, İskan, Ulaştırma ve Deniz Bakanı M. Delebarre'nin konuğu olarak Fransa'yı ziyareti.

5 - 12 Eylül

Fransız Bilimsel Araştırmalar Merkezinden bir bilim heyetinin TÜBİTAK'ın davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

6 Eylül

Kuveyt Emiri Şeyh Jaber Al Ahmed Sabah'ın memleketimizi ziyareti.

6 - 9 Eylül

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Bozer'in Almanya Federal Cumhuriyeti'ni ziyareti.

8 Eylül - 3 Aralık

«Türkiye'nin Hazineleri Sergisi» Danimarka'nın Louisiana Müzesinde teşhir edilmiş ve büyük ilgi görmüştür.

9 - 16 Eylül

Yemen Arap Cumhuriyeti ile Konsolosluk Sözleşmesi görüşmelerinde bulunmak amacıyla KKVM Elçi Altan Güven'in Yemen Dışişleri Bakanlığının davetlisi olarak Sana'ya gidişi.

11 -- 13 Eylül

Fas Planlama Bakanı Raşidi Razuhani'nin, Devlet Bakanı Saffet Sert'in davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

11 -- 13 Eylül

Tunus Turizm Bakanı Muhammed Jegham'ın, Turizm Bakanı İlhan Aküzüm'ün davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

11 -- 13 Eylül

«İngiliz Tur Operatörleri Çalışma Grubu»nun Türkiye'yi ziyareti.

11 - 17 Eylül

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın, NATO 103. Askeri Komite Genelkurmay Başkanları Toplantısına ve Komitenin yapacağı inceleme gezisine katılmak üzere Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'a gidişi.

13 - 16 Eylül

Türkiye - Macaristan Karma Ticaret Komitesi 8. dönem toplantısı, Ankara. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

14 Eylül

Birleşmiş Milletler 44. Genel Kurul öncesi mutad danışma toplantıları için SSCB Dışişleri Bakanlığından bir heyetin Ankara'ya gelişi.

14 - 15 Eylül

Başbakan Turgut Özal'ın İspanya'ya resmi ziyareti.

15 - 19 Eylül

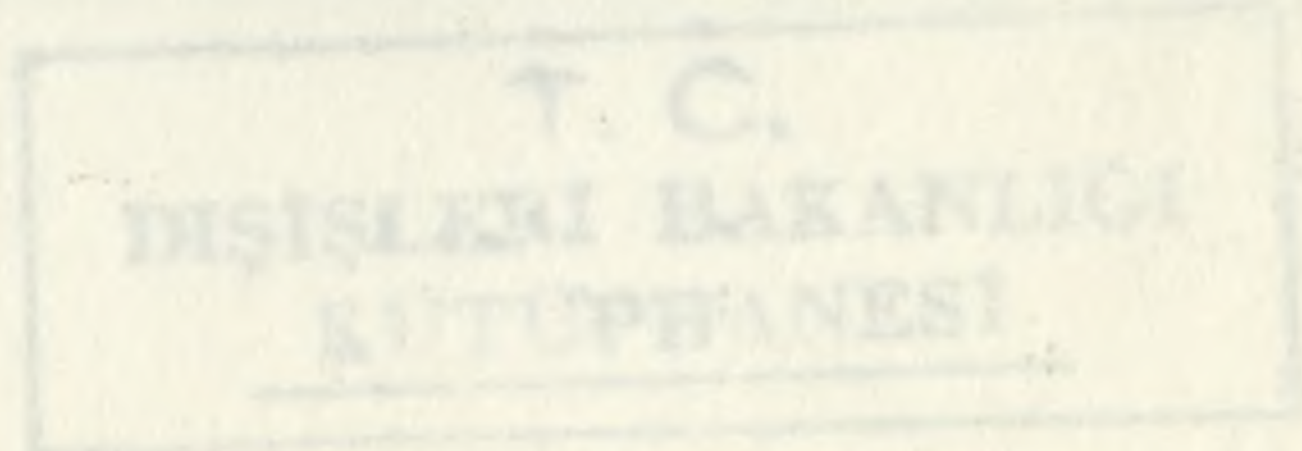
Pakistan Adalet ve Hukuk İşleri Bakanı Syed İftikhan Gilani'nin memleketimize ziyareti.

16 - 24 Eylül

Irak ile Hukuki Sözleşme Görüşmeleri vesilesiyle Irak Adalet Bakanlığı Devlet Konseyi Başkanı Abdul Mageed S. Al - Janabi'nin Dışişleri Bakanlığı adına Büyükelçi Zeki Çelikkol'un davetlisi olarak Ankara'ya gelişi. Görüşmeler sonunda «Türkiye - Irak Hukuki ve Adli İşbirliği Sözleşmesi» imzalanmıştır.

17 - 24 Eylül

AFC Baden Württemberg Eyalet Meclisi Dilekçe Komisyonunun ülkemizi ziyareti.

18 - 20 Eylül

Türkiye - Almanya Kara Ulaştırması Karma Komisyonu Toplantısı, Ankara.

19 Eylül

Sayın Bakanımız Başkanlığında bir heyetin, Birleşmiş Milletler 44. Genel Kurul toplantısına katılmak üzere New York'a gidişi.

19 Eylül - 6 Ekim

Dışişleri Bakanlığı ve Diğer ilgili Kuruluşların temsilcilerinden oluşan bir heyetin, Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü'nün (ICAO), Kanada'nın Montreal kentinde yapılan 27. Genel Kurul Toplantısına iştiraki.

20 Eylül

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Bozer'in Lüksemburg'u ziyareti.

20 Eylül

4. Uluslararası Demokratlar Birliği (IDU) Konferansına katılmak üzere Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın Japonya'ya gidişi.

21 - 26 Eylül

Türkiye - Sovyetler Birliği Yatırımların karşılıklı Teşviki ve korunması İkinci Tur Görüşmeleri, Ankara, İstanbul. Görüşmeler sonunda bir Anlaşma Parafe edilmiştir.

21 - 29 Eylül

AKPM'nin 41/3 Dönem Toplantıları, Strasbourg.

22 - 27 Eylül

Belçika Parlamentosu Türkiye Dostluk Grubu'nun ülkemizi ziyareti.

22 - 29 Eylül

AFC Hessen Eyaleti Parlamento Heyetinin Türkiye'yi ziyareti.

23 - 29 Eylül

Devlet Bakanı Güneş Taner'in başkanlığında Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Namık Kemal Kılıç, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Başkanı Rüşdü Saraçoğlu ve Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Ali Tigrel'in de dahil olduğu bir heyetin katıldığı Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası Grubunun olağan yıllık guvernörler, geçici ve kalkınma komiteleri toplantıları, Vaşington D. C.

24 - 29 Eylül

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Safer Necioğlu'nun İngiltere Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Peter Harding'in davetlisi olarak İngiltere'ye resmi ziyareti.

24 - 30 Eylül

Türkiye - Macaristan Çifte Vergilendirmenin önlenmesi Anlaşması görüşmeleri, Budapeşte.

24 Eylül - 5 Ekim

B.M. Genel Kurul Toplantısı. Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz katılmıştır.

25 - 30 Eylül

Hollanda Genelkurmay Başkanı Orgeneral P. J. Graff'in, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın davetlisi olarak Türkiye'ye resmi ziyareti.

25 - 27 Eylül

Danimarka ile Konsolosluk Görüşmelerinde bulunmak amacıyla KHSG Büyükelçi Zeki Çelikkol'un, Danimarka Dışişleri Bakanlığının davetlisi olarak Kopenhag'a gidişi.

26 Eylül

T. C. ile Yemen Arap Cumhuriyeti arasında Konsolosluk Sözleşmesi, Sana'da parafe edilmiştir.

26 - 27 Eylül

AKPM'nin 41/3 dönem Toplantıları vesilesiyle Başbakanımızın Strasbourg'a gidişi.

27 Eylül

Başbakan Turgut Özal'ın Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Genel Kurulunda konuşması.

28 - 29 Eylül

İç Pazar ve Avrupa Parlamentosu ile İlişkilerden sorumlu Komiser ve Komisyon Başkan Yardımcısı Dr. Martin Bangemanın'ın, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Bozer'in davetine icabetle ülkemizi ziyareti.

29 Eylül - 4 Ekim

Sağlık Bakanı Halil Şıvgın başkanlığındaki bir heyetin SSCB'ni ziyareti.

1 - 5 Ekim

Malezya Hammadde İşleyen Endüstriler Bakanı Dr. Lim Keng Yaik'in, Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür'ün davetlisi olarak Ankara ve İstanbul'u ziyareti.

2 Ekim

Türkiye'nin ekonomik potansiyelinin tanıtılması amacıyla yönelik olarak Dublin'de düzenlenen konferans.

2 - 6 Ekim

BM Uyuşturucu Maddeler Alt Komisyonu toplantısı, Ankara.

2 - 6 Ekim

1992 ışığında rekabet politikaları konulu seminer, Ankara.

3 - 7 Ekim

AFC, SPD Genel Sekreteri Bayan Anke Fuchs ile beraberindeki bir heyetin ülkemizi ziyareti.

3 - 7 Ekim

Hollanda Savunma Bakanı Firts Bolkestein'in, Milli Savunma Bakanı İ. Safa Giray'ın davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

3 - 7 Ekim

Maldivler Meclis Başkanı ve Adalar Bakanı Abdulla Hamed'in memleketimizi ziyareti.

4 - 8 Ekim

Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in Finlandiya Dış Ticaret Bakanı Pertti Saalolainen'in davetlisi olarak Finlandiya'yı ziyareti.

4 - 11 Ekim

Türkiye - SSCB Karma Ekonomik Komisyonu teknik heyet görüşmeleri, Ankara.

6 - 9 Ekim

Federal Alman Ekonomi Bakanlığı ilgili bölüm şefi Dr. Reichel ve yardımcısının, 1990 yılında Bonn'da düzenlenmesi öngörülen «Avrupa'da Ekonomik İşbirliği Konferansı» hazırlık çalışmaları vesilesiyle Türkiye'ye gelişleri.

6 - 11 Ekim

Singapur Malay ticaret odasından bir heyetin, Odalar Birliğinin davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

7 - 12 Ekim

Uluslararası Enerji Ajansı İcra Direktörü Helga Steeg'in Türkiye'yi ziyareti.

7 - 14 Ekim

Federal Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Çalışma, Sağlık ve Sosyal İşler Bakanı Hermann Heinemann'ın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

8 - 13 Ekim

Fransız Havacılık ve Uzay Endüstrileri Grubu İhracat Komisyonu Başkanı General Jacques Mitterrand'ın Devlet Bakanı Kâmran İnan'ın davetine icabetle ülkemizi ziyareti.

9 Ekim

Avrupa Topluluğunda Rekabet Hukuku ve Antidamping sistemleri ve Türkiye konulu toplantı, İstanbul.

9 - 10 Ekim

Şili Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Ramon Valdes Rossas'ın «Ticaret ve Ekonomik, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması»nın imzalanması amacıyla Türkiye'ye gelişi.

9 - 13 Ekim

«International Active Women Association»a mensup Belçikalı iş kadınlarının ülkemizi ziyareti.

9 - 15 Ekim

Antenne 2 Televizyonundan Patrick Hesters başkanlığında bir ekibin GAP ağırlıklı bir program ve çekim yapmak üzere Türkiye'ye gelişi.

11 - 12 Ekim

Avrupa Konseyine üye 23 ülkenin Eğitim Bakanları da dahil olmak üzere, ulusal delegasyonlarının yanısıra Avusturalya, Kanada, Yeni Zelanda ve Amerika'dan temsilcilerin gözlemci olarak katıldıkları 16. Avrupa Eğitim Bakanları Konferansı, İstanbul.

11 - 17 Ekim

Türkiye - Macaristan Kara Ulaştırma Komisyonu Toplantısı, Ankara. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

12 - 13 Ekim

Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (İFAD) Başkanı İdriss Jazairy'nin, Türkiye'yi ziyareti.

12 - 18 Ekim

ILO Genel Müdür Yardımcısı H. Maier ile Avrupa Bölge Direktörü D. V. Reilingh'in Türkiye'yi ziyaretleri.

15 - 22 Ekim

NATO Bakım ve İkmal teşkilatı (NAMSA) Genel Müdürünün Milli Savunma Bakanlığının davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

16 - 17 Ekim

Avrupa Konseyi Terörizmle Mücadeleden Sorumlu Bakanlar Yakın Danışmanları Grubu 7. toplantısı, Strasbourg.

16 - 19 Ekim

Türkiye - İtalya Kara Ulaştırma Karma Komisyon Toplantısı.

16 - 19 Ekim

Türk Kamu Görevlilerine yönelik ve AT konuları ağırlıklı «Milli İradenin Uluslararası Örgütlere Uyumunu» konulu seminerin ilk bölümü, Ankara.

16 - 20 Ekim

Türkiye - Çekoslovakya 2. Dönem Turizm Karma Komisyon toplantısı, Prag. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

16 - 20 Ekim

Türkiye - Danimarka Sosyal Güvenlik Anlaşması Görüşmeleri, Ankara.

18 - 20 Ekim

«Avrupa'da Sosyal Politikalar ve Temel Sosyal Haklar» konulu hearing, Syracuse.

16 - 21 Ekim

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri'nin İkili Siyasi İstişareler çerçevesinde İngiltere'yi ziyareti.

16 - 21 Ekim

Maliye ve Gümrük Bakanı Ekrem Pakdemirli başkanlığında, Türkiye - SSCB 13. Dönem Karma Ekonomik Komisyonu toplantısı, Moskova. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

16 - 21 Ekim

İtalya Karabinieri komutanının, Jandarma Genel Komutanının davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

17 Ekim - 16 Kasım

UNESCO'nun 25. Genel Konferansı, Paris. Konferans sırasında yapılan seçimlerde ülkemiz Kültürel Kalkınmanın 10 yılı Uluslararası Komitesi ile Uluslararası Hidroloji Konseyine (IHP) seçilmiştir. Konferans sırasında Türk düşünürü ve mutasavvıfı Yunus EMRE'nin 750. Doğum Yıldönümünün UNESCO'ya üye ülkelerde anılması Karar tasarısı oybirliği ile kabul edilmiştir. Orhun Anıtlarının ve Orhun Vadisindeki kültürel varlığın korunması ve diğer restorasyon çalışmaları için Genel Müdürün bölgeye bir uzman göndermesini talep eden tasarı Genel Kurulda kabul edilmiştir.

18 - 22 Ekim

Hindistan Ticaret Odaları Federasyonu Kuruluşundan (FICCI) bir heyetin Odalar Birliğinin davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

19 Ekim

Portekiz Dışişleri Bakanlığı Siyasi Direktörü ile Müsteşar Siyasi İşler Yardımcısı Büyükelçi Hüseyin Çelem arasında siyasi istişareler, Ankara.

19 - 20 Ekim

Türkiye - ÇHC, 7. Dönem KEK toplantısı, Ankara.

19 - 20 Ekim

Türkiye - Macaristan Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması Görüşmeleri, Ankara.

19 Ekim - 2 Kasım

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müsteşarı Yardımcısı Ertuğrul Baba başkanlığında dört kişilik bir heyetin, ÇHC, Jeoloji ve Mineral Kaynaklar Bakanlığının davetine icabetle ÇHC'ni ziyareti.

20 Ekim

DPT, HDTM ve İGEME Yetkililerinin katıldıkları «Türkiye'nin Ekonomik Potansiyelinin İrlanda'da Tanıtılması» konulu konferans, Dublin.

21 - 26 Ekim

Massafra (İtalya) Belediyesinden bir heyetin Kardeş şehirleri olan Nevşehir'i ziyareti.

21 Ekim

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne ait pervaneli bir sivil uçağın iki Suriye askeri uçağı tarafından düşürülmesi.

23 Ekim

Türk - İngiliz İş Konseyi Toplantısı. İstanbul.

23 - 25 Ekim

Türkiye - Hollanda Sosyal Güvenlik Anlaşması Görüşmeleri, Ankara.

23 - 27 Ekim

OECD - NEA Genel Direktörü Dr. Uematsu'nun ülkemizi ziyareti.

23 - 27 Ekim

Türkiye - Mısır IV. Dönem Turizm Karma Komisyonu toplantısı, Kahire.

24 - 25 Ekim

Nükleer Planlama Grubunun (NPG) Algarve, Portekiz'de yapılan mutad Sonbahar Bakanlar Toplantısına NATO Daimi Temsilcimiz Büyükelçi Ünal Ünsal ile Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Savunma Bakanlığından temsilcilerin iştirakleri.

24 Ekim

Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile Bütünleşme sürecinde Avrupa'da yaşayan Türklerin bugünü ve yarını konulu toplantı, İstanbul.

24 - 27 Ekim

Çekoslovakya Dışişleri Bakanlığı, Siyasi İşler Direktörü ve Avrupa Dairesi Başkanı Büyükelçi Zdenek Vaníček'in, «Türkiye - Çekoslovakya Siyasi İstişareleri» vesilesiyle, İSDA Elçi Berhan Ekinci'nin davetlisi olarak Türkiye'ye gelişi.

24 - 31 Ekim

KKVM Elçi Altan Güven Başkanlığında bir heyetin, «Hukuki, Cezai ve

Ticari Konularda Adli Yardımlaşma» ve «Hükümlülerin Nakli» Sözleşmeleri müzakerelerinde bulunmak üzere Trablus'a gidişi.

25 - 27 Ekim

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un, IV. Avrupa Çalışma Bakanları Konferansı vesilesiyle Kopenhag'a gidişi.

25 - 27 Ekim

Avrupa Konseyi Bilim ve Teknoloji Komisyonu toplantısı, İstanbul.

26 Ekim - 2 Kasım

ÇHC Maliye Bakanlığında bir heyetin, Dünya Bankası Kredilerinin kullanımı konusunda incelemeler yapmak üzere HDTM'nin davetlisi olarak Türkiye'yi ziyareti.

27 Ekim

Türkiye - İtalya Dışişleri Bakanlıkları Güvenlik ve İşbirliği görüşmeleri, Ankara.

27 Ekim - 3 Kasım

Pakistan Genelkurmay Başkanı Oramiral İ. A. Sirahey'in Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın davetlisi olarak Türkiye'ye resmi ziyareti.

29 Ekim - 3 Kasım

Avrupa Parlamentosu üyesi Richard Balfe'nin Bulgaristan'dan gelen soydaşlarımızın durumunu yerinde incelemek amacıyla ülkemize gelişi.

30 - 31 Ekim

TBMM - Avrupa Parlamentosu Karma Parlamento Komisyonu (KPK) toplantısına hazırlık mahiyetinde, KPK Büro toplantısı, Ankara.

30 Ekim - 3 Kasım

OECD Teknik İşbirliği Programı 6 sayılı alt projesi çerçevesinde, Paris Üniversitesi Profesörü Pascal Fontaine'in «Avrupa Parlamentosu'nun Gelecekteki Rolü» konulu semineri yönetmek üzere Ankara'ya gelişi.

30 Ekim - 6 Kasım

Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Orhan Karabulut'un, Malezya deniz Kuvvetleri komutanının davetlisi olarak Malezya'ya resmi ziyareti.

31 Ekim - 4 Kasım

Danimarka Parlamentosu AT Komitesi Üyesi ve Tarım eski Bakanı Bjorn West ile Sosyal Demokrat Partinin üst düzey yöneticilerinden Ove Fich'in Dış Politika Enstitüsü'nün davetlisi olarak Türkiye'yi ziyaretleri.

1 Kasım

Türkiye tüm İngiliz pasaportlarına vize uygulamaya başlamıştır.

1 - 3 Kasım

SSCB Deniz ve Ticaret Bakanı Yardımcısının, SSCB için yapılmış olan gemilerin denize indirilmesi töreni vesilesiyle İstanbul'a gelişi.

1 - 3 Kasım

Balkan Ülkeleri Ekonomik ve Ticari İşbirliğinin geliştirilmesi özel toplantısı, Bükreş.

1 - 4 Kasım

AT Derneğince İstanbul'da düzenlenen «Avrupa Entegrasyonu Politik, Ekonomik, Sosyal ve Askeri Boyutlar» semineri.

4 - 11 Kasım

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Safter Necioğlu'nun, Güney Kore Hava Kuvvetleri Komutanının davetlisi olarak Güney Kore'ye resmi ziyareti.

5 - 7 Kasım

KPK Eş-Başkanı ve ANAP İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı'nın, Avrupa Hristiyan Demokratlar Birliği 23. Kongresine katılmak üzere Malta'ya gidişi.

6 - 8 Kasım

NATO Askeri Komite Başkanı Orgeneral Vigleik Eide'nin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın davetine icabetle Türkiye'ye resmi ziyareti.

7 - 8 Kasım

Türkiye - Çekoslovakya XI. Dönem KEK ara dönemi toplantısı, Ankara.

8 Kasım

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması için iki kişilik bir İsveç teknik heyetinin Ankara'ya gelişi.

8 - 30 Kasım

AT Komisyonu'ndan bir heyetin, sentetik iplik ve elyaf ile ilgili olarak anti-sübvansiyon soruşturmasında bulunmak üzere ülkemize gelişi.

11 - 30 Kasım

Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı Müsteşar Vekili başkanlığında bir heyetin, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) 25. Genel Konferansı münasebetiyle Roma'ya gidişi.

11 - 16 Kasım

OECD İşbirliğiyle gerçekleştirilen ve Türk Kamu Görevlilerine yönelik uluslararası örgütlere uyum seminerinin ikinci bölümü, Brüksel ve Londra.

Toplantısı, Brüksel.

12 - 17 Kasım

Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Safter Necioğlu'nun, Pakistan Hava Kuvvetleri komutanının davetlisi olarak Pakistan'a resmi ziyareti.

13 - 17 Kasım

İsveç Kral Naibi Prens Bertil ve beraberinde İsveç'in üst düzey sanayi ve ticaret çevreleri temsilcilerinden oluşan bir heyetin ülkemizi ziyaretleri.

14 - 15 Kasım

Türkiye - Norveç Karma Ekonomik Komisyonu Çalışma Grubu toplantısı, Oslo.

13 - 14 Kasım

KHSG Büyükelçi Zeki Çelikkol başkanlığındaki bir heyetin, ülkemiz ile Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti arasında yapılacak Konsolosluk Görüşmelerine katılmak üzere Belgrad'a gidişi.

13 - 16 Kasım

Japon Bankacılık heyetinin Ankara ve İstanbul'daki temasları.

13 - 15 Kasım

Türkiye - Romanya KUK toplantısı, Ankara.

13 Kasım - 14 Aralık

Evrensel Posta Birliği 20. Konferansı. Vaşington.

15 - 17 Kasım

Türk Ticaret Heyetinin, Fransız - Türk Ticaret Odasının daveti üzerine Marsilya'ya gidişi. Bu vesileyle 16 Kasım 1989 tarihinde Marsilya'da «Türk Ticaret Günü» düzenlenmiştir.

15 Kasım

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri ile Danimarka Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Daimi Müsteşarı Benny Kimberg arasında, Türkiye - Danimarka İkili Siyasi İstişareleri, Ankara.

16 Kasım

Avrupa Konseyi 85. Bakanlar Komitesi toplantısı, Strasbourg.

16 Kasım

Sporda Dopingle Mücadele Avrupa Sözleşmesinin imzalanması.

18 - 22 Kasım

İspanya Dış Ticaret Devlet Sekreteri Ruiz Ligeró'nun, İstanbul'daki İspanyol Ticaret Ofisinin açılışı münasebetiyle ülkemize gelişi. Ziyaret vesilesiyle İspanya Sınai ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması parafe edilmiştir.

18 Kasım - 2 Aralık

Bir madencilik heyetinin İngiltere'deki Madencilik Sektöründeki Kamu ve Özel Kuruluşlarıyla temaları.

20 - 23 Kasım

Suriye Dışişleri Bakan Yardımcısı Yousef Shakour'un, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Tugay Özçeri'nin davetine icabetle ülkemizi ziyareti.

20 - 24 Kasım

Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO) 3. Genel Konferansı, Viyana.

21 - 29 Kasım

Japonya'nın Sagae Şehri Belediye Başkanının başkanlığında yaklaşık yirmibeş kişilik bir Japon heyetinin, Sagae'nin kardeş şehri olan Giresun'u ziyaret etmek üzere ülkemize gelişi.

22 Kasım - 1 Aralık

Ukranya Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı G. V. Dzis başkanlığında bir Ukrayna heyetinin ülkemizi ziyareti. Ziyaret sırasında bir «Sınır Ticareti Protokolü» imzalanmıştır.

24 Kasım

Türkiye - İtalya Güvenlik ve İşbirliği toplantısı, Ankara.

24 Kasım

Avrupa Sosyal Şartının Onaylanması.

24 Kasım

MİSY Hüseyin Çelem ile Finlandiya Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Siyasi İşler Yardımcısı Karhilo arasında, Türkiye - Finlandiya İkili Siyasi İştişareleri, Ankara.

24 - 26 Kasım

Türkiye - Avusturya Kara Ulaştırması Karma Komisyon toplantısı, Ankara.

25 - 29 Kasım

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın, 104. NATO Askeri Komite Genelkurmay Başkanları toplantısına katılmak üzere Brüksel'e gidişi.

27 Kasım

Milli Savunma Bakanı Safa Giray'ın, Avrupa Grubu Sonbahar Savunma Bakanları toplantısına katılmak üzere Brüksel'e gidişi.

27 - 29 Kasım

TBMM - Avrupa Parlamentosu Karma Parlamento Komisyonu (KPK) Toplantısı, Brüksel.

27 - 29 Kasım

İktisadi Kalkınma Vakfı Paris Semineri.

28 - 29 Kasım

Milli Savunma Bakanı Safa Giray'ın, Savunma Planlama Komitesi (DPC) Sonbahar bakanlar Toplantısına katılmak üzere Brüksel'e gidişi.

29 Kasım - 1 Aralık

ABD Savunma Bakan Yardımcısı Stephen J. Hadley ile beraberindeki bir heyetin ülkemizi ziyaretleri.

29 Kasım - 6 Aralık

T. C. ile SSCB arasında Konsolosluk Görüşmeleri, Ankara.

29 Kasım - 6 Aralık

SSCB Sağlık Bakanı Yardımcısı Gromyko başkanlığında bir heyetin ülkemizi ziyareti.

29 Kasım - 6 Aralık

Türkiye - SSCB Hukuki ve Ticari konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi Müzakereleri. Üzerinde mutabakata varılan taslak parafe edilmiştir.

29 Kasım - 7 Aralık

SSCB Bakanlar Kurulu Başkanı Birinci Yardımcısı Lev Voronin'in başkanlığında bir heyetin ülkemizi ziyareti.

29 Kasım - 8 Aralık

Türk - Sovyet Devlet Hudut Hattının Akarsulardan Geçişinin Müşterek Kontrolünü yapan Türk - Sovyet Ortak Kontrol Komisyonu 10. dönem toplantısı, Moskova. Toplantılar sırasında «Nihai Protokol» imzalanmıştır.

3 Aralık

T. C. ile SSCB Arasında Konsolosluk Sözleşmesi'nin yürürlüğe girişi.

4 - 5 Aralık

Başbakan Yıldırım Akbulut ile Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın NATO Olağanüstü Konsey toplantısına katılmak üzere Brüksel'e gidişleri.

4 - 5 Aralık

Türkiye - Belçika Kara Ulaştırması Karma Komisyon toplantısı, Brüksel.

4 - 7 Aralık

THY'nın Moskova - İstanbul - Ankara hattının açılışı münasebetiyle Ulaştırma Bakanımız ile Turizm Bakanımızın Moskova'ya gidişi.

4 - 7 Aralık

TBMM'den yedi Milletvekilinin BAB Asamblesi 35. dönem toplantısına katılmak üzere Paris'e gidişleri.

4 - 7 Aralık

İngiltere Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Devlet Bakanı Lord Trefgarne'ın, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Namık Kemal Kılıç'ın davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

4 - 8 Aralık

Türkiye - Arnavutluk Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması görüşmeleri, Tirana. Görüşmeler esnasında bir Protokol imzalanmıştır.

5 - 7 Aralık

Türkiye ile İtalya arasında akdedilmesi öngörülen «Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması» ile ilgili olarak bir İtalyan heyetinin memleketimizi ziyareti, Ankara.

6 - 11 Aralık

Irak Dışişleri Bakan Yardımcısı Nazar Hamdun'un Türkiye'yi ziyareti.

6 - 17 Aralık

ABD Kongre heyetinin Dış Politika Enstitüsü'nün davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

7 - 16 Aralık

Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Orhan Karabulut'un Pakistan'a resmi ziyareti.

8 - 12 Aralık

AFC Genelkurmay Başkanı Oramiral Dieter Wellershoff'un Türkiye'ye resmi ziyareti.

9 - 15 Aralık

Bir Gürcistan heyetinin ülkemizi ziyareti. Ziyaret sırasında bir «Sınır Ticaret Protokolü» imzalanmıştır.

9 - 20 Aralık

Türkiye - Libya «Cezai, Hukuki ve Ticari Alanlarda Adli Yardımlaşma ve Hükümlülerin Nakli» Sözleşmeleri müzakereleri. Üzerinde mutabakata varılan taslak metin parafe edilmiştir.

10 Aralık

Tüm İrlanda pasaportlarına vize uygulamasının başlatılması.

10 Aralık

AFC Dışişleri Bakanlığında Devlet Bakanı Irmgard Adam-Schwaetzer'in Devlet Bakanı Ali Bozer ve Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Tugay Özçeri ile görüşmelerde bulunmak üzere ülkemizi ziyareti.

10 - 16 Aralık

Türkiye - İtalya Tarım alt Komitesi 2. Dönem toplantıları, Roma.

11 - 13 Aralık

Türkiye - Romanya 15. Dönem KEK toplantısı, Ankara.

11 - 13 Aralık

Türkiye - Arnavutluk KUK toplantısı, Ankara. Toplantı sırasında bir Protokol imzalanmıştır.

11 - 15 Aralık

Balkan ülkeleri Resmi Turizm Kuruluşları 22. toplantısı, Bursa.

11 - 15 Aralık

Dünya Miras Komitesi 13. dönem toplantısı, Paris.

13 Aralık

Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın Polonya ve Macaristan'a yardım konusunda 24'ler Grubu Bakanlarının toplantısına iştiraki, Brüksel.

13 - 14 Aralık

Türkiye - İtalya Karma Ekonomik Komisyon 6. dönem toplantıları, Roma.

14 - 15 Aralık

Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın NATO Bakanlar Konseyi Sonbahar toplantısına katılmak üzere Brüksel'e gidişi.

15 Aralık

Ülkemizle Batı Avrupa Birliği (BAB) arasında kurulu istişare mekanizması çerçevesinde Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın BAB dönem Başkanı Belçika Dışişleri Bakanı ile Brüksel'de görüşmesi.

15 - 17 Aralık

Bayındırlık ve İskan Bakanı Cengiz Altinkaya'nın Libya İnsan Yapısı Nehir Projesi'nde incelemelerde bulunmak üzere, Bakan Mangus'un davetlisi olarak Libya'yı ziyareti.

18 - 19 Aralık

Türkiye - Arnavutluk KEK toplantısı, Ankara. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

18 - 21 Aralık

Dışişleri Bakanlığı Müsteşar İkili Siyasi İşler Yardımcısı Büyükelçi Hüseyin Çelem'in İran'ı ziyareti.

18 - 22 Aralık

Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in Macaristan Kültür Bakanı Ferenc Glati'in resmi davetlisi olarak bu ülkeyi ziyareti.

18 - 22 Aralık

Türkiye - Romanya 15. Dönem KEK Toplantısı, Ankara. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

18 - 25 Aralık

Türkiye - Tunus Dostluk Derneği Başkanı Lassad Ben Osman Başkanlığında bir heyetin Sanayi ve Ticaret Bakanı Şükrü Yürür'ün davetlisi olarak ülkemizi ziyareti.

19 - 21 Aralık

Türkiye - Romanya KUK Toplantısı, Ankara. Toplantı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

20 - 24 Aralık

Daha önce parafe edilen «T. C. - Irak Konsolosluk Sözleşmesi» 20 Aralık 1989 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

22 - 25 Aralık

Türkiye - Libya 15. dönem KEK 2. İzleme toplantısı, Ankara.

21 - 22 Aralık

Türkiye Polonya Yatırımların karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması görüşmeleri, Varşova.

25 - 29 Aralık

İran İslâm Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Yardımcısı Büyükelçi Alaaddin Burucerdi'nin davetine icabetle Müsteşar Yardımcısı Büyükelçi Hüseyin Çelem'in Tahran'ı ziyareti.

1989 yılı içerisinde Mimar Sinan Fotoğraf Sergisi, Finlandiya, Irak, Romanya (2 Kentte), F. Almanya (9 Kentte), Yugoslavya (7 Kentte), Japonya, Singapur, İsviçre, Avusturya (2 Kentte), Pakistan (3 Kentte), Hindistan, Kore ve Bangkok ile Kuala Lumpur'da gösterime sunulmuştur.

11-13 Aralık

Türkiye - Tunus Devletler Dışişleri Bakanları arasında bir Ortak Deklarasyon imzalanmıştır. Deklarasyonun başlıca maddeleri aşağıdaki gibidir.

19-21 Aralık
Türkiye - Romanya KUK Toplantısı, Ankara Toplantısı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

20-24 Aralık
Daha önce paralel edilen T.C. - Irak Konsolosluk Sözleşmesi, 20 Aralık 1989 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

22-25 Aralık
Türkiye - Libya 15. Dönem KEK Toplantısı, Ankara Toplantısı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

21-23 Aralık
Türkiye Polonya Yatırımların Karşılıklı Tevdiği ve Korunması Antlaşması, 21 Aralık tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

25-29 Aralık
İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Faruğ Abdolvadi'nin Türkiye'ye yaptığı ziyaret, 25 Aralık tarihinde başlamıştır. Ziyaretçi, 29 Aralık tarihinde Ankara'da ayrılmıştır.

15 Aralık
Çelen'in Tahran'ı ziyaret etmesi, 15 Aralık tarihinde gerçekleşmiştir. Ziyaretçi, İran'ın dış politikası ve ekonomik durumu hakkında görüşmeler yapmıştır.

18-19 Aralık
Türkiye - Arnavutluk KEK Toplantısı, Ankara Toplantısı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

18-21 Aralık
Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Bekir Sıyrtı'nın İran'ı ziyaret etmesi, 18 Aralık tarihinde başlamıştır. Ziyaretçi, İran'ın dış politikası ve ekonomik durumu hakkında görüşmeler yapmıştır.

18-22 Aralık
Kültür Bakanı Namık Kemal Zeynep'in Macaristan Kültür Bakanı Ferenc Glaz'nin resmi davetlisi olarak başkentini ziyaret etmesi, 18 Aralık tarihinde başlamıştır.

18-22 Aralık
Türkiye - Romanya 15. Dönem KEK Toplantısı, Ankara Toplantısı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

18-22 Aralık
Türkiye - Romanya 15. Dönem KEK Toplantısı, Ankara Toplantısı sonunda bir Protokol imzalanmıştır.

CUMHURBAŞKANI KENAN EVREN'İN ZİYARETLERİ

16 - 18 Şubat 1989

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Pakistan'a resmi ziyareti.

19 - 22 Şubat 1989

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in, Kral Sultan Iskender'in konağı olarak Malaya Krallığına resmi ziyaret.

22 - 26 Şubat 1989

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Cumhurbaşkanı Ramaswamy Venkataraman'ın davetlisi olarak Hindistan Cumhuriyeti'ni ziyareti.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL'İN ZİYARETLERİ

22 Şubat 1989

Mütevveffa Japon İmparatoru Hirohito'nun cenaze törenine katılmak üzere Başbakan Turgut Özal'ın Japonya'ya gidişi.

21 - 23 Mayıs 1989

Başbakan Turgut Özal'ın, Tunus Başbakanı Hédi Baccouche'un davetlisi olarak Tunus'u ziyareti.

29 - 30 May

3. RESMİ VE DİĞER ÖNEMLİ ZİYARETLER

Başbakan Turgut Özal'ın Brüksel'de yapılan NATO Doruk Toplantısına vesilesiyle Belçika'ya gidişi.

14 - 15 Eylül 1989

Başbakan Turgut Özal'ın Japonya'ya resmi ziyareti.

27 Eylül 1989

Başbakan Turgut Özal'ın Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Genel Kurulunda konuşmak üzere Strasbourg'a gidişi.

BAŞBAKAN YILDIRIM AKBULUT'UN ZİYARETLERİ

4 - 5 Aralık 1989

Başbakan Yıldırım Akbulut'un Brüksel'deki NATO Doruk Toplantısına katılması.

CUMHURBAŞKANI KENAN EVREN'İN ZİYARETLERİ

16 - 19 Şubat 1989

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Pakistan'a resmi ziyareti.

19 - 22 Şubat 1989

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in, Kral Sultan İskender'in konuğu olarak Malezya Krallığına resmi ziyaret.

22 - 26 Şubat 1989

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Cumhurbaşkanı Ramaswamy Venkataraman'ın davetlisi olarak Hindistan Cumhuriyeti'ni ziyareti.

BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL'IN ZİYARETLERİ

22 Şubat 1989

Müteveffa Japon İmparatoru Hirohito'nun cenaze törenine katılmak üzere Başbakan Turgut Özal'ın Japonya'ya gidişi.

21 - 23 Mayıs 1989

Başbakan Turgut Özal'ın, Tunus Başbakanı Hédi Baccouche'un davetlisi olarak Tunus'u ziyareti.

29 - 30 Mayıs 1989

Başbakan Turgut Özal'ın Brüksel'de yapılan NATO Doruk Toplantısı vesilesiyle Belçika'ya gidişi.

14 - 15 Eylül 1989

Başbakan Turgut Özal'ın İspanya'ya resmi ziyareti.

27 Eylül 1989

Başbakan Turgut Özal'ın Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Genel Kurulunda konuşmak üzere Strasbourg'a gidişi.

BAŞBAKAN YILDIRIM AKBULUT'UN ZİYARETLERİ

4 - 5 Aralık 1989

Başbakan Yıldırım Akbulut'un Brüksel'deki NATO Doruk Toplantısına katılması.

DIŞIŞLERİ BAKANİ A. MESUT YILMAZ'IN ZİYARETLERİ

7 - 11 Ocak 1989

Paris'te yapılan «1925 Cenevre Protokolüne Taraf Ülkeler ve Diğer İlgili Ülkeler» Konferansına katılmak üzere Fransa'ya resmi ziyareti.

17 - 19 Ocak 1989

AGİK Viyana İzleme Toplantısının Bakanlar düzeyinde yapılan kapanış oturumuna katılmak üzere Avusturya'ya resmi ziyareti.

7 - 10 Şubat 1989

Başbakan Yardımcısı ve Dışışleri Bakanı Abdel Meguid'in davetine icabetle Mısır'a resmi ziyareti.

6 - 8 Mart 1989

Viyana'da yapılan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri (AKKUM) ve Güven ile Güvenlik Arttırıcı Önlemler Müzakereleri (ASK-II) açılış oturumuna katılmak üzere Avusturya'ya resmi ziyareti.

11 - 16 Mart 1989

18. İslam Konferansı Örgütü Dışışleri Bakanları Toplantısına katılmak üzere Suudi Arabistan'a resmi ziyareti.

2 - 4 Mayıs 1989

Dışışleri Bakanı Tadeusz Olechowsky'nin davetine icabetle Polonya Halk Cumhuriyeti'ne resmi ziyareti.

12 - 14 Mayıs 1989

K.K.T.C.'ni ziyareti.

29 - 30 Mayıs 1989

Brüksel'de yapılan NATO Doruk toplantısına katılımı.

31 Mayıs - 1 Haziran 1989

Pariste yapılan OECD Bakanlar Konseyi Toplantısına katılmak üzere Fransa'ya gidiş.

3 - 5 Temmuz 1989

Suriye Arap Cumhuriyeti'ne resmi ziyareti.

9 - 11 Temmuz 1989

Suudi Arabistan Krallığını ziyareti.

24 - 26 Temmuz 1989

Fas Krallığı'na resmi ziyareti.

20 Eylül 1989

Uluslararası Demokratlar Birliğı Konferansına Katılışı.

24 Eylül - 5 Ekim 1989

New York'ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na katılımı.

30 Ekim 1989

Bulgaristan Başbakan Yardımcısı Georgi Yordanov ile görüşmek üzere Kuveyt'e resmi ziyareti.

14 - 15 Aralık 1989

Brüksel'deki NATO Doruk Toplantısına katılımı.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞARLARI SAYIN BÜYÜKELÇİ NÜZHET KANDEMİR DÖNEMİNDEKİ ZİYARETLER

1 — 21 - 27 Şubat 1989

Tokyo

2 — 5 - 7 Mart 1989

Pekin

3 — 21 - 26 Mart 1989

Zürih

4 — 3 - 8 Nisan 1989

Frankfurt, Hong Kong, Pekin, Zürich

5 — 19 Nisan 1989

Başbakan Özel Temsilcisi olarak Atina'yı ziyareti.

6 — 21 - 23 Mayıs 1989

Tunus

7 — 28 - 31 Mayıs 1989

Brüksel

SAYIN BÜYÜKELÇİ TUGAY ÖZÇERİ DÖNEMİNDEKİ ZİYARETLER

1 — 14 - 15 Eylül 1989

İspanya

2 — 26 - 27 Eylül 1989

Strasbourg

3 — 16 - 22 Ekim 1989

Londra

4 — 15 - 17 Aralık 1989

Viyana

**TÜRKİYE'YE YAPILAN DEVLET BAŞKANI, HÜKÜMET BAŞKANI,
DIŞİŞLERİ BAKANİ, DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI
DÜZEYİNDEKİ ZİYARETLER**

1 - 5 Şubat 1989

Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Reis Melile.

5 - 7 Şubat 1989

Kanada Dışışleri Bakanı John Crosbie.

14 Şubat 1989

ABD Dışışleri Bakanı James Baker.

15 - 17 Şubat 1989

İran Başbakanı Mir Hüsesein Moossavi

20 - 21 Şubat 1989

Lüksemburg Başbakanı Jacques Santer.

28 Şubat - 2 Mart 1989

Irak Başbakan I. Yardımcısı Taha Yasin Ramadhan

7 - 11 Mart 1989

Çin Halk Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Tian Jiyun

8 - 11 Mart 1989

Danimarka Krallığı Dışışleri Bakanı Uffe Ellemann - Jensen.

13 - 16 Mart 1989

Lüksemburg Veliht Prensi Henri.

29 - 31 Mart 1989

Hollanda Dışışleri Bakan Yardımcısı Baron van Voorst tot Voorst.

15 - 21 Nisan 1989

Tunus Dışışleri Bakanlığı Nezdinde görevli Devlet Sekreteri Habib Ben Yahya.

23 - 25 Nisan 1989

Tayland Başbakan Yardımcısı Pong Sarasin.

30 Nisan 1989

Senegal Dışışleri Bakanı İbrahima Fall'ın özel temsilci sıfatıyla ülkemizi ziyareti.

12 Mayıs 1989

İngiltere Velihtı Galler Prensi Charles.

22 - 25 Mayıs 1989

Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Suud Faysal.

24 - 27 Mayıs 1989

Pakistan İslam Cumhuriyeti Başbakanı Mohtrama Benazir Bhutto.

31 Mayıs - 2 Haziran 1989

Cibuti Cumhuriyeti Başbakanı Barkat Gaurad Hamadou.

5 - 8 Haziran 1989

Macaristan Halk Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi Başkanı Bruno F. Straub.

7 - 11 Haziran 1989

Tayland Dışişleri Bakanı Sıdhi Savetsila.

24 - 26 Haziran 1989

KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş.

24 - 28 Haziran 1989

Mısır Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Dr. Esmad Abdel Meguid.

26 - 28 Haziran 1989

Mısır Arap Cumhuriyeti Başbakanı Atef Sedky.

6 - 9 Temmuz 1989

İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreteri Hamid Al Gabid

31 Temmuz - 4 Ağustos 1989

Gambiya Cumhurbaşkanı Alhaji Sir Dawda Kairaba Jawara.

3 - 5 Ağustos 1989

Oman Sultanı Qaboos Bin Said'in ülkemizi özel ziyareti.

7 - 10 Ağustos 1989

Libya Genel Halk Komitesi Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Sekreteri (Dışişleri Bakan) Jadallah Azuz Al Talhi.

1 - 3 Eylül 1989

Nepal Kralı Birendra Bir Bikram Shah Dev.

6 Eylül 1989

Kuveyt Emiri Şeyh Jaber Al Ahmed Al Sabah.

9 - 10 Ekim 1989

Şili Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Ramon Valdes Rosas.

13 - 17 Kasım 1989

İsveç Kral Naibi Prens Bertil.

5 Kasım 1989

Danimarka Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Daimi Müsteşarı Benny Kimberg.

20 - 23 Kasım 1989

Suriye Dışişleri Bakan Yardımcısı Yousef Shakour.

22 Kasım - 1 Aralık 1989

Ukrayna Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı.

Macaristan Halk Cumhuriyeti Başbakanı Konseri Başkan Yardımcısı Stravb. 5 - 8 Haziran 1989

Tayland Dışişleri Bakanı Sidihi Savetain. 7 - 11 Haziran 1989

KKTC Cumhuriyetini Raul Denktaş. 24 - 26 Haziran 1989

Mısır Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Dr. Kamal Abdel Meguid. 24 - 28 Haziran 1989

Mısır Arap Cumhuriyeti Başbakanı Atef Sedky. 26 - 28 Haziran 1989

İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreteri Hamid Al Ghabri. 6 - 9 Temmuz 1989

Gambiya Cumhuriyeti Başbakanı Alhaji Sir Jawda Kairaba Javarrama. 31 Temmuz - 4 Ağustos 1989

Oman Sultanı Qabus Bin Said'in İlkenizi özel ziyareti. 3 - 5 Ağustos 1989

Libya Genel Halk Komitesi Dışişleri ve Uluslararası İlişkiler Sekreteri (Dışişleri Bakanı) Jaballah Azur Al Tahli. 7 - 10 Ağustos 1989

Nepal Kralı Birendra Bir Bikram Shah Dev. 1 - 3 Eylül 1989

Kuveyt Emiri Şeyh Jaber Al Ahmed Al Sabah. 6 Eylül 1989

Süriye Dışişleri Bakanlığının Müsteşarı Ramon Valdes Bozas. 9 - 10 Eylül 1989

İsviçre Dışişleri Bakanı Jürgens. 13 - 17 Kasım 1989

DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI A. MESUT YILMAZ TARAFINDAN
DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI 1990 MALİ YILI BÜTÇE TASARISININ
YEMİN PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNDA
GÖRÜLMESİNİ VE İLİMLERİNİ YAPTIĞI TAKDİR KURUMUNUN

Sayın Bakan,

Değerli Milletvekilleri,

Dışişleri Bakanlığının 1990 yılı Bütçe Tasarısının Komisyonunda tabii ve vaktiyle, dışındaki başka siyasî gelişmelere ilişkin görüş ve değerlendirmelerimiz ile Türkiye'nin dış politikası alanındaki faaliyetleri hakkında bilgi sunmak istiyorum.

Bununla beraber, Bakanlığımızın 1990 yılı Bütçesi tasvirinde ve ilgili konularla ilgili maruzatta bulunacağım.

Dışişleri Bakanlığının 1990 Mali Yılı Bütçe Tasarısı 585 milyar 572 milyon TL'si olarak onaylanmasına sunulmaktadır.

Bu miktarın,

205 milyar TL'si personel giderlerine,

83 milyar 235 milyon TL'si diğer cari giderlere,

4 milyar 237 milyon TL'si ise transfer harcamalarına ayrılmış

bulunmaktadır.

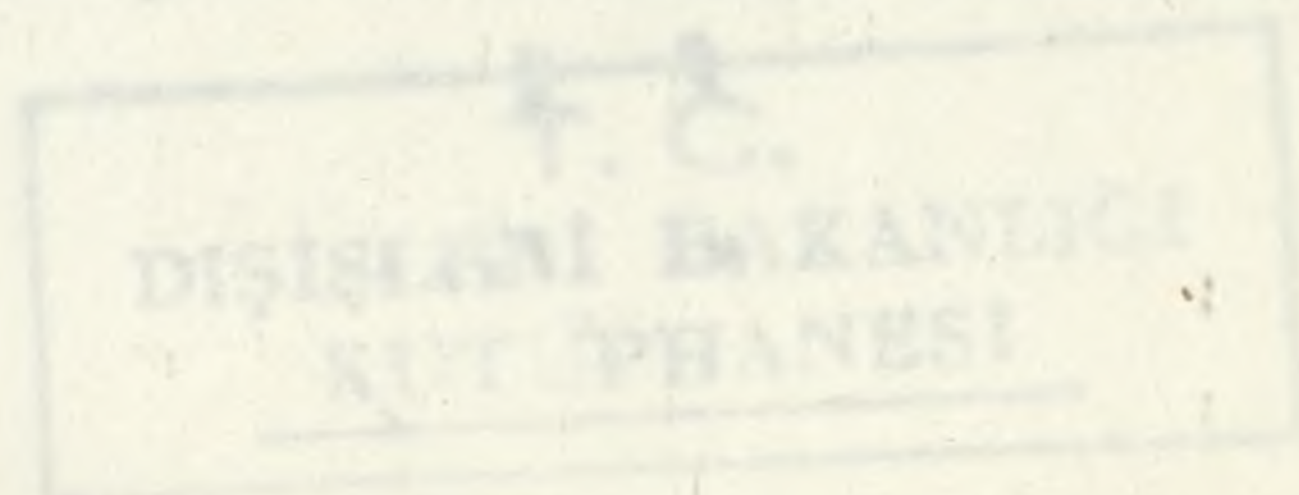
Bakanlığımızın 1990 yılı Bütçe Tasarısında öngörülen miktar, 1989 Bütçesine oranla % 71,58'lik bir artış göstermektedir.

1990 Gider Bütçesi içindeki payı ise % 0,93'tür.

Ödeneklerimizin bir önceki yıla nazaran artış sebebinin teşkil eden başka unsurları arz etmek istiyorum.

Bakanlığımızın Bütçesinin % 90'ına yakın bölümü döviz ile yapılan harcamaları kapsamaktadır. Bu sebeple, % 71,58 oranındaki artış, büyük oranda yabancı paraların Türk Lirası karşısında kazandığı değere teka-bül etmektedir. Bu nedenle reel bir artış ifade etmemekte ve tam ola-rak bir hizmet artışı anlamına da gelmemektedir. Diğer bir deyişle, döviz olarak ödenen mal ve hizmet karşılıkları için ayrılan ödenekleri-mizde döviz cinsinden yeterli artış sağlanamamış bulunmaktadır.

Diğer yandan, Hükümetimizin uygulamakta olduğu aktif dış po-litikanın sonucu olarak, gelişen siyasî ve ekonomik ilişkiler çerçevesinde, dış temsilciliklerimizin hizmet ihtiyaçları artmaktadır. Nezdinde tem-

5 Kasım 1988

Danimarka Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Daimi Müsteşarı Benny Wiström.

20 - 23 Kasım 1988

Suriye Dışişleri Bakan Yardımcısı Yousef Shukur.

22 Kasım - 1 Aralık 1988

Ukrayna Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı.

A. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI KURULUŞLARI

DIŞIŞLERİ BAKANİ A. MESUT YILMAZ TARAFINDAN
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI 1990 MALİ YILI BÜTÇE TASARISININ
TBMM PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU'NDA
GÖRÜŞÜLMESİ VESİLESİYLE YAPTIĞI TAKDİM KONUŞMASI

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Dışışleri Bakanlığı'nın 1990 yılı Bütçe Tasarısı'nın Komisyonunuza takdimi vesilesiyle, dünyadaki başlıca siyasi gelişmelere ilişkin görüş ve değerlendirmelerimiz ile Türkiye'nin dış politika alanındaki faaliyetleri hakkında bilgi sunmak istiyorum.

İzninizle, önce, Bakanlığımın 1990 yılı Bütçesi üzerinde ve idari konularda kısaca maruzatta bulunacağım.

Dışışleri Bakanlığı'nın 1990 Mali Yılı Bütçe Tasarısı 585 milyar 572 milyon TL.'sı olarak onaylarınıza sunulmaktadır.

Bu miktarın,
305 milyar TL.'sı personel giderlerine,
82 milyar 235 milyon TL.'sı diğer cari giderlere,
6 milyar 500 milyon TL.'sı yatırım harcamalarına,
191 milyar 837 milyon TL.'sı ise transfer harcamalarına ayrılmış bulunmektedir.

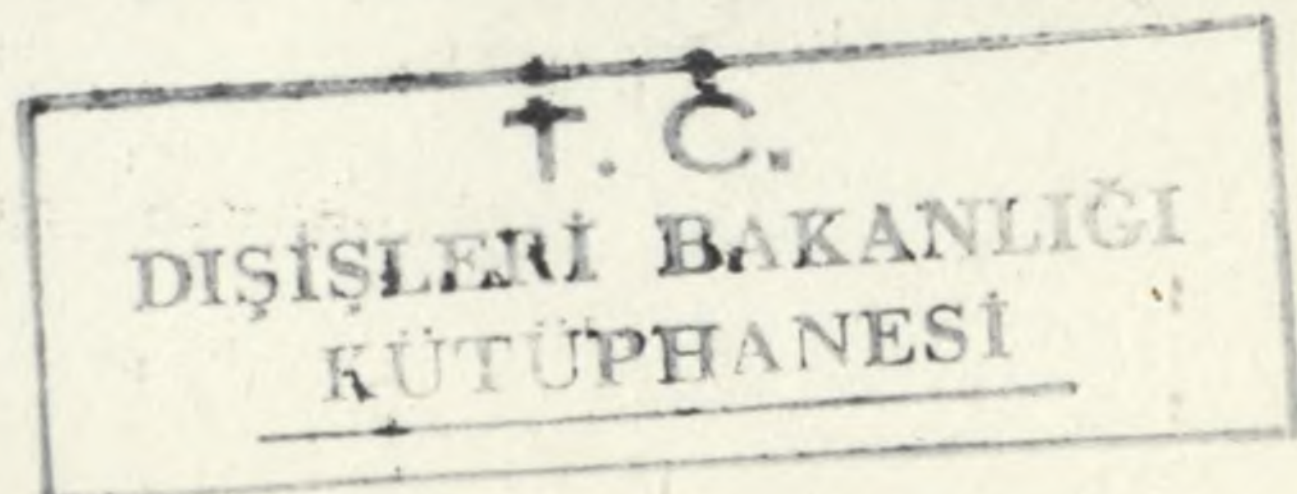
Bakanlığımın 1990 yılı Bütçe Tasarısında öngörülen miktar, 1989 Bütçemize oranla % 71,58'lik bir artış göstermektedir.

1990 Gider Bütçesi içindeki payı ise % 0,93'tür.

Ödeneklerimizin bir önceki yıla nazaran artış sebebini teşkil eden başlıca unsurları arz etmek istiyorum.

Bakanlığımız Bütçesinin % 90'ına yakın bölümü döviz ile yapılan harcamaları kapsamaktadır. Bu sebeple, % 71,58 oranındaki artış, büyük oranda yabancı paraların Türk Lirası karşısında kazandığı değere teka-bül etmektedir. Bu nedenle reel bir artışı ifade etmemekte ve tam olarak bir hizmet artışı anlamına da gelmemektedir. Diğer bir deyişle, döviz olarak ödenen mal ve hizmet karşılıkları için ayrılan ödeneklerimizde döviz cinsinden yeterli artış sağlanamamış bulunmaktadır.

Diğer yandan, Hükümetimizin uygulamakta olduğu aktif dış politikanın sonucu olarak, gelişen siyasi ve ekonomik ilişkiler çerçevesinde, dış temsilciliklerimizin hizmet ihtiyaçları artmaktadır. Nezdinde tem-

silcilik bulundurduğumuz ülkelerdeki hayat pahalılığının da artmakta olması dikkate alındığında, bütçemizin, gerçekte asgari seviyede tutulmuş olduğu takdir buyurulacaktır.

Bakanlığımız bütçesindeki artışın diğer önemli bir nedeni de, Türkiye'nin üyesi bulunduğu milletlerarası teşekküllere karşı yüklenmiş olduğu mali taahhütler ile diğer kamu kuruluşlarımıza ait bazı devlet giderlerinin, doğrudan görev alanımıza girmediği halde, Bakanlığımızın Bütçesinden karşılanmasıdır. Bahsekonu giderler için 1990 Bütçemize 142 milyar 380 milyon TL'si ödenek konulmuştur. Bakanlığımız bütçesinin % 24,3'üne tekabül eden bu miktar tenzil edildiğinde, Bütçemizin gerçekte 443 milyar 192 milyon TL'si ve gider bütçesi içindeki payının ise sadece binde 70 civarında olduğu görülecektir. Bu arada Bakanlığımız bütçesinin yatırım harcamalarında geçen yıla nazaran % 9 bir azalma olduğu da vurgulanması gereken bir husustur.

Yukarıdaki maruzatım ışığında, Bakanlığımızın 585 milyar 572 milyon TL'lik 1990 yılı Bütçesinin tasarruf ilkelerine azami riayetle hazırlanmış olduğu takdir buyurulacaktır.

Bu arada Bakanlığımızın personel sorunlarına da kısaca değinmek istiyorum :

Ülkemizin dış ilişkilerindeki genişleme ve çeşitlenme ile buna paralel olarak dış temsilciliklerimizin sayısında meydana gelen artış maularıdır. Giderek daha teknik ve uzmanlık isteyen konuların Dışişleri mesleği çerçevesine girdiğini görmekteyiz. Bu gelişmeler, merkez teşkilatımızda da yeni birimler ihdasını zaruri kılmakta, personel ve kadro ihtiyacı artmaktadır. Genel olarak dünyada ve komşu ülkelerde cereyan eden fevkalade dikkate değer gelişmelerin yakından izlenmesi ayrı bir önem arz etmektedir. Bakanlığımızın meslek memuru sayısının son 10 yılda artmamış olması nedeniyle her bakımdan ağırlaşan görevlerimizin ifası, ancak memurlarımızın özverili çalışmalarıyla mümkün olabilmektedir. Bu çalışma koşullarına ayak uydurabilecek, iyi yetişmiş bir kadronun muhafazası ve yeni alınacak genç memurlarla takviye edilmesi, yurt içinde ve dışında, istihdam koşullarının güncel gereklere uygun, özendirici hale getirilmesine bağlıdır. Filhakika daha şimdiden, geleneksel olarak Bakanlığımıza personel yetiştiren bazı okullarımızın mezunlarının, Dışişleri mesleğine eski ilgiyi göstermediklerini üzüntüyle müşahade etmekteyiz. Süratli bir gelişme gösteren ekonomimizin iyi eğitim görmüş gençlere daha fazla olanak sağlaması nedeniyle beliren rekabet ortamı, bu durumun başlıca nedenini teşkil etmektedir. Dışişleri mesleğinin daha cazip hale getirilmesi artık bir zorunluluk halini almıştır. Memurlarımıza ülke içinde ve dışında sağlayabildiğimiz imkanların yeterli ve günümüzün koşullarına uygun olduğunu söylemek mümkün değildir.

Bu bakımdan, genel esaslardan ziyade Dışişleri Bakanlığı'nın özellik ve ihtiyaçlarına cevap verecek istihdam imkanlarının sağlanması, Bakanlığın mensuplarının iç ve dış maaşlarının yeniden düzenlenmesi, iç maaşlarının, bazı kamu kuruluşları için kabul edilen «kadro karşılığı sözleşmeli statüsü»nün Bakanlığımız memurlarına da tanınması suretiyle ve yan ödemeler yoluyla tatminkar bir seviyeye çıkarılması zorunludur. Bu çerçevede bir ilk adım olarak Başbakanlık memurlarına 351 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ödenmesi kabul edilen fazla çalışma ücreti uygulamasının, aynı koşullarda mesai yapan Bakanlığımızın memurlarını da kapsaması için gerekli yasal düzenlemenin ivedilikle gerçekleştirilmesini zorunlu görmekteyim. Yurt dışında çalışan memurlarımızın maaşlarına, 1 Eylül 1989 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, cüz'i bir artış yapılmış bulunmaktadır. Yurt dışında Devletimizi temsil eden ve bu sebeple, hayat seviyeleri devletin itibarı ile de irtibatlı bulunan Bakanlık mensuplarının dış maaşlarının, öncelik ve süratle, yeni görüş ve yaklaşımlarla ve rasyonel esaslar itibarıyla yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Ayrıca, yurt dışı ve içindeki, 61'i Türkiye'de, 102'si yurtdışında olmak üzere toplam sayısı sadece 163 olan lojman miktarının mutlaka arttırılması ve bu arada sürekli görevle yurtdışında bulunan memurların kira giderlerine devlet katkısının yükseltilmesi icabetmektedir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Dünyamız hızlı ve önemli gelişmeleri içeren çok yönlü bir değişim süreci içine girmiştir. Daha birkaç yıl, hatta ay önce düşünülmesi dahi güç olan gelişmeler günümüzde birbiri peşisıra uluslararası gündeme gelmektedir. Bu hızlı gelişmeler, Doğu - Batı ilişkilerinin önümüzdeki dönemdeki muhtemel yönü, bu ilişkilerin kazanabileceği yeni muhteva konusunda çeşitli projeksiyonlar yapılmasına neden olmaktadır. Günümüz dünyasında, Doğu - Batı ilişkileri, uluslararası gündemin en önemli ve öncelik taşıyan konusu haline gelmiştir.

Doğu - Batı ilişkilerinde Reykjavik Zirvesi ile başlayan yumuşama süreci 1989 yılında daha da ileri boyutlara ulaşmıştır. Ocak 1989 ayında Viyana'da çalışmalarını tamamlayan AGİK İzleme Toplantısı'nın kapsamlı ve dengeli bir Kapanış Belgesi'ni benimsemesi, yine bu yılın başında ABD'nde işbaşına gelen, Bush Yönetiminin Reagan zamanında başlayan süpergüçler arası diyalogu sürdürmesi yumuşama sürecindeki yeni gelişmeleri oluşturmuştur. Öte yandan, Sovyetler Birliği'nde Başkan

Gorbaçov'un başlattığı, «glasnost» ve «perestroyka» olarak isimlendirilen kapsamlı reform hareketlerinin Sovyetler Birliği içinde olduğu kadar Doğu Avrupa'da da geniş inikası olmuştur. Polonya'da komünist olmayan bir Başbakanın yönetiminde, komünistlerin azınlıkta bulunduğu bir hükümetin işbaşına gelmesi, Macaristan'da Komünist Partisi'nin kendisini feshederek Batı tipi bir Sosyalist Partiye dönüşmesi ve ülkenin adının Macaristan Cumhuriyeti olarak değiştirilmesi hızlı gelişmelerin somut örnekleri olmuştur. Ancak, Avrupa'nın kazanmaya başladığı yeni görünümü simgesel olarak en bariz şekilde ortaya koyan gelişme Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde başlayan hızlı değişim sürecidir. Doğu Avrupa'nın ekonomik açıdan en kalkınmış ülkesi sayılan Doğu Almanya'da demokrasi ve özgürlük talebi ile başlayan kitle gösterileri önce ülke dışına göç hareketine ve yönetici kadronun değişimine yol açmış, nihayet Demokratik Almanya vatandaşlarının ülke dışına seyahatlerine konan tüm kısıtlamaların kaldırılması ve Avrupa'nın bölünmüşlüğü'nün 28 yıldır sembolü olan Berlin Duvarı'nda, Doğu ile Batı arasında geçişi sağlayacak 18 yeni kapının açılması için çalışmalara başlanması, Avrupa'nın içinde bulunduğu büyük değişimi açıkça ortaya koymuştur.

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde komünist rejimlerin Doğu Avrupa'da işbaşına geçmesi ile bu ülkelerde tarihin akışı adeta dondurulmuştur. Batı ise bu 40 yıllık süreyi gayet bilinçli, akılcı ve yapıcı şekilde kullanmış, normal evrimini sürdürmüştür. Şimdi Doğu Avrupa'daki bu 40 yıllık tarih eksikliğini doldurulması sürecinde Batı, bu gelişmelere seyirci kalmak veya oluşumuna aktif şekilde katılmak seçenekleriyle karşı karşıya'dır. Batı bu tarihi kararını, değişimi yönlendirmek, Doğu Avrupa'daki oluşumun şekillenmesine katkıda bulunmak yönünde vermek durumundadır.

Artık Avrupa'da ekonomik, siyasal, sosyal, hukuki vs. alanları kapsayan bir «Avrupa Evi»nin kurulması gündeme gelmiştir. Eşyanın tabiatı, bu evin aynı hayat felsefesini paylaşan veya paylaşmaya hazır düzeye gelmiş taraflarca kurulmasını gerektirir. Avrupalılık, bütün değerleri ile bir yaşam tarzıdır. Batı standartlarına henüz ulaşamamış bazı ülkelerin bu standartlar düzeyine erişmeleri yolunda teşvik edilmeleri kuşkusuz, barış, karşılıklı güven ve istikrara hizmet edecektir. Öte yandan, bu ülkelerin, siyasal mülahazalarla ölçütleri aşağıya indirmek suretiyle çeşitli Avrupa kuruluşlarına kabulü sözkonusu olmamalıdır. Bu, Batının kendi kendisini yenilgiye uğratması anlamına geleceği gibi, ortak evin yıkılmasına neden olacak sarsıntılara da yol açabilir.

Avrupa artık dünyada en büyük ekonomik güçlerden biri haline gelmektedir. Bu gücün giderek siyasal ve savunma alanlarına da yansması kaçınılmazdır. Bu kadar güçlü bir Avrupa'nın dünyaya dar coğrafi sınırlamalarla değil, daha global olarak bakması gerekecektir. Aksi halde bu oluşum içerisinde meydana gelebilecek siyasal boşlukların başka şekillerde doldurulması tehlikesi ortaya çıkabilecektir.

Avrupa'daki hızlı gelişmeleri irdelerken değişim dönemlerinin beraberinde bazı tehlike ve riskleri de getirdikleri gerçeğini de daima gözönünde bulundurmalıyız. Dolayısıyla, Avrupa tarihinin 40 yıl sonra yeniden yazılmasına girişildiği bu dönemde, şimdiye kadar geçerliliğini kanıtlamış, istikrarlı, her zaman güvenilir nirengi noktalarının önemi daha da artmaktadır.

Yumuşama dönemlerinde İttifakların öneminin azaldığı, askeri ve güvenlik boyutlarına vurgunun yerini ekonomik, teknik, çevre vs. gibi alanlarda işbirliğine bıraktığı öne sürülebilir. Bu saptama bir ölçüde gerçeği yansıtmaktadır. Ancak, bundan Türkiye'nin stratejik öneminin azaldığı şeklinde bir sonuç çıkarmak yanlıştır. Stratejik önem kavramı sadece güvenlik ve savunma öğelerini değil, coğrafi konum, ekonomik boyut vs. gibi geniş bir alanı kapsar. Türkiye bölgesinde, çoğulcu demokratik sistem içerisinde ekonomik gelişmesini hızla tamamlayan bir güven ve istikrar unsurudur. Bu çerçevede, Avrupa'daki yarımada içinde Kuzey - Güney doğrultusunda değil de Doğudan Batıya uzanan tek yarımada olan Anadolu yarımadası olduğunu hatırlatmak isterim. 1983'den bu yana gerek Batı, gerek Doğu, gerekse Orta Doğu ile geliştirdiği çok yönlü ilişkileri ve oluşturduğu güven, barış ve işbirliği ağı çerçevesinde Türkiye'nin önemi azalmamakta, aksine artmaktadır.

Uluslararası düzeyde giderek belirginleşen yumuşama ortamını, mevcut sorunların çözümlenmesinde sergilenen yapıcı tutumları ve uluslararası ilişkilerin, gerginlik yaratıcı tutum ve davranışlardan arındırılarak, işbirliği zihniyetinin yerleştirilmesi yönündeki çabaları Türkiye memnuniyetle karşılamaktadır. Bu çabalara elinden geldiği ölçüde aktif bir şekilde katkıda bulunacağımız, ortaya çıkacak çeşitli işbirliği olanaklarından yararlanacağımız tabiidir.

Öte yandan Türkiye, Avrupa'nın tarihi oluşumuna her zaman aktif olarak katılma gelmiştir. Avrupa'daki yeni sürece de edilgen değil, etken bir şekilde katılmak arzu ve kararlılığındadır. Esasen 1983'den beri izlemekte olduğumuz çok yönlü politikalar ile Türkiye, ülke içinde Batı standartlarına uygun, liberal, dış dünyaya açık bir sistem geliştirirken, çağdaşlaşma yönünde büyük aşamalar kaydetmiştir. Çağdaşlaşmanın bir

bedeli olduğu kuşkusuzdur. Çağa ayak uydurmanın birtakım sosyal sıkıntıları beraberinde getirmesi doğaldır. Fakat Türk milletinin tercihini çağdaşlaşmadan yana yapmaya devam edeceğinden şüphe yoktur.

Ülkemizin Avrupalılık vokasyonu, Tanzimattan başlayıp Atatürkçü laik Cumhuriyetin kurulması ile yeni bir boyut ve hız kazanmıştır. Her bakımdan Avrupa mekanının bir parçası olan Türkiye, Batı'nın az önce değindiğim ölçütlerine hemen hemen kavuşmuş gibidir. Bu alandaki bazı eksikliklerimizi de, esasen Türk halkının istekleri de bu doğrultuda olduğu için, kararlılıkla ve süratle gidermekteyiz.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Çağdaş medeniyetin temel dayanağı olan hür düşünce, demokrasi ve insan hakları gibi konular artık ister doğuda, ister batıda tüm ülkelerin gündemine girmiştir.

Mevcut uluslararası deklarasyon ve sözleşmeler muvacehesinde insan haklarının ne şekilde geliştirilebileceği, toplumların bu konularda nasıl bilinçlendirilebileceği gibi hususlar, gerek sözleşmeler, gerek milli mevzuat açısından uluslararası planda devamlı olarak incelenmekte, bulgular ve öneriler özellikle Batı kamuoylarında geniş yankı bulmaktadır. Artık insan hakları bir iç politika konusu olmaktan çıkmıştır. Uluslararası camianın on yıllardır ortak olarak kabul ettiği değerler, geniş anlamıyla Avrupa'dan başlayarak, artık diplomatik belgelerden çıkıp hayata geçirilmeye başlamıştır. Bunu geriye dönülemeyecek bir süreç olarak görüyor ve memnuniyetle karşılıyoruz.

İnsanı en üstün değer olarak gören Türkiye de, Türk insanının arzu ve beklentileri doğrultusunda bu alanda önemli gelişmeler kaydetmiştir. 1948'de kabul ettiğimiz Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi'ne ve 1954'de onayladığımız Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ilaveten, son iki yıl içinde, Sözleşmede öngörülen kişisel başvuru hakkı vatandaşlarımıza tanınmış, Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın mecburi kaza yetkisi kabul edilmiş, İşkencenin ve Gayri İnsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamele'nin önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi ile İşkence ve Diğer Gayri İnsani ve Küçültücü Muameleye Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi onaylanmıştır.

1989 yılında Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyeliği daha somut ve sağlam bir zemin üzerine oturtulmuştur. Hükümetimizin, içte, ekonomik, sosyal ve hukuki alanlarda, çağdaş, çizgide aldığı reformist kararların bu sonuca ulaşılmasında etkisi büyük olmuştur. Türkiye Konsey'in gerek

Parlamenter gerek Hükümetler kanadında gayet aktif bir tutum izleyerek, sadece kendisini ilgilendiren sorunlarda değil, Avrupa'nın tüm sorunlarında söz sahibi olduğunu belirgin bir şekilde sergilemektedir.

Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal'ın, Başbakan sıfatıyla 27 Eylül 1989 tarihinde Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinde yapmış olduğu konuşma Türkiye'nin Dünya görüşünü, Avrupalılık kimliğini ve geleceğe yönelik politikalarını duyurma açısından önemli bir fırsat teşkil etmiş ve takdir toplamıştır.

Türkiye, Avrupa Konseyi'nin Avrupa Hukuk sahasını oluşturma çalışmalarına faal olarak katılmaktadır. Siyasi, hukuki, kültürel, sağlık vb. gibi geniş bir alanda Avrupa meseleleriyle ilgili olan ve mevzuat arasında ahenk sağlayan Avrupa Sözleşmelerinin büyük bir kısmını Türkiye imzalamış ve onaylamıştır. Türkiye bugüne kadar 55 Avrupa sözleşmesini onaylamış, 28 adedini ise imzalamış, fakat henüz onaylamamıştır. 8 sözleşmeye ise Avrupa Konseyine üyelikle birlikte taraf olunmuştur.

Türk milletinin kültürel ve moral değerlerinde mündemiç insancıl yaklaşım ve anlayış istikametinde kaydedilmiş olan bu gelişmeler Hükümetimizin temel politikaları arasındadır. Türkiye, dünyada insan hakları alanındaki gelişmeleri izleyen bir devlet olmaktan çıkmış, bu gelişmelere aktif olarak katılan bir devlet haline gelmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

II. Dünya Savaşı sonrası gerçekleştirilen uluslararası ekonomik düzenin, hızla değişen dünyamızda günümüz koşullarına yeterince cevap veremeyişi, çok taraflı ekonomik ilişkilere ve buna bağlı sorunlara uluslararası gündemde giderek ağırlıklı bir yer kazandırmıştır. Ulaştırma ve özellikle haberleşme teknolojisinde devrim olarak nitelenebilecek büyük atılımlar, mal, sermaye ve hizmet hareketlerinin kazandığı uluslararası dinamizm, karşılıklı bağımlılık ve küreselleşme olgusunu dünya ekonomisinin temel verilerinden bir haline getirmiştir. Karşılıklı bağımlılıktaki bu gelişme, kuşkusuz bütün ülkelere yeni imkanlar getirmekte ve ortak çıkarların birlikte algılanmasından doğan bir verim ve yarar artışını sağlamaktadır. Ancak, dış dünya ile bu yoğun ilişki düzeyinin, aynı zamanda her ülkeyi dış şoklar karşısında daha duyarlı ve daha güçsüz hale getirdiği de bir gerçektir. Çağımızda dış ekonomik gelişmeler hiçbir ülkenin münferiden hakim olamayacağı, yön veremeyeceği bir görünüm arz etmektedir. Kalkınma, borç, himayecilik, teknoloji, çevre

gibi konular global boyutlar kazanmış, yeni ve ortak çözümleri gerekli hale getirmiştir. Yukarıda bahsettiğim küreselleşme olgusuna mukabil bu gelişmelerin ülkeleri giderek artan bir şekilde güçlerini birleştirmeye ve kutuplaşmalara yönelttiği de görülmektedir. «Bölgeselleşme» eğilimi günümüz ekonomisinin belirgin özelliklerinden biri niteliğindedir. Avrupa Topluluklarının Tek Pazarı yaratma çabaları, Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA), ABD - Kanada Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması, Asya-Pasifik Bölgesi'nde giderek yoğunlaşan ekonomik işbirliği gayretleri bu bölgeselleşme faaliyetinin önde gelen örnekleri olarak sayılabilir. Anılan örneklere İslam Dünyası'nda, Latin Amerika'da, Afrika'da ve Uzak Doğu'da görülen diğerleri de eklenebilir. Bu gelişmelerin, ülkeler arasındaki işbirliğini arttırdıkları, en iyi ürünün en uygun koşullarda elde edilmesini sağlayacak ortamın yaratılmasına katkıda buldukları sürece kuşkusuz herkes bakımından yararlı addedilmeleri gerekir. Ancak, bu bölgeselleşme cereyanının sadece üye ülkelerin yararına hizmet edecek, üçüncü ülkeler açısından bir engel oluşturacak, dışa kapalı ve himayeci bir «kaleleşme» hareketine dönüşmesi, kuşkusuz bu yararı ortadan kaldıracak ve uzun dönemde, kale içindekilere de zarar verici sonuçlar getirebilecektir. Bu hususa dikkat edilmediği takdirde, çok taraflı ekonomik düzenden çok kutuplu bir ekonomik yapıya kayma tehlikesi ve kutuplar arası sürtüşme ihtimali mevcuttur. Böyle bir sürtüşmeden herkes, fakat herhalde ilk önce küçük ekonomiler zarar görecektir.

Uyguladığı istikrarlı ve başarılı ekonomik politikalar sonucu dünya ekonomisi ile giderek daha fazla bütünleşmekte olan Türkiye, uluslararası arasında açık, dengeli ve hakça bir ekonomik düzenin geliştirilmesinden yana yer almaktadır. Bu çerçevede Türkiye, çok taraflı ekonomik kuruluşlarda giderek daha aktif rol oynamakta, sorunlara kendi kalkınma ihtiyaçları ile bağdaşır çözümler getirilmesine yönelik yapıcı bir yaklaşım benimsemektedir. Tarafımızdan özellikle uluslararası serbest ticaretin önemi ilgili bütün forumlarda vurgulanmakta, ihracata konan engellerin kaldırılması, himayeci davranışların terkedilmesi lüzumu ısrarla savunulmaktadır. Himayecilikle mücadele açısından halen GATT çerçevesinde sürdürülmekte olan «Uruguay Round» müzakerelerini istisnai önemde bir fırsat addetmekteyiz. Bu müzakerelerin ülkeler arasında daha serbest ve daha adil bir ticaret düzeni kuracağı ümidini taşıyor ve bu yöndeki gayretleri destekliyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Silahların kontrolü ve silahsızlanma süreci de, Doğu - Batı ilişkileriyle olan karşılıklı etkileşimin olumlu seyri içinde giderek önem ve ağırlığını arttıran bir olgudur. Son zamanlarda uluslararası ilişkilerin müzakere gündeminin başında yeralan silahların kontrolü ve silahsızlanma, güvenlik politikalarımızın da önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.

Tarih, Avrupa'da güvenliğin azaldığı durumlarda uluslararası istikrarın da bozulduğunu kanıtlamıştır. Bu nedenle, Türkiye küresel ve bölgesel düzeyde istikrar, güven ve işbirliğini arttırmaya yönelik, etkin denetim önlemleri içeren her türlü olanağın değerlendirilmesinden yanadır.

Halen Viyana'da yürütülmekte olan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri AKKUM'un amacı belirli kuvvet kategorilerinde asimetrik indirimler yoluyla sürpriz saldırı ve geniş çaplı askeri hareket yeteneklerini ortadan kaldırmaya yöneliktir. Beklenenin ötesinde gerçekleşen şimdiye kadarki hızlı gelişmeler, 1990 yılında bir andlaşmanın imzalanabileceğinin işaretini vermektedir. Türkiye, jeostratejik konumu ve Varşova Paktı'na karşı bir cephe hattı ülkesi olması bakımından AKKUM sonuçlarından en çok etkilenebilecek ülkelerden biridir. Bu nedenle, AKKUM görüşmelerinin olumlu bir sonuca bağlanmasına önem vermekte, müzakerelere aktif ve yapıcı bir biçimde katılmakta, gelişmeleri İttifak ve ulusal güvenlik çıkarlarımız doğrultusunda yönlendirmeye çaba göstermekteyiz.

Silahların kontrolü girişimlerinin başarısı, temelde karşılıklı güven ve güvenlik ortamının yaratılmasına bağlıdır. Dolayısıyla, II. Avrupa Silahsızlanma Konferansı, (ASK-II) müzakerelerinde tartışılmakta olan güven ve güvenlik arttırıcı önlemler de Avrupa'da kalıcı bir barış ortamının yaratılmasına önemli katkıda bulunacaktır. Bu nedenle, ASK-II müzakerelerinin de başarılı bir sonuca bağlanması önem taşımaktadır. Dünyadaki silahsızlanma konuları yalnızca AKKUM ve ASK-II forumlarında ele alınmamaktadır. Müzakereler çok taraflı olarak BM, Cenevre'deki Silahsızlanma Konferansı ve diğer önemli uluslararası kuruluşlar ile ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki ikili görüşmeleri kapsayan geniş bir düzeye yayılmaktadır.

Doğu - Batı ilişkilerindeki tarihi dönüm noktalarından birini oluşturan INF Andlaşması'ndan sonra şimdi dikkatler stratejik nükleer silahlarda % 50 indirimlerin yapılacağı START görüşmelerine çevrilmiştir. Bu alanda imzalanacak bir andlaşmanın, uluslararası güvenliğin güçlendirilmesi sürecine önemli bir katkıda bulunacağına kuşku yoktur.

Konvansiyonel ve nükleer silahların yanısıra kimyasal silah yeteneğinin tehlikeli şekilde yayılma eğilimi dünya güvenliği için başka bir tehdit kaynağıdır. Toprakları üzerinde kimyasal silah bulundurmayan ve ileride de sahip olma niyetini taşımayan Türkiye, kimyasal silahların evrensel olarak yasaklanmasını öngören bir sözleşmenin kısa zamanda sonuçlandırılmasından yanadır. Bu amaçla, Cenevre'deki Silahsızlanma Konferansı'nda sürdürülen çalışmaları desteklemekteyiz.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Doğu Bloku ülkelerinde, kendi iç dinamiklerine bağlı olarak gözlenen olumlu gelişmeler ve bunların Doğu - Batı ilişkilerindeki yansımaları, NATO'yu kuruluşunun 40 ıncı yıldönümünde Devlet ve Hükümet Başkanları düzeyinde toplanarak bir durum saptaması ve ileriye yönelik ortak politikaların tesbiti ihtiyacı ile karşı karşıya bırakmıştır.

Mayıs ayında Brüksel'de yapılan toplantı, kurulduğu günden bu yana Avrupa'da barış ve güvenliğin korunmasında öncü rolünü oynayan NATO'nun temel ilkeleri ve stratejisinin bir kez daha teyid edilmesine olanak vermiş, kısa menzilli nükleer füzelerin (SNF) modernizasyonu ve silahsızlanma müzakereleri kapsamına alınmaları konusunda Müttefikler arasında beliren görüş ayrılıkları bir çözüme bağlanmış ve Devlet ve Hükümet Başkanları toplantı sonunda yayınladıkları ortak bildiriye şük savaşı şartlarının geride kaldığı bir döneme girilmekte olduğunu, Avrupa'da gözlenen yeni oluşumların barış ve işbirliğine dayalı yeni bir siyasi düzen kurulması ve Avrupa'nın bölünmüşlüğüne son verilmesi yolunda gözardı edilemeyecek fırsatlar oluşturabileceğini beyanla, bu tarihi hedefin gerçekleştirilmesi için çaba gösterilmesi hususundaki yapıcı iradelerini açıklamışlardır.

İnsan hayatında dahi önemli bir zaman dilimi olarak nitelendirilebilecek ve Avrupa'da Roma döneminden bu yana en uzun bir süre zarfında, 40 yıl barışın korunmasını sağlayan NATO bugün canlılığını muhafaza eden, esas amacı olan savunma ve caydırıcıyı sağlayabilen bir kuruluş olarak görev yapabiliyorsa, bunun en büyük nedeni İttifak'ın dayanışma ve bütünlük içerisinde sorunların üstesinden gelebilmesi ve değişen şartlara göre tutumunu demokratik bir ortamda tartışarak yönlendirebilmesi olmuştur.

Uluslararası ortamın halihazırda geçirmekte olduğu çok boyutlu evrime rağmen Türkiye NATO'nun inandırıcı bir caydırıcılığa ve ileri savunmaya dayalı esnek mukabele stratejisinin geçerliliğini koruduğuna inanmakta, savunma ve diyaloga dayalı temel stratejisini benimsemekte, İttifak tesanüdünün ve «savunmanın bölünmezliği» ilkesinin titizlikle muhafazasına önem vermekte ve NATO Savunma İttifakına üyeliğini genel dış politika öncelikleri açısından ortak çıkarlara en iyi hizmet edecek şekilde sürdürmektedir.

Türkiye, Avrupa'nın savunulmasına, Avrupa ülkelerinin daha etkin katkılarda bulunmalarına yönelik faaliyetlere de bilfiil iştirak etmektedir.

İttifak'ın Avrupa ayağının güçlendirilmesi amacıyla canlandırılmasına çalışılan «Batı Avrupa Birliği»ne (BAB) üyelik talebimizin Teşkilat Konseyi tarafından görüşüldüğü malumlardır. Batı Avrupa Birliği Konseyi üyeliğimizi inceleme sürecine almış ve bu dönem zarfında ülkemize ayrıcalıklı bir statü tanıyarak yüksek düzeyli bir istişare mekanizması kurulmasını önermiştir. Tam üyeliğimize bir alternatif oluşturmamak kaydıyla kabul ettiğimiz bu yöntem, tam üyeliğimize kadar geçecek dönemde ülkemizin Avrupa güvenlik ve savunma sorunlarına yönelik tartışmalara gerekli katkıyı yapmasına olanak verecektir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

ABD ile aramızdaki dostluk ilişkileri ve kapsamlı işbirliği bir yandan müşterek menfaatlerimize, öte yandan milletlerimizin özgürlük ve güvenliklerinin teminatını oluşturan güçlü İttifak bağlarına dayanmaktadır. Karşılıklı menfaatler ve sorumluluklar manzumesi üzerine bina edilmiş olan bu ilişkilerimizin dengeli bir biçimde daha da geliştirilmesini, verimli işbirliğimizin savunma boyutunun ötesinde, tüm alanlarda daha da güçlendirilip yaygınlaştırılmasını amaçlamaktayız.

Bu anlayışımızın tabii bir sonucu olarak, ABD ile ortak savunma amacıyla kurduğumuz güvenlik işbirliği de tarafların egemen eşitliği ve karşılıklı yarar ilkesine dayanan sağlam temeller üzerine bina edilmiş bulunmaktadır. Esasını NATO savunma gereklerinin teşkil ettiği bu işbirliği iki ülkenin olduğu kadar Batı aleminin savunması açısından da büyük önem taşımaktadır.

Ülkemiz, gerek coğrafi özelliği ve stratejik konumu, gerek ortak savunma çerçevesindeki yükümlülükleri nedeniyle İttifak savunmasına en fazla kaynak ayıran ülkelerden biridir. Kalkınan bir ülke olan Türkiye'nin kendisinin ve Batı aleminin güvenliği için tüm imkanlarını zor-

layarak ayırdığı bu kaynakların Müttefiklerimiz tarafından da takviyesi gerekmektedir. ABD Türkiye'ye savunma yardımı yapan müttefiklerimizin başında gelmektedir. Ancak, son yıllarda bütçe kısıntıları dolayısıyla ABD yardımının miktarında bir düşüş meydana gelmiştir. Bugünkü yardım düzeyinin Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyon programlarının desteklenmesi için yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu hususu ABD yetkilileriyle yaptığımız temaslarda önemle vurgulamaktayız. Bu arada son yıllarda bazı gelişmeler de sağlanmış bulunmaktadır. Örneğin 1984 yılında % 24 olan hibe oranı 1989 yılında % 84'e yükselerek savunma yardımı hibe ağırlıklı bir hale gelmiştir. Modernizasyon programlarımızın desteklenmesindeki yetersizliğin bir ölçüde giderilmesi bakımından yardımın tamamının hibe olarak verilmesi önem taşımaktadır. Son yıllarda ayrıca, Güney Kanat Yasası çerçevesinde de Silahlı Kuvvetlerimize askeri malzeme sağlanmış, önceki yıllarda alınmış bulunan FMS kredilerinin geri ödenmesinde ise, faiz yükünü hafifletici düzenlemeler yapılmıştır.

ABD ile ikili ilişkilerimizin ve bu meyanda savunma işbirliğimizin daha ileriye götürülmesi bakımından ilişkilerimizin geliştirilmesini olumsuz yönde etkileyen tüm unsurların bertaraf edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çerçevede örneğin, Yunanistan ile Türkiye arasında ABD savunma yardımlarında gözetilen 7/10 oranının Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyaç duyduğu savunma yardımının sağlanmasında ve dolayısıyla ortak savunmamızın güçlenmesinde ne derece olumsuz etki yarattığının artık herkes tarafından anlaşıldığını sanıyorum. Yönetim'in de bu ve bunun gibi ilişkilerimizi zehirleyen diğer unsurların bertaraf edilmesi için SEİA çerçevesindeki taahhütleri uyarınca azami çabayı göstermesini bekliyoruz. Bu konularda ABD tarafından gösterilecek çabanın SEİA'nın uygulamasının değerlendirilmesi açısından da önem taşıdığını ayrıca belirtmek isterim.

ABD ile ikili ilişkilerimizin daha ileriye götürülmesi için gelişme kaydedebilecek bir alan da savunma sanayi işbirliğidir. Bu alanda atılacak somut adımların ortak savunmamıza olduğu kadar iki ülke arasındaki ekonomik işbirliğine de önemli katkılar sağlayacağına şüphe bulunmamaktadır.

ABD ile ilişkilerimizin bir göstergesi de ülkelerimiz arasında, en üst düzeylerden başlamak üzere her seviyede gerçekleştirilen temas ve karşılıklı ziyaretlerdir. Bu çerçevede, Cumhurbaşkanımız Sayın Özal, Başbakan sıfatıyla Başkan Bush ile ben de Dışişleri Bakanı Baker ile iki kez, ülkelerimiz arasındaki işbirliği ilişkilerinin ve İttifak bağlarının tüm

veçhelerinin ele alındığı, kapsamlı ve çok yararlı görüşmelerde bulunduk. Bu görüşmelerin ilişkilerimizin daha güçlenmesine, karşılıklı anlayışın pekişmesine yol açtığına inanıyorum.

ABD ile ilişkilerimizde zaman zaman görülen sorunlar ilişkilerimize yabancı unsurların sokulmasından kaynaklanmaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Bu çerçevedeki son girişim Senato azınlık lideri Senatör Dole tarafından, Eylül sonunda Kongre'ye sunulan, Türk milletinin tarihini karalamaya yönelik, ulusumuzun haysiyetine açık bir saldırı teşkil eden karar tasarısı olmuştur.

Karar tasarısının sunulması üzerine Ankara ve Vaşington'da çok yönlü diplomatik girişimlere başlanmış, Türkiye'nin tasarısı karşısındaki infiali en üst düzeyde Amerikan Yönetimine iletilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Başbakanımız Başkan Bush'a birer mesaj göndererek, tasarının kabulünün iki ülke ilişkilerine vereceği telafisi güç zarara dikkat çekmişler ve Yönetimin tasarımı engellemek için aktif tutum almasını istemişlerdir. Sayın Savunma Bakanımız ve ben de meslektaşlarımızı tasarının kabulünün iki ülke ilişkilerinde onarılmaz yaralar açacağı yolunda uyardık.

Aynı şekilde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin de değerli katkılarıyla, Ermeni karar tasarısı karşısında aktif bir tutum takındığı yüksek malumlarıdır. Yüce Meclis 11 Ekim 1989 tarihinde oy birliğiyle kabul ettiği kararda ABD Kongre üyelerini sağduyunun sesine uymaya ve karar tasarısını bütünüyle reddetmeye davet etmiştir.

Ermeni karar tasarısının kabul edilmesini önlemek amacıyla tarafımızdan yoğun çalışmalar sürdürülürken, Amerikan Yönetimi bu konuda maalesef, SEİA çerçevesinde üstlendiği yükümlülüklerin de gereği olan kararlı tutumu takınmamıştır. Nitekim, Yönetimin bu hareketsizliğinin de etkisiyle tasarısı Adalet Komisyonunda 6'ya karşı 8 oyla kabul edilerek Senato Genel Kuruluna sevk edilmiştir.

Hükümetimiz bu durumda, ABD Yönetimini daha aktif bir tutum almaya yöneltmeyi amaçlayan bazı önlemler almak durumunda kalmıştır. Bu önlemlerin kaldırılmasının ABD Yönetimince alınacak karar ve atılacak somut adımlarla, bu tasarının, arkasındaki tüm saik ve amaçlarla birlikte başarısızlığa uğratılmasına bağlı bulunduğu şüphesiz takdir olunacaktır.

ABD Yönetiminin şimdi, esasta Ermeni toplumunu tatmine yönelik, ancak Türkiye'yi güya fazla rencide etmeyecek «ara formüller» arayışı içinde olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'nin bu konuda hiçbir uzlaşmayı kabul etmesine imkan bulunmadığı açıklıkla bilinmelidir. Türkiye'nin bu tür pazarlıkların içinde asla yer almayacağını yüksek huzurunuzda bir kez daha tüm dünyaya ilan etmek istiyorum. Sorunu Türk-Amerikan ilişkilerinin gündeminden düşüreceği varsayımıyla ara formül arayışlarına girenler, sadece hayal görmektedirler. Uzlaşma sağlamayı öngören böyle bir yaklaşımın Ermenileri daha da cesaretlendireceği ortadadır. Bu kabil tehlikeli oyunlara girenler, doğacak sonuçların mesuliyetlerine de elbette katlanacaklardır.

Ermenilerin soykırımına uğratıldıkları iddiası Türk milletine büyük bir iftiradır. Bu konuda Hükümetimizi yeni ve köklü bir değerlendirmeye yöneltecek adımlar atılmayacağını ümid etmek istiyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Batı Avrupa ülkeleri ile ilişkilerimizin her planda geliştirilmesi, verimli işbirliği imkanlarının artırılması, ülkemizin her bakımdan daha iyi tanıtılması amacıyla sürdürülen aktif dış politikaya 1989 yılında da kararlılıkla devam edilmiş ve ilişkilerimiz açısından olumlu gelişmeler sağlanmıştır.

İlişkilerimizin kazandığı yeni hız ve çok boyutluluğun bir göstergesi de, bu yıl içinde Batı Avrupa ülkeleri ile teati edilen üst düzeyli ziyaretlerdir.

Yıl içinde dönemin Başbakanı Sayın Özal'ın İspanya ziyareti ile Lüksemburg Başbakanı Jacques Santer'in ülkemizi resmen ziyaretleri gerçekleşmiştir. Her iki ziyaret de, uzun yıllardan beri bu düzeyde yapılan ilk ziyaret olmaları nedeniyle önem arz etmektedir. Batı Avrupa ülkelerinden teknik Bakanlar düzeyinde ülkemize yapılan ziyaretlerin yanısıra Danimarka Dışişleri Bakanı Ellemann-Jensen, İzlanda Dışişleri ve Dış Ticaret Bakanı Hannibalson ülkemize resmi ziyarette bulunmuşlardır. Belçika Meclis Başkanı Nothomb da Sayın TBMM Başkanımızın konuğu olarak ülkemizi ziyaret etmiştir. Ayrıca, Dışişleri Bakanlığı ile Batı Avrupa ülkeleri Dışişleri Bakanlıkları arasında yüksek düzeylerde başlatılan siyasi istişare mekanizmaları ilişkilerimizin daha da gelişmesine katkıda bulunmuş, karşılıklı anlayışı arttırmıştır.

Batı Avrupa başta olmak üzere, genel olarak Batı camiası ile ticari ve ekonomik ilişkilerimiz yıl boyunca canlılığını korumuştur.

Filhakika, 1988 yılının sonu itibariyle Türkiye'nin dünya dış ticaret hacmindeki payı binde 4,8'e yükselmiş, 115 ülkeden ithalat yapılırken, 130 ülkeye de tarımdan sanayi ürünlerine kadar çeşitli mallar satılmıştır. Son 10 yıl içinde ihracatımız yılda ortalama % 20, ithalatımız ise % 12,3 oranında artmıştır.

1989 yılının ilk altı ayı itibariyle toplam dış ticaretimizde OECD ülkelerinin payı % 62 olarak gerçekleşmiştir. OECD ülkeleri arasında yer alan Avrupa Topluluğu ülkeleri, dış ticaretimizde % 41,9 ile en büyük paya sahip olurken, bu ülkeleri % 11,2 ile ABD, % 5,9 ile diğer OECD ülkeleri ve % 2,2 ile Japonya izlemiştir.

Avrupa Topluluğu üyesi ülkelere F. Almanya ile ticari ilişkilerimiz bütün ülkelere daima daha ileri düzeyde olmuştur. Nitekim, 1989 yılının ilk altı ayı itibariyle toplam ihracatımızda % 18 payla birinci sırayı alan F. Almanya, toplam ithalatımızda da ABD'den sonra ikinci sıraya yerleşmiştir. İhracatımızda en büyük paya sahip olan F. Almanya'yı % 9,4 ile İtalya, % 8,5 ile Irak, % 8,4 ile ABD izlemektedir. İthalatımızda ise % 14,0 ile ilk sırayı alan ABD'yi, % 13,7 ile F. Almanya, % 10 ile Irak ve % 6,8 ile İtalya izlemektedir.

1989 yılının ilk altı ayı itibariyle OECD'nin Avrupa Topluluğu dışındaki üyelerinin toplam dış ticaretimizdeki payı % 20,1 olmuştur.

Öte yandan, 1989 yılının ilk altı ayı sonu itibariyle ülkemizde faaliyette bulunan yabancı sermayeli kuruluşların sayısı 1313, bu kuruluşların toplam yabancı sermayesi ise 1,250 milyar TL. civarındadır. AFC 199 firma ile ilk sırada yer almakta, yabancı sermaye tutarı itibariyle ise 101,8 milyon dolar ile İngiltere en başta gelmektedir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Siyasi, sosyal ve iktisadi yapısı itibariyle Batı Avrupa ülkeleriyle aynı sistemi ve aynı değerler manzumesini paylaşan ve Avrupa'nın ayrılmaz bir parçası olan ülkemiz, nihai hedefi siyasi birliğin tesisi olan Avrupa bütünleşmesinde hak ettiği yeri almak kararındadır. Avrupa Topluluğu'na vaki tam üyelik müracatımız da, bu kararlılığın açık bir ifadesidir.

Nitekim, Topluluğun olağan prosedürü işleterek, müracatımızı incelemek üzere Komisyon'a havale etmesi ülkemizin Avrupalılık vasfının teyidi anlamını taşımaktadır. Komisyon'un, bu müracatımıza ilişkin raporunu önümüzdeki günlerde Konsey'e sunması beklenmektedir.

Tam üyelik sürecinin bu aşamasında, Komisyon raporunun Türkiye'nin tam üyeliğe liyakatını tescil etmesini beklemekteyiz. Avrupa bütünleşmesi sürecinin, kuşkusuz, önemli aşamalarından birini teşkil edecek olan Tek Pazar'ın 1992 yılı sonuna kadar tamamlanmasının Avrupa Topluluğunun birinci öncelikli meselesi olduğunu takdir ediyoruz. Topluluğun Avrupa entegrasyonu konusunda kaydettiği gelişmeleri memnuniyetle izliyor ve ekonomik yönden güçlü ve siyasi açıdan birleşmiş bir Avrupa'ya katılmak amacını taşıdığımız için bunları destekliyoruz.

İç Pazar hedefi sadece Avrupa Topluluğu ve diğer Avrupa ülkeleri için değil, tüm dünya ülkeleri için çok önemli bir gelişmedir. Türkiye bu gelişmenin gerisinde kalmamak için gerekli çalışmalara başlamış ve bu yolda ciddi bir mesafe katetmiş bulunmaktadır. İç Pazar'a uyum konusunda Topluluk Komisyonu ile yararlı bir işbirliği içinde olduğumuzu da bu vesileyle memnuniyetle ifade etmek isterim.

Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında 26 yıldır mevcut bulunan ve nihai hedefi Türkiye'nin Topluluğa tam üyeliği olan Ortaklık Anlaşması'nın işletilmesi, bizim için artık, tam üyelik hedefimize hizmet ettiği ölçüde önem taşımaktadır.

Ortaklık ilişkilerimizin önemli ve demokratik bir organını oluşturan Avrupa Parlamentosu ile TBMM arasındaki Karma Parlamento Komisyonu'nun 1989 Ocak ayından bu yana çalışmalarını düzenli bir biçimde sürdürdüğünü memnuniyetle ifade etmek istiyorum. Avrupa Parlamentosu'nun eski Başkanı Lord Plumb'un geçtiğimiz Nisan ayı sonunda ülkemize yapmış olduğu ziyareti de bu çerçevede değerlendirmek yerinde olacaktır.

1980 yılında dondurulmuş bulunan Avrupa Parlamentosu ile TBMM arasındaki diyalogun yeniden kurulmuş olması, bir yandan Türkiye'nin AT ile ilişkilerinin gelişmesine, diğer yandan da Avrupa Parlamentosu'nda ülkemiz hakkında objektif görüşlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Roma Antlaşması'nı tamamlayan ve güçlendiren Tek Senet'in ilgili hükümleri uyarınca, tam üyelik müracatımız hakkında Avrupa Parlamentosu'nun uygunluk mütalaasının alınması gerektiği hususu da dikkate alındığında, TBMM ile Avrupa Parlamentosu arasındaki ilişkilerin tesis edilmiş olmasının daha da önem kazandığı takdir buyurulacaktır.

Ortaklık ilişkilerimizde karar alma organı olan Ortaklık Konseyi'nin de görevi ile bağdaşmayan mülahazalardan arındırılmış olarak, salt ortaklık ilişkilerimizi ilgilendiren konuları görüşmek ve kararlar

almak üzere toplanmasını temenni ediyoruz. Zira, Ortaklık Konseyi'nin toplanamaması Toplulukla Türkiye arasındaki Ortaklık ilişkilerinin uygulanabilirliği konusunda haklı tereddütler yaratmaktadır.

Avrupa'da meydana gelen, biraz önce değindiğim köklü değişiklikler, hem Avrupa Topluluğunun, hem de Avrupa Topluluğu ile Türkiye arasındaki ilişkilerin daha da önem kazanmasına yol açmıştır. Avrupa bütünleşmesinin nihai siyasi hedeflerini başından beri benimsemiş olan, bu bütünleşmenin siyasi, iktisadi ve güvenlik boyutlarını birarada mütalaa eden Türkiye'nin Avrupa Topluluğuna katılmasının Topluluğa ilave bir güç kazandıracağına samimiyetle inanıyoruz.

Öte yandan, Avrupa Topluluğuna tam üyelik başvurumuza paralel olarak, başvurumuzu desteklemek amacıyla çok yönlü bir tanıtım stratejisinin uygulanmasına başlanılmıştır. Bu çerçevede, Avrupa Parlamentosu ile AT ülkelerinin ulusal parlamentoları üyeleri ve kamuoyu oluşturmada etkin şahsiyetler bir program dahilinde ülkemize davet olunmakta, Türkiye'nin gerçeklerini yerinde görüp tanımaları sağlanmaktadır. Yine tanıtım stratejimiz çerçevesinde, Avrupa Topluluğu organları ile başta Almanya, Fransa ve İngiltere olmak üzere AT ülkelere yönelik olarak, anılan ülkelerde çeşitli yöntem ve etkinliklerle mahallen de tanıtma ve aydınlatma faaliyetleri sürdürülmektedir.

Avrupa Topluluğu çerçevesindeki bu çalışmalarımıza paralel olarak ABD Kongresine yönelik ayrı bir tanıtma programı uygulamaktayız. Bu çerçevede, 1984 yılından bu yana yürütülmekte olan tanıtım programı uyarınca, ABD Kongresi'ne mensup 29 Senatör ve 128 Milletvekili ile çok sayıda danışman ülkemize davet edilmiştir. Bu ziyaretlerin, Türkiye'yi yakından ilgilendiren konularda görüş ve tutumumuzun muhataplarımıza anlatılması ve Kongre'de ülkemiz lehine bir çoğunluk oluşturulması açılarından yararlı olduğunu belirtmek istiyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

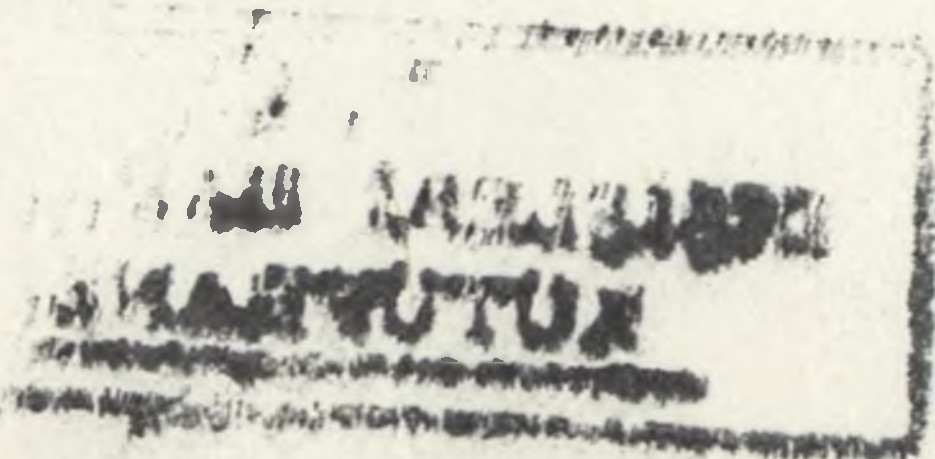
İyi komşuluğun ve aynı İttifaka mensubiyetin doğal bir gereği olarak, komşumuz Yunanistan ile aramızdaki diyalogu korumak ve karşılıklı yarar sağlayacak şekilde ileri götürmek yolundaki çabalarımız yıl boyunca sürdürülmüştür. Bu yıl Yunanistan'ın iç gelişmeler açısından yoğun bir dönemden geçmesi, yıl boyunca iki genel seçim yaşaması, seçim atmosferinin tüm yıla yayılması ve nihayet yılın büyük bir bölümünde geçici nitelikte bir koalisyon hükümeti ile yönetilmesi nedeniyle, ilişkilerimizde arzuladığımız ölçüde bir gelişme sağlamak mümkün olamamıştır. Yeni Yunan hükümetinin görevine başlamasının-

dan sonra, aramızdaki çeşitli sorunlara çözüm bulunabilmesi için, her iki tarafın çıkarlarını hakkaniyete uygun bir biçimde gözetecek, iyi niyetli, samimi, sonuca yönelik, kapsamlı bir diyalogun başlayacağını umuyoruz. Türkiye esasen, Yunanistan'ın içinde bulunduğu bu geçiş döneminde bile Yunanistan ile diyalog arayışlarını bırakmamıştır. Dönemin Sayın Başbakanı EDU Toplantısı vesilesiyle, Antalya'ya gelen Yeni Demokrasi Partisi Lideri Mitsotakis ile kapsamlı bir görüşme yapmıştır. Ben de, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu vesilesiyle gittiğim New York'da Yunan Dışişleri Bakanı ile görüştim.

Esasen, iki ülke arasındaki sorunlar çok yönlü bir mahiyet taşımaktadır. Yunanistan ile aramızdaki sorunların Yunanistan'ın iddia etmeye çalıştığı gibi sadece kıt'a sahanlığından ibaret bulunmadığı tüm uluslararası camia tarafından bilinmektedir. Aramızda Doğu Ege adalarının, Yunanistan'ın uluslararası antlaşmalardan doğan ahdi yükümlülüklerinin hilafına, silahlandırılması sorunu bulunmaktadır. Karasuları konusundaki tutumumuz ise Yunanistan dahil herkes tarafından bilinmektedir. Yunanistan'ın teknik bir görev olan FIR sorumluluğunu bir egemenlik hakkı gibi telakki etmesinden kaynaklanan hava sahası sorunları ile açık uluslararası sözleşmelere rağmen keyfi bir yaklaşımla hava sahası ile karasuları sınırlarını birbirinden farklı uygulamaya çalışması keyfiyeti önümüzde çözüm bekleyen önemli sorunlardır. Nihayet azınlık sorunları, Batı Trakya Türk azınlığının içinde bulunduğu durum, Türk azınlığının maruz kaldığı baskılar mevcuttur. Tüm bu sorunları yok saymak, bu sorunların kendiliğinden yok olacaklarını düşünmek gerçekçi değildir. Bu nedenlerle, Yüce Meclis'e daha evvelce de çeşitli vesilelerle arzettiğim gibi, Yunanistan ile aramızdaki güçlüğü, görüşülen sorunların karmaşıklığından öteye bu sorunları görüşmemekten kaynaklandığını bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Hükümetimiz, tüm bu sorunları anlamlı bir diyalog çerçevesinde ele almak, sonuç almaya yönelik iyi niyetli görüşmeler yoluyla bugüne kadar sağlanan mutabakatları, atılan mütevazı adımları ileri götürmek amacındadır. Yeni Yunan hükümetinin de aynı yaklaşımı benimseyeceğini ummak istiyoruz. Bu çerçevede ikili sorunları uluslararası forumlara götürme çabalarının, sorunları ilgisi bulunmayan konularla yapay biçimde irtibatlandırmaya çalışmanın, sorunların çözümüne hiçbir şekilde katkı sağlayamayacağını bu vesileyle yeniden ifade ederim.

Biz, Türk milleti gibi, Yunan milletinin de Ege'nin iki yakası arasında dostluk ilişkilerinin pekiştirilmesini dilediğine içtenlikle inanıyoruz.

Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

Kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ile egemenlik, bağımsızlık, toprak bütünlüğü, içişlerine karışmama ve karşılıklı yarar ilkelerine saygı temeli üzerinde sürdürdüğümüz ilişkilerimizde ve işbirliğinde son dönemlerde memnuniyet verici gelişmeler sağlanmıştır. Türkiye ile Sovyetler Birliği'nin farklı sosyal sistemlere sahip olmalarının ve değişik askeri İttifaklara mensup bulunmalarının, yukarıda sıraladığım temel ilkelere itina edildiği sürece birer engel teşkil etmediğini düşünüyorum, iyi komşuluk ve işbirliği ilişkilerimizin daha da geliştirilebileceğine inanıyoruz.

Başka vesilelerle de belirtmiş olduğum üzere Sovyetler Birliği bizim için bir süper güç ve Varşova Paktı'nın bir üyesi olmasından önce bir komşumuz ve dış politikamızın genel esaslarına uygun olarak, çevremizde oluşturmayı hedeflediğimiz barış, dostluk ve işbirliği zincirinin sağlam bir halkasıdır. Beni bu yargıya iten nedenler arasında ilişkilerimizin bugün erişmiş olduğu aşama kadar tarihi mirasın ve bundan karşılıklı olarak çıkardığımızı varsaydığım derslerin de bulunduğunu düşünüyorum.

Sovyetler Birliği ile ilişkilerimizin son yıllarda kazandığı muhteva ve çok yönlü yoğun temaslar evvelce sürüncemede kalmış bir çok konunun hal yoluna girmesine müncer olmuştur. Nitekim, Sovyetler Birliği ile aramızda Karadeniz'de Balıkçılık alanında işbirliği yapılması, Karadeniz'in kirliliğinin önlenmesi, arama ve kurtarma (SAR) bölgelerinin sınırlandırılması, müşterek sınırdaki nehirlerin yatak değişikliği ile meydana gelen değişimlerin önlenmesi ve düzeltilmesi gibi birçok alanda yoğun müzakereler sürdürülmüş, bazı konularda önemli gelişmeler sağlanmıştır. Kültürel ilişkilerimizde de belirgin bir canlılık izlenmektedir. Ekonomik ilişkilerimiz ise memnuniyet verici bir seyir takip etmektedir.

Nitekim, daha iki yıl öncesine kadar 476 milyon Dolar mertebesinde seyreden ikili ticaret hacmi geçen yıl 714 milyon Dolara yükselmiştir. Bu rakamın bu yıl 1 milyar Dolara ulaşması beklenmektedir.

Bilindiği üzere, SSCB'den ithal etmekte olduğumuz doğal gaz ticari ilişkilerimize yeni bir boyut kazandırmıştır. Mevcut doğal gaz anlaşmasına göre çekimlerimiz büyük çapta tüketim malları ihracatımız ve müteahhitlik hizmetlerimiz ile ödenmektedir. Tabiiyle, doğal gaz ithalatımız arttığı oranda ikili ticari ilişkilerimize daha fazla ivme kazandırılmış olacaktır.

SSCB'ne yönelik ihracatımızın arttırılması amacıyla ilk kez bu yıl, tarafımızdan iki anlaşma çerçevesinde toplam 300 milyon Dolarlık kredi açılmıştır. Tamamen ülkemizden yapılacak tüketim malları ithalatında

T. C.
DİŞİLERİ BAKANLIĞI
KUTUPHANESİ

kullanılacak bu kredinin hemen hemen tümü kullanılmış bulunmaktadır. Öte yandan, müteahhitlerimize verilecek hafif ve gıda sanayi tesislerinin ihalelerinin gerçekleştirilmesinde kullanılmak üzere, 350 milyon dolarlık ek bir kredi daha açılması hususunda da mutabakat sağlanmıştır.

Yurt dışı müteahhitlik hizmetlerimizin SSCB'ne açılışı hızla devam etmektedir. Müteahhitlerimizin bugüne kadar bu ülkede aldıkları ihalelerin toplam değeri 304 milyon Dolara ulaşmıştır. Müteahhitlerimiz için birer adım mahiyetindeki bu projelerin devam etmesini ve SSCB'deki kendilerine yeni iş imkanlarının açılmasını ümit etmekteyiz.

SSCB Devlet Başkanı ve Genel Sekreter Gorbaçov'un başlattığı, demokratikleşme ve insan haklarına riayete yönelik açıklık ve yeniden yapılanma politikalarını, hem Sovyetler Birliği'ne hem de genelde tüm Doğu Avrupa'ya getirebileceği yenilikler açısından dikkat ve ilgiyle izlemekteyiz. Sayın Gorbaçov'un yaklaşımlarının dış politikaya yansımaları teşkil eden yeni düşünce biçiminin uluslararası ilişkiler alanında olumlu etkilerini de görmekteyiz.

Diğer Doğu Avrupa ülkeleriyle de ilişkilerimizi SSCB'yle ilişkilerimiz için bahis konusu ettiğim ilkeler temelinde çeşitli alanlarda geliştirmeye çaba gösteriyoruz. Sovyetler Birliği'nde gözlenen değişikliklerin diğer Doğu Avrupa ülkeleri üzerindeki yansımalarını da yakından ve ilgiyle takip etmekteyiz. Bu çerçevede ülkemizle olan dostluk bağları asırlara dayanan Macaristan ve Polonya'nın çoğulcu demokratik rejim doğrultusunda atmış oldukları adımları umut verici bulduğumuz gibi ülkelerimiz arasındaki ikili ilişkilerin daha da geliştirilmesine ve halklarımızın yakınlaşmasına katkıda bulunacak bir süreç olarak değerlendirmekteyiz. Bu çerçevede, Polonya ve Macaristan'a OECD bünyesinde oluşturulan yardım paketine sınırlı da olsa sağlayacağımız katkıyı bu iki ülkeyle geleneksel dostluk bağlarımızın bir sembolü olarak görüyoruz.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'ndeki son gelişmeleri de insan haklarına saygının bir gereği ve seyahat özgürlüğünün ihyası olduğu kadar Doğu Avrupa'da gelişen demokratikleşme ve reform sürecinin somut bir diğer tezahürü olarak değerlendirmekte ve temel insan haklarına saygı konusundaki bu olumlu yaklaşım ve kararların bir örnek oluşturmasını temenni etmekteyiz. Bu çerçevede Avrupa'nın bölünmüşlüğü'nün simgesi haline gelmiş olan Berlin Duvarı'nın ortadan kalkmamış olsa bile açılmış olmasını, ayrıca DAC ile AFC arasında seyahat özgürlüğünün tesis edilmiş bulunmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Arnavutluk ve Yugoslavya ile yakın dostluk ilişkilerimiz her dönemde olduğu gibi bu yıl da tatminkar bir düzeyde seyretmiştir. Tarihi ve kültürel bağlarımız bulunan bu iki dost Balkan ülkesi ile ilişkilerimizin daha da gelişeceğine, mevcut işbirliği potansiyelinden daha iyi yararlanılacağına inanıyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

SSCB ve Doğu Avrupa ülkeleri ile mevcut tatminkar ilişkilerimizin tek istisnası maalesef Türk - Bulgar ilişkileridir.

Bulgaristan'ın ülkesindeki Türk azınlığını eritmek ve yoketmek amacıyla 1984 yılı sonlarında başlattığı şiddete dayalı baskı politikalarının son 6 ay içinde ulaştığı boyutlar ve yol açtığı gelişmeler hepimizin malumudur.

Bulgaristan'daki bu uygulamalar, uluslararası normlara ve aramızda mevcut ahdi duruma olduğu kadar, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği sürecinin esaslarına da tamamen aykırı bir şekilde sürdürülmek istenmiştir. AİK'in güç verdiği insani değerlerin, Avrupa'da birlik ve istikrarın oluşmasında etkin bir katkısı olacak insan haklarına saygının, Bulgaristan'daki Türk azınlığının beklentilerine ve mevcut ağır sorunlarının çözümüne, daha fazla zaman kaybedilmeden, temel oluşturmasını samimiyetle diliyoruz.

Türkiye, hudut komşusu Bulgaristan ile, Jivkov Yönetiminin 1984'den sonra benimsediği akıldışı tutum ve yeni politika sonucu ortaya çıkan Türk azınlığı sorununu, çağımızın normları doğrultusunda ve ikili anlaşmalarımızın belirlediği çerçevede çözümlenmek ve tekrar iyi komşuluk ve işbirliği ilişkileri tesis etmekten başka bir amaca sahip değildir. Bu istikamette samimi şekilde çaba sarfederek Bulgaristan'a da yardımcı olmaya hazırdır. Biz Bulgaristan'ın toprak bütünlüğüne, egemenliğine saygı duyuyoruz. Biz Türkiye olarak, Bulgaristan ile, hak eşitliği, karşılıklı yarar ve uluslararası yükümlülüklerimize saygı ilkeleri çerçevesinde, her iki ülkenin de gelişme ve istikrarına hizmet edecek, Balkanlar ve Avrupa'da uluslararası işbirliğine ve barışa olumlu katkı oluşturacak nitelikte ilişkiler geliştirmek istiyoruz. Bu halisane amacın önüne dikilmiş bulunan engeli ortadan kaldırmak için de samimi çaba sarfediyoruz.

Bulgaristan'daki Türk azınlığı sorunu insani bir sorundur. Dünyanın dört bir yanından gösterilen tepkilerin de ortaya koyduğu gibi bütün insanlık alemi ilgilendiren bir sorundur. Bulgaristan'daki Türk azınlığı sorunu bu genel çerçeve içinde Türkiye'yi öncelikle ve doğrudan ilgilendiren bir sorundur. Zira bu sorunun ahdi bir boyutu da vardır. Çeşitli ikili anlaşmalarla ve tarihi nedenlerle bu konuda Türkiye hak ve yetki sahibidir. Kaderleri ahdi yetkilerle Türkiye'ye de emanet edilmiş insanlara karşı Türkiye'nin hukuki ve moral vecibeleri vardır. Türkiye bu görevlerini yerine getirirken hiçbir ülkenin içişlerine müdahale amacı taşımamaktadır.

Türkiye ile Bulgaristan arasındaki aile ziyaretlerine, mektup ve telefon haberleşmesine, ayrı kalmış küçük çocukların dahi anne ve babalarıyla birleşmelerine uzun süre karşı çıkmış olan Bulgaristan hükümeti, Mayıs 1989'da Türk azınlığı, haklarının çiğnenmesine tepki gösterince, Türkiye'ye yönelik toplu tehcir ve göçe zorlama dışında çare bulamamıştır. Bu gelişme, Bulgaristan'da eşit vatandaşlık hakları çiğnenen, anayasa garantisi altındaki özel hakları dikkate alınmayan, uluslararası anlaşma ve belgelerdeki statüleri reddedilmek istenen insanların kimliklerini açık olarak ortaya koymalarına ve Türkiye'nin bu sorunun fiili bir tarafı olduğunun bir kere daha teyidinde fırsat sağlamıştır.

Bulgaristan'daki Türk azınlığı sorunu, kazandığı uluslararası boyut sonucu bir ikili Türk - Bulgar meselesi olmaktan çıkmış, Jivkov Yönetimi ile tüm medeni insanlık arasında bir sorun haline gelmiştir. Çeşitli uluslararası forumlarda çok sayıda ülkenin, Bulgaristan hükümetinin bu alandaki politikasına ve uygulamalarına karşı gösterdiği tepki bunun canlı ifadesidir. Bu yönde çaba göstermiş ülkelere, uluslararası kuruluşlara ve yetkililerine bu vesile ile huzurunuzda takdir ve şükran duygularımızı sunmak isterim. Bu çerçevede 4 Ekim günü New York'da aktedilen İslam Ülkeleri Dışişleri Bakanları Konferansı'nın olağanüstü toplantısı da önemli bir merhale oluşturmuş, ayrıca İKÖ'nün kuruluşundan bu yana düzenlenen dördüncü olağanüstü İDBK toplantısı olması açısından da önem taşımıştır.

Bizim, bu sorun ortaya çıktığından beri ifade edegeldiğimiz gibi, tek çözüm yolu sonuca yönelik anlamlı ve ciddi diyalogdur. Nitekim biz daima gerçekçi, anlamlı ve ciddi bir diyalog arayışı içinde olmuştuk. Muhatabımızın da aynı yaklaşım içinde olmasını bekliyoruz.

Türk azınlığı sorunu konusunda Jivkov'un izlediği tutum ve politikanın Türk - Bulgar ilişkilerinde yarattığı bunalım ve güvensizlik, Türkiye ve Bulgaristan'ı ancak üçüncü ülkelerin yardım ve aracılığıyla bir araya gelebilir bir duruma getirmiştir. Bildiğiniz gibi İKÖ Zirvesi Dönem Başkanı Kuveyt Emirinin girişimi sonucu 30 Ekim'de Kuveyt'te, hastalığı nedeniyle görüşmeye katılamayan Bulgar Dışişleri Bakanı Mladenov'un yerine Bulgaristan Başbakan Yardımcısı G. Yordanov ile buluşup istikşafi mahiyette bir görüşme yaptım. Bu görüşmede teşvik edici bazı izlenimlerin ortaya çıkması muvacehesinde Kasım 1989 ayı içinde Kuveyt'te tekrar buluşulması kararlaştırılmış bulunmaktadır. Bulgaristan'ın bu konudaki tarih önerisine intizar ediyoruz.

1984 yılında Bulgaristan hükümetinin izlediği politikanın bir sonucu olarak gerginleşen Türkiye - Bulgaristan ilişkilerinin normalleştirilmesi amacıyla sonuç almaya yönelik bir diyalog başlatılıp başlatılamama-

yacağı, bunun için gerekli zemin ve iradenin bulunup bulunmadığı Kuveyt'te gerçekleştirilecek ve keza istikşafi mahiyet taşıyacak bu ikinci buluşmada ortaya çıkacaktır.

Bu çerçevede Bulgaristan'da son günlerde yönetim kademelerinde vuku bulan değişikliğin ilişkilerimizde yeni bir safhanın başlangıcı olmasını diliyorum.

Esasen, insanın en yüce değer olduğu anlayışının artık evrensel düzeyde kabul gördüğü günümüzde bu boyutlarda insani bir meselenin halledilmeden kalamayacağı, kapanamayacağı aşikardır. Tüm insanlık aleminin vicdanını rahatsız eden ve hiçbir amaca hizmet etmeyeceği gerçeğinin artık iyice anlaşılması gereken bu sorunun daha fazla zaman kaybedilmeksizin adil ve kapsamlı bir çözüme kavuşturulması halinde Bulgaristan ile ilişkilerimiz 1984 öncesinin tatminkar düzeyine dönebilecektir. Ayrıca, bu yönde bir olumlu gelişme, Balkan ülkeleri arasında gerçekleştirilmesi için bölgesel planda çaba harcanan Balkan İşbirliğinin de kuvveden fiile çıkartılabilmesine yardımcı olacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye gerek coğrafi konumu, gerek uzun bir ortak geçmişin ürünü olan tarihi ve manevi değerler nedeniyle bağlı bulunduğu Orta Doğu'daki gelişmeleri çok yakından izlemektedir. Bölgemizin istikrarının sağlanmasını, kaynaklarının kalkınma amaçlarına yönelik şekilde kullanılmasını arzulamakta ve taraf olmamaya özen gösterdiğimiz ihtilafların barışçı yollardan halledilmesini desteklemekteyiz. Bölgedeki karşılıklı menfaatlere hizmet eden işbirliğini geliştirme dış politikamızın temel ilkelerinden biridir. Hükümetimiz bu politika doğrultusunda teati olunan üst düzey ziyaretler ve temaslarla sözkonusu ülkelerle ilişkilerimizin her alanda daha da geliştirilmesi için büyük gayretler göstermektedir. Bu çabalarımızı, Batı ile münasebetlerimizin bir alternatifi olarak değil, çok yönlü politikamız çerçevesinde bu ilişkilerin tamamlayıcısı olarak sarfettiğimizi ayrıca belirtmek isterim.

Bölgesel ihtilaflara yeni ve yapıcı bir anlayışla yaklaşılan bu dönemde, bölgemizin en önemli ihtilafını teşkil eden Orta Doğu sorununun haline Türkiye büyük önem vermektedir. İncancımıza göre, İsrail 1967'den beri işgal altında tuttuğu Arap topraklarından geri çekilmedikçe ve Filistin halkının devlet kurma dahil tüm meşru haklarını tanımadıkça, bölgede adil ve kalıcı bir barışın tesisi mümkün olamaz. Aynı şekilde, bölgedeki İsrail dahil tüm ülkelerin tanınmış ve güvenli sınırlara sahip olarak istikrar ve güven ortamı içinde yaşamaları hakkının kabul edilmesi de barışın tesisi için gereklidir.

Orta Doğu sorununun tüm taraflarıyla diyalog halinde bulunan Türkiye, Filistin Devleti'nin ilanını takip eden dönemde hızlanan barışçı çözüm arayışlarını yakından ve dikkatle takip etmektedir. Barış yönündeki arayışlara elinden gelen katkıda bulunmaya da daima hazırdır.

Türkiye, Ortadoğu sorununa bağlı olarak, 14 yıldan bu yana bölgede endişe ve üzüntü kaynağı olmakta devam eden Lübnan'daki durumu da özel bir dikkat ile izlemektedir. Lübnan'ın bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı ilkeleri çerçevesinde, mevcut sorunların Lübnanlılar arasında ancak bir ulusal uzlaşma yoluyla sağlanabileceğine inanan ülkemiz, Lübnanlı milletvekillerinin son olarak Taif'de aldıkları kararların Lübnan'da barış, istikrar ve birliğin sağlanması için çok değerli bir fırsat oluşturduğuna inanmakta ve bu çerçevede Arap Ligi'nin başarıyla sürmekte olan girişimlerini, başından beri olduğu gibi, desteklemeye devam etmektedir.

Başta komşularımız olmak üzere tüm ülkelerle dostane ilişkiler tesis ve idame ettirmek, diğer bir deyişle etrafımızda «karşılıklı güven ve işbirliği kuşağı» oluşturmaya çalışmak, temelleri Büyük Atatürk tarafından atılan dış politikamızın değişmez ve vazgeçilmez unsurudur. Bu dostane ilişkilerin temelini ise eşitlik, karşılıklı saygı, içişlerine karışmama ve ortak yarar ilkeleri oluşturmaktadır. Türkiye, bu çerçevede, komşuları İran, Irak ve Suriye ile çok yönlü dostane ilişkileri geliştirmeye çalışmaktadır.

İran ile Irak arasında sekiz yıl süren ızdıraplı savaşa fiilen son veren ateşkesin en kısa zamanda devamlı ve kalıcı bir barışa dönüşmesini, bölge barış ve güvenliği açısından zaruri olarak mütalaa ediyor, BM Genel Sekreteri'nin 598 sayılı kararın uygulanması için sarfettiği çabaları kuvvetle destekliyor; iki tarafın, nihai barışı yakınlaştıracak adımları atmaları yönünde teşvik edilmeleri gerektiğine inanıyoruz. Zira, süregiden «ne savaş, ne barış» durumu güven verici olmaktan uzak ve risklidir.

İran ile Irak arasında tarafların karşılıklı çıkar ve yararlarını gözetken kalıcı ve kapsamlı bir barış tesisi Hükümetimizce içtenlikle arzu edilen bir husustur. Bu hedefe ulaşılması için üzerimize düşeni, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de yerine getirmeye devam edeceğimizi özellikle belirtmek isterim.

İran ile Irak arasında ateşkes mutabakatının yürürlüğe girmesini takiben ülkemizin Kuzey Irak yönünden gelen bir toplu geçiş olayına sahne olduğu Sayın Komisyon üyelerinin malumlarıdır.

Hiçbir yükümlülüğümüz olmadığı halde, insani mülahazalarla ülkemize kabul edip, yardım elini uzattığımız bu insanların halen de temel

ihtiyaçlarını kendi kaynaklarımızdan karşılamaya devam etmekteyiz. Hükümetimiz, başlangıçta da açıklandığı veçhile, bu insanların geleceğini tayinde zorlayıcı tavır içinde olmamış; bu hususta kendi tercihlerinin yerine getirilmesini kolaylaştırıcı bir tutumu benimsemiş ve uygulamıştır. Bu çerçevede, geçtiğimiz yaz aylarında toplam üç bin kadar Iraklı, tamamen kendi istekleri ile ülkelerine geri dönmüştür. Halen ülkemizde kalanların büyük çoğunluğunun tercihlerinin ise, Batı ülkelerine gitmek yönünde olduğu belirlenmiş bulunmaktadır. Ancak gitmek istedikleri ülkelerin bu insanları kabul etmek için büyük bir iştihak içinde olmadıkları da görülmektedir. Aynı husus, ülkemizde barındırılan Iraklıların günlük yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik yardımlar için de geçerlidir. Bugüne kadar Türkiye Kızılay Derneği aracılığıyla sağlanan mali yardımların tutarı 3,5 milyon Dolara eşdeğerdır. Oysa, Hükümetimiz bu insanlara sadece cari giderleri için 35 milyar TL'sından fazla harcama yapmıştır. İnsan hakları ve iltica konularına verdikleri önemi her fırsatta övünme vesilesi yaptıkları bilinen bu ülkelerin, iş savundukları ilkeler doğrultusunda sorumluluk ve yük paylaşmaya geldiğinde, geri planda kalmayı yeğlediklerini bu vesile ile de müşahade etmiş bulunuyoruz. Gerek ülkemizdeki Iraklıların geleceğine ilişkin çalışmalarda, gerek ileride benzer durumlarda karşılaşmamız halinde bu gerçeği, önemle dikkate almamız gerekecektir.

Hükümetimizin, sadece Orta Doğu ve Körfez bölgesindeki yakın komşularımız ile değil, İKÖ üyesi tüm ülkelerle, tarihi ve kültürel bağlara dayanan yakın dostluk ve işbirliği ilişkilerini daha da geliştirmeye kararlı olduğunu bu vesile ile bir kez daha vurguluyorum.

Geleneksel yakın dostumuz, Türkiye'nin en önemli ulusal davalarında değerli desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, kardeş ülke Pakistan ile aramızdaki kardeşlik bağlarını, her alanda gerçekleştirilecek yoğun işbirliği ilişkileriyle pekiştirerek ileriye götürmek Hükümetimizin başlıca hedefleri arasındadır. Başbakan Sayın Bayan Bhutto'nun bu görevi devraldıktan sonra ilk ülke dışı ziyaretlerinden birini ülkemize yapması, ülkelerimiz arasındaki dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin özel mahiyetini bir kez daha vurgulamıştır. Pakistan'ın Bayan Bhutto'nun önderliğinde daha mutlu yarınlara ulaşacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye'nin tarihi dostluk ilişkileriyle bağlı olduğu Afgan halkı, 10 yılı aşkın süredir ızdırap içindedir. 1988 yılında Cenevre Anlaşmalarının imzalanmasıyla barış yolunda ümit belirmiş, sözkonusu Anlaş-

malar uyarınca Sovyetler Birliği'nin Afganistan'daki kuvvetlerini çekmesi memnuniyetle karşılanmıştır. Ancak, maalesef ülkede silahlı çatışma sürdürülmüş ve kardeş kanı akıtılmaya devam olunmuştur. Bu durumu derin endişeyle izliyoruz.

Sovyetler Birliği'nin kuvvetlerini çekmesinden bu yana geçen 9 aylık sürede yürütölen silahlı mücadelenin muhasım taraflardan birinin diğerine üstünlük sağlayamayacağını açıkça gösterdiği kanısındayız. Bu bakımdan, artık sorunun silahlı mücadele suretiyle halledilemeyeceğinin tüm ilgili taraflarca kabul olunmasını ve süratle barışçı çözüm yolları aranmasını temenni ediyoruz. Türkiye, Afgan halkıyla olan dostluk bağlarından aldığı ilhamla barışçı çabalara her türlü yardımı sağlama-ya ve katkıda bulunmaya hazırdır.

Bu vesileyle, yaklaşık 4 milyon Afgan mülteçisini ülkesinde barındırmak suretiyle fedakarlıktan kaçınmayan Pakistan'ın bu tutumunu takdirle karşıladığımızı tekrar etmek isterim. Kısa sürede barışçı çözüm yolu bulunması, kuşkusuz Afgan mültecileri sorununun hallini de sağlayacaktır.

Afgan mültecilerine yardım konusunda Türkiye de üzerine düşeni yapmaya devam etmektedir. Bu amaçla, Birleşmiş Milletler Afganistan'a Yardım Koordinatörü Sadruddin Aga Han'ın faaliyetlerini desteklemek üzere 1 milyon Dolar karşılığı yardım yapmayı öngörmüş bulunuyoruz. Ayrıca, koordinatörün faaliyetlerine teknik yardım sağlanmış ve Afgan mültecilerine dağıtılmak üzere tohumluk buğday hibe edilmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Türkiye Orta Doğu ülkeleri ile ekonomik ilişkilerinde bu ülkelerle sadece dış ticareti arttırma yaklaşımı yerine, ekonomik ilişkilerini istikrarlı bir yapıya kavuşturmak için ortak altyapı projelerinin geliştirilmesine de büyük önem vermektedir. Bu yaklaşımın bölge ülkeleri için sağlayacağı ekonomik yararlar yanında bölgede istikrar ve barışa da katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Orta Doğu ülkeleri ile yapıcı ve istikrarlı ekonomik ilişkiler geliştirilebilmesi için tarafımızdan büyük önem atfedilen ortak projeler ise başta enerji olmak üzere, ulaştırma gibi çeşitli alanları kapsamaktadır. Enerji alanında Orta Doğu ülkeleri ile elektrik sistemlerinin enterkonneksiyonunda önemli mesafe alınmış Türkiye, Suriye, Irak, Ürdün ve Mısır'ın elektrik sistemlerinin birbirine bağlanması için önfizibilite

çalışmaları başlamıştır. Türkiye - Irak petrol boru hattının 8 yıl süren İran - Irak savaşı boyunca faal kalması bu tür ortak projelerin taraf ülkeler için sağladığı ekonomik ve siyasi yarara iyi bir örnek teşkil etmiştir. Keza, tarafımızdan önerilen «Barış suyu» projesi gerçekleştiği takdirde bölgenin refahı ve istikrarına büyük katkıda bulunacaktır.

Öte yandan Türkiye, İKÖ'ye bağlı bir kuruluş olan Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)'nin başkanı bulunmaktadır. İSEDAK'ın temel hedefi İslâm Konferansı Örgütü üyesi 46 ülke arasında ticareti arttırmak, ekonomik işbirliğini tesis etmek ve pekiştirmektir. Türkiye, diğer üyelerle birlikte bu hedef doğrultusunda hareket ederken, her yıl düzenlenen İSEDAK toplantılarına evsahipliği ve başkanlık yapmakta, bu suretle hem ülkemizin mevcut ve potansiyel kaynaklarının yerinde tanıtımı, hem 46 üye ülke ile dostane ilişkilerimizin, ticari ve ekonomik bağlarımızın gelişmesi için ilave bir ortam sağlamaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Kıbrıs'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin teşebbüsüyle sağlanan 24 Ağustos 1988 tarihli Cenevre mutabakatı uyarınca, iki toplum lideri düzeyinde 15 Eylül 1988 tarihinde Lefkoşe'de yapılan görüşmelerle yeni bir müzakere süreci başlamıştır. Birinci safhası 22 Kasım 1988'de, ikincisi 6 Nisan 1989'da ve üçüncü safhası 29 Haziran 1989'da tamamlanan bu görüşmelerde, Rum tarafının olumsuz tutumu nedeniyle başarı sağlanamamıştır. Şimdi BM Genel Sekreteri taraflar arasındaki diyalogu tekrar başlatabilmek için yeni bir arayış içindedir. Önümüzdeki haftalarda Genel Sekreter Perez de Cuellar'ın Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum taraflarıyla temas ederek takip edilecek yöntemi tesbit etmesi ve muhtemelen yeni yıl başlarında tarafları bir araya getirmeye çalışması beklenmektedir. Türk tarafı bu müzakereleri, anlaşmaya dayalı bir çözüm için son şans telakki ettiğini birçok kez açıklamış bulunmaktadır.

Geçmiş tecrübelerle rağmen, Rum tarafının uzlaşma imkan ve fırsatlarını heba etmekte adeta ısrarlı bir çaba içinde olduğunu görmekteyiz. Gerek Ada içindeki davranışları, gerek uluslararası planda Türkiye ve KKTC aleyhinde yürütmeye çalıştıkları karalama ve baskı kampanyası Rumların müzakere sürecini gerçekte hiç benimsemediklerini ispat ve teyid etmektedir. Görüşmelerin inkıta'ya uğramasına yol açan 19 Temmuz'da Lefkoşe'deki gösteri ve şiddet kullanmak suretiyle gerçekleş-

tirilen sınır delme eylemi, 15 Ekim'deki Güzelyurt gösterisi Rum halkının Kıbrıs Türk halkıyla uzlaşmak ve barış içinde yaşamak niyet ve arzusu hakkında duyulan kuşkuları daha da derinleştirmiş ve karşılıklı güvensizlik ortamını iyice pekiştirmiştir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kıbrıs meselesine, Türk tarafı üzerinde baskı yapılmak suretiyle, kendi anlayışına uygun tek taraflı bir çözüm getirebilmek için propaganda ve yanlış bilgilendirme faaliyetlerini de aralıksız sürdürmüştür. GKRY Belgrad Bağlantısızlar ve Kuala Lumpur İngiliz Uluslar Topluluğu Zirvelerinde tek yanlı kararlar aldırılmakta beis görmemiş, Yunanistan'la birlikte Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Türkiye ve KKTC'ne karşı ağır suçlamalarda bulunmuştur. Barış ve çözüm arama gayretleriyle hiçbir surette bağdaşmayan bu eylemlere paralel olarak, Rum tarafı yoğun bir silahlanma faaliyetini artan bir tempoyla devam ettirmektedir. Kıbrıs Türk halkına ve Ada'da barışa karşı büyüyen bir tehdit teşkil eden bu silahlanma olayı birçok çevre tarafından kaygıyla izlenmektedir. Bütün bu durum Rum tarafında henüz 1974 öncesinin hatalarının tekrarlanmaması için gerekli zihniyet değişikliğinin maalesef meydana gelmediğine delalet etmektedir.

Bu şartlar altında, Türk tarafının önündeki temel mesele, Rumlarca gerçek dışı bir ortamda cereyana mahkum edilen görüşmeleri bu hayal dünyasında sürmekten kurtarıp, müzakere sürecini Kıbrıs meselesinin gerçek boyutlarıyla rabitalandırmak ve bunun sonucunda Rum tarafını uzlaşma için gerekli köklü tutum değişikliğine zorlamayı sağlamaktır. Böyle bir tutum değişikliğine gitmediği takdirde Rum tarafı uzlaşma istemeyen taraf olarak kendini teşhir etmiş olacaktır. KKTC Cumhurbaşkanı'nın 11 Ekim 1989 tarihinde BM Genel Sekreteriyle New York'ta yaptığı son görüşme işte bu hedefe yönelik olmuştur. Sayın Denктаş da geçtiğimiz aylarda yaptığı bir dizi dış ziyaret sırasında Kıbrıs Türk görüşlerini muhataplarına anlatma fırsatını bulmuş ve genelde anlayış görmüştür. Kıbrıs Türk tarafı iki halkın eşitliği esasına dayalı iki kesimli, iki toplumlu bir federasyon için iyi niyetli gayretlerini Cumhurbaşkanı Sayın Denктаş'ın dirayetli ve tecrübeli önderliğinde sürdürmektedir. Sayın Denктаş'ın adil ve kalıcı bir çözüm için yaptığı onurlu mücadele Türk milletinin, Hükümetimizin ve bütün siyasi partilerimizin tam desteğine sahiptir. Türkiye Kıbrıs Türk halkının güvenlik ve bekasını sağlayacak gerekli garantileri sürdürmeye kararlıdır.

Kıbrıs'ta bulunacak herhangi bir çözümün geçerli olabilmesi için bunun herşeyden önce Kıbrıs Türklerince kendi kaderini tayin etme hakkı (self-determination) çerçevesinde kendilerince kabul edilmesi lazımdır. Türkiye'nin Kıbrıs Türk halkına daimi desteği bu anlayış içinde devam edecektir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Dünyamızın hızlı ve çok yönlü bir değişim süreci içinde bulunduğu yüksek malumlarıdır. Bu çerçevede 21 nci yüzyılın «Pasifik Çağı» olacağı yolunda ciddi projeksiyonlar yapılmaktadır. Hükümetimiz de, Asya, Pasifik ve Latin Amerika ülkeleri ile son yıllarda hız kazanan ilişkilerimizi daha da ileriye götürmek üzere gereken tüm çabayı göstermeye kararlıdır. Aynı şekilde, içinde buldukları altyapı yetersizlikleri ve finansman güçlüklerine rağmen önemli bir potansiyel teşkil eden Afrika ülkeleriyle ilişkilerimizde sağlanan dinamizmin devamına da önem verilecektir.

Uluslararası alanda önemli bir güç odağı olan Japonya ile sağlam temellere dayanan geleneksel dostluk ilişkilerimiz her düzeyde gerçekleşen yoğun temaslar çerçevesinde kayda değer bir canlanma süreci içerisinde. 1989 Atatürk Barış Ödülünün Prens Mikasa'ya verilmiş olması bu dostluğun anlamlı bir simgesini oluşturmuştur. Bu çerçevede, Sayın Başbakanın İmparator Hirohito'nun cenaze töreni, benim ise EDU toplantısı vesilesiyle Japonya'ya yaptığımız ziyaretler değerli temas imkanları yaratmıştır. THY'nin Tokyo seferlerine bu yıl başlamasının ülkelerimizi daha yakınlaştıracı bir bağ görevi göreceğini düşünüyorum.

Gelecek yıl Türkiye ile Japonya arasında resmi ilişkilerin kuruluşunun ve Ertuğrul Faciasının 100. yıl dönümüdür. Bu amaçla her iki ülkede bu tarihin önemi ve anlamına uygun törenler ve ilişkilerimizin geliştirilmesine katkıda bulunacak faaliyetler düzenlenmesi planlanmaktadır.

Güney Pasifik'de Batı camiasının iki mensubu, Avustralya ve Yeni Zelanda ile her türlü sorundan azade biçimde seyreden ilişkilerimiz gelişme kaydetmektedir. Bu ülkelerle ilişkilerimizin temeli sayılan Çanak-kale Savaşlarının 75 nci yıldönümü Nisan 1990'da törenle kutlanacaktır. Bu törenler için ülkemize Avustralya Başbakanı ve Genelkurmay Başkanı ile iki ülkeden bazı Bakanlar, askeri birlikler ve savaş gemileri gelecektir. Bir savaş ortamında başlayan karşılıklı saygının giderek dönüştüğü dostluk ilişkileri bu vesile ile yeni bir boyut kazanacaktır.

Türkiye'nin yeni açılımlarının bir diğer göstergesi de, Asya Kalkınma Bankası üyeliğinin gerçekleşmesi yolunda, kararlı çabalarımız sonucunda, çok ileri bir aşamaya gelinmiş olmasıdır. Türk iş çevrelerine önemli olanaklar sağlayacak bu atılımımızın gerçekleşmesinden sonra Afrika Kalkınma Bankası'na da üye olunması imkanları araştırılacaktır.

Şunu da memnuniyetle ifade etmek isterim ki, şimdiye kadar daha çok teknik yardım alan bir ülke durumunda olan Türkiye artık, öteki gelişme yolundaki ülkelerin ekonomik kalkınmalarına önemli katkılarda bulunabilecek bir kapasiteye ulaşmış bulunmaktadır. 1984 yılında Afrika'da hüküm süren açlık ve kuraklıktan etkilenen ülkelere yönelik 10 milyon Dolarlık yardım programımızla başlayan ve Hükümetimizin Siyah Afrika ülkelerine açılma politikası çerçevesinde sürdürülen dış teknik yardımımız bütçeye konulan mütevazı imkanlarla ancak etkin bir şekilde devam etmektedir. Gelişmekte olan ülkelere yönelik bu yardım aynı zamanda Türk işadamlarının Afrika pazarına açılmalarına, Türk sanayiinin bu pazarda tanınmasına imkan vermektedir. Öte yandan, bu yardımın gelişmekte olan ülkelerle Türkiye arasında karşılıklı anlayış ve işbirliği zemininin oluşturulması yolunda önemli bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Sayın Başkan,

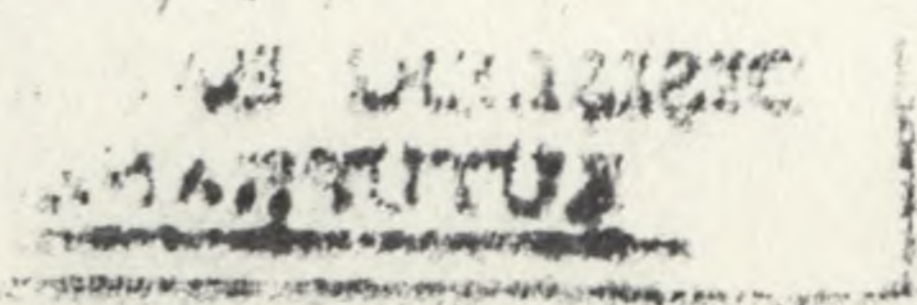
Değerli Üyeler,

İkili ve çok taraflı kültürel ilişkiler dış politikamızın önemli bir veçhesini teşkil etmektedir. Kültürel ilişkilerin zenginliği ve etkinliği ülkelerarası ilişkilere güç ve boyut kazandırmakta ve ilişkilerde devamlılığı sağlamaktadır. Türkiye'nin dış tanıtımına önem ve öncelik veren Hükümetimiz, bu amaçla 1989 yılı içerisinde bir yandan tarihi ve kültürel zenginliklerimizi sergilerken diğer yandan da çağdaş Türkiye'nin tanıtılmasına ağırlık vererek kültür ve tanıtım faaliyetlerini yoğun bir biçimde sürdürmüştür.

Bugün, Türkiye'nin 36 ülke ile Kültür Anlaşması, 30 ülke ile de bu anlaşmaların uygulama protokolü niteliğinde olan Kültürel ve Bilimsel Değişim Programı bulunmaktadır. Söz konusu Anlaşma ve Programlar çerçevesinde bu ülkelerle kültürel ve bilimsel ilişkilerin geliştirilmesi için 1989 yılı içinde de gereken çabalar gösterilmiştir.

Öte yandan, yabancı ülkeler üniversitelerinde Türk dili ve edebiyatını öğretmek üzere halen 13 okutman görev yapmaktadır. Oxford ve Cambridge Üniversiteleri bünyesinde kurulmuş olan «Atatürk» Araştırma Kürsülerinin başarılı çalışmaları devam etmektedir. Princeton Üniversitesi'nde Osmanlı ve Modern Türk Tarihi Vakıf Kürsüsü kurulması yönündeki hazırlıklar sürdürülmektedir.

Türkiye dışındaki ülkelerde mimari eserlerimizi tesbit etmek üzere geçen yıl başlatılan çalışmalar sonuçlandırılmış ve dış temsilciliklerimiz aracılığıyla toplanan bilgi ve belgelere dayanılarak «Türkiye Dışında Osmanlı Mimari Yapıtları Kitabı» İngilizce ve Fransızca olarak bastırılmıştır.

Ülkemizin ve zengin kültürümüzün tanıtımı açısından önem taşıyan «Kanuni Sultan Süleyman», «Uygurlıklar Ülkesi Türkiye» ve Mimar Sinan Fotoğraf» sergileri yıl boyunca yurt dışında önemli merkezlerde teşhir olunmuşlardır. Bu faaliyet 1990'da sürdürülecektir.

Yasadışı yollarla ülkemizden kaçırılan tarihi ve kültürel varlıklarımızın tesbitiyle, bunların iadesine büyük önem atfeden Hükümetimiz, yurtdışında düzenlenen sergi ve müzayedeleri Dış Temsilciliklerimiz aracılığıyla yakından izlemektedir. Bu tür eserlerin incelemeleri yapılmakta ve kaçak olduklarının saptanması halinde, yasal yollardan ihtiyati tedbir alırmakta, müzayedede durdurulmakta veya gerekirse eserlerin müsadere edilmesi sağlanmaktadır. Yurtdışına kaçırılmış bu eserlerin kaza yoluna gidilmeden iadesi sağlanmadığı takdirde dava yoluna gidilmektedir.

1964-66 yılları arasında Uşak ve çevresinde yapılan kaçak kazılar sonucunda önemli bir kısmı yurtdışına kaçırılan ve 219 parçası halen ABD'de Metropolitan Müzesi depolarında bulunan eserlerimizin iadesi için 1987 yılında New York Federal Mahkemesinde anılan Müze aleyhine açığımız dava karar aşamasındadır.

Ülkemizden kaçırılan eserlerin hukuki yollardan iadesinin sağlanması çabalarımızın yanısıra, yasal yoldan talep hakkımızın olmadığı durumlarda da müzelerimizde yer alması gerekli görülen eserlerin satın alınarak ülkemize geri getirilmesi için, gerekirse uluslararası müzayedelere katılım yoluna da gidilmektedir. Bu amaçla muhtelif müzayedelere katılmış ve son olarak geçen ay İngiltere'de düzenlenen, Osmanlı dönemine ait yabancı dilde değerli eski kitapların satıldığı müzayedeye Kültür Bakanlığımız temsilcilerinin iştiraki sağlanarak, arşiv ve tarihimize açısından çok önemli görülen 156 grup kitap ülkemize kazandırılmıştır.

Tarihi eser kaçakçılığından büyük zararlar görmüş olan ülkemiz, uluslararası planda bu konudaki kodifikasyon çalışmalarına faal biçimde katılmaktadır.

Büyük Türk düşünürü ve mutasavvıfı olan Yunus Emre'nin 750. doğum yıldönümünün UNESCO'ya üye ülkelerce anılması amacıyla, çalışmalarını henüz tamamlamış bulunan UNESCO 25. Genel Konferansına sunduğumuz karar tasarısı oy birliği ile kabul edilmiş ve 1991 «Yunus Emre Sevgi Yılı» olarak ilan edilmiştir. Bu karar uyarınca, 1991 yılında UNESCO üyesi 158 ülkede Yunus Emre gibi düşünce ve sanatıyla evrensel boyutlara ulaşmış bir büyüğümüz dünya çapında anılacak ve bu suretle sanat ve kültürel değerlerimizin tanıtılması için yeni bir imkan yaratılmış olacaktır.

Türk tarihi, dili ve kültürünün araştırılmasına, korunmasına ve geliştirilmesine özel önem veren Hükümetimiz, Türk tarihinin olduğu kadar medeniyet tarihinin de en önemli eserlerinden birisi olarak kabul edilen Orhun Anıtlarının doğa şartları ve bakımsızlıktan yok olmalarını engellemek ve eserlerin ve çevrelerinin muhafaza ve restorasyonunu sağlamak amacıyla, UNESCO çerçevesinde ortak çalışmalarda bulunulması ve gecikmeksizin önlemler alınması konusunda ilgili taraflarla mutabakata varmış bulunmaktadır.

Yüksek malumları olduğu üzere, çağımız iletişim çağı olarak nitelendirilmektedir. Kitle haberleşme sistemleri her geçen gün gelişme göstermekte ve dış politika araçları arasında giderek daha ağırlık kazanmaktadır. Bu olgunun bilinciyle, ülkemizin dış tanıtımında basın yayın hizmetlerine özel önem atfedilmiştir. Bir yandan yabancı gazetelerde Türkiye ekleri çıkarılması, yabancı gazetecilerin ve TV ekiplerinin ülkemize daveti gibi faaliyetlerde bulunulurken, çeşitli konularda hazırlanan kitaplar da geniş bir dağıtıma tabi tutulmuştur.

Bu çerçevede yabancı gazetecilerin ve TV ekiplerinin ülkemize olan ilgilerinin giderek arttığını memnuniyetle belirtmek istiyorum. Bu müsbet gelişmeye bir örnek olarak 1989'un dokuz aylık döneminde ülkemize tanıtıcı film çekmek üzere sadece Japonya'dan 22 ayrı ekip geldiğini belirtebilirim.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Yurt dışında yaşamakta olan vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerinin korunması ve daha da iyileştirilip teminat altına alınabilmesi bakımından sarfedilen çabalar sürdürülmektedir. Bu vatandaşlarımızın, ikamet ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi amacıyla, çeşitli ülkelerle konsolosluk toplantıları yapılmış ve vatandaşlarımızın haklarının hukuki bir zemine oturtulmasını teminen muhtelif sözleşmeler aktedilmiştir. Ayrıca, vatandaşlarımıza ilişkin uygulamamıza çeşitli kolaylıklar getirilmiştir. Bunların en başında, mevzuatımız elverdiği ölçüde, vatandaşlarımızın posta yolu ile işlemlerini yürütebilme imkanı genişletilmiştir. Konsolosluk harçları, 1 Ocak 1989 tarihinden geçerli olmak üzere düşürülmüştür. Dövizli askerlik bedelinin 15 bin marktan 10 bin marka indirilmesi sağlanmıştır.

İşlerin daha süratli yürütülüp hizmetin en iyi şekilde verilebilmesini teminen konsolosluklarda ve merkezde bilgisayar sistemi tesisine başlanmıştır. Bu imkanın bütün konsolosluklarımıza sağlanması halinde, vatandaşlarımızın birçok şikayetinin azalacağına inanılmaktadır.

1988 Ekim ayında Bonn'da F. Almanya'daki Başkonsoloslarımız ile Ankara'dan Adalet, Milli Savunma, İçişleri ve Maliye Bakanlıklarının temsilcilerinin iştirakiyle tertiplediğim toplantının yukarıda belirttiğim kolaylıkların gerçekleşmesine önemli katkısı olmuştur.

Bu arada, onaylanması uygun bulunan Avrupa İkamet Sözleşmesi'ne de kısa zamanda katılmamızı teminen gerekli hazırlıklar yapılmaktadır. Bu sözleşme ile Batı Avrupa'daki vatandaşlarımızın yaşam koşulları hukuki açıdan daha sağlam bir zemine oturtulabilecektir.

Günümüzde değişik ülkeler insanların birbirleri ile kaynaşmaları teşvik edilir ve bu çerçevede vizesiz seyahat olanaklarının yaratılması ve genişletilmesi beklenirken, aksine, birçok bölgede, seyahatlerin sınırlandırılmasına yönelik tutumların sürdürüldüğünü üzüntü ile müşahade etmekteyiz.

Bu çerçevede, bazı Batı Avrupa ülkelerince vatandaşlarımıza yönelik vize uygulamalarının kapsamının genişletilmesi ile ilgili çabalar ve bu yöndeki gelişmeleri üzüntü ile karşılamaktayız. 1989 yılı içinde söz konusu gelişmelerden başlıcasını İngiltere'nin vatandaşlarımıza uygulamaya başladığı vize rejimi oluşturmuş, bu ülkeyi izleyen İrlanda da, Türk vatandaşlarına vize uygulayacağını Hükümetimize bildirmiştir.

İngiltere'nin tasvibi mümkün olmayan bu kararının düzeltilmesi için vaki uyarı ve girişimlerimizin sonuç vermemesi üzerine, tarafımızdan da İngiliz vatandaşlarına vize uygulanması kararlaştırılmış ve bu uygulamamız 1 Kasım 1989 günü başlatılmıştır. Aynı çerçevede, İrlanda vatandaşlarının ülkemize girişlerinin de bundan böyle vizeye tabi tutulması kararlaştırılmış olup, bu uygulamaya 10 Aralık 1989 günü geçilecektir.

İngiltere ve İrlanda örneğine benzer olumsuz gelişmelerin diğer ülkeler bakımından ortaya çıktığının görülmesi halinde, hükümrancılık hakkımız ve mütekabiliyet ilkesinin bir gereği olarak gerekli değerlendirmenin yapılacağı kuşkusuzdur.

Vize uygulamalarının yaygınlaştırılması eğilimine karşı aktif girişimlerimiz, uluslararası platformda etkili bir şekilde sürdürülmekte, ayrıca, bu gelişmenin yol açabileceği olumsuz sonuçlar, ikili konsolosluk görüşmelerinde de ilgili ülkelerin dikkatine getirilmektedir.

Yurtdışında yaklaşık 2,5 milyon (elimizdeki son rakamlara göre 2.377,483) vatandaşımız bulunmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu Batı Avrupa ülkelerinde ve bunun da en büyük bölümü Federal Almanya'da bulunmaktadır. Şu anda Federal Almanya'da 1.510.780 vatandaşımız yaşamaktadır. Batı Avrupa dışında Avustralya'da ve Suudi Arabistan ile Libya başta olmak üzere Arap ülkelerinde de işçimiz bulunmaktadır.

Batı Avrupa ülkelerinin tümüyle hem ikili, hem çok taraflı temel sosyal güvenlik sözleşmeleri çerçevesinde sıkı ilişkilerimiz bulunmaktadır. Bu ilişkilerin ve işbirliğinin, vatandaşlarımızın o ülkelerdeki sosyal haklarını mümkün olan en iyi şekilde koruyabilmek istikametinde sürekli olarak geliştirilmesine de çalışılmaktadır. Mevcut ikili sözleşmelerin kurduğu mekanizma çerçevesinde ilgili tüm Batı Avrupa ülkeleriyle, mevzuat değişiklikleri ve diğer gelişmeler nedeniyle anılan sözleşmeleri güncelleştirmek maksadıyla her yıl toplantılar yapılmaktadır. Buna karşılık müteahhitlik hizmeti aldığımız Arap ülkeleri ile (Libya hariç), ikili ve çok taraflı sosyal güvenlik anlaşmaları akdi mümkün olamamaktadır.

Türkiye belli başlı Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) ve Avrupa Konseyi sözleşmelerine ve bu meyanda Avrupa Sosyal Şartı'na taraf olmuştur. Avrupa Sosyal Şartı'nın önemli bir özelliği yurtdışındaki vatandaşlarımızı koruyan hükümler taşımasıdır. Bu çerçevede yurtdışındaki vatandaşlarımızın buldukları ülkelerde ayırıcı muamelelere maruz kalmamaları açısından Şart'a taraf ülkelere karşı dermeyeran edebileceğimiz yasal bir zemin oluşturulmuştur.

1989 yılı içinde Batı Avrupa'daki vatandaşlarımızın durumlarının iyileştirilmesi, onlara götürülen eğitim, kültür, din ve diğer hizmetlerin nitelik ve niceliğinin arttırılması, özellikle orada doğan, büyüyen ve o ülkelere yerleşerek uyum sağlamaya daha müsait olan ikinci, üçüncü ve dördüncü nesil vatandaşlarımızın ülkemize bağlılıklarının devam ettirilmesi için yoğun çaba harcanmış ve çalışmalar yapılmıştır.

Söz konusu vatandaşlarımıza götürülmekte olan hizmetin düzey ve çeşitlerinin arttırılmakta olduğu ve vatandaşlarımızı giderek daha fazla tatmin ettiği bir gerçektir. Ancak tabiatıyla, bunlar henüz yeterli değildir. Vatandaşlarımızı bir yandan Avrupa Topluluğunun sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi şartlarına hazırlamak, öte yandan Türkiye'den kopmamalarını sağlayacak tedbirleri alarak ihtiyaç duydukları hizmeti götürmek görevimizdir. Bunların birbiriyle çelişkili değil, aksine çoğulcu demokratik bir toplumun, yine çoğulcu demokratik Batı Avrupa toplumu ile ahenkleştirilmesinin bir sentezi ve gereği olduğu düşüncesindeyiz.

Ancak, vatandaşlarımızı yukarıda sayılan amaçlar doğrultusunda yönlendirmek, ayrıca yabancı topluma tanıtıcı görev yapmak maksadıyla kurulmuş olan Türk Kültür Merkezlerinin maddi sıkıntıları maalesef henüz çözümlenememiştir.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızla ilgili olarak değerlendirilmesi gereken diğer bir husus da, onların çıkarlarını koruyabilmeleri için örgütlenebilmelerini teminen Devletçe desteklenmelerine çalışılmasıdır. Bu

konuda derneklerin, Başkonsolosluk bölgeleri itibarıyla oluşturulmakta olan Koordinasyon kurullarının çatısı altında birleştirilmesine çalışılmaktadır.

Öte yandan vatandaşlarımızın seslerini daha iyi duyurabilmeleri için mahalli radyo ve TV hizmetlerinden yararlanabilmelerini teminen bazı önemli çalışmalar başlatılmış bulunmaktadır. Bu çalışmalardan 1990 yılı içinde somut sonuçlar alınacağını ümit ediyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Bugün dünyamızda ülkelerin tanıtımı ve dış politika hedeflerinin yabancı ülkelerin etkin çevrelerine, karar alma organlarına duyurulması açısından parlamentolar arası ilişkilerin artan bir önem kazandığı yüksek malumlarıdır. Bu ilişkiler Parlamentolararası Birlik, Kuzey Atlantik Asamblesi, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi veya diğer uluslararası kuruluşlara etkin katılım yoluyla olabildiği gibi çeşitli ülkelerle kurulan Dostluk Grupları ve ikili temaslar marifetiyle de geliştirilebilmektedir. Değerli Milletvekillerinin her zaman olduğu gibi önümüzdeki dönemde de bu alanda önemli katkılarda bulunacaklarına eminim. Tüm Milletvekili arkadaşlarımin gösterdikleri çabalara ve yaptıkları değerli katkılara huzurunuzda bir kere daha teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler,

Kendilerine sağlayabildiğimiz sınırlı imkanların yetersizliğine rağmen, izlediğimiz aktif ve çok yönlü dış politikanın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için üstün bir gayret ve özveriyle çalışan Bakanlığımın yurtdışında ve yurtiçinde görevli memurlarına huzurlarınızda teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Yetenekli ve deneyimli kadrolarıyla Dışişleri Bakanlığının, dış politikamızın şekillendirilmesinde ve başarılı bir biçimde uygulanmasında büyük katkıları olmuştur.

Sözlerime son vermeden önce, huzurunuzda Devletimize şeref ve özveriyle hizmet ederken hayatlarını kaybeden aziz şehitlerimizin değerli hatırası önünde saygıyla eğilirim.

Bu düşüncelerle Plan ve Bütçe Komisyonu'nun değerli üyelerine saygılarımı sunuyorum.

DIŞIŞLERİ BAKANİ A. MESUT YILMAZ
TARAFINDAN
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI 1990 MALİ YILI BÜTÇE TASARISININ
TBMM GENEL KURULUNDA GÖRÜŞÜLMESİ VESİLESİYLE
YAPTIĞI KONUŞMA

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Dışışleri Bakanlığının 1990 yılı Bütçe tasarısını Yüce Meclisinize sunmak ve dünyadaki başlıca siyasi gelişmeler ile dış politika alanındaki faaliyetlerimiz hakkında görüşlerimizi açıklamak üzere huzurunuzda gelmiş bulunuyorum.

İzninizle, önce Bakanlığımın 1990 yılı Bütçesi üzerinde ve idari konularda maruzatta bulunacağım.

Dışışleri Bakanlığının 1990 Mali Yılı Bütçe Tasarısı 590 milyar 800 milyon TL. olarak onaylarınıza sunulmaktadır.

Bu miktarın,

305 milyar TL. Personel Giderlerine,

83 milyar 535 milyon TL. diğer cari giderlere,

8 milyar 228 milyon TL. yatırım harcamalarına,

194 milyar 37 milyon TL. ise transfer harcamalarına ayrılmış bulunmaktadır.

Bakanlığımın 1990 yılı Bütçe Tasarısında öngörülen miktar 1989 Bütçemize oranla % 73'lük bir artış göstermektedir.

Ödeneklerimizin bir önceki yıla nazaran artış sebebini oluşturan başlıca unsurları arz etmek istiyorum.

Bakanlığımın Bütçesinin % 90'ına yakın bölümü döviz ile yapılan harcamaları kapsamaktadır. Bu sebeple % 73 oranındaki artış, büyük oranda yabancı paraların Türk Lirası karşısında kazandığı değere teka-bül etmektedir.

Bakanlığımın bütçesindeki artışın bir diğer önemli nedeni, ülkemizin üyesi bulunduğu milletlerarası teşekküllere karşı yüklenmiş olduğu mali taahhütler ile diğer kamu kuruluşlarımıza ait bazı devlet giderlerinin, doğrudan görev alanımıza girmediği halde, Bakanlığımın bütçesinden karşılanıyor olmasıdır. Sözkonusu giderler için 1990 Mali yılı bütçemize 142 milyar 380 milyon TL. ödenek konulmuştur. Toplam bütçe

rakamından % 24'e tekabül eden bu miktar tenzil edildiğinde, bütçemizin 448 milyar 192 milyon TL. olduğu görülecektir.

Esasen, tüm harcamalarında tasarruf ilkesine azami ölçüde riayet ederek Merkez Teşkilatının ve 133 adet dış temsilciliğin tüm ihtiyacını karşılamaya çalışan Bakanlığımın 1989 yılındaki kısıtlı bütçe imkanlarını nisbi olarak rahatlatan iki husustan memnuniyetle bahsetmek istiyorum.

Bunlardan birincisi 1989 Mali Yılı Bütçe Kanununun 27. nci maddesi gereğince Dışişleri Bütçesinde, konvertibl olmayan ve transfer edilemeyen konsolosluk gelirlerinin değerlendirilmesi amacıyla bir tertip açılmış olmasıdır. İhdas edilen bu tertibe gelir kaydedilen hasılat, hizmet alımları, tüketim malları ve malzemeleri alımları, büyük ve küçük bina onarımları ve bina satın alınması gibi harcamaların karşılanmasında kullanılmak suretiyle, bütçemizin 112 sayılı Dış Temsil Görevlerinin yürütülmesi programı desteklenmiş ve böylece yıllardır atıl durumda olan transfer edilemeyen konsolosluk gelirlerinin kısmen de olsa değerlendirilmesi sağlanmıştır.

İkinci husus, Maliye ve Gümrük Bakanlığınca 112 - Programı ödeneklerinin tümünün bütçe yılı başında serbest bırakılmasıdır. Bununla, gerekli döviz transferleri zamanında yapılmış, bütçe ödeneklerinden azami ölçüde istifade edilmiştir. Bu uygulamalar sonucu dış temsilciliklerimizin ihtiyaçlarının geçmiş yıllara kıyasla daha rahat bir şekilde karşılanması mümkün olabilmektedir.

Dış politikada meydana gelen beklenmedik gelişmeler ve özellikle son yıllarda dinamizm kazanmış olan dış politikamızın gerektiği şekilde uygulanabilmesi, büyük ölçüde yeterli mali kaynaklara sahip olmayı gerektirmektedir. Bu gelişmeler, Bakanlığımın personel, temsil, haberleşme ve güvenlik harcamalarını yıl içinde önemli şekilde artırmakta ve bütçe imkanlarımızı zorlamaktadır.

Yukarıdaki maruzatımın ışığında Bakanlığım 1990 yılı bütçesinin tasarruf ilkelerine azami riayetle hazırlandığını ve bu bütçenin de geçmiş yıllarda olduğu gibi gerçek bir tasarruf zihniyetiyle uygulanacağını özellikle belirtmek isterim.

Bu vesileyle Bakanlığımın personel sorunlarına da kısaca değinmek istiyorum :

Ülkemizin dış ilişkilerindeki genişleme ve çeşitlenme ile buna paralel olarak dış temsilciliklerimizin sayısında meydana gelen artış malumlarıdır. Giderek daha teknik ve uzmanlık isteyen konuların Dışişleri mesleğinin muhtevasını oluşturmaya başladığını görmekteyiz. Bu gelişmeler, merkez teşkilatımızda da yeni birimler ihdasını zaruri kılmakta,

personel ve kadro ihtiyacı artmaktadır. Genel olarak dünyada ve komşu ülkelerde cereyan eden fevkalade dikkate değer gelişmelerin yakından izlenmesi ayrı bir önem arz etmektedir. Bakanlığımızın meslek memuru sayısının son 10 yılda artmamış olması nedeniyle her bakımdan ağırlaşan görevimizin ifası, ancak memurlarımızın özverili çalışmalarıyla mümkün olabilmektedir. Bu çalışma koşullarına ayak uydurabilecek iyi yetişmiş bir kadronun muhafazası ve yeni alınacak genç memurlarla takviye edilmesi, yurt içinde ve dışında, istihdam koşullarının güncel gereklere uygun, özendirici hale getirilmesine bağlıdır. Filhakika daha şimdiden, geleneksel olarak Bakanlığımıza personel yetiştiren bazı okullarımızın mezunlarının, Dışişleri mesleğine eski ilgiyi göstermediklerini üzüntüyle müşahade etmekteyiz. Süratli bir gelişme gösteren ekonomimizin iyi eğitim görmüş gençlere daha fazla olanak sağlaması nedeniyle beliren rekabet ortamı, bu durumun başlıca nedenini teşkil etmektedir. İleriki yıllarda Devletimizin dış politikasının yürütülmesi üzerinde çok önemli yansımaları olabilecek bu duruma bir çözüm bulunması bakımından Dışişleri mesleğinin daha cazip hale getirilmesi artık bir zorunluluk olmaktadır. Memurlarımıza sağlayabildiğimiz imkanların artık yeterli olmadığı açıktır.

Bu bakımdan, genel esaslardan ziyade Dışişleri Bakanlığı'nın özellik ve ihtiyaçlarına cevap verecek istihdam imkanlarının sağlanması, Bakanlık mensuplarının iç ve dış maaşlarının yeniden düzenlenmesi, iç maaşlarının, bazı kamu kuruluşları için kabul edilen «kadro karşılığı sözleşmeli statüsü»nün Bakanlığımız memurlarına da tanınması suretiyle ve yan ödemeler yoluyla tatminkar bir seviyeye çıkarılması zorunludur. Bu çerçevede bir ilk adım olarak Başbakanlık memurlarına 351 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ödenmesi kabul edilen fazla çalışma ücreti uygulamasının, aynı koşullarda mesai yapan Bakanlığımızın memurlarını da kapsamaları için gerekli yasal düzenlemenin ivedilikle gerçekleştirilmesini zorunlu görmekteyim. Yurt dışında çalışan memurlarımızın maaşlarına, 1 Eylül 1989 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, cüz'i bir artış yapılmış bulunmaktadır. Yurt dışında Devletimizi temsil eden ve bu sebeple, hayat seviyeleri devletin itibarı ile de irtibatlı bulunan Bakanlık mensuplarının dış maaşlarının, öncelik ve süratle, yeni görüş ve yaklaşımlarla ve rasyonel esaslar itibarıyla yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Ayrıca, yurt dışı ve içindeki, 61'i Türkiye'de, 102'si yurtdışında olmak üzere toplam sayısı sadece 163 olan lojman miktarının mutlaka artırılması ve bu arada sürekli görevle yurtdışında bulunan memurların kira giderlerine devlet katkısının yükseltilmesi icabetmektedir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Dünyamız, hızlı, çok yönlü ve birkaç yıl hatta ay önce tasavvur dahi edilemeyen bir değişim süreci içine girmiştir. Doğu-Batı ilişkileri uluslararası gündemin en öncelik taşıyan konusu haline gelmiş, Avrupa'da II. Dünya Savaşının ertesinde oluşan "Yalta" düzeni tabandan gelen hareketlerle sallanmaya başlamıştır.

1986 Reykjavik Zirvesi ile başlayan yumuşama süreci ilk kez bir cins nükleer silahın tamamen imhasını öngören INF Anlaşmasının imzalanmasıyla yeni bir aşamaya ulaşmış, Soyyet birliklerinin Cenevre Anlaşmaları uyarınca zamanında ve tamamen Afganistan'dan çekilmesi ve diğer bölgesel sorunların çözümlenmesi yolunda sergilenen yapıcı yaklaşımlar karşılıklı güven ortamının gelişmesine yardımcı olmuş, Gorbachev'in açıkladığı ve uygulamasına geçtiği tek yanlı kuvvet indirimleri, AGİK Viyana izleme Toplantısının kapsamlı ve ileri unsurları ihtiva eden bir kapanış belgesini kabul ederek başarıyla sonuçlanması, nihayet Avrupa'daki konvansiyonel kuvvetler arasındaki asimetriyi gidermek ve alt düzeylerde dengeye kavuşturmak amacıyla iki Pakt arasında başlayan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Müzakereleri'nin (AKKUM) olumlu bir biçimde sürmesi bir yandan yumuşama ortamını pekiştirirken, öte yandan da Avrupa kamuoylarının tehdit algılamasını etkilemiştir.

Bu gelişmelerin olumlu etkileri ABD ile SSCB arasında sürdürülen stratejik nükleer silahların % 50 oranında azaltılmasını öngören START müzakerelerinde ve kimyasal silahların tamamen yasaklanmasına yönelik girişimlerde de izlenilmektedir.

Doğu-Batı ilişkilerinde bu aşamaya gelinmesinde en önemli unsur kuşkusuz Atlantik İttifakı'nın Doğu karşısında Harmel doktrini çerçevesinde ittihaz ettiği, bir yandan güvenliğin etkin bir şekilde pekiştirilmesine, öte yandan Doğu ile müzakerelere açık bulunulmasına dayanan kararlı yaklaşımın, ittifak tarafından özenle, birlik ve dayanışma içinde uygulanması olmuştur.

Diğer bir unsur, Batı'nın II. Dünya Savaşı sonrasında gerçekleştirdiği büyük atılım sayesinde ulaştığı ekonomik ve sosyal aşamanın yarattığı model ve Doğu için oluşturduğu çekiciliktir. Doğu ise, 1945 sonrasında, katı bir totalitarizm ve merkezi planlamaya dayalı Marksist-Leninist model uygulamasıyla geçirmiş, bir bakıma Doğu Avrupa için 1945 sonrasında tarih durmuştur.

Doğu Avrupa'nın ve SSCB'nin ekonomik ve toplumsal açıdan içine düştüğü çıkmazı, Doğu'nun dünyada hızla süren teknolojik devrimin dışında kaldığını, Batı dünyasıyla arasındaki teknolojik farkın her geçen gün açıldığını, uluslararası ortamda hüküm süren gerginlik nedeniyle Sovyetler Birliği'nin ekonomisini geliştirmek, toplumun patlama noktasına gelen sıkıntılarını gidermek zorunluluğunda bulunduğunu, bu bakımdan, kıt fonların askeri gücün arttırılması yerine ekonominin yeniden yapılanmasına kaydırılması gereğini ilk fark eden Doğulu lider Gorbachev olmuştur.

Gorbachev bu amaçla, «glasnost» (açıklık) ve «perestroika» (yeni-den yapılanma) politikalarını ülke içinde uygulamaya koymuştur. Bu politikaların dış politikaya yansımaları ise «yeni siyasi düşünce» şeklinde nitelenmektedir.

Öte yandan, ekonominin yeniden yapılanmasını amaçlayan «perestroika» uygulamasının henüz başarılı olamaması, halkın tatminsizliğini de gidermek amacıyla siyasi planda «glasnost» politikasına hız verilmesine yol açmıştır.

Gorbachev politikalarının önemli bir yansıması Doğu Avrupa'da görülmektedir. Polonya'da «Dayanışma»nın yapılan seçimlerdeki büyük başarısı sonucu ilk kez Komünist olmayan bir Başbakanın başkanlığında, Komünistlerin azınlıkta olduğu bir hükümet işbaşına geçerken, 1960'lı yılların sonlarından itibaren reform uygulamalarına dikkatli ve tedrici bir yaklaşımla girişmiş olan Macaristan'da önce Komünist Partisi kendini feshederek Batı tipi bir Sosyalist Partiye dönüşmüş, ülkenin ismi de Macaristan Cumhuriyeti'ne çevrilmiştir. Nihayet, DAC, Bulgaristan ve Çekoslovakya'daki tutucu liderlik kadroları birbiri peşisıra değiştirilerek, yerlerine daha reformcu yönetimler geçmiştir. Doğu Avrupa, Romanya dışında, liberalleşme ve demokratikleşme sürecine girmiştir. Doğu Avrupa'daki gelişmelerin giderek «geri dönülmez» bir mahiyet kazandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Doğu Avrupa'daki değişimi ve Yalta düzeninin iflasını simgeleyen en önemli gelişme Berlin Duvarının delinmesi, Egon Krenz yönetiminin DAC vatandaşlarına Batı'ya seyahat özgürlüğünü tanıması olmuştur. Ancak, Demokratik Almanya'da hızla devam eden olaylar zinciri sonucu Krenz tüm görevlerinden istifa etmiş, Honecker döneminin bazı yöneticileri ise gözaltına alınmıştır.

Bütün bu gelişmeler, Almanya'nın birleşmesi konusunu da tekrar ve öncelikli biçimde uluslararası gündeme getirmiştir. Özellikle Kohl'un birleşme konusunda açıkladığı on maddelik plan bu konuya yeni bir ivme kazandırmıştır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Değişiklik dönemlerinin aynı zamanda belirsizlik dönemleri olduğu, peşinen öngörülemez tehlikeler içerdikleri bilinmektedir. Bu bakımdan Batı'nın bir yandan dayanışma, birlik ve iç danışmalarını pekiştirirken, Doğu'daki değişimlerin çalkantılara yol açmadan, evrimci bir biçimde gerçekleşmesine yardımcı olması gerekmektedir. Değişim süreci içinde de olsalar, insanlar gibi devletlerin de fedakarlıkta bulunamayacakları tek husus hayatta kalma, yaşama iç güdüsüdür. Batının, değişime yardımcı olurken, bu değişimi sağlayan istikrarlı zemini koruması da özel önem taşımaktadır.

Bu çerçevede incelendiğinde, NATO ve Varşova Paktlarının işlevlerini tamamladıkları yolundaki spekülasyonlar, özellikle Atlantik İttifakı açısından tamamen geçersiz bulunmaktadır. Sarsıntı ve büyük tarihi değişikliklerin gerçekleştiği dönemde, başarısını kanıtlamış Batı güvenlik sistemini terk etmeyi düşünmek en hafif deyişle ihtiyatsız bir davranış olacaktır. Aksine, değişimleri yeni bir güvenlik yapısına bağlamak açısından İttifak'a her zamankinden çok gereksinimimiz vardır.

Ancak bu saptama, İttifak'ın iç yapısını, yeni oluşan siyasi ve ekonomik gerçeklere uyumlandırmamız gereğine hiç bir şekilde engel değildir. İttifaklar ayrıca hem Batı'nın hem de Doğu'nun güvenlik konularında, özellikle silahların kontrolü sürecindeki tutumlarının hemen henk olmasını sağlamak açısından özellikle AKKUM sonrası dönemde ayrı bir önem kazanacaklardır.

Bu çerçevede izlenen diğer bir gelişme de, Varşova Paktı'nın SSCB'nin Batı yönündeki uzantısı olma işlevini terk etmek suretiyle, bugün NATO'dan çok farklı olan yapısını giderek eşit ülkelerin etkin katılımı ile çalışan normal bir Pakt görünümüne kazanmasının gündeme gelmesidir.

Bu gelişmelerin Türkiye yönünden değerlendirilmesine gelince, uluslararası düzeyde giderek belirginleşen yumuşama ortamı, mevcut uluslararası sorunların çözümlenmesinde sergilenen yapıcı tutumlar ve uluslararası ilişkilerin, gerginlik yaratıcı tutum ve davranışlardan arındırılarak, işbirliği zihniyetinin geliştirilmesi Türkiye'nin memnuniyetle izlediği gelişmelerdir.

Türkiye, Avrupa'nın tarihi oluşumuna her zaman aktif bir biçimde katılmıştır. Avrupa'daki yeni sürece de edilgen değil, etkin bir tarzda katkıda bulunması tabiidir.

Diğer taraftan, yumuşama ortamının Türkiye'nin stratejik önemini ve özelliğini azalttığı yolundaki değerlendirmeler de geçerli değildir. Bir kere Türkiye coğrafi konumdan kaynaklanan jeo-stratejik önemini gerginlik dönemlerinde olduğu gibi yumuşama dönemlerinde de muhafaza edecektir.

Türkiye'nin Batı Asya ve Orta Doğu ile tarihten gelen yoğun ilişkileri, bölgede bir istikrar unsuru olması, siyasal sistemi ve ekonomik gelişme yolunda sağladığı hamleler ve bunun önümüzdeki on yıllarda ortaya çıkaracağı boyutlar, öte yandan başta SSCB olmak üzere Doğu Avrupa ile geliştirdiği ilişkilerin Kuzey-Güney doğrultusunda sağladığı olanaklar, nihayet Avrupa'nın doğal olarak uzantısını oluşturan Balkanlardaki ağırlıklı rolü, öneminin yumuşama dönemlerinde de sürmesini sağlayacaktır.

Öte yandan, yumuşama ortamının getirdiği olanaklar, zaman içinde fonlarımızın bir bölümünün savunmadan ekonomik kalkınmamıza kaymasına yol açabilecektir.

Nihayet, yumuşama dönemlerinin İttifak üyelerine daha fazla hareket serbestisi sağladıkları da bir gerçektir. Türkiye'nin bu olanaktan da yararlanması doğaldır.

Doğu-Batı ilişkilerinin bir seyircisi değil fakat faal bir oyuncusu olan, Avrupa entegrasyonunun tüm boyutlarındaki yerini almak kararlılığında olan Türkiye'nin, tüm Avrupa'nın aksine bir yumuşama sürecinden zarar göreceğini ileri sürmek doğru bir tahlil olmayacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

İçinde bulunduğumuz dönem Doğu ile Batı arasında siyasal, ekonomik alanlarda sıkı bir işbirliği hareketinin başlatılması dönemidir. Avrupa Konseyi'nin geniş faaliyet alanı bu kuruluşu önümüzdeki dönemde Konseyin kültür, eğitim ve sporla ilgili sözleşmelerine taraf olmak istemişlerdir. Macaristan ayrıca tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Polonya ve Yugoslavya'nın üyelik başvuruları da yakında sunulabilecektir.

1989 yılında Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyeliği daha somut ve sağlam bir zemin üzerine oturtulmuştur. Hükümetimizin, içte, ekonomide daha da önemli kılacaktır. Nitekim, Macaristan, Polonya ilk aşamada mik, sosyal ve hukuki alanlarda, çağdaş çizgide aldığı kararların bu sonuca ulaşılmasında etkisi büyük olmuştur. Türkiye Konsey'in Parlamento ve Hükümetler kanatlarında gayet aktif bir tutum izleyerek, sadece kendisini ilgilendiren sorunlarda değil, Avrupa'nın tüm sorunlarında söz sahibi olduğunu belirgin bir şekilde sergilemektedir.

Cumhurbaşkanı Sayın Turgut Özal'ın, Başbakan sıfatıyla 27 Eylül 1989 tarihinde Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesinde yapmış olduğu konuşma Türkiye'nin Dünya görüşünü, Avrupalılık kimliğini ve geleceğe yönelik politikalarını duyurma açısından önemli bir fırsat teşkil etmiş ve takdir toplamıştır.

Türkiye, Avrupa Konseyi'nin Avrupa Hukuk sahasını oluşturma çalışmalarına faal olarak katılmaktadır. Siyasi, hukuki, kültürel, sağlık vb. gibi geniş bir alanda Avrupa meseleleriyle ilgili olan ve mevzuat arasında ahenk sağlayan Avrupa Sözleşmelerinin büyük bir kısmını Türkiye imzalamış ve onaylamıştır. Türkiye bugüne kadar 55 Avrupa Sözleşmesini onaylamış, 28 adedini ise imzalamış, fakat henüz onaylamamıştır. 8 sözleşmeye ise Avrupa Konseyine üyelikle birlikte taraf olunmuştur.

Türk milletinin kültürel ve moral değerlerinde mevcut bulunan insancıl yaklaşım ve anlayış istikametinde kaydedilmiş olan bu gelişmeler Hükümetimizin temel politikaları arasındadır. Türkiye, dünyada insan hakları alanındaki gelişmeleri izleyen bir devlet olmaktan çıkmış, bu gelişmelere aktif olarak katılan bir devlet halini almıştır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

II. Dünya Savaşı sonrası gerçekleştirilen uluslararası ekonomik düzenin, hızla değişen dünyamızda günümüz koşullarına yeterince cevap veremez oluşu, çok taraflı ekonomik ilişkilere ve buna bağlı sorunlara uluslararası gündemde giderek ağırlıklı bir yer kazandırmıştır. Ulaştırma ve özellikle haberleşme teknolojisinde devrim olarak nitelenebilecek büyük atılımlar, mal, sermaye ve hizmet hareketlerinin kazandığı uluslararası dinamizm, karşılıklı bağımlılık olgusunu dünya ekonomisinin temel verilerinden biri haline getirmiştir. Karşılıklı bağımlılıktaki bu gelişme, kuşkusuz bütün ülkelere yeni imkanlar getirmekte ve ortak çıkarların birlikte algılanmasından doğan bir verim ve yarar artışını sağlamaktadır. Ancak, dış dünya ile bu yoğun ilişki düzeyinin, aynı zamanda her ülkeyi dış şoklar karşısında daha duyarlı ve daha güçsüz hale getirdiği de bir gerçektir. Çağımızda dış ekonomik gelişmeler hiçbir ülkenin münferiden hakim olamayacağı, yön veremeyeceği bir görünüm arz etmektedir. Kalkınma, borç, himayecilik, teknoloji,, çevre gibi konular global boyutlar kazanmış, yeni ve ortak çözümleri gerekli hale getirmiştir.

Bu gelişmelerin ülkeleri giderek artan bir şekilde güçlerini birleştirmeye ve gruplaşmaya yönelttiği görülmektedir. «Bölgeselleşme» eği-

limi günümüz ekonomisinin belirgin özelliklerinden biri niteliğindedir. Avrupa Topluluklarının Tek Pazar yaratma çabaları, Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması, Asya-Pasifik Bölgesi'nde giderek yoğunlaşan ekonomik işbirliği gayretleri bu bölgeselleşme faaliyetinin önden gelen örnekleri olarak sayılabilir. Anılan örneklere İslam Dünyası'nda, Latin Amerika'da, Afrika'da ve Uzak Doğu'da görülen diğerleri de eklenebilir. Bu gelişmelerin, ülkeler arasındaki işbirliğini arttırdıkları, en iyi ürünün en uygun koşullarda elde edilmesini sağlayacak ortamın yaratılmasına katkıda buldukları sürece kuşkusuz herkes bakımından yararlı addedilmeleri gerekir. Ancak, bu bölgeselleşme cereyanının sadece üye ülkelerin yararına hizmet edecek, üçüncü ülkeler açısından bir engel oluşturacak, dışa kapalı ve himayeci bir «kaleleşme» hareketine dönüşmesi, kuşkusuz bu yararı ortadan kaldıracak ve uzun dönemde, kale içindekilere de zarar verici sonuçlar getirebilecektir. Bu hususa dikkat edilmediği takdirde, çok taraflı ekonomik düzenden çok kutuplu bir ekonomik yapıya kayma tehlikesi ve kutuplar arası sürtüşme ihtimali mevcuttur. Böyle bir sürtüşmeden herkes, fakat herhalde ilk önce küçük ekonomiler zarar görecektir.

Uyguladığı istikrarlı ve başarılı ekonomik politikalar sonucu dünya ekonomisi ile daha fazla bütünleşmekte olan Türkiye, uluslararası açık, dengeli ve hakça bir çoktaraflı ekonomik düzenin geliştirilmesinden yana yer almaktadır. Bu çerçevede Türkiye, çok taraflı ekonomik kuruluşlarda giderek daha aktif rol oynamakta, sorunlara kendi kalkınma ihtiyaçları ile bağdaşır çözümler getirilmesine yönelik yapıcı bir yaklaşım benimsemektedir. Tarafımızdan özellikle uluslararası serbest ticaretin önemi ilgili bütün forumlarda vurgulanmakta, ihracata konan engellerin kaldırılması, himayeci davranışların terkedilmesi lüzumu ısrarla savunulmaktadır. Himayecilikle mücadele açısından halen GATT çerçevesinde sürdürülmekte olan «Uruguay Round» müzakerelerini çok önemli bir fırsat addetmekteyiz. Bu müzakerelerin ülkeler arasında daha serbest ve daha adil bir ticaret düzeni kuracağı ümidini taşıyor ve bu yöndeki gayretleri destekliyoruz.

Bu evrim içinde dikkati çeken bir başka olguyu, çeşitli ülke grupları arasındaki ilişkilerde görülen nisbi yumuşama havası oluşturmaktadır. Kuzey-Güney ilişkilerini geçmiş dönemlerde belirleyen sert ve ideolojik dozu ağır basan çatışma ortamının değişmekte olduğunu, çok taraflı forumlarda ortak sonuçlar elde edilmesine yönelik daha pragmatik bir yaklaşımın ortaya çıkmakta bulunduğunu izlemekteyiz. Yapısı ve yönelimi itibarıyla Kuzey içinde yer alan fakat Güney'in ekonomik sorunlarını yakından bilen ve anlayan bir ülke olarak Türkiye, bu diyalogun oluşturulması çabalarına dengeli bir biçimde katkıda bulunmaya

özen göstermektedir. Doğu Avrupa'daki gelişmeleri bu açıdan da izlemekte, bu bölge ülkelerinin GATT, IMF ve OECD gibi üyesi bulunduğumuz çok taraflı kuruluşlara gösterdikleri yakın ilginin çeşitli yönleriyle değerlendirilmesi çalışmalarına aktif biçimde iştirak etmekteyiz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Yaşadığımız dönemde, Doğu ile Batı arasında yeni bir stratejik denge oluşmaktadır. Uluslararası ilişkilerde giderek ağırlık, ivme ve süreklilik kazanan silahların kontrolü ve silahsızlanma süreci bu oluşumun en önemli boyutlarından birisidir.

Türkiye, jeostratejik konumu, küresel ve bölgesel güç dengesindeki rolü ve kendine özgü özellikleriyle genelde silahların kontrolü sürecinden ve özelde Avrupa'daki konvansiyonel kuvvet müzakerelerinden en fazla etkilenecek ülkeler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla, silahların kontrolü, güvenlik politikamızın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.

Bu çerçevede, Türkiye halen Viyana'da yürütülmekte olan ve belirli silah sistemlerinde asimetrik indirimler yoluyla baskın, saldırı ve geniş çaplı askeri hareket yeteneklerini ortadan kaldırmayı amaçlayan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet Müzakerelerini desteklemektedir. 15 yıl süren ancak siyasi irade yokluğundan sonuç üretmede kısır kalan karşılıklı ve Dengeli Kuvvet İndirimleri'ne kıyasla tahminlerin ötesinde hızlı gelişmeler gösteren AKKUM'da 1990 yılı içinde bir andlaşmanın imzalanacağına işaretleri alınmaktadır. Ülkemize yönelebilecek tehditlerde azalma sağlayacak AKKUM görüşmelerinin olumlu bir sonuca bağlanmasına önem vermekteyiz. Müzakerelere aktif ve yapıcı bir biçimde katılmakta ve gelişmeleri, bağlı olduğumuz İttifak ve ulusal güvenlik çıkarlarımız doğrultusunda yönlendirmede kararlı çabalar göstermekteyiz.

Doğu - Batı ilişkilerindeki yumuşamanın gerçek ve kalıcı olması, büyük ölçüde silahların kontrolü girişimlerinin başarısına bağlıdır. Silahsızlanma çabalarının başarısı ise karşılıklı güven ve güvenlik ortamının yaratılmasıyla mümkündür. Avrupa Silahsızlanma Konferansıyla Stokholm'de başlatılan sürecin ikinci aşamasını oluşturan Güven ve Güvenlik Arttırıcı Önlemler Müzakereleri Viyana'da sürdürülmektedir. Bu müzakerelerin başarılı bir sonuca ulaşması kuşkusuz Avrupa'da barış ve istikrarın yerleşmesine önemli katkıda bulunacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Silahların kontrolü ve silahsızlanma müzakereleri AKKUM ve ASK-II ile sınırlı kalmamaktadır. New York'da Birleşmiş Milletler'de ve Cenevre'deki Silahsızlanma Konferansı'nda çok taraflı silahsızlanma

görüşmeleri sürdürülürken, bu konu çeşitli uluslararası kuruluşların gündeminde de önemli yer tutmaktadır. Ayrıca, ikili olarak, ABD ile Sovyetler Birliği arasında stratejik silahların sınırlandırılması, savunma ve uzay, nükleer denemeler ve kimyasal silahların yasaklanması konularında müzakereler yürütülmektedir.

Karada konuşlu orta menzilli nükleer füzeleri yasaklayan INF Andlaşmasından sonra önem kazanan START görüşmelerinde yüzde elliye varan indirimler öngörülmektedir. START'ın bir andlaşma ile sonuçlandırılmasının uluslararası güvenliğe önemli bir katkı oluşturacağına inanıyoruz. Bunu diğer alanlardaki andlaşmaların izlemesini umuyoruz. Bunların başında da kimyasal silahları yasaklayan bir sözleşmenin en yakın zamanda gerçekleştirilmesi gelmektedir. Kimyasal silahların tehlikeli bir şekilde yayılma eğilimi göstermesi, bu alanda bir an önce yasaklayıcı bir sözleşmenin imzalanması gereğini ortaya koymaktadır. Toprakları üzerinde kimyasal silah bulundurmayan ve ileride de bu silahlara sahip olma niyetini taşımayan Türkiye, kimyasal silahların evrensel olarak yasaklanması amacıyla Cenevre'de Silahsızlanma Konferansı'nda sürdürülen çalışmaları desteklemektedir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Günümüzde uluslararası ilişkiler gündeminin en büyük özelliğini sürekli bir değişim sürecinin global planda izlenmesinin oluşturduğuna ve bu çerçevede özellikle Avrupa Kıtası'nda II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan siyasal, askeri ve hatta ekonomik parametrelerin yerlerini yeni değişkenlere bıraktığına daha önce değinmiştim.

Bundan birkaç yıl önce hayal dahi edilemeyecek gelişmelerin bazı Doğu Avrupa ülkelerinde haftalık hatta günlük zaman dilimleri içerisinde ortaya çıkmaya başlaması, başta Sovyetler Birliği olmak üzere bir dizi Varşova Paktı ülkesinde demokratik ve çoğulcu bir toplum yapınının amacıyla girişilen reform hareketlerinin Avrupa'nın yeni bir siyasi düzene kavuşturulması sorununu gündeme getirmesi karşısında NATO son 6 ayda iki kez Devlet ve Hükümet Başkanları düzeyinde toplanarak gelişmeleri geleneksel danışma mekanizması çerçevesinde gözden geçirmiş, bu gelişmeler karşısında izlenecek yol konusunda kapsamlı istişareler gerçekleştirmiştir.

Geçen Mayıs ayında Brüksel'de toplanarak Avrupa'nın bölünmüşlüğü'nün üstesinden gelinmesini, Avrupa kıtasında barış ve işbirliğine dayalı yeni bir siyasi düzen için çaba gösterilmesini ve bu çerçevede Doğu Avrupa ülkelerinin reform çabalarının desteklenmesini kararlaştıran İtti-

fak, Bush-Gorbachev Malta buluşmasından sonra ABD Başkanı'nın Brüksel'e gelerek NATO Konseyi'ne bilgi vermesi vesilesiyle ve özellikle Doğu Almanya'da meydana gelen gelişmelerin ertesinde Aralık ayı başında yeniden Devlet/Hükümet Başkanları düzeyinde toplanarak bir durum değerlendirmesi yapma ihtiyacını duymuştur.

İttifak, soğuk savaş yıllarını tüm acılarıyla geride bırakacak şartların oluştuğunu, kurulacak yeni Avrupa düzeninin Doğu ve Batı tarafından işbirliği ile tarafların hassasiyet ve güvenlik endişelerini gözönünde tutacak bir süreç çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünmekte, 40 yıldır Avrupa'da bir istikrar unsuru olarak görev yapan Atlantik İttifakı'nın bu süreç içinde mevcudiyetini sürdürmesinin ve ABD ve Kanada'nın Avrupa güvenliğine olan katkılarının devam ettirilmesinin yararına inanmaktadır.

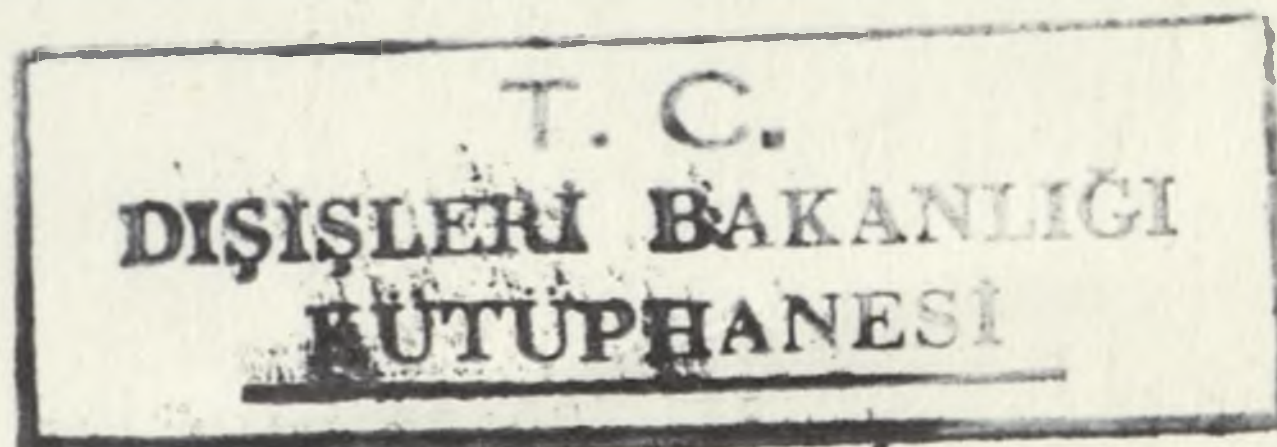
Batı'nın Doğu Avrupa ile olan ilişkilerine her zamanki yapıcı yaklaşımının yeni bir örneğini oluşturan bu görüşler ülkemizce de paylaşılmaktadır. Tüm İttifak üyeleri gibi ülkemiz de oluşum dönemlerinin aynı zamanda belirsizlik dönemleri olduğunu düşünmekte, yeni bir Avrupa düzenine geçiş şartlarının oluştuğu bu dönemde ortak güvenliğimizin temelini teşkil eden esnek mukabele stratejisinin ve İttifak içinde «savunmanın bölünmezliği» ilkesinin titizlikle korunmasının yararına inanmakta ve NATO çerçevesindeki yükümlülüklerini dış politika öncelikleri açısından ortak çıkarlara en iyi hizmet edecek şekilde sürdürmektedir.

Ülkemiz NATO içinde olduğu kadar Atlantik İttifakı'nın iki kanadı arasındaki savunma yükünün hakça paylaşılmasına yönelik çabaları da desteklemekte, Avrupa'nın savunulmasına Avrupa ülkelerinin daha etkin katkılarda bulunmalarını amaçlayan çalışmalara da bu çerçevede fiilen katılmaktadır. Türkiye güçlü bir Avrupa'nın, güvenlik boyutunun tamamlanmasıyla sağlanabileceğini düşünmekte, Avrupa bütünleşmesinin güvenlik boyutunun oluşturulması amacıyla canlandırılma sürecine sokulan Batı Avrupa Birliği üyeliğine verdiği önem çerçevesinde bu Teşkilat ile ülkemiz arasında kurulan istişare mekanizmasını yıl boyunca muhtelif vesilelerle çalıştırmış bulunmaktadır. Nitekim geçtiğimiz günlerde Batı Avrupa Birliği Dönem Başkanı Belçikalı meslekdaşımınla Dışişleri Bakanları düzeyindeki ilk istişareyi gerçekleştirmiş bulunuyorum. Bu görüşmenin çok yararlı geçtiğini kaydetmek isterim.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Ülkemiz ile ABD arasında Batı dünyası ile paylaştığımız değerlerin korunmasına ve ülkemizin güvenliğinin sağlanmasına yönelik savunma

işbirliği, iki ülkenin egemen eşitliğine ve karşılıklı yararların gözetilmesine dayanan sağlam temeller üzerine kuruludur.

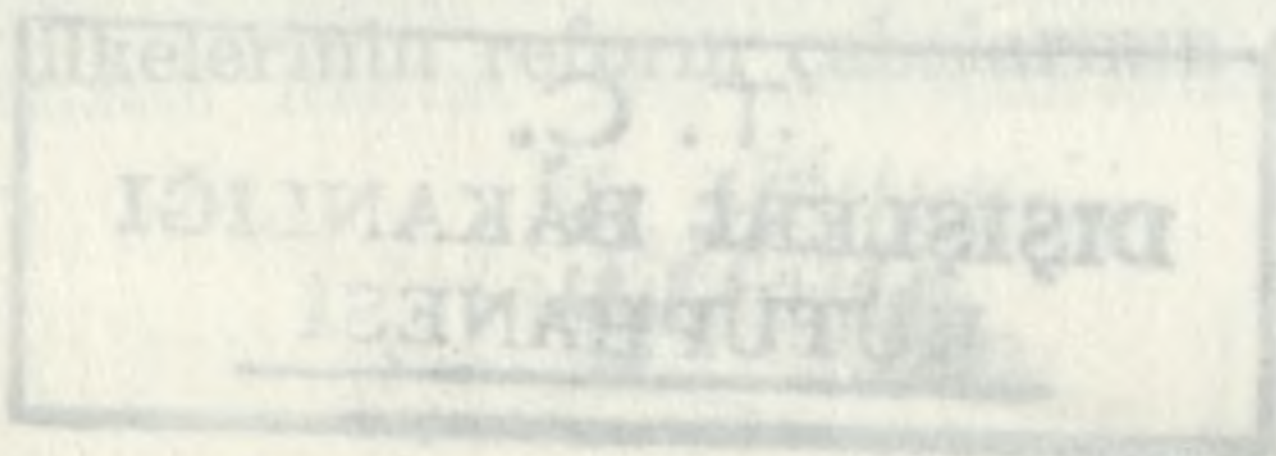
Son günlerde Doğu Avrupa'da gözlenen hızlı değişimde Batı'nın değerlerinin geçerliliği kadar, savunma gücünün muhafazasının da önemli katkısı olmuştur. Coğrafi konumu itibariyle Türkiye'nin NATO çerçevesinde ABD ile gerçekleştirdiği savunma işbirliği, hem ülkemizin, hem ABD'nin, hem de İttifakın yararınadır. Gelişme yolunda bir ülke olan Türkiye bir yandan ekonomik kalkınmasını sürdürürken diğer yandan ortak savunma için önemli kaynaklarını seferber etmektedir. Türkiye'nin bu amaçla yaptığı fedakarlıkların NATO İttifakının diğer üyeleri tarafından da paylaşılmasını beklememiz tabiidir.

Ülkemize savunma yardımı yapan müttefiklerimiz arasında önde gelen ABD'nin güvenlik yardımlarında son yıllarda azalma olmuştur. ABD'nin sağladığı yardım Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyon programlarını gerçekleştirmeye kifayet etmemektedir. Modernizasyon programlarımızın desteklenmesindeki yetersizlik, sağlanan yardımların tümünün hibeye dönüştürülmesi ile bir ölçüde giderilebilecektir. Nitekim bu hususta, son yıllarda bazı gelişmeler de sağlanmış bulunmaktadır. Örneğin 1984 yılında % 24 olan hibe oranı 1989 yılında % 84'e yükselerek savunma yardımı hibe ağırlı bir hale gelmiştir. Yardıma ek olarak, son yıllarda Güney Kanat Yasası çerçevesinde Silahlı Kuvvetlerimize askeri malzeme sağlanmıştır. Ayrıca, önceki yıllara ait FMS borçlarımızın faiz yükünü hafifletici düzenlemeler de yapılmıştır. Bu düzenlemelerle FMS borçlarımızın faizlerinde yaklaşık 370 milyon Dolar tutarında bir indirim sağlanmıştır.

ABD ile ikili savunma ve ekonomik ilişkilerimizin geliştirilmesine önemli katkıların sağlanabileceği bir diğer alan da savunma sanayii alanında yapılacak işbirliğidir. Bu alanda işbirliğinin daha da gelişmesi halinde iki ülke için yararlı sonuçlar alınacağına inancımı bir kez daha ifade etmek isterim.

Yüce Meclis'in malumu olduğu üzere, ABD ile ilişkilerimizde karşılaştığımız en büyük sorun, bu ilişkilerde yabancı bazı unsurların yarattığı menfi etkilerdir. Bunların bertaraf edilmesi yolunda ABD Yönetiminin SEİA çerçevesinde aldığı yükümlülükler uyarınca çaba göstermesini beklemekteyiz. ABD Yönetiminin bu alandaki tutumu bizim için SEİA'nın uygulanmasının değerlendirilmesinde de bir ölçüt teşkil edecektir.

ABD ile ilişkilerimizin bir göstergesi de en üst düzeylerden başlamak üzere her seviyede gerçekleştirilen temas ve karşılıklı ziyaretlerdir. Bu çerçevede, Cumhurbaşkanımız Sayın Özal Başbakan sıfatıyla

Başkan Bush ile ben de Dışişleri Bakanı Baker ile kapsamlı ve yararlı görüşmeler yaptık.

BM Genel Kurulu münasebetiyle New York'da bulunduğum Eylül ayı içerisinde diğer ülke temsilcilerinin yanısıra ABD Dışişleri Bakanı ile yeniden bir araya geldim.

Son olarak Başkan Bush'un Gorbachev ile vaki görüşmeleri hakkında NATO Konseyine bilgi vermesi vesilesiyle Brüksel'e giden Başbakan Sayın Akbulut da Amerikan Başkanı ile görüşmek fırsatını bulmuştur.

Sözkonusu temaslara paralel olarak, ABD Kongresine yönelik ayrı bir tanıtma programı uygulamaktayız. Bu çerçevede, 1984 yılından bu yana yürütülmekte olan tanıtım programı uyarınca, ABD Kongresine mensup 29 senatör ve 128 milletvekili ile çok sayıda danışman ülkemize davet edilmiştir. Bu ziyaretlerin Türkiye'yi yakından ilgilendiren konularda görüş ve tutumumuzun muhataplarımıza anlatılması bakımından yararlı olduğunu belirtmek istiyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

ABD ile ilişkilerimizde sorun yaratan hususlar esas itibariyle Amerikan siyasal sisteminin ve sosyal yapısının bir sonucu olarak, Türk - Amerikan ilişkilerine yabancı unsurların, etnik baskı grupları ve Kongre aracılığıyla bu ilişkilere dahil edilmek istenmesinden, bu çabaların olumsuz etkilerinden kaynaklanmaktadır. Bunun en belirgin örneğini Ermeni karar tasarısı oluşturmaktadır.

Türk milletinin haysiyetini rencide edici bir girişim olması nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin değerli üyeleri tarafından hassasiyetle izlendiğini yakinen bildiğim Amerikan Kongre'sindeki Ermeni karar tasarısı hakkında Yüce Meclis'e daha önce iki kez bilgi sunmak fırsatını bulmuştum.

Bakanlığım bütçesinin görüşülmesinin verdiği olanaktan yararlanarak ortaya çıkan son gelişmelere kısaca değinmek istiyorum.

Hükümetimiz, Yüce Meclis'in 11 Ekim 1989 günü oybirliği ile kabul ettiği kararda ifadesini bulan görüşler doğrultusunda konuyu büyük bir titizlikle izlemekte ve tasarının geçmesinin ilişkilerimiz üzerinde yaratacağı son derece olumsuz etkiler konusunda ABD Yönetimini her fırsattan yararlanarak uyarmaktadır. Esasen, ABD Yönetiminin SEİA çerçevesinde üstlendiği yükümlülüklerin bu hususta çok daha aktif bir tutum takınmasını gerektirdiği hususunda hiçbir şüphemiz yoktur.

Her kademedede sürdürülen girişimler ve tutumumuzu izah faaliyetlerinin Kongre üyeleri üzerinde belirli bir etki yarattığı anlaşılmaktadır. Sözkonusu karar tasarısının «1989'da Kongre'ye sunulan en ihtilafli karar tasarısını oluşturduğu» bizzat Senatör Dole tarafından da teslim edilmiştir. Türkiye'nin konu üzerindeki hassasiyetinin bir işaretini ve kararlı tutumunun kanıtını teşkil eden geçici önlemler paketinin de hissiyatımızın aksettirilmesinde etkili bir unsur oluşturduğuna işaret etmek isterim. Bu önlemlerin yararı, etkisi ve süresi üzerinde Türk kamu kuruluşları içinde fikir ayrılığı bulunduğu ilişkin rivayetlerin her türlü dayanaktan yoksun olduğunu bu vesileyle huzurunuzda açıklamayı da ödev addediyorum.

Kuşkusuz tarafımızdan gösterilen tepkilerin de etkisiyle Senatör Dole 20 Kasım tarihinde yaptığı açıklamada, ABD Yönetimi ile müşterek bir metin üzerinde uzlaşmaya varamadıklarını belirterek, karar tasarısının Senato Genel Kurulu'na sunulmasını 23 Ocak 1990 tarihinde başlayacak müteakip oturuma ertelediğini belirtmiştir. Bir uzlaşma metni hazırlanması yönünde, Beyaz Saray, Senatör Dole ve ABD'deki Ermeni cemaati liderleri arasında cerayan ettiği ve sonuçsuz kaldığı anlaşılan pazarlıklara, daha önce huzurunuzda açıklanan prensipler çerçevesinde Hükümetimiz hiçbir şekilde methaldar olmamış ve tek çıkar yolun tasarının tümünden reddi olduğu yolundaki görüşümüz değişmemiştir. Bu çerçevede Senatör Dole'ün tasarının ertelenmesine ilişkin olarak yaptığı açıklamayı yetersiz bir gelişme olarak değerlendiriyoruz. Bizim açımızdan, başta olduğu gibi bugün de karar tasarısının Senatoda kabul edilmesinin önlenmesi asıl hedeftir.

Bu düşüncenin tabii bir sonucu olarak, yürürlüğe konulmuş bulunan geçici önlemlerin kaldırılmasının haklı kılacak bir aşamaya henüz ulaşılmamış olduğu ve sözkonusu önlemlerin kaldırılmasının her şeyden önce müsbet somut gelişmelere bağlı bulunduğu kuşkusuz Yüksek Heyetinizce de takdir olunacaktır. Bunun aksine, meydana çıkabilecek menfi gelişmeler ise yeni bir takım değerlendirilmelere gidilmesini maalesef kaçınılmaz kılacaktır. Hükümetimiz Türk milletinin şeref ve haysiyetinin korunması sorumluluğunun tam bilincinde olarak konuyu yakından ve büyük hassasiyetle izlemektedir ve herhangi bir ödün vermesi de sözkonusu değildir. Bu hususu huzurunuzda bir kere daha sarahatle vurgulamak isterim.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Batı Avrupa ülkeleri ile ilişkilerimizin her planda geliştirilmesi, verimli işbirliği imkanlarının arttırılması, ülkemizin her bakımdan daha

iyi tanıtılması amacıyla sürdürülen aktif dış politika meyvelerini vermeye başlamıştır.

İlişkilerimizin kazandığı yeni hız ve çok boyutluluk bu yıl içinde Batı Avrupa ülkeleri ile teati edilen üst düzey ziyaretlerle pekişmiş bulunmaktadır.

Bu yıl içinde Sayın Başbakanımızın İspanya ziyareti ile Lüksemburg Başbakanı Jacques Santer'in ülkemizi ziyareti uzun yıllardan beri bu düzeyde yapılan ilk ziyaret olmaları nedeniyle önem arz etmektedir. Danimarka Dışişleri Bakanı Uffe Ellemann-Jensen, İngiliz Dışişlerinde Devlet Bakanı Bayan Lynda Chalker, İzlanda Dışişleri ve aynı zamanda Dış Ticaret Bakanı olan Jan Baldvin Hannibalson ülkemize resmi ziyarette bulunmuşlardır. Belçika Meclis Başkanı Nothomb Sayın Başkanımızın konuğu olarak ülkemizi ziyaret etmiş, ayrıca Belçika ve Fransız parlamentoları Türkiye Dostluk Grupları TBMM'deki eş grupların davetlisi olarak ülkemizi ziyaret etmişlerdir.

Batı Avrupa ülkeleri ile çok yönlü olarak hareketlenen ikili temaslar, Bakanlığım Müsteşar ve Müsteşar Yardımcıları düzeyinde öngörülen İkili Siyasi İstişarelere de canlanma getirmiş, yeni bir hız kazandırmıştır. İngiltere, Portekiz ve Danimarka ile gerçekleştirilen İkili Siyasi İstişareler yararlı ve olumlu geçmiştir. Keza Finlandiya ile Kasım ayında İkili Siyasi İstişareler yapılmıştır. Yapılan programlara göre 1990 yılının İkili Siyasi İstişareler bakımından hayli yoğun geçeceği anlaşılmaktadır. Başbakanlar, Dışişleri Bakanları, diğer Bakanlar ve parlamenterler düzeyinde Batı Avrupa ülkeleri ile teati olunan karşılıklı ziyaretler ve İkili Siyasi İstişareler birlikte gözönünde tutulduğu takdirde, bu yıl Türkiye ile Batı Avrupa arasındaki ilişkilerin tatminkar ve gelecek için ümit verici olduğu görülecektir. Bu hususu, Hükümetimizin başarıyla uyguladığı aktif ve çok yönlü dış politikanın somut bir göstergesi olarak Yüce Meclis'in takdirine sunuyorum.

Batı Avrupa başta olmak üzere, genel olarak Batı camiası ile ticari ve ekonomik ilişkilerimiz yıl boyunca canlılığını korumuştur.

Filhakika, 1988 yılının sonu itibariyle Türkiye'nin dünya dış ticaret hacmindeki payı binde 4,8'e yükselmiş, 115 ülkeden ithalat yapılırken, 130 ülkeye de tarımdan sanayi ürünlerine kadar çeşitli mallar satılmıştır. Son 10 yıl içinde ihracatımız yılda ortalama % 20, ithalatımız ise % 12,3 oranında artmıştır.

1989 yılının ilk altı ayı itibariyle toplam dış ticaretimizde OECD ülkelerinin payı % 62 olarak gerçekleşmiştir. OECD ülkeleri arasında yer alan Avrupa Topluluğu ülkeleri, dış ticaretimizde % 41,9 ile en bü-

yük paya sahip olurken, bu ülkeleri % 11,2 ile ABD, % 5,9 ile diğer OECD ülkeleri ve % 2,2 ile Japonya izlemiştir.

Avrupa Topluluğu üyesi ülkelere F. Almanya ile ticari ilişkilerimiz bütün ülkelere daima daha ileri düzeyde olmuştur. Nitekim, 1989 yılının ilk altı ayı itibariyle toplam ihracatımızda % 18 payla birinci sırayı alan F. Almanya, toplam ithalatımızda da ABD'den sonra ikinci sıraya yerleşmiştir. İhracatımızda en büyük paya sahip olan F. Almanya'yı % 9,4 ile İtalya, % 8,5 ile Irak, % 8,4 ile ABD izlemektedir. İthalatımızda ise % 14,0 ile ilk sırayı alan ABD'yi, % 13,7 ile F. Almanya, % 10 ile Irak ve % 6,8 ile İtalya izlemektedir.

1989 yılının ilk altı ayı itibariyle OECD'nin Avrupa Topluluğu dışındaki üyelerinin toplam dış ticaretimizdeki payı % 20,1 olmuştur.

Öte yandan, 1989 yılının ilk altı ayı itibariyle ülkemizde faaliyette bulunan yabancı sermayeli kuruluşların sayısı 1313, bu kuruluşların toplam yabancı sermayesi ise 1,250 milyar TL. civarındadır. AFC 199 firma ile ilk sırada yer almakta, yabancı sermaye tutarı itibariyle ise 101,8 milyon dolar ile İngiltere en başta gelmektedir.

Siyasi, sosyal ve iktisadi yapısı itibariyle Batı Avrupa ülkeleriyle aynı sistemi ve aynı değerler manzumesini paylaşan ülkemiz, nihai hedefi siyasi birliğin tesisi olan Avrupa bütünleşmesinde hak ettiği yeri almak kararındadır. Bu kararlılığımızın açık bir ifadesini teşkil eden Avrupa Topluluğu'na vaki tam üyelik müracaatımız, AT Komisyonunun bu konudaki raporunu AT Konseyine sunması ile birlikte önemli bir mesafeyi geride bırakmıştır. AT Komisyonunun raporunda Türkiye'nin tam üyeliğe ehil bir aday olduğu tescil edilmiştir. Ayrıca, tam üyeliğimiz konusunda Ankara Anlaşmasının imzalandığı tarihte hükme bağlanmış olan siyasi irade bugün AT Komisyonunun raporunda teyid edilmiştir.

AT, tam üyeliğimiz konusunda 1993 yılından önce müzakerelerin açılmayacağını öne sürerken, bu tutumunu başta Topluluğun 1993 yılına kadar sürdürülmesine ihtiyaç duyduğu iç bütünleşme zorunluluğuna bağlamıştır. Avrupa entegrasyonunun tarihi bir aşamadan geçtiği bu dönemde, Topluluğun, iç bütünleşmeye öncelik vermesini anlayışla karşılıyoruz. Nihai hedeflerine bağlı olduğumuz Avrupa Topluluğunun yaratmayı amaç götüğü siyasi bakımdan birleşmiş ve ekonomik bakımdan güçlü hale getirilmiş bir Avrupa birliğine katılmanın Türkiye'nin de menfaatine olacağına inanıyoruz.

AT Komisyonunun tam üyelik müracaatımız konusundaki raporunda ayrıca, Türkiye'de ekonomik ve siyasal alanlarda izlenen etkin politikalar sonucunda süratli iktisadi büyüme, ihracatın artması, çeşitlendiril-

mesi ve giderek daha çok sanayi mamüllerine dayandırılması ve bazı sanayi sektörlerinde Topluluğun düzeyine önemli ölçüde yaklaşılması takdirle kaydedilmiştir. Buna karşılık, Türkiye'nin milli gelir düzeyi, nüfus artışı, işsizlik, sosyal haklar ve enflasyon gibi Hükümetimizin de üzerinde durduğu ekonomik ve sosyal alanlardaki farklılıklarımız da Komisyon raporunda yer almıştır. Ülkemizde anayasal düzenin ihyası ve demokrasinin yeniden tesisi yolundaki ilerlemeler raporda takdirle zikredilmiştir.

Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile bütünleşmesini ilke olarak benimseyen AT Komisyonu raporunda, Türkiye'nin beklentilerine cevap verecek tarzda işbirliğinin geliştirilmesini önermiştir. Bu çerçevede, gümrük birliğinin tamamlanması, mali işbirliğinin yeniden canlandırılması, endüstri ve teknik işbirliğinin geliştirilmesi ve siyasal ve kültürel bağların güçlendirilmesi Konsey'e tavsiye edilmiştir. Tam üyeliğimize yönelik bu işbirliğinin gerçekleştirilmesinden memnunluk duyacağız.

Bütün bu gerçekçi unsurların yanı sıra Komisyon raporunun bazı tahlil hatalarını da içerdiğini belirtmek isterim. Bunların arasında örnek olarak Kıbrıs konusunu ve Yunanistan'la aramızdaki sorunlara yapılan atfı zikredebilirim. Kıbrıs meselesinin Komisyon raporuna yansıtılmış olmasının adadaki iki halk arasında 26 yıldır süregelen bu sorunun çözümünü kolaylaştırmayacağını belirtmek isterim. Tarafların gerekli iyi niyet ve yapıcı tutuma sahip olmaları halinde, kısa sürede çözümlenmesi mümkün olan bu anlaşmazlığın hallinin Türkiye'nin Topluluğa tam üyelik konusuyla ilgisi bulunmadığı açıktır. Bu konunun bir Topluluk üyesinin baskı ve ısrarlarıyla Topluluk gündemine getirilmesinin, sorunun belirsiz bir geleceğe ertelenmesi riskini de beraberinde getireceğine işaret etmek kaçınılmaz olmaktadır.

Şimdi, Topluluk Konseyinde Türkiye'nin gerçeklerine ve Avrupa'nın yeniden inşası içinde sahip olduğumuz vazgeçilmez konuma gereken ağırlığın verilmesi suretiyle, tam üyeliğimiz yolunda kesin bir karar alınmasını ve Topluluk siyasi iradesinin Komisyon raporuna nisbetle daha da açık bir şekilde vurgulanasını bekliyoruz. Topluluğun ve Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullar karşısında tam üyelik müzakerelerinin başlama tarihi hakkında Konseyin bize güvence vermesini bekliyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Komşumuz Yunanistan'la diyalog sürecini canlı tutmak ve karşılıklı yarar sağlayacak adımlar atabilmek için Hükümetimizin gayretleri yıl boyunca sürdürülmüştür. Ancak, Yunanistan'daki yoğun iç gelişmeler

sebebiyle ikili ilişkilerde arzu ettiğimiz ölçüde mesafe kaydetmemiz mümkün olamamıştır. 5 Kasım 1989 tarihinde bu yıl ikinci kez yapılan genel seçimlerden sonra da hiç bir parti tek başına çoğunluk sağlayamamış, bunun üzerine bütün partilerin destek verdiği ve 1990 Nisan ayına kadar işbaşında kalacak bir ulusal birlik hükümeti göreve başlamış bulunmaktadır.

Türkiye, bu geçiş döneminde dahi Yunanistan'la diyalog arayışını devam ettirmiştir. Önümüzdeki dönemde de, aramızdaki çeşitli meselelere hakkaniyete uygun çözümler bulabilmek için bir başlangıç yapılabilmesini arzu ederiz. Bu arzumuzun bir ifadesi olarak Sayın Başbakanımız Brüksel'de ahiren yapılan NATO zirve toplantısında Yunanistan Başbakanı Sayın Zolotas'la kısa bir süre görüşmüştür. Ben de 13 Aralık'ta yine Brüksel'de Yunanistan Dışişleri Bakanı Sayın Samaras ile görüşme yapmak fırsatını buldum.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki ikili sorunlar çok yönlü ve kendine özgü bir mahiyet taşımaktadır. Yunanistan'ın iddia etmeye çalıştığı gibi aramızdaki sorun sadece kıt'a sahanlığından ibaret değildir. Doğu Ege Adaları Yunanistan tarafından ahdi yükümlülükleri hilafına silahlandırılmaktadır. Türkiye'nin karasuları konusundaki tutumu açıktır. Hava sahası sorunları da çözüm beklemektedir. Nihayet Batı Trakya'daki Türk azınlığının yıllardır karşı karşıya bulunduğu ciddi meseleler ve ,maruz kaldığı ayırıcı muameleler mevcuttur. Bu sorunlar «mevcut değildir» deyince ortadan kalkan türden değildirler. Biz diyoruz ki, Türkiye ile Yunanistan aralarındaki bütün sorunları çözmeye muktedirler, hatta buna mecburdurlar. Bunun ilk şartı, ilk adımı da meselelerin doğru bir döküm ve tarifinin yapılmasıdır.

Hükümetimiz tüm bu sorunları anlamlı bir diyalog çerçevesinde ele almak, sonuç almaya yönelik iyi niyetli görüşmeler yoluyla bugüne kadar sağlanan mutabakatları, atılan mütevazı adımları ileri götürmek amacındadır. Yeni Yunan hükümetinin de aynı yaklaşımı benimseyeceğini ummak istiyoruz. Bu çerçevede ikili sorunları uluslararası forumlara götürme çabalarının, sorunları ilgisi bulunmayan konularla yapay biçimde irtibatlandırmaya çalışmanın, sorunların çözümüne hiçbir şekilde katkı sağlamayacağını bu vesileyle yeniden ifadede yarar görüyorum.

Biz, Türk milleti gibi, Yunan milletinin de Ege'nin iki yakası arasında dostluk ilişkilerinin pekiştirilmesini dilediğine içtenlikle inanıyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ile egemenlik, bağımsızlık, toprak bütünlüğü, içişlerine karışmama ve hak eşitliği ilkelerine saygı te-

meli üzerinde sürdürdüğümüz ilişkilerimizde ve işbirliğinde son dönemlerde memnuniyet verici gelişmeler sağlanmıştır. Türkiye ile Sovyetler Birliği'nin farklı sosyal sistemlere sahip olmalarının ve değişik askeri ittifaklara mensup bulunmalarının, yukarıda sıraladığım temel ilkelere itina edildiği sürece birer engel teşkil etmediğini düşünüyorum, iyi komşuluk ve işbirliği ilişkilerimizin daha da geliştirilebileceğine inanıyoruz.

Başka vesilelerle de belirtmiş olduğum üzere Sovyetler Birliği bizim için bir süper güç ve Varşova Paktı'nın bir üyesi olmasından önce bir komşumuz ve dış politikamızın genel esaslarına uygun olarak, çevremizde oluşturmayı hedeflediğimiz barış, dostluk ve işbirliği zincirinin bir halkasıdır. Beni bu yargıya iten nedenler arasında ilişkilerimizin bugün erişmiş olduğu aşama kadar tarihi mirasın ve bundan karşılıklı olarak çıkardığımızı varsaydığım derslerin de bulunduğunu düşünüyorum.

Sovyetler Birliği ile ilişkilerimizin son yıllarda kazandığı muhteva ve çok yönlü yoğun temaslar evvelce sürüncemede kalmış bir çok konunun hal yoluna girmesine müncer olmuştur. Nitekim, Sovyetler Birliği ile aramızda Karadeniz'de Balıkçılık alanında işbirliği yapılması, Karadeniz'in kirliliğinin önlenmesi, arama ve kurtarma (SAR) bölgelerinin sınırlandırılması, müşterek sınırdaki nehirlerin yatak değişikliği ile meydana gelen değişimlerin önlenmesi ve düzeltilmesi gibi birçok alanda yoğun müzakereler sürdürülmüş, bazı konularda önemli gelişmeler sağlanmıştır. Kültürel ilişkilerimizde de belirgin bir canlılık izlenmektedir. Ekonomik ilişkilerimiz ise memnuniyet verici bir seyir takip etmektedir.

Nitekim, daha iki yıl öncesine kadar 476 milyon Dolar mertebesinde seyreden ikili ticaret hacmi geçen yıl 714 milyon Dolara yükselmiştir. Bu rakamın bu yıl 1 milyar Dolara ulaşması beklenmektedir.

Bilindiği üzere, SSCB'den ithal etmekte olduğumuz doğal gaz ticari ilişkilerimize yeni bir boyut kazandırmıştır. Mevcut doğal gaz anlaşmasına göre çekimlerimiz büyük çapta tüketim malları ihracatımız ve müteahhitlik hizmetlerimiz ile ödenmektedir. Tabiiyle, doğal gaz ithalatımız arttığı oranda ikili ticari ilişkilerimize daha fazla ivme kazandırılmış olacaktır.

SSCB'ne yönelik ihracatımızın arttırılması amacıyla ilk kez bu yıl, tarafımızdan iki anlaşma çerçevesinde toplam 300 milyon Dolarlık kredi açılmıştır. Ülkemizden yapılacak tüketim malları ithalatına tahsis edilen bu kredinin yıl sonuna kadar bütününe yakın kısmının kullanılmış olması beklenmektedir. Öte yandan, müteahhitlerimize verilecek hafif ve gıda sanayi tesislerinin ihalelerinin gerçekleştirilmesinde kullanılmak üzere, 350 milyon dolarlık ek bir kredi daha açılması hususunda da muvafakat sağlanmıştır.

Yurt dışı müteahhitlik hizmetlerimizin SSCB'ne açılışı hızla devam etmektedir. Müteahhitlerimizin bugüne kadar bu ülkede aldıkları ilahelerinin toplam değeri 304 milyon Dolara ulaşmıştır. Müteahhitlerimiz için birer ilk adım mahiyetindeki bu projelerin devam etmesini ve SSCB'de kendilerine yeni iş imkanlarının açılmasını ümit etmekteyiz.

SSCB Devlet Başkanı ve Genel Sekreter Gorbaçov'un başlattığı demokratikleşme ve insan haklarına riayete yönelik açıklık ve yeniden yapılanma politikalarını, hem Sovyetler Birliği'ne hem de genelde tüm Doğu Avrupa'ya getirebileceği yenilikler açısından dikkat ve ilgiyle izlediğimizi, Sayın Gorbaçov'un yaklaşımlarının dış politikaya yansımalarını teşkil eden yeni düşünce biçiminin uluslararası ilişkiler alanında olumlu etkilerini de gördüğümüzü daha önce kaydetmiştim.

Diğer Doğu Avrupa ülkeleriyle de ilişkilerimizi SSCB'yle ilişkilerimiz için bahis konusu ettiğim ilkeler temelinde çeşitli alanlarda geliştirmeye çaba gösteriyoruz. Sovyetler Birliği'nde gözlenen değişikliklerin diğer Doğu Avrupa ülkeleri üzerindeki yansımalarını da yakından ve ilgiyle takip etmekteyiz. Bu çerçevede ülkemizle olan dostluk bağları asırlara dayanan Macaristan ve Polonya'nın çoğulcu demokratik rejim doğrultusunda atmış oldukları adımları umut verici bulduğumuz gibi ülkelerimiz arasındaki ikili ilişkilerin daha da geliştirilmesine ve halklarımızın yakınlaşmasına katkıda bulunacak bir süreç olarak değerlendiriyoruz. Bu çerçevede, Polonya ve Macaristan'a OECD bünyesinde oluşturulan yardım paketine sağlayacağımız katkıyı bu iki ülkeyle geleneksel dostluk bağlarımızın bir sembolü olarak görüyoruz.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'ndeki son gelişmeleri de insan haklarına saygının bir gereği ve seyahat özgürlüğünün ihyası olduğu kadar Doğu Avrupa'da gelişen demokratikleşme ve reform sürecinin somut bir diğer tezahürü olarak değerlendirmekte ve temel insan haklarına saygı konusundaki bu olumlu yaklaşım ve kararların bir örnek oluşturmasını temenni etmekteyiz. Bu çerçevede Avrupa'nın bölünmüşlüğü'nün simgesi haline gelmiş olan Berlin Duvarı'nın ortadan kalkmamış olsa bile açılmış olmasını, ayrıca DAC ile AFC arasında seyahat özgürlüğünün tesis edilmiş bulunmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Bu çerçevede Türkiye'nin DAC ve AFC ilişkilerinin geleceğinin Alman halkının serbest iradesiyle demokratik, barışçı ve Avrupa'daki stratejik dengeleri gözetecek bir süreç içinde belirlenmesinin gerekliliğine inandığımı belirtmek isterim.

Çekoslovakya'da yönetimin Çekoslovak toplumunun beklentilerine uygun kararlar almaya yönelmiş olmasını da memnuniyetle karşılıyor, iç ve dış politika alanlarında çağdaş politikaları benimseyen bir Çekos-

lovakya ile olan ilişkilerimizin mevcut düzeyin ötesine götürebileceğine inanıyoruz.

Arnavutluk ve Yugoslavya ile yakın dostluk ilişkilerimiz her dönemde olduğu gibi bu yıl da tatminkar bir düzeyde seyretmiştir. Tarihi ve kültürel bağlarımız bulunan bu iki dost Balkan ülkesi ile ilişkilerimizin daha da gelişeceğine, mevcut işbirliği potansiyelinden daha iyi yararlanılacağına inanıyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

SSCB ve Doğu Avrupa ülkeleri ile mevcut tatminkar ilişkilerimizin tek istisnası Türk - Bulgar ilişkileridir.

Bulgaristan'ın ülkesindeki Türk azınlığını eritmek ve yoketmek amacıyla 1984 yılı sonlarında başlattığı şiddete dayalı baskı politikalarının son 6 ay içinde ulaştığı boyutlar ve yol açtığı gelişmeler hepimizin malumudur.

Bulgaristan'daki bu uygulamalar, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği süreci çerçevesindeki Viyana İzleme Toplantısının insan ve azınlık hakları ile insani boyut alanında getirdiği geniş kapsamlı yeni yaklaşımlara ve AGİK çerçevesinde düzenlenen Londra Enformasyon Forumu ve Paris İnsani Boyut Toplantısında ortaya konan ve kısa bir süre önce Sofya AGİK Çevre Koruma Konferansı sırasında da güçlü bir şekilde teyid olunan esaslara ve beklentilere tamamen aykırı bir şekilde sürdürülmek istenmiştir. AGİK'in güç verdiği beşeri değerlerin, Avrupa'da birlik ve istikrarın oluşmasında etkin bir katkısı olacak insan haklarına saygının ve nihayet bir süredir Doğu Avrupa'nın çeşitli ülkelerini etkisi altına almış ve şimdi Bulgaristan'a da ulaşmış bulunan değişiklik rüzgarlarının, bu ülkedeki Türk azınlığının beklentilerine ve mevcut ağır sorunlarının çözümüne, daha fazla zaman kaybedilmeden, temel oluşturmasını samimiyetle diliyoruz.

Türkiye, hudut komşusu Bulgaristan ile, 1984'den sonra Bulgaristan'ın benimsediği değişik tutum ve yeni politika sonucu ortaya çıkan Türk azınlığı sorununu, çağımızın normları doğrultusunda ve ikili anlaşmalarımızın belirlediği çerçevede çözümlenmek ve tekrar iyi komşuluk ve işbirliği ilişkileri tesis etmekten başka bir amaca sahip değildir. Bu istikamette samimi şekilde çaba sarfedecek Bulgaristan'a da bu çabalarında yardımcı olmaya hazırdır. Biz Bulgaristan'ın toprak bütünlüğüne, egemenliğine saygı duyuyoruz. Biz Türkiye olarak Bulgaristan ile, hak eşitliği, karşılıklı yarar ve uluslararası yükümlülüklerle saygı ilkeleri

çerçevesinde, her iki ülkenin de gelişme ve istikrarına hizmet edecek, Balkanlar ve Avrupa'da uluslararası işbirliğine ve barışa olumlu katkı oluşturan nitelikte ilişkiler geliştirmek istiyoruz. Bu halisane amacın önüne dikilmiş bulunan engeli ortadan kaldırmak için de samimi çaba sarfediyoruz.

Bulgaristan'daki Türk azınlığı sorunu bütün insanlık alemi ve Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren bir sorundur. Her şeyden önce çeşitli ikili anlaşmalarla ve tarihi nedenlerle bu konuda Türkiye hak ve yetki sahibidir. Kaderleri ahdi yetkilerle Türkiye'ye de emanet edilmiş insanlara karşı Türkiye'nin hukuki ve moral vecibeleri vardır. Türkiye bu görevlerini yerine getirmese sorumlu olur. Türkiye bu görevlerini yerine getirirken hiçbir ülkenin içişlerine müdahale amacı taşımamaktadır.

Komşumuz Bulgaristan, ülkesindeki bütün müslümanların Türk olduğunun iddia edilemeyeceğini ifade etmektedir. 1984'den sonra ülkesinde Türk bulunmadığını iddia etmiş olan Bulgaristan'ın dolaylı da olsa bu yeni ifadesinin, Bulgaristan'ın tutumunda nihayet gerçeğe bir yöneliş olmasını umud etmek istiyoruz. Bulgaristan'da önemli bir Türk azınlığı vardır. Bunun yanında daha küçük çapta diğer müslüman azınlıklar vardır. Türkiye'ye, Bulgaristan'daki Türk olsun ve olmasın, bütün müslüman azınlıkları kapsayan ahdi yetkiler tanınmıştır.

Türkiye ile Bulgaristan arasındaki aile ziyaretlerine, mektup ve telefon haberleşmesine, ayrı kalmış küçük çocukların dahi anne ve babalarıyla birleşmelerine uzun süre karşı çıkmış olan Bulgaristan, Mayıs 1989'da Türk azınlığı haklarının çiğnenmesine tepki gösterince, Türkiye'ye yönelik toplu tehcir ve göç dışında çare bulamamıştır. Bu gelişme, Bulgaristan'da eşit vatandaşlık hakları çiğnenen, anayasa garantisi altındaki özel hakları dikkate alınmayan, uluslararası anlaşma ve belgelerdeki statüleri reddedilmek istenen insanların kimliklerini açık olarak ortaya koymalarına ve Türkiye'nin bu sorunun fiili bir tarafı olduğunun bir kere daha teyidinde fırsat sağlamıştır.

Bulgaristan'daki Türk azınlığı sorunu, kazandığı uluslararası boyut sonucu Bulgaristan ile medeni insanlık arasında bir sorun haline gelmiştir. Çeşitli uluslararası forumlarda çok sayıda ülkenin, Bulgaristan'ın bu alandaki politikasına ve uygulamalarına karşı gösterdiği tepki bunun canlı ifadesidir. Her vesile ile ifade ettiğimiz gibi, bu mesele insani bir meseledir. Bir «kültürel soykırım» sözkonusudur. Dolayısıyla, hangi felsefi yaklaşımla olursa olsun, insanı yüce bir değer olarak addeden hiçbir kişi veya devlet, tüm unsurlarıyla tatminkar bir çözüme kavuşturulmadıkça bu meselenin peşini bırakamaz. Bırakırsa, hem kendi inandırıcılık ve tutarlılığı zedelenir, hem de bağlılığından dem vurduğu yüce değerler

zarar görür. Bu yönde çaba göstermiş ülkelere, uluslararası kuruluşlara ve yetkililerine bu vesile ile huzurunuzda şükranlarımı sunmak isterim. Diğer taraftan son defa 26-27 Ekim 1989'da Varşova'da toplanan Varşova Paktı Dışişleri Bakanları da Ortak Avrupa Evinin inşası için her bir ülkenin ırk, cins, dil, din ve milli köken farkı gözetmeksizin insan hakları ve temel hürriyetlerin tümüyle, medeni, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer hakları tanıyıp uygulaması gereğini vurgulamıştır.

Bizim, bu sorun ortaya çıktığından beri ifade edegeldiğimiz gibi, tek çözüm yolu diyalogdur. Ve biz daima gerçekçi, anlamlı ve ciddi bir diyalog arayışı içinde olmuştuk. Muhatabımızdan da aynı yaklaşım içinde olmasını bekliyoruz.

Türk azınlığı sorunu konusunda Bulgar tutum ve politikasının Türk-Bulgar ilişkilerinde yarattığı bunalım ve güvensizlik, Türkiye ve Bulgaristan'ı ancak üçüncü ülkelerin yardım ve aracılığıyla bir araya gelebilir bir duruma getirmiştir. Bildiğiniz gibi İslam Konferansı Örgütü Zirvesi Dönem Başkanı Kuveyt Emirinin girişimi sonucu 30 Ekim'de Kuveyt'te, hastalığı nedeniyle görüşmeye katılmayan Bulgar Dışişleri Bakanı Mladenov'un yerine Bulgaristan Başbakan Yardımcısı G. Yordanov ile buluşup görüştüm.

Bu görüşmede teşvik edici bazı izlenimlerin ortaya çıkması muvacehesinde Kasım 1989 ayı içinde Kuveyt'te tekrar buluşulmasını kararlaştırmıştık. Ancak, Bulgaristan'ın yeni Dışişleri Bakanı ülkelerinde vuku bulan önemli gelişmeler ve birinci Kuveyt toplantısının yeterince değerlendirilememiş olması gerekçeleriyle ikinci Kuveyt buluşmasının bir süre ertelenmesini önermiş ve bu öneri tarafımızdan anlayışla karşılanmıştır. Bu çerçevede Bulgar Dışişleri Bakanı ile 9 Ocak 1990 tarihinde Kuveyt'te biraraya geleceğim.

Kuveyt'te yapılacak olan bu ikinci görüşmede, 1984 yılı sonrasında gerginleşen Türkiye-Bulgaristan ilişkilerinin normalleştirilmesi amacıyla sonuç almaya yönelik bir diyalog başlatılıp başlatılamayacağı, bunun için gerekli zemin ve iradenin bulunup bulunmadığı anlaşılacaktır.

Bulgaristan'da kısa bir süre önce yönetimde değişiklik olmuştur. Öyle ümit etmek istiyoruz ki, Bulgaristan'ın yeni yöneticileri, Türk azınlığının yüzünün tekrar gülebilmesinden Bulgaristan'ın ancak kazançlı çıkacağı idraki ile hareket etme olgunluk ve dirayetini göstereceklerdir. Biz, Bulgaristan'daki yönetim değişikliğini, 1984'den bu yana Bulgaristan'a ağır yük olan ve Türk-Bulgar ilişkilerini neredeyse sıfır noktasına indiren Türk azınlığı sorununun süratle halli için tarihi bir fırsat olarak görüyor ve bu fırsattan yararlanılacağını umuyoruz. Jivkov'un çağdışı zihniyetine karşı yapılan değişikliklerle Türk azınlığını kendilerine de,

Bulgaristan'a da her gün daha fazla yabancılaştırmak yerine, onları kazanmanın her açıdan daha yararlı olacağını bilinciyle hareket edeceğini düşünmek istiyorum. Ancak, yeni yönetimin Müslüman Türk azınlığının sorunlarına ilişkin politikasının henüz resmen belirlenmediği anlaşılmaktadır. Nitekim, son olarak yapılan Bulgaristan Komünist Partisi plenum toplantısında da etnik sorunun bir komisyon kurularak incelenmesi kararına varılmasına rağmen Türk azınlığı konusundaki yaklaşımın ne şekilde belirlendiği açıklık kazanmamıştır.

Hep tekrar ettiğim bir hususu yeniden vurgulamak istiyorum :

Bulgaristan'daki Türk azınlığı Bulgaristan'ın sadık vatandaşları, bizim ise esenlikleri konusunda hiçbir zaman kayıtsız kalamayacağımız soydaşlarımızdır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye-Bulgaristan ilişkilerinin sıhhati, ebediyete kadar komşu kalacağımız Bulgaristan'daki bu insanların esenliğiyle doğrudan orantılıdır. Türk kökenli Bulgar vatandaşlarının durumu iki ülke ilişkilerinin belirleyici unsurudur. Bir yanda Türk azınlığının çilesinin sürmesi, diğer yanda ise Türk-Bulgar ilişkilerinin normalizasyonu mümkün değildir.

Biz, «soydaşlarımızın insan ve azınlık haklarından tam yararlanarak, Bulgaristan'da huzur ve güven içinde yaşamalarını istiyoruz» derken, aynı zamanda Bulgaristan'la ilişkilerimizin her alanda karşılıklı anlayış, saygı ve güvene dayalı iyi komşuluk ve verimli işbirliği ilişkileri olmasını istediğimizi de ifade etmiş oluyoruz. Nitekim, 9 Ocak toplantısına, bu anlayışla gidiyoruz ve bu görüş ve tutumumuzun Bulgar tarafınca paylaşılacağı ve karşılıksız bırakılmayacağı beklentisini taşıyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye gerek coğrafi konumu, gerek uzun bir ortak geçmişin ürünü olan tarihi ve manevi değerler nedeniyle bağlı bulunduğu Orta Doğu'daki gelişmeleri çok yakından izlemekte, bölgemizin istikrarının sağlanmasını, kaynaklarının kalkınma amaçlarına yönelik şekilde kullanılmasını arzulamakta ve taraf olmamaya özen gösterdiğimiz ihtilafların barışçı yollardan halledilmesini desteklemektedir. Bölgedeki karşılıklı menfaatlere hizmet eden işbirliğini geliştirme dış politikamızın temel ilkerinden biridir. Hükümetimiz bu politika doğrultusunda teati olunan üst düzey ziyaretler ve temaslarla sözkonusu ülkelerle ilişkilerimizin her alanda daha da geliştirilmesi için büyük gayretler göstermektedir. Bu çabalarımızı, Batı ile münasebetlerimizin bir alternatifi olarak değil, çok yönlü politikamız çerçevesinde bu ilişkilerin tamamlayıcısı olarak sarfettiğimizi ayrıca belirtmek isterim.

Bölgesel ihtilaflara yeni ve yapıcı bir anlayışla yaklaşılacak bu dönemde, bölgemizin en önemli ihtilafını teşkil eden Orta Doğu sorununun haline Türkiye büyük önem vermektedir. İnancımıza göre, İsrail 1967'den işgal altında tuttuğu Arap topraklarından geri çekilmedikçe ve Filistin halkının devlet kurma dahil tüm meşru haklarını tanımadıkça, bölgede adil ve kalıcı bir barışın tesisi mümkün olamaz. Aynı şekilde, bölgedeki İsrail dahil tüm ülkelerin tanınmış ve güvenli sınırlara sahip olarak istikrar ve güven ortamı içinde yaşamaları hakkının kabul edilmesi de barışın tesisi için gereklidir.

Orta Doğu sorununun tüm taraflarıyla diyalog halinde bulunan Türkiye, Filistin Devleti'nin ilanını takip eden dönemde hızlanan barışçı çözüm arayışlarını yakından ve dikkatle takip etmektedir. Barış yönündeki arayışlara elinden gelen katkıda bulunmaya daima hazırdır.

Türkiye, Orta Doğu sorununa bağlı olarak, 14 yıldan bu yana bölgede endişe ve üzüntü kaynağı olmaktan devam eden Lübnan'daki durumu da özel bir dikkat ile izlemektedir. Lübnan'ın bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı ilkeleri çerçevesinde, mevcut sorunların Lübnanlılar arasında ancak bir ulusal uzlaşma yoluyla sağlanabileceğine inanan ülkemiz, Lübnanlı milletvekillerinin son olarak Taif'de aldıkları kararların Lübnan'da, barış, istikrar ve işbirliğin sağlanması için çok değerli bir fırsat oluşturduğuna inanmaktadır. Bu çerçevede Lübnan Parlamentosunun 5 Kasım 1989 tarihinde Rene Moawad'ı Cumhurbaşkanı seçmesini ve bir milli uzlaşma hükümeti kurulması yoluyla Taif mutabakatının yürürlüğe konmasını, Lübnan'da yıllardır özlemi duyulan milli uzlaşma, barış ve istikrar ortamının yeniden tesisi yönünde önemli bir başlangıç olarak telakki etmekteyiz. Türkiye, Cumhurbaşkanı Moawad'ın menfur bir suikast sonucu hayatını kaybetmesini derin üzüntüyle karşılamıştır. Ancak Lübnan Parlamentosunun, kısa bir süre içinde, 26 Kasım 1989 tarihinde, bu kere Elias Hrawi'yi Cumhurbaşkanlığına seçmesini, dost Lübnan halkının ülkesinde barış, istikrar ve milli uzlaşmayı sağlamak yolundaki kesin arzu ve kararlılığının bariz bir delili olarak değerlendirdik ve bundan büyük memnunluk duyduk. Lübnan halkının bu çabalarının en kısa zamanda semeresini vermesini samimiyetle arzu etmekteyiz. Türkiye, Lübnan'da barış ve istikrarın tesisine yönelik tüm çabaları, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de desteklemeye devam edecektir.

Başta komşularımız olmak üzere tüm ülkelerle dostane ilişkiler tesis ve idame ettirmek, diğer bir deyişle etrafımızda «karşılıklı güven ve işbirliği kuşağı» oluşturmaya çalışmak, temelleri Büyük Atatürk tarafından atılan dış politikamızın değişmez ve vazgeçilemez unsurudur. Bu dostane ilişkilerin temelini ise eşitlik, karşılıklı saygı, içişlerine karış-

mama ve ortak yarar ilkeleri oluşturmaktadır. Türkiye, bu çerçevede, komşuları İran, Irak ve Suriye ile çok yönlü dostane ilişkileri geliştirmeye çalışmaktadır.

1987 yılında imzalanan güvenlik ve işbirliği protokolleriyle ilişkilerimizi geliştirdiğimiz Suriye'nin Dışişleri Bakan Yardımcısı 20-22 Kasım 1989 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiştir.

Suriye Dışişleri Bakan Yardımcısı bu ziyareti sırasında Suriye'nin su ihtiyacını bir kez daha dile getirerek, özellikle son aylarda yaşanan kuraklık nedeniyle bu konuda kendilerine yardımcı olmamızı istedi. Biz de, iyi komşuluk ilişkileri çerçevesinde bu hususta imkanlarımız ölçüsünde elimizden geleni yapmaya devam edeceğimizi belirttik. Bu vesileyle Atatürk Barajında su tutma işlemini sürdüreceğimiz süre zarfında komşularımızın ihtiyaçlarını dikkate alarak öngördüğümüz tedbirleri açıkladık. 6-9 Aralık 1989 tarihlerinde ülkemizi ziyaret eden Irak Dışişleri Bakan Yardımcısına da aynı konuda bilgi vermiş bulunuyoruz. Esasen bu konudaki teknik bilgiler bilahare 29 Kasım günü Şam'da yapılan Ortak Teknik Komite toplantısında uzmanlarımız tarafından Suriyeli ve Iraklı karşıtlarına ayrıntılarıyla izah edilmiştir.

Diğer taraftan, sivil bir uçağımızın Suriye savaş uçakları tarafından düşürülmesi konusundaki haklı tepkimiz Suriye Dışişleri Bakan Yardımcısına bir kez daha dile getirilmiş ve tahkikatın bir an evvel sonuçlandırılarak tazminat talebimizin en kısa zamanda karşılanması hususu önemle vurgulanmıştır. Dışişleri Bakan Yardımcısı, Suriye makamlarının daha önce çeşitli vesilelerle de belirttikleri üzere, olaydan duydukları üzüntüyü dile getirdi ve tahkikatın sonucunda sorumluluklarının gereğini yapacaklarını teyid etti.

İran ile Irak arasında ağır can ve mal kayıplarına neden olan uzun ve üzücü savaşın, yerini ateşkes dönemine bırakmış olması memnuniyetle karşıladığımız bir gelişme teşkil etmiştir. İki komşumuz arasındaki çatışma böylelikle fiilen son bulmuş olmakla birlikte, aradan bir yılı aşkın bir süre geçmiş olmasına rağmen, nihai ve kalıcı barış düzenlemeleri henüz gerçekleşmemiştir. «Ne savaş ne barış» olarak tanımlanan bu durum ise, taşıdığı belirsizliklerden ötürü kaygı vericidir.

Bu nedenle, Hükümetimiz, ateşkesin en kısa zamanda devamlı ve kalıcı barışa dönüştürülmesinde, bölgenin güvenliği ve istikrarı bakımından zaruret görmekte ve tarafların bu yönde teşvik edilmeleri lüzumunu her vesile ile vurgulamaktadır. Aynı şekilde, Hükümetimiz, başlangıçtan itibaren BM Genel Sekreterinin, ateşkesi mümkün kılan 598 sayılı Güvenlik Konseyi kararının diğer hükümlerinin de uygulamaya konması için giriştiği çabaları kuvvetle desteklemiş ve bahse konu kararın açtığı barış sürecinin ısrarla takibinin savunucusu olmuştur.

İran ve Irak arasında tarafların karşılıklı çıkar ve yararlarını gözetken kalıcı ve kapsamlı bir barış tesisi Hükümetimizce içtenlikle arzu edilen bir husustur. Bu hedefe ulaşılması için üzerimize düşeni, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de yerine getirmeye devam edeceğimizi özellikle belirtmek isterim.

Güneydoğu'daki sınır komşularımızla ilişkilerimizin üzerinde durulması gereken bir veçhesini de, bölücü terörist unsurların eylemlerini düzenlemek veya güvenlik kuvvetlerimizin takibinden kaçmak amacıyla bu ülkelerin topraklarını kullanmak imkanını bulabilmelerinin sonuçları teşkil etmektedir. Bu gibi durumların komşu ülke hükümetlerinin bilgi ve rızası dahilinde ortaya çıktığına inanmak istemiyor ve bu gibi faaliyetlerden komşularımızın da bizim kadar rahatsız oldukları düşüncesini muhafaza ediyoruz. Diğer bir ülkenin toprak bütünlüğüne kasteden ve insanların katletmeye yönelen faaliyetlerin toprakları üzerinde cereyanına izin vermemek iyi komşuluk ilkesine riayetin ilk prensibidir. Taraflımızdan tam olarak uygulanan bu ilkeye, diğer ülkelerin de riayet etmesini ısrarla talep etmek en doğal hakkımızdır. Diğer konularda olduğu gibi bu alanda da işbirliği ve diyalogun, sonuca götürücü en uygun yöntem olduğuna inanmaktayız. Komşularımızla temaslarımızda konuyu bu doğrultuda ısrarla takibe devam edeceğiz. Nitekim bu hususlar Suriye Dışişleri Bakanının Yardımcısına, Kasım sonunda ülkemize yaptığı ziyaret sırasında bir kez daha aktarılmıştır.

Ağustos 1988'de geçici olarak ve tamamen insani mülahazalarla kabul ettiğimiz Irak vatandaşlarının ülkemizdeki ikameti devam etmektedir. Esas itibarıyla kendi imkanlarımızla bu insanlara iyi yaşam koşulları sağlamak çabalarımızı sürdürmekteyiz. Halen bu çerçevede yaklaşık 32.000 kişinin günlük ihtiyaçları tarafımızdan karşılanmaktadır. Bu insanların büyük çoğunluğunun Batı ülkelerine gitmek arzusunda oldukları tesbit edilmiştir. Ancak şimdiye kadar birkaç ülke tarafından kabul edilen küçük bir grup dışında kalanların bu arzularının gerçekleştirilebileceği yolunda iyimser olmak maalesef mümkün değildir. Öte yandan bu insanları ülkemize kabul etmekle gösterdiğimiz iyi niyetin bazı çevrelerce istismar konusu yapılması da düşündürücü ve özellikle bazı insani ilkelerin sözde savunuculuğuna soyunanların gerçek niyetlerini göstermesi bakımından üzerinde ibretle durulması gereken bir husustur.

Hükümetimiz, Orta Doğu ve Körfez bölgesindeki yakın komşularımız ile olduğu kadar, İslam Konferansı Örgütü üyesi tüm ülkelerle paylaştığımız ortak değerlere dayanan yakın dostluk ilişkilerini geliştirmek yönündeki çabalarını kesintisiz sürdürecektir.

Bu çerçevede, geleneksel olarak kardeşlik bağlarıyla bağlı olduğumuz Pakistan ile ilişkilerimizin her alanda yoğun bir işbirliği ağı ile

daha da ileri götürülmesinin başlıca hedeflerimizden birini teşkil ettiğini özellikle vurgulamak isterim.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye'nin tarihi dostluk ilişkileriyle bağlı olduğu Afgan halkı, 10 yılı aşkın süredir ızdırap içindedir. 1988 yılında Cenevre Anlaşmalarının imzalanmasıyla barış yolunda ümit belirmiş, sözkonusu Anlaşmalar uyarınca Sovyetler Birliği'nin Afganistan'daki kuvvetlerini çekmesi memnuniyetle karşılanmıştır. Ancak, maalesef ülkede silahlı çatışma sürdürülmüş ve kardeş kanı akıtılmaya devam olunmuştur. Bu durumu derin endişeyle izliyoruz.

Sovyetler Birliği'nin kuvvetlerini çekmesinden bu yana geçen 9 aylık sürede yürütülen silahlı mücadelenin muhasım tarafların birinin diğerine üstünlük sağlayamayacağını açıkça gösterdiği kanısındayız. Bu bakımdan, artık sorunun silahlı mücadele suretiyle halledilemeyeceğinin tüm ilgili taraflarca kabul olunmasını ve süratle barışçı çözüm yolları aranmasını temenni ediyoruz. Türkiye, Afgan halkıyla olan dostluk bağlarından aldığı ilhamla barışçı çabalara her türlü yardımı sağlamaya ve katkıda bulunmaya hazırdır.

Plan ve Bütçe Komisyonunda da dile getirdiğim bu görüş uluslararası alanda yankı bulmuş, Türkiye'nin gerçekçi ve yapıcı yaklaşıma sahip olduğu şeklinde değerlendirilmiştir.

Afganistan konusuna değinmişken, yaklaşık 4 milyon Afgan mültecisini ülkesinde barındırmak suretiyle fedakarlıktan kaçınmayan Pakistan'ın bu tutumunu takdirle karşıladığımızı tekrar etmek isterim. Kısa sürede barışçı çözüm yolu bulunması, kuşkusuz Afgan mültecileri sorununun hallini de sağlayacaktır.

Afgan mültecilerine yardım konusunda Türkiye de üzerine düşeni yapmaya devam etmektedir. Bu amaçla, Birleşmiş Milletler Afganistan'a Yardım Koordinatörü Sadruddin Aga Han'ın faaliyetlerini desteklemek üzere 1 milyon Dolar karşılığı yardım yapmayı öngörmüş bulunuyoruz. Ayrıca, koordinatörün faaliyetlerine teknik yardım sağlanmış ve Afgan mültecilerine dağıtılmak üzere tohumluk buğday hibe edilmiştir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye Orta Doğu ile ekonomik ilişkilerinde bu ülkelerle sadece dış ticareti arttırma yaklaşımı yerine, ekonomik ilişkilerini istikrarlı bir

yapıya kavuşturmak için ortak altyapı projelerinin geliştirilmesine de büyük önem vermektedir. Bu yaklaşımın bölge ülkeleri için sağlayacağı ekonomik yararlar yanında bölgede istikrar ve barışa da katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Orta Doğu ülkeleri ile yapıcı ve istikrarlı ekonomik ilişkiler geliştirilebilmesi için tarafımızdan büyük önem atfedilen ortak projeler ise başta enerji olmak üzere, ulaştırma gibi çeşitli alanları kapsamaktadır. Enerji alanında Orta Doğu ülkeleri ile elektrik sistemlerinin enterkoneksiyonunda önemli mesafe alınmış Türkiye, Suriye, Irak, Ürdün ve Mısır'ın elektrik sistemlerinin birbirine bağlanması için önfizibilite çalışmaları başlamıştır. Türkiye - Irak petrol boru hattının 8 yıl süren İran - Irak savaşı boyunca faal kalması bu tür ortak projelerin taraf ülkeler için sağladığı ekonomik ve siyasi yarara iyi bir örnek teşkil etmiştir. Keza, tarafımızdan önerilen «Barış suyu» projesi gerçekleştiği takdirde bölgenin refahı ve istikrarına büyük katkıda bulunacaktır.

Öte yandan Türkiye, İslam Konferansı Örgütü'ne bağlı bir kuruluş olan Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)'nin başkanı bulunmaktadır. İSEDAK'ın temel hedefi İslam Konferansı Örgütü üyesi 46 ülke arasında ticareti arttırmak, ekonomik işbirliğini tesis etmek ve pekiştirmektir. Türkiye, diğer üyelerle birlikte bu hedef doğrultusunda hareket ederken, her yıl düzenlenen İSEDAK toplantılarına evsahipliği ve başkanlık yapmakta, bu suretle hem ülkemizin mevcut ve potansiyel kaynaklarının yerinde tanıtımı, hem 46 üye ülke ile dostane ilişkilerimizin, ticari ve ekonomik bağlarımızın gelişmesi için ilave bir ortam sağlanmaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Kıbrıs'ta Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin teşebbüsüyle sağlanan 24 Ağustos 1988 tarihli Cenevre mutabakatı uyarınca, iki toplum lideri düzeyinde 15 Eylül 1988 tarihinde Lefkoşe'de yapılan görüşmelerle yeni bir müzakere süreci başlamıştır. Birinci safhası 22 Kasım 1988'de, ikincisi 6 Nisan 1989'da ve üçüncü safhası 29 Haziran 1989'da tamamlanan bu görüşmelerde, Rum tarafının olumsuz tutumu nedeniyle bir çıkmaz oluşmuş ve adadaki siyasi ortam bozulmuştur. KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Denктаş'ın 11 Ekim'de sunduğu önerileri takiben BM Genel Sekreteri taraflar arasındaki diyalogu tekrar başlatabilmek için yeni bir arayış içine girmiştir. Sayın Denктаş'ın sunduğu öneriler bir ortak deklarasyon taslağı ile kapsamlı çözümün anahatlarını içermiş ve önce tarafları karşılıklı tutumlarında barış ve uzlaşma yönünde köklü bir değişiklik meydana gelmesine ve böyle yeni bir ilişki düzeninin ışığında,

siyasi bir ortaklığa ilerlenmesi fikrine dayanmıştır. Daha sonra, Kıbrıs Rum lideri Vasiliu 29 Kasım'da ve Sayın Denктаş da 4 Aralık 1989 tarihinde, Genel Sekreter Perez de Cuellar'la New York'ta ayrı ayrı birer görüşme yapmışlardır. Sayın Denктаş, bir kere daha Kıbrıs Türk tarafının anlamlı müzakerelere hazır olduğunu teyid etmiş ve Rum tarafına tutumunu gözden geçirmesi için önemli çağrılarda bulunmuştur. Önümüzdeki haftalarda Özel Temsilci Camillion'un Ada'da taraflarla yapacağı temasların sonuçlarına göre, görüşmelerin ne zaman ve nerede başlayabileceği hususunun açıklığa kavuşması beklenmektedir.

Geçmiş tecrübeler ve bunun son şans olduğu yolundaki uyarılara rağmen, Rum tarafının uzlaşma imkan ve fırsatlarını heba etmekte adeta ısrarlı bir çaba içinde olduğunu görmekteyiz. Sayın Denктаş'ın önerilerini uzun süre kendi halkından ve siyasi kadrolarından gizleyen Rum liderinin neticede bunlara karşı çok olumsuz bir tutum içinde olduğu anlaşılmıştır. Böyle bir tutum iki halkın barışçı ilişkiler kurmasını ve uzlaşmayı reddetmekle eş anlamlıdır. Bu yolda ısrar edilmesinin görüşmelerin yeniden başlamasını zora sokacağı açıktır. Esasen, gerek Ada içindeki davranışları, gerek uluslararası planda Türkiye ve KKTC aleyhinde yürütmeye çalıştıkları karalama ve baskı kampanyası Rumların doğrudan müzakere sürecini samimi olarak benimsemediklerini kanıtlamaktadır. Bu tutum Rumların Kıbrıs Türk halkıyla uzlaşma ve barış içinde yaşamak niyet ve arzusu hakkında duyulan kuşkuları derinleştirmekte ve karşılıklı güvensizlik ortamını pekiştirmektedir. KKTC makamları tarafından bir iyi niyet jesti olarak Rum gazetecilerin Kuzey Kıbrıs'a geçişlerini kolaylaştırmak maksadıyla alınan önlemlere ise Rum tarafı mukabele etmek gereğini bile duymamıştır.

Cumhurbaşkanı Sayın Denктаş'ın dirayetli ve tecrübeli önderliğinde Kıbrıs Türk halkının adil ve kalıcı bir çözüm için yaptığı onurlu mücadeleye Türk milletinin, Hükümetimizin ve siyasi partilerimizin tam desteğine sahiptir. Mevcut şartlar altında, Türk tarafının önündeki temel mesele, Rumlarca gerçek dışı bir ortamda cereyana mahkum edilmek istenen görüşmeleri bir aldatmaca olmaktan kurtarıp, müzakere sürecini Kıbrıs meselesinin gerçek boyutlarıyla irtibatlandırmak ve bunun sonucunda Rum tarafını uzlaşma için gerekli köklü tutum değişikliğine zorlamayı sağlamaktır. Böyle bir tutum değişikliğine gitmediği takdirde Rum tarafının uzlaşmazlığı sürüp gittiği takdirde, elbetteki, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti oluşmakta olan yeni dünyadaki yerini yeniden değerlendirebilecektir.

Kıbrıs'ta bulunacak herhangi bir çözümün geçerli olabilmesi için bunun herşeyden önce Kıbrıs Türklerince, kendi kaderini tayin etme hakkı çerçevesinde kendilerince kabul edilmesi gerektiği açıktır. Bu, Kıb-

rıs Türkünün vazgeçilmez ve kutsal hakkıdır. Türkiye, Kıbrıs Türk halkını bu anlayış içinde ve 26 yıldır süren haksızlığın artık son bulması için kararlı biçimde desteklemeye devam edecek, onun güvenlik ve bekasını sağlayacak garantileri sürdürecektir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Hükümetimiz Asya, Pasifik ve Latin Amerika ve Afrika ülkeleri ile son yıllarda hız kazanan ilişkilerimizi daha da ileri götürmek için çaba sarfetmeye kararlıdır.

Dünyanın en büyük güçlerinden biri olan ve giderek Dünya siyasetinde aktif ve ağırlıklı bir rol oynamaya başlayan Japonya ile kurduğumuz ilişkiler her alanda gelişmesini sürdürmektedir.

Güney Pasifik'de Batı camiasının iki mensubu, Avustralya ve Yeni Zelanda ile her türlü sorundan azade biçimde seyreden ilişkilerimiz gelişme kaydetmektedir.

Türkiye'nin yeni çalışmalarının bir diğer göstergesi de, Asya Kalkınma Bankası üyeliğinin gerçekleşmesi yolunda, kararlı çabalarımız sonucunda, çok ileri bir aşamaya gelmiş olmasıdır. Türk iş çevrelerine önemli olanaklar sağlayacak bu atılımımızın gerçekleşmesinden sonra Afrika Kalkınma Bankasına da üye olunması imkanları araştırılacaktır.

Şunu da memnuniyetle ifade etmek isterim ki, şimdiye kadar daha çok teknik yardım alan bir ülke durumunda olan Türkiye artık, ötekî gelişme yolundaki ülkelerin ekonomik kalkınmalarına önemli katkılarda bulunabilecek bir kapasiteye ulaşmış bulunmaktadır. 1984 yılında Afrika'da hüküm süren açlık ve kuraklıktan etkilenen ülkelere yönelik 10 milyon Dolarlık yardım programımızla başlayan ve Hükümetimizin Siyah Afrika ülkelerine açılma politikası çerçevesinde sürdürülen dış teknik yardımımız bütçeye konulan mütevazî imkanlarla ancak etkin bir şekilde devam etmektedir. Gelişmekte olan ülkelere yönelik bu yardım aynı zamanda Türk işadamlarının Afrika pazarına açılmalarına, Türk sanayiinin bu pazarda tanınmasına imkan vermektedir. Öte yandan, bu yardımın geliştirmekte olan ülkelere Türkiye arasında karşılıklı anlayış ve işbirliği zemininin oluşturulması yolunda önemli bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Dış politikanın yürütülmesinde tanıtım ön planda gelen bir unsur niteliğini taşımaktadır. Deneyimlerimiz, ülkemizi görmüş, kültürünü ve

sanatını tanımış kişilerin Türkiye'nin sorunlarına daha anlayışla yaklaştıklarını, ülkemizin değerini ve önemini daha doğru değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin dış tanıtımına önem ve öncelik veren Hükümetimiz, bu amaçla 1989 yılı içerisinde bir yandan tarihi ve kültürel zenginliklerimizi sergilerken diğer yandan da çağdaş Türkiye'nin tanıtılmasına ağırlık vererek kültür ve tanıtım faaliyetlerini yoğun bir biçimde sürdürmüştür.

Bugün, Türkiye'nin 36 ülke ile Kültür Anlaşması, 30 ülke ile de bu anlaşmaların uygulama protokolü niteliğinde olan Kültürel ve Bilimsel Değişim Programı bulunmaktadır. Söz konusu Anlaşma ve Programlar çerçevesinde bu ülkelerle kültürel ve bilimsel ilişkilerin geliştirilmesi için 1989 yılı içinde de gereken çabalar gösterilmiştir. Anlaşma ve Programlar uyarınca bu yıl zarfında tarafımızdan yurt dışında gerçekleştirilen başlıca etkinlikler olarak; çeşitli ülkelerde resim ve el sanatları sergileri, Klasik Batı Müziği ve Türk Müziği solist ve toplulukları konserleri, sinema haftaları ve film festivalleri, folklor grupları turneleri, uluslararası bilimsel toplantılara bilim adamlarımızın katılmaları ve karşılıklı bilim adamı değişimi, yabancı üniversitelerle bilimsel işbirliği ilişkileri kurulması sayılabilir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Yurt dışında yaşamakta olan vatandaşlarımızın hak ve çıkarlarının korunması ve daha da iyileştirilip teminat altına alınması için gayretlerimiz sürdürülmektedir. Bu çabalar vatandaşlarımızın bulunduğu ülkelerle muhtelif sözleşmeler akdedilmesi kadar Başkonsolosluklarımızda hizmetin daha iyi verilmesini teminen yapılan çeşitli idari tedbir ve düzenlemeleri de kapsamıştır.

Bu arada, onaylanması uygun bulunan Avrupa İkamet Sözleşmesi'ne de kısa zamanda katılmamızı teminen gerekli hazırlıklar yapılmaktadır. Bu sözleşme ile Batı Avrupa'daki vatandaşlarımızın yaşam koşulları hukuki açıdan daha sağlam bir zemine oturtulabilecektir.

Günümüzde değişik ülkelere mensup insanların birbirleri ile kaynaşmaları teşvik edilir ve bu çerçevede vizesiz seyahat olanaklarının yaratılması ve genişletilmesi beklenirken, aksine, birçok bölgede, seyahatlerin sınırlandırılmasına yönelik tutumların sürdürüldüğünü üzüntü ile müşahede etmekteyiz.

Bu çerçevede, bazı Batı Avrupa ülkelerince vatandaşlarımıza yönelik vize uygulamalarının kapsamının genişletilmesi ile ilgili çabalar ve

bu yöndeki gelişmeleri üzüntü ile karşılamaktayız. 1989 yılı içinde söz konusu gelişmelerden başlıcasını İngiltere'nin vatandaşlarımıza uygulamaya başladığı vize rejimi oluşturmuş, bu ülkeyi izleyen İrlanda da, Türk vatandaşlarına vize uygulayacağını Hükümetimize bildirmiştir.

İngiltere'nin tasvibi mümkün olmayan bu kararının düzeltilmesi için vaki uyarı ve girişimlerimizin sonuç vermemesi üzerine, tarafımızdan da İngiliz vatandaşlarına vize uygulanması kararlaştırılmış ve bu uygulamamız 1 Kasım 1989 günü başlatılmıştır. Aynı çerçevede, İrlanda vatandaşlarının ülkemize girişlerinin de bundan böyle vizeye tabi tutulması kararlaştırılmış olup, bu uygulamaya 10 Aralık 1989 günü geçilmiştir.

İngiltere ve İrlanda örneğine benzer olumsuz gelişmelerin diğer ülkeler bakımından ortaya çıktığının görülmesi halinde hükümlerlik hakkımız ve mütekabiliyet ilkesinin bir gereği olarak gerekli değerlendirmenin yapılacağı kuşkusuzdur.

Vize uygulamalarının yaygınlaştırılması eğilimine karşı aktif girişimlerimiz, uluslararası platformda etkili bir şekilde sürdürülmekte, ayrıca, bu gelişmenin yol açabileceği olumsuz sonuçlar, ikili konsolosluk görüşmelerinde de ilgili ülkelerin dikkatine getirilmektedir.

Yurtdışında yaklaşık 2,5 milyon (elimizdeki son rakamlara göre 2.377.483) vatandaşımız bulunmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu Batı Avrupa ülkelerinde ve bunun da en büyük bölümü de Federal Almanya'da bulunmaktadır. Şu anda Federal Almanya'da 1.510.780 vatandaşımız yaşamaktadır. Batı Avrupa dışında Avustralya'da ve Suudi Arabistan ve Libya başta olmak üzere Arap ülkelerinde de işçilerimiz bulunmaktadır.

Batı Avrupa ülkelerinin tümüyle hem ikili, hem çok taraflı temel sosyal güvenlik sözleşmeleri çerçevesinde sıkı ilişkilerimiz bulunmaktadır. Bu ilişkilerin ve işbirliğinin, vatandaşlarımızın o ülkelerdeki sosyal haklarını mümkün olan en iyi şekilde koruyabilmek istikametinde sürekli olarak geliştirilmesine de çalışılmaktadır. Mevcut ikili sözleşmelerin kurduğu mekanizma çerçevesinde ilgili tüm Batı Avrupa ülkeleriyle, mevzuat değişiklikleri ve diğer gelişmeler nedeniyle anılan sözleşmeleri güncelleştirmek maksadıyla her yıl toplantılar yapılmaktadır. Buna karşılık müteahhitlik hizmeti aldığımız Arap ülkeleri ile (Libya hariç), ikili ve çok taraflı sosyal güvenlik anlaşmaları akdi mümkün olamamaktadır.

Türkiye belli başlı Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) ve Avrupa Konseyi sözleşmelerine ve bu meyanda Avrupa Sosyal Şartı'na taraf olmuştur. Avrupa Sosyal Şartı'nın önemli bir özelliği yurtdışındaki vatan-

daşlarımızı koruyan hükümler taşımasıdır. Bu çerçevede yurtdışındaki vatandaşlarımızın buldukları ülkelerde ayırıcı muamelelere maruz kalmamaları açısından Şart'a taraf ülkelere karşı dermeyeran edebileceğimiz yasal bir zemin oluşturulmuştur.

1989 yılı içinde Batı Avrupa'daki vatandaşlarımızın durumlarının iyileştirilmesi, onlara götürülen eğitim, kültür, din ve diğer hizmetlerin nitelik ve niceliğinin arttırılması, özellikle orada doğan, büyüyen ve o ülkelere yerleşerek uyum sağlamaya daha müsait olan ikinci, üçüncü ve dördüncü nesil vatandaşlarımızın ülkemize bağlılıklarının devam ettirilmesi için yoğun çaba harcanmış ve çalışmalar yapılmıştır.

Sözkonusu vatandaşlarımıza götürülmekte olan hizmetin düzey ve çeşitlerinin arttırılmakta olduğu ve vatandaşlarımızı giderek daha fazla tatmin ettiği bir gerçektir. Ancak tabiatıyla, bunlar henüz yeterli değildir. Vatandaşlarımızı bir yandan Avrupa Topluluğunun sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi şartlarına hazırlamak, öte yandan Türkiye'den kopmamalarını sağlayacak tedbirleri alarak ihtiyaç duydukları hizmeti götürmek görevimizdir. Bunların birbiriyle çelişkili değil, aksine çoğulcu demokratik bir toplumun, yine çoğulcu demokratik Batı Avrupa toplumu ile ahenkleştirilmesinin bir sentezi ve gereği olduğu düşüncesindeyiz.

Ancak, vatandaşlarımızı yukarıda sayılan amaçlar doğrultusunda yönlendirmek, ayrıca yabancı topluma tanıtıcı görev yapmak maksadıyla kurulmuş olan Türk Kültür Merkezlerinin maddi sıkıntıları maalesef henüz çözümlenememiştir.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızla ilgili olarak değerlendirilmesi gereken diğer bir husus da, onların çıkarlarını koruyabilmeleri için örgütlenebilmelerini teminen Devletçe desteklenmelerine çalışılmasıdır. Bu konuda derneklerin, Başkonsolosluk bölgeleri itibarıyla oluşturulmakta olan Koordinasyon Kurullarının çatısı altında birleştirilmesine çalışılmaktadır.

Öte yandan vatandaşlarımızın seslerini daha iyi duyurabilmeleri için mahalli radyo ve TV hizmetlerinden yararlanabilmelerini teminen bazı önemli çalışmalar başlatılmış bulunmaktadır. Bu çalışmalardan 1990 yılı içinde somut sonuçlar alınacağını ümit ediyoruz.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Parlamentolararası Birlik, Kuzey Atlantik Asamblesi, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi veya diğer uluslararası kuruluşlara etkin katılım yoluyla ve diğer parlamentolarla geliştirdikleri ikili işbirliğinde,

değerli milletvekillerimizin Türkiye'nin uluslararası ilişkilerine gösterdikleri katkılara, bu vesileyle huzurunuzda şükranlarımı sunmayı bir borç biliyorum.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

Sözlerime son vermeden önce, Devletimizin dış politikanın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için üstün bir gayret ve özveriyle çalışan Bakanlığımın yurt dışında ve yurt içinde görevli memurlarına huzurunuzda teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Bu vesile ile aziz şehitlerimizin değerli hatırası önünde saygıyla eğilirim.

Dış politikamız hakkındaki maruzatıma son verirken Yüce Meclise en derin saygılarımı yinelerim.

DIŞIŞLERİ BAKANİ A. MESUT YILMAZ'IN 3 EKİM 1989
TARİHİNDE BM'NİN 44. GENEL KURULUNDA YAPTIĞI KONUŞMA

Sayın Başkan,

Sözlerime başlarken, BM 44. Genel Kurul Başkanlığına seçilmenizden dolayı, size candan tebriklerimi sunuyorum. Bu Genel Kurul, dünyada bir takım ümit verici gelişmelerin meydana geldiği bir dönemde düzenlenmektedir. Genel Kurulun, sizin yönetiminizde sorunlara cesaret, ileri görüş ve gerçekçilikle yaklaşarak, uluslararası ortamın iyileştirilmesine katkıda bulunacağına inanmaktayım.

Bu vesileyle, aynı zamanda, 43. dönem başkanlığını ehliyet ve dirayetle tamamlayan Sayın Dante Caputo'yu da takdirle anmak istiyorum.

Kuruluşundan bu yana geçen 44 yıllık süre içerisinde Birleşmiş Milletler, barış ve refah içinde bir yaşam için insanlığın ümit ve arzularının somutlaştığı bir çatı olmuştur. Maalesef, soğuk savaş yılları ve Doğu - Batı gerilimi, Birleşmiş Milletlerin, bu evrensel beklentilere layıkıyla karşılık vermesini engellemiştir.

Öyle görünüyor ki, uluslararası ilişkilerde, Örgütümüzün kurucuları tarafından hedeflenen amaçlara ulaşma yolunda, her yönü ile ve tam bilinçle hareket edildiği şeklinde tanımlanabilecek yeni bir döneme girilmektedir. Bu dönemde çatışmanın yerini işbirliği; tarihi kuşkların yerini karşılıklı güven ve propaganda ve kırıcı sözlerin yerini yapıcı diyalogun alması gerekir.

Bunlar, son yıllarda uluslararası ortamda belirginleşen eğilimlerdir. Bunun sonucunda artan Doğu - Batı işbirliği sayesinde, BM çerçevesinde, dünyamızı hepimiz için daha iyi ve daha huzurlu bir hale getirmeye yönelik birçok etkinliğin yeşerdiği görülmektedir.

Yeni uluslararası ortam, Birleşmiş Milletlerin, halen birçok bölgesel çatışma kaynağı olan sorunu daha etkin biçimde ele almasını sağlamıştır. Bu alanda önemli ilerlemeler ve hatta başarılar kaydedimiştir.

Örgütümüz ayrıca, günümüzün son derece önemli ekonomik kalkınma sorunlarını da yeni bir şevk ve daha büyük gerçekçilikle çözümleme yoluna girmiştir. BM Dördüncü Kalkınma Onyılı'nın bu yeni ruhu yansıtmamasını ve yeni ve yaratıcı çözümlerin, birçok üye ülkenin üzerinde hissedilen ağır borç yükünü hafifletmesini ümit ediyoruz.

Yeni dönemin ruhu kendini gösterirken, Örgütümüzün de, insan hakları gibi önemli bir alanda daha aktif olmasını bekliyoruz. İnsan hak-

ları, insanlığın tüm çıkarlarının birleştiği bir alan olup bu evrensel meselelerin görüşmelerimize daha fazla oranda yansımaları beklemek doğaldır.

Bu eğilimin devam edeceğine ve bu Genel Kurulun daha güvenilir bir dünya için dönüm noktası teşkil edeceğine inanıyoruz.

Doğu - Batı arasındaki hava gittikçe düzeliyor, ABD ile SSCB'nin bu durumun perçinleşmesi için gösterdikleri çaba herkeşçe memnurlukla karşılanmaktadır. Büyüklüklerine veya politik yönelmelerine bakılmaksızın, tüm ülkelerin bu ortamın geliştirilmesinde önemli çıkarları vardır. Bu nedendir ki hepimiz siyasi, ekonomik, sosyal ve çevresel ortamın değişimine katkıda bulunmaya çalışmalıyız.

Bu anlayışla, Türkiye insanlığın karşısındaki güçlüklerin üstesinden gelmek için elinden geleni yapmaya devam edecektir. Bu felsefe çerçevesinde işbirliğini geliştirmeye yardımcı olmak için karşılıklı güvene dayalı bölgesel ilişkilerin yaratılması için Türkiye aktif bir politika izlemeyi sürdürecektir.

Viyana'da yapılan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı İzleme Toplantısının başarılı bir şekilde sonuçlanması, Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet İndirimi Müzakerelerinin başlatılmasını sağlamıştır. Onaltı NATO ülkesi ile Varşova Paktı'nın yedi üyesi arasında girişilen bu yeni müzakere sürecinde, daha aşağı düzeylerde bir konvansiyonel denge oluşturulması yolunda karşılıklı olarak, umut verici öneriler yapılmış bulunmaktadır. Silâhların indirimi alanında ortaya çıkan bu yeni ve gerçekçi yaklaşım, son yıllarda Doğu - Batı ilişkilerinde belirginleşmeye başlayan olumlu havanın bir yansıması olup, silâhların kontrolü ve silâhsızlanmaya yönelik çok taraflı çabaların geleceğini olumlu şekilde etkileyecek niteliktedir.

Helsinki Sonuç Belgesi'nin ve buna bağlı diğer tamamlayıcı belgelerin tüm yönleriyle ve içtenlikle uygulanması, Avrupa'da bir güven ve iyi niyet ortamının oluşmasına ve böylece, Viyana'da devam eden müzakerelerde ilerleme kaydedilmesine, etkin biçimde katkıda bulunacaktır.

Sayın Başkan,

1990 Ağustos - Eylül aylarında Cenevre'de düzenlenecek olan, Nükleer Silâhların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşmasına Taraf Ülkeler Dördüncü Gözden Geçirme Konferansı için kurulan Hazırlık Komitesi, halen birinci ve ikinci dönem toplantılarını geride bırakmış ve yönergeleri uyarınca üzerine düşen görevlerin önemli bir bölümünü yerine getirmiş bulunmaktadır.

Nükleer Silâhların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşmasına taraf bir devlet sıfatıyla Türkiye, bu antlaşmaya harfiyen uyulmasının hayati önem taşıdığı görüşündedir. Şimdiye kadar Antlaşma işlevini yerine getirmiş olmakla birlikte, yayılmanın önlenmesi rejiminin daha da güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, nükleer kazaların önlenmesi ve nükleer enerjinin barışçı amaçlarla kullanılmasının geliştirilmesi alanlarında uluslararası işbirliğinin arttırılması bütün dünyanın yararına olacaktır.

Sayın Başkan,

ABD Cumhurbaşkanı George Bush tarafından, Genel Kurul konuşmasında, kimyasal silâhların ortadan kaldırılması ile ilgili olarak yapılan önerileri ve Sovyetlerin, Dışişleri Bakanı Shevardnadze'nin konuşmasında yer alan olumlu tepkisini memnunlukla karşılıyoruz. Bu gelişmeyi, silâhların kontrolü alanında kaydedilen umut verici bir adım olarak telâkki ediyoruz.

Kimyasal Silâhların Yasaklanması konusunda bu yıl Ocak ayında Paris'te bir uluslararası konferans düzenlenmesi ve bu sorunun çeşitli yönlerini kapsayan bir sonuç bildirisinin oybirliği ile kabul edilmesi de önemli bir gelişme olmuştur.

Cenevre Silâhsızlanma Konferansının, kimyasal silâhların geliştirilmesini, üretimini, depolanmasını, devredilmesini ve kullanılmasını toptan yasaklayan ve gerekli etkin denetim mekanizmalarını öngören kapsamlı bir sözleşme akdedilmesine yönelik çalışmalarında daha hızlı ilerleme kaydedilmesini ve sözkonusu sözleşmenin kısa sürede tamamlanmasını ümit ediyoruz.

Türkiye kimyasal silâh stokuna sahip bir ülke olmadığı gibi, gelecekte de bu silâhlara sahip olmayı tasarlamamaktadır.

ABD ile Sovyetler Birliği arasında orta-menzilli nükleer silâhlara ilişkin Antlaşma'nın yürürlüğe girmesi ve uygulanmaya başlanmasından sonra uluslararası topluluğun dikkat ve ümitleri stratejik nükleer silâhların indirimi konusuna yönelmiştir. Bu konudaki müzakerelerin başarıyla tamamlanarak, tatmin edici bir antlaşma ile sonuçlanması, silâhların kontrolü sürecinde görülen ilerlemenin devamına katkıda bulunacaktır.

Türkiye, bir bütün olarak silâhların kontrolü ve silâhsızlanma sürecinin başarısına büyük önem atfetmekte ve bu süreci, nükleer silâhlar olduğu kadar, konvansiyonel ve kimyasal silâhlar ve güven ve güvenlik arttırıcı önlemler gibi birbirini bütünleyici unsurlardan oluşan kapsamlı bir çaba olarak görmektedir. Ülkemiz, bu alanda, hiçbir ülkenin veya ülkeler grubunun güvenliğinin azaltılmasına yol açmaksızın, somut, den-

geli ve denetlenebilir önlemlere dönüşme yeteneğini içeren bütün gerçekçi girişimleri desteklemektedir.

Sayın Başkan,

AGİK sürecinde geçen yıl büyük gelişmelere tanık olduk. Viyana'da dengeli bir belge çıkartılması için harcanan çabaların başarılı sonuç vermesi, bu uzun ve çetin yolda yeni bir adım teşkil etmiştir. Viyana Belgesi, her üç sepet arasındaki lüzumlu dengeyi koruyarak özellikle insan hakları alanında daha da mesafe katedilmesini sağlamıştır. Zira, güvenlik ve güven, insan hak ve temel özgürlüklerine titizlikle riayet gerektirmektedir. Esasen insanın dokunulmazlığına ve temel özgürlük hakkına değinilmeden askeri anlamda güvenlik elde etmekte başarıya ulaşamaz.

İnsan haklarına ve temel özgürlüklerine gösterilen saygının, bugün artık tüm sınırları aşan evrensel bir konu haline dönüşmesi cesaret vericidir. Bugün hiçbir ülkenin ulusal egemenlik kalkanının ardına sığınarak insan hakları alanındaki sorumluluklarından kaçması mümkün değildir. İnsan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı modern devletin temel niteliği haline gelmiştir.

Sayın Başkan,

Bu bağlamda, Avrupa'da güven, barış, istikrar ve işbirliği havasının yaratılması yolunda harcanan çabaları çökertmekle tehdit eden çok ciddi bir sorunu genel kurulun dikkatine getirme zorunluğunu hissetmekteyim. Sorun, aynı zamanda, bir buçuk milyon insanın hayatını ve refahını etkilemektedir.

1984 yılının sonundan bu yana Bulgaristan, ülkesindeki Türk azınlığa karşı insanlık dışı bir asimilasyon ve zulüm kampanyası yürütmektedir. 1989 Mayıs ayında etnik Türklerin düzenledikleri toplu açlık grevlerinin ve barışçı gösterilerin zorbalıkla ve kanla bastırılmasını takiben Bulgar makamları soydaşlarımızı büyük gruplar halinde sınırdışı etme yoluna başvurmuşlardır. Bulgaristan'ın politikaları 300.000'den fazla insanın vatanlarındaki zulümden kurtulmak için toplu halde Türkiye'ye göç etmelerine sebebiyet vermiştir. Bu rakam, tek başına, bu büyük insani sorunun kabulü mümkün olmayan boyutları hakkında bir fikir vermektedir. Bu trajedinin boyutlarının milletler arasındaki dini, ideolojik, siyasi ve kültürel farklılıkları aştığına inanmaktayız. Yüzbinlerce erkek, kadın ve çocuğu, topraklarını, evlerini, mallarını, sosyal haklarını ve bazı durumlarda askerlik çağındaki erkek çocuklarını ve diğer yakın akrabalarını dahi geride bırakarak Türkiye'ye göçe zorlayan bu utanç verici politikayı tüm milletler elbirliğiyle kınamaladırlar. İnfial duygularımızın her yerde

makul insanlar tarafından paylaşıldığını biliyoruz. İnsan haklarına saygı duyan ve Birleşmiş Milletler temelinde yatan ilkeleri benimseyen hiç kimse bu büyük insanlık trajedisi karşısında seyirci kalamaz.

Sayın Başkan,

Bulgaristan'ın egemenliğini zedelemeye veya refahını bozmaya niyetli değiliz. Buna karşılık, hakları ve mevcudiyetleri çeşitli ikili anlaşmalar ve çok taraflı belgeler ile korunmakta olan soydaşlarımızın çekmekte oldukları acılara son verecek barışçı ve adil bir çözüm istiyoruz. Bulgaristan'ın, AGİK çerçevesinde üstlendiği taahhütleri dahil, tüm uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmesinde ısrar ediyoruz.

Sadece barışçı ve insani iki amacımız bulunmaktadır. Önce ve ilk başta, Türk asıllı Bulgar vatandaşlarının gaspedilmiş olan insan ve azınlık haklarının iadesini ve bunlara saygı gösterilmesini istiyoruz. İkinci olarak, halen Türkiye'ye gelmiş bulunan soydaşlarımızın haklarının ve aile birliklerinin korunmasını ve ileride göç etmek isteyebilecek olanların ülkemize, düzenli olarak ve Bulgaristan'daki sosyal ve mülkiyet hakları zarara uğramaksızın gelmelerini sağlayacak kapsamlı bir göç anlaşması imzalamak için Bulgaristan ile müzakereye oturmak istiyoruz.

Herhangi bir yanlış anlamaya meydan vermemek için, tercihimizin, tabiatıyla, daha çok sayıda soydaşımızın evlerinden kopmalarını görmek olmadığını burada vurgulamak isterim. Biz soydaşlarımızın Bulgaristan'da, insan ve azınlık haklarından tümü ile istifade ederek sadık vatandaşlar olarak yaşamalarını tercih etmekteyiz. Bununla beraber, Türkiye'nin, kapsamlı bir göç anlaşması çerçevesinde, Bulgaristan'ı terketmek isteyebilecek tüm soydaşlarını kabule hazır olduğunu da tekrarlamak isterim.

Sayın Başkan,

Bulgaristan'ın uzlaşmaz tutumu ve meselenin varlığını bile kabul etmeye yanaşmaması sebebiyle, Bulgaristan Hükümeti ile, bu insani soruna tatminkâr bir çözüm bulmaya yönelik ciddi bir diyalog başlatmayı amaçlayan çağrılarımız, şimdiye kadar maalesef neticesiz kalmıştır. Bu da açıkça göstermektedir ki, Bulgaristan'ın asıl amacı, soydaşlarımızın Türkiye'ye göç etmesini kolaylaştırmak değil, bu halkı ülkesinden atarak sorunu tasfiye etmek, göçe sadece kendi tesbit edeceği şartlar altında izin vermek ve geri kalan Türkleri de zaman içinde eritmektir.

Türkiye, bu nedenle, 1989 yılı Haziran ayının başından beri sürdürdüğü, Bulgar vatandaşlarının Türkiye'ye vizesiz gelmesi şeklindeki istisnai uygulamaya son vererek, iki ülke arasında mevcut vize rejimine geri dönmeyi kararlaştırmıştır.

Sayın Başkan,

Bu üzücü azınlık sorunu, sadece Türkiye ile Bulgaristan arasında bir ikili mesele değil, Bulgaristan ile bütün milletler camiası arasında bir ilke meselesidir. Esasen, bu sebeptendir ki, pek çok ülke Bulgaristan'ın bu kabul edilemez politikalarına itiraz etmiş ve makul olmasını istemiştir. Yine bu nedenle, İslam Konferansı Örgütü, Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu dahil uluslararası kurumlar bu konuda gayet açık kararlar kabul etmişlerdir. İslam Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları da yine bu nedenle yarın, burada, New York'da Bulgaristan'daki Müslüman Türk azınlığın trajedisini görüşmek üzere olağanüstü bir toplantı yapacaklardır.

Sayın Başkan,

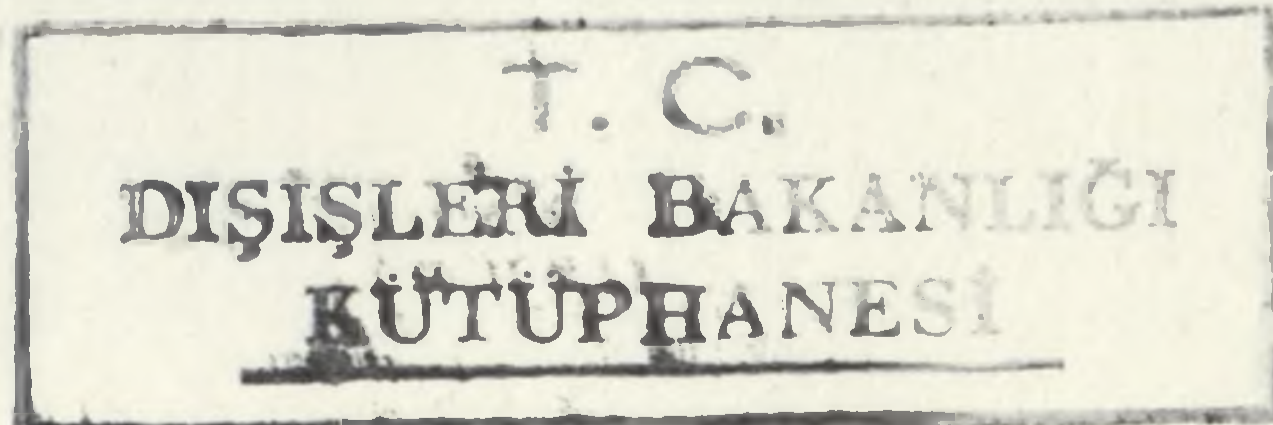
Bu vesile ile, bugün burada toplanmış bulunan seçkin meslekdaşlarımı, Bulgaristan'ı çağdışı uygulamalarını değiştirmeye ikna etme çabalarını daha da arttırmaya davet etmek isterim. Bu politikadan vazgeçmenin bir zafiyet değil, bir fazilet olacağının bilincine varabilmesi için Bulgaristan'a etkinlikle yardımcı olmak gerekmektedir. Bulgaristan şunu iyi bilmektedir ki, savunulamayacak bu tutumunda ısrar etmemek cesaretini ve bilgeliğini gösterdiği takdirde, bir zamanlar iki ülke arasındaki, her iki tarafın da yararına olan iyi komşuluk ve işbirliği ilişkilerini hatırdan tutan Türkiye, Türk - Bulgar ilişkilerinin normalleşmesine yönelik müteakıl adımları atmakta tereddüt etmeyecektir.

Sayın Başkan,

Orta - Doğu ve bu bölge halkının kaderi, coğrafi konumu ve tarihi bağları nedeniyle, Türkiye için özel bir önem taşımaktadır. Bölgede artan gerginliği kaygı ile izlemekteyiz. Türkiye, Orta - Doğu anlaşmazlığının esasını teşkil eden Filistin sorununa ilişkin tutumunu, çeşitli vesilelerle bu kürsüden açıklamıştır.

20 seneden daha fazla bir süredir devam eden işgal sonucunda, Batı Yakası ve Gaza halkı açık olarak isyan etmiştir. Filistinlilerin sorunu kuvvet kullanarak çözümlenebilecek bir sorun değildir. Filistinlilerin meşru talepleri baskı altında tutuldukça, ölü sayısı ve şiddet düzeyi yükselmeye mahkumdur. 1987 Aralık ayından beri, Filistinlilerin şiddet karşısında sinmeyeceğini ve İntifada'nın sona ermeyeceğini olaylar göstermiştir. Sert baskı önlemlerine son verilmesi için bir defa daha çağrıda bulunuyoruz.

Filistin Kurtuluş Örgütü, yapıcı ve gerçekçi olduğu kabul edilen bir politika benimseyerek, içinde bulunulan çıkmaza son verecek önemli adımlar atmış bulunmaktadır. İsrail de daha uzlaşıcı politika izleyerek

buna karşılık vermelidir. İsrail aynı zamanda, barış sürecinin başlama-
sına katkıda bulunacağı ümidiyle ortaya atılmış olan fikirleri, kendine
güvenerek ve ileri görüşlülük içinde tezekkür etmelidir.

Türkiye, bu soruna, Orta - Doğu Uluslararası Barış Konferansı
çerçevesinde, iyi niyetle yürütülecek ve bütün ilgili tarafların katılacağı
müzakerelere dayanan bir çözüm dışında, tatminkâr ve uzun vadeli bir
çözüm bulunamayacağına inanmaktadır.

Hükümetim için diğer bir kaygı konusu da Lübnan'daki trajik du-
rumdur. Suudi Arabistan, Cezayir ve Fas'ın, bu ülkede ulusal uzlaşmayı
sağlamaya yönelik çabalarını memnuniyetle karşılıyoruz. İnaniyoruz ki,
bu ülkedeki anarşiye son vermek için, Lübnan'ın birliğini, bağımsızlığını,
egemenliğini, toprak bütünlüğünü ve ülkeden bütün yabancı askerlerin
çekilmesini sağlayacak bir çözüm bulunmalıdır.

Türkiye'de kaygı yaratan bir konu da Lübnan'daki rehinelere me-
selesidir. Bütün rehinelerin en kısa zamanda serbest bırakılması ve sağ
salim evlerine dönmeleri, uluslararası toplumun ortak arzusudur.

Sayın Başkan,

İran - Irak sorununa ilişkin bütün barış girişimlerini memnuniyetle
karşılıyoruz. Genel Sekreterin ve Özel Temsilcisinin 598 (1987) sayılı
Güvenlik Konseyi kararının uygulanmasıyla ilgili karmaşık meseleleri
çözme çabalarını takdir ediyoruz. Bu arabuluculuk çabalarının, 598 sa-
yılı kararın bütünüyle ve süratle uygulanmasına elverişli, karşılıklı bir
güven havası yaratmasını ümit ediyoruz. Halihazır durum belirsizdir,
tatmin edici değildir ve devam etmemelidir.

Her iki tarafla da dostluk ilişkileri içindeki bir ülke olarak, barış
sürecinin ilerlemesine ve bir güven ortamı yaratılmasına her türlü kat-
kıda bulunmaya hazırız.

Sayın Başkan,

Afganistan'ın vahim durumu Türkiye için özel bir kaygı ve üzüntü
kaynağı olmaya devam etmektedir. Cenevre anlaşmalarının imzalanması
Afganistan'da siyasi çözüme giden yolda önemli bir adım oluşturmuştur.
Bu anlaşma ile yabancı askerlerin çekilmesi gerçekleşmiştir. Şu anda,
soruna kesin bir çözüm bulabilmek için Afgan halkını tümüyle temsil
eden geniş tabanlı bir hükümete ihtiyaç vardır.

Pakistan, savaş nedeniyle evlerinden olan Afgan mültecilerine ku-
cak açmakla ağır bir yükü kaldırmaya devam etmektedir. Pakistan'ın
bu alicenaplığı uluslararası camianın takdirini kazanmıştır.

Sayın Başkan,

Güvenlik Konseyinin 435 sayılı kararı çerçevesinde Afrikanın Güneyinde barış ve Namibya'nın bağımsızlığını amaçlayan anlaşmaların geçtiğimiz Aralık ayında New York'da Angola, Küba ve Güney Afrika tarafından imzalanması Türkiye için memnurluk verici olmuştur. Namibya'yı bağımsız ve demokratik bir devlet olarak aramızda göreceğimiz günü özlemle bekliyoruz.

Birleşmiş Milletler Namibya Konseyinin bir kurucu üyesi olarak Türkiye bu gelişmelerden çok memnundur. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler Namibya Planının tam olarak uygulanması için geriye kalan engellerin de kaldırılması önem taşımaktadır.

Namibya'nın komşusu Güney Afrika'da mevcut apartheid sistemi, Birleşmiş Milletler Yasasının ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin ilkelerini açıkça çiğneyen bir uygulamadır. Genel Kurul ile Güvenlik Konseyi'nde bu insanlık dışı sistemi kınayan çeşitli kararlar alınmasına rağmen, Güney Afrika bu evrensel nefrete aldırılmayarak ırkçı politikalarında herhangi bir köklü değişiklik yapmaktan kaçınmıştır. Apartheid'in tamamen kaldırılması, tek kabul edilebilir çözüm olup ortak amacımız olmaya devam edecektir.

Sayın Başkan,

Kamboçya'nın durumu ile ilgili olarak son aylarda meydana gelen olumlu gelişmeler bu ülkenin acılarına bir son getirilmesi hususunda bize ümit vermiştir. Türkiye başta ASEAN ülkelerinin çabaları olmak üzere, bu amaca yönelik diplomatik faaliyetleri memnurlukla karşılamakta ve uluslararası Kamboçya Konferansına katılan devletlerin gayretlerini takdir etmektedir.

Doğu Asya'da, Kore yarımadasının taksimi uluslararası camia için bir tedirginlik kaynağı olmaya devam edegelmektedir. Kore Cumhuriyeti'nin, komşusu ile anlamlı bir diyalog yolunda attığı adımlara önem vermekte ve desteklemekteyiz. Karşılıklı anlayışa dayalı bir diyalog sayesinde iki taraf arasındaki sorunlara getirilecek barışçı çözümlerin, her iki Kore'nin de Teşkilata tam üye olarak katılmalarına yol açacağından eminim.

Sayın Başkan,

Uyuşturucu maddelere karşı uluslararası işbirliği şarttır. Uyuşturucu kaçakçılığının önlenmesi konusundaki yeni sözleşme doğru yönde atılmış önemli bir adımdır. Bu sözleşme, esasen malı sıkıntı içinde olan ilgili BM organlarına yeni külfet getirecektir. Uyuşturucu Maddeler

Uluslararası Kontrol Kurulu Sekreteryası ve Uyuşturucu Maddeler Bölümü'nün olağan bütçesine daha fazla kaynak tahsisi zorunludur. Birleşmiş Milletler'in uyuşturucu maddeler konusundaki uzmanlığının daha etkin bir biçimde kullanılabilmesini sağlamak için Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kullanım Kontrol Fonu'na katkılar arttırılmalıdır. Uyuşturucu kaçakçılığına karşı en etkili çözüm çok taraflı işbirliğidir. Bu alanda sağlanabilecek başarılar konusunda, Türkiye iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Sayın Başkan,

Uluslararası terörizm dünya çapında bir sorun ve milletlerarası ilişkilerde belli başlı bir gerilim kaynağı olmaya devam etmektedir.

Türkiye, sebebine, kaynağına ve hangi amaca yönelik bulunduğu bakmaksızın her tür terörizm eylem, yöntem ve uygulamasını ötedenberi suç olarak vasıflandırmış ve telin edegelmıştır. Terörizmin hiçbir koşul altında mazur gösterilmesi mümkün değildir.

Bu çerçevede, terörizmin çeşitli türleri arasında bir ayırım gözetme teşebbüslerinin sadece teröristleri teşvike hizmet edeceğini belirtmek isterim. Terörizme müşamaha etmenin ya da terörizmi desteklemenin iki yanı keskin bir kılıca benzediğini ve bu yola tevessül edenlerin eninde sonunda bu dar görüşlü siyasetlerinden pişmanlık duydukları tecrübeyle sabittir.

Sayın Başkan,

Kıbrıs Türk ve Rum tarafları geçen yıl yeni bir müzakere süreci içine girmişlerdir. Biz bu gelişmeyi memnunlukla karşıladık. Böylelikle başlayan bu son müzakereler serisinin Kıbrıs'ta kalıcı bir çözüm bulunmasına ve adadaki iki halkın siyasi eşitliğine dayalı iki toplumlu, iki kesimli bir federasyonun kurulmasına yolaçacağını ümit ettik.

Görüşmelerin bu son aşamasından önce Kıbrıs Rumlarının, Kıbrıs Türklerince kabul edilen 29 Mart 1986 tarihli çerçeve anlaşması taslağını reddettikleri hatırlanacaktır. Kıbrıs Rumları, bu suretle, adada çözüm sağlanması hususunda kendi tutumları yüzünden kaybedilen fırsatların oluşturduğu uzun listeye yeni bir ilâvede bulunmuşlardır. Kıbrıs Türkünün sabrı Kıbrıs Rum tarafının sürekli uzlaşmazlığı karşısında artık tahammül sınırlarını zorlamaya başladığından, müzakerelerin yeni türü, bir bakıma, şerefli bir çözüm için son fırsatı oluşturmaktadır. Geriye bakıldığında, Kıbrıs Rumlarının bu son fırsatı iyi değerlendirebildiklerini söylemek mümkün görülmemektedir. Rum tarafı yapıcı bir müzakereye girişmemiş, bunun yerine, Kıbrıs Türkleri üzerine baskı oluşturmak için üçüncü tarafların müdahalede bulunmalarını sağlamak yönünde çaba

harcamayı tercih etmiştir. Kıbrıs Rum tarafı böyle temelden yanlış ve olumsuz bir yaklaşımı benimsedikten sonra, müzakereler sırasında kendisine resmen ve yazılı olarak sunulan kapsamlı Kıbrıs Türk önerilerine cevap verme gereğini dahi duymamıştır.

Kıbrıs Rum tarafının bu arada Kıbrıs'ta yeni şiddet hareketlerine girişmiş ve Kıbrıs Türk topraklarına sınır tecavüzlerinde bulunmuştur. Rum tarafı aynı zamanda yoğun bir silâhlanma çabasına da girişmiştir. Halihazır silah ve askeri teçhizat alımları endişe verici boyutlara ulaşmıştır. Kıbrıs Rum tarafının bu faaliyetleri, Adadaki durumu daha da güçleştirmekte ve mevcut güven buhranını derinleştirmektedir.

Kıbrıs Türk tarafı bu duruma KKTC Cumhuriyet Meclisi'nde kabul edilen bir kararla tepki göstermek zorunda kalmıştır. Bütün tahriklere rağmen bu karar önkoşulsuz doğrudan müzakerelere kapıyı açık tutmaktadır. Şimdi Kıbrıs Rumlarının açık ve dürüst müzakereler yoluna dönüp dönmeyecekleri merak konusudur. Rumların adadaki iki ayrı ve eşit halktan biri olarak Kıbrıs Türk varlığına saygı göstermek suretiyle ileri bir adım atıp atmayacakları da merak konusudur. Müzakere süreci ancak böylelikle ve hasmane uygulamaların yükünden arınmış olarak başarıya ulaşabileceğinden tarafımızdan bu noktaya büyük önem atfedilmektedir.

Geçen hafta, Yunanistan Dışişleri Bakanı Vekili Genel Kurulda yaptığı konuşma sırasında Kıbrıs konusunda geniş yorumlarda bulundu. Üzülerek ifade etmek isterim ki, beyanlarına yansıyan tutum ve zihniyet Kıbrıs'ta müzakere yoluyla çözüm bulunması çabaları üzerine gölge düşürecek mahiyette idi. Bu beyanatta uluslararası camiayı yanıltmak için Kıbrıs'taki gerçekleri çarpıtmaya yönelik çok talihsiz bir yaklaşım müşahade ettik. Kıbrıs sorununun ortaya çıkması ve devam etmesinde Yunanistan'ın taşıdığı ağır sorumluluk konusunda söylenebilecek çok şey vardır. 1963 yılında iki toplumun ortaklığına dayalı Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuvvet kullanılarak yıkılmasından münhasıran Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlar sorumludur. Yunanistan ve Kıbrıs Rumları 1974'den önce Kıbrıs'ı onbir yıl süreyle sürekli bir taviz içinde tutmanın ve aynı müddet boyunca Kıbrıs Türklerini kendi topraklarında rehine haline getirmiş olmanın sorumluluğunu taşımaktadırlar. Yunanistan ve Kıbrıs Rumları, Adanın bağımsızlığına ve oradaki Türk varlığına son vermek için gerçekleştirilen 15 Temmuz 1974 darbesinin sorumluluğunu taşımaktadırlar. Türkiye bu kabul edilmez durumu sona erdirmiş ve Kıbrıslı Türklerin güvenliğini sağlamıştır.

Kıbrıs'ın yakın tarihinin kritik safhalarında Yunanistan tarafından oynanan karanlık rolü hatırlatmak durumunda kalmayı istemezdim. Kıb-

ıs'taki diğer bir kritik safhada Yunanistan'ı bir kez daha benzeri bir zararlı çizgide görmekten dolayı son derece rahatsızım. Büyük bir üzüntü ve isteksizlikle bu durumu bilvesile Genel Kurulun dikkatine getirmeye kendimi zorunlu hissettim. Konuyu Genel Sekreter'in de dikkatine getirmiş bulunuyoruz.

Sayın Başkan,

Büyüme ve ticaret alanında bugünkü dünya ekonomik görünüşü eskiye kıyasla daha iyimser olmamıza sebep teşkil etmektedir. Sanayileşmiş ülkelerdeki hızlı büyüme oranı, istihdamın genişlemesi, dış denge-sizliklerin görece olarak azaltılması, yapısal reformlarda ilerleme sağ-lanması ve dış alım ile dış satım hadlerinin artması ile bağlantılıdır.

Gelişme yolundaki ülkelere gelince, ekonomik reform ve dünya ti-caretinin genişlemesiyle bu ülkelerin bir kısmında ekonomik durum önemli ölçüde düzelmiştir. Ancak, birçoğu bu yeni ekonomik büyümeden paylarını alamayıp önemli sorunlarla karşılaşmaya devam etmektedir. Yüksek enflasyon, ağır borç yükü, yapısal uyum güçlükleri ve nüfus baskıları bunların başlıca örnekleridir.

Düzenli ve sürekli genişleme yolunda da sanayileşmiş ülkeler bir takım engellerle karşılaşmaktadırlar.

Bütün bu sorunlar, riskler ve belirsizlikler karşılıklı bağımlılığın gittikçe arttığı bir dünyada uluslararası işbirliğinin geliştirilmesini ge-rekli kılmaktadır. Karşılaşılan güçlüklerin başarıyla ve bütün insanlığın yararı doğrultusunda yenilebilmesi ancak bu şekilde mümkün olabilir.

Sayın Başkan, konuşmamı noktalarken Genel Kurul'un bu 44. top-lantısının başarılı geçmesini ve bütün ülkelerin güvenliği ile refahına katkıda bulunmasını diliyorum.

Teşekkür ederim.

**THE RESPONSE TO BULGARIAN FOREIGN MINISTER
MLADENOV'S SPEECH WHICH WAS ADDED TO THE SPEECH
MADE BY FOREIGN MINISTER MESUT YILMAZ DURING THE 44.
SESSION OF THE UN 6. ASSEMBLY ON 03.10.1989**

«Mr. President,

I have listened attentively to the statement made this morning by the distinguished Foreign Minister of Bulgaria, Mr. Mladenov referred, as we do, to dialogue as the best means for the mutually desired normalization of Turkish-Bulgarian relations. He neglected, however to acknowledge that the tragedy imposed on ethnic Turks in Bulgaria was and remains the only reason for the present tension. He also forgot to note that the implementation of the Belgrade Protocol, to which he referred, was inconclusive owing to the rejection of the Bulgarian side to discuss this humanitarian issue. Therefore, I must say, and with regret, that his statement today contained no new elements, despite the optimistic note he attempted to strike. But, of course, if through this statement the Bulgarian side implies that they are ready and willing to enter into a dialogue with us with a view to putting an end to the plight of the Turkish muslim minority in Bulgaria, in all its aspects, we would, as I stressed earlier, not hesitate to reciprocate. But, clearly, we can not build castles of hope on vague positions, we can not invest hope on calls for dialogue in a vacuum. Turkey, therefore, will wait for Bulgaria to demonstrate, through concrete and significant steps, its will and commitment to contribute to the solution of the problem it has created. We will wait for the Bulgarian Government to declare unambiguously their readiness to also discuss this particular issue in the negotiations the entire community of nations has been calling for. Otherwise, the positive mood the distinguished Minister of Foreign Affairs of Bulgaria tried to create in this August body will wither away before long.»

**DIŞIŞLERİ BAKANİ A. MESUT YILMAZ'IN TBMM'DE
YAPTIĞI KONUŞMA (18 EKİM 1989)**

Ermeni karar tasarısının ABD Senatosu Adalet Komisyonu'ndan geçmiş olmasđ, Türk - Amerikan ilişkileri açısından vahim bir gelişmedir.

Senato'nun 8 üyesinin, hangi çevrelerin ve hangi amaçlarla yıllardır kabulünü sağlamaya çalıştıkları çok iyi bilinen bu tasarđđ, tüm uyarđlarımıza rağmen, desteklemiş olmaları, yalnızca nyargđ, sorumsuzluk veya iç politika hesaplarıyla izah edilebilecek bir tutum değildir. Türk milleti ve Türkiye'ye karşı hasmane bir tutum sözkonusudur.

Bizim açımızdan özellikle düşündürücü olan husus, ABD Yönetimi'nin dn geç saatlere kadar bu tasarı karşısında tavır almaktan kaçınması olmuştur. Geçtiğimiz yıllarda ortaya koyduğu kararlı tutumla, aynı nitelikteki tasarıların Kongre'de engellenmesinde tayin edici bir rol oynayabildiği görülen ABD Yönetimi'nin, bu kez hareketsiz kalmak suretiyle, Senato Adalet Komisyonu'nda alınan sonucun sorumluluğuna ortak olduğunu üzülerek kaydetmek durumundayız.

ABD'nin SEİA çerçevesinde resmen üstlendiği yükümlülüklerle baĐdaŐtırılmayacak olan bu tutumunu Türkiye'nin anlaması ve kabul etmesi mümkün değildir.

Bizim önem verdiğimizi her vesileyle belirttiğimiz Türk - Amerikan ilişkilerinin karşılıklı ve dengeli bir çıkarlar bütünü olduğunun unutulmamasđ gerektiğini bilhassa belirtmek isterim. Bu çok yönlü iliŐkinin aramızdaki dostluk ve ittifak anlayışına uygun olarak sürdürülen ortak çabalarla eriştiği düzeyde tutulup, her alanda daha geliştirilebilmesi için, ABD Yönetimi'nin bu yöndeki iradesini açıklıkla ortaya koyması ve bunun gereklerine göre davranması zaruridir. İlişkilerimizin, ikili savunma boyutu da dahil olmak üzere, zedelenmemesini sağlamak başka türlü mümkün olamayacaktır.

ABD Yönetimi'nin, tasarđnın Senato Adalet Komisyonu'ndan geçmesinden sonra yaptığı açıklamayı not ettik. Bu açıklama bizi tatmin etmekten uzaktır. Bizim beklentimiz, Yönetim'in bu tasarđnın ardında yatan amaçlarla birlikte reddedilmesi için, esasen taahhütlerinin de gerektirdiği enerjik tutumu almasıdır. Aksi takdirde, gelişmelerden gerekli sonuçları çıkarmamız ve ilişkilerimizin tüm boyutlarında gerekli ayarlamaları yapma ihtiyacını duymamız tabii, daha doğrusu kaçınılmaz olacaktır.

Bu gerçeğin anlaşılmasına yardımcı olmak dŐnesiyle tarafımızdan alınan, Şu aşamada geçici nitelikteki bazı nlemler ABD tarafına duyurulmaktadır.

Öyle mit etmek istiyoruz ki, sorumluluk mevkiindeki tüm kiŐilerde sağduyu daha fazla gecikmeden hakim olacak ve üçüncü unsurların iftira ve hayallerinin Türk - Amerikan ilişkilerinde tamiri imkânsız yaralar amasına izin verilmeyecektir.

**DIŞIŞLERİ BAKANİ MESUT YILMAZ'IN MECLİS'TE
YAPTIĞI KONUŞMA
(11 EKİM 1989)**

Sayın Milletvekilleri,

ABD Senatosu Azınlık Grubu Lideri Robert Dole, Senato'ya bir karar tasarısı sunarak 24 Nisan 1990'ın sözde soykırımı anma günü olarak kabul ve ilan edilmesini istemiştir. Önce Senato, onu takiben Temsilciler Meclisi Üyeleri bu yönde bir tasarıya oy verdikleri takdirde, bundan 75 yıl önce, yani muhtemelen kendileri henüz dünyaya gelmeden, Vaşington'dan onbinlerce kilometre uzaklıktaki bir bölgede, «Soykırım» gibi, insanlığın en iğrenç suçlarından biri olarak kabul edilen bir fiilin Türk Milleti tarafından işlenmiş olduğuna karar vermiş olacaklardır.

Büyük bir olasılıkla ne sözde Ermeni meselesinin içeriği, ne Osmanlı ve Türk tarihi, ne de bölgede o tarihlerde mevcut sosyo-ekonomik düzen hakkında hiçbir inceleme ve araştırma yapma olanağı bulunmayan kimselerin, kendilerini bir tarih mahkemesinin üyeleri yerine koyarak, temyiz imkanı bulunmayan bir karar ile bir milleti «Soykırım» fiilinden suçlu ilan etmelerinin adalet ve hakkaniyet ilkeleri ile bađdaŐtırılmasına imkân bulunmamaktadır.

ABD Kongresi Üyelerinin, tarih boyunca ezilen kitlelere kuçak açmış, beş asır önce enkizisyon mezaliminden ve 50 yıl önce Nazi cinayetlerinden kaçan Musevilere iltica hakkı sađlamıŐ, bugün hala çevre ülkelerden sığınanları bağrına basmıŐ, diğer dinlere mensup insanlara gösterdiği engin hoŐgörü ile tarihe geçmiş bir milleti «Soykırım» suçunu işlemiş olmakla itham etme yetkisini nereden aldıkları bizim için cevaplandırılması güç bir sorudur.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Soykırım suçu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 9 Aralık 1948'de kabul edilen ve 11 Ocak 1951'de yürürlüğe giren «Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme»de tarif olunmuştur. Bu sözleşmeye göre, böyle bir suçun sabit olması için bazı şartların yerine gelmiş olması gerekir. Bu şartların en başında «Bir ırkı yok etme niyetinin mevcut bulunması» gelir. Diğer bir deyişle soykırım suçunun işlenmiş olması için bir hükümetin, milli, ırkı, dini veya etnik bir grubu yok etmeye karar vermiş olması ve bu kararını tatbike koyması gerekir. Bunun içindir ki Nazi Almanya'sında yasalara saygılı olarak yaşayan, kendi devletine karşı herhangi bir ayaklanmaya giriŐme-

yen, silah olarak bir çakıya bile sahip bulunmayan bir toplumun şuurlu bir şekilde yok edilmesi soykırım teşkil ederken, savaş halindeki ülkesine karşı ayrı bir devlet kurmak amacıyla isyan eden, dışından tırnağına kadar silahlanarak vatandaşı olduğu ülkenin askerini arkadan vuran hatta düşman ordusu saflarına katılan bir azınlığın savaş alanı dışına kaydırılmasına aynı sıfat elbette yakıştırılmaz. Bu iki olay arasında bir benzetme günahsız Yahudi toplumunun anısına hakaret teşkil eder.

Bir Ermeni yazarın bulduğunu iddia ettiği, Talat Paşa tarafından Halep Valiliği'ne gönderilmiş sözde soykırım talimatlarının sahteliği hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ispatlanmıştır. Ayrıca İstanbul'un işgali sırasında işgal kuvvetleri, arşivlerde yaptıkları yoğun araştırmalara rağmen Ermenilerin soykırımına tabii tutulduklarını gösteren hiçbir belgeye rastlayamamıştır. Bu gerçekler karşısında ben, Türk Milletinin tarihinin hiçbir döneminde böyle bir suç işlemediğine olan kesin inancımı huzurunuzda bir kere daha içtenlikle açıklamak isterim.

Bu inancımıza rağmen hükümetimizin bu konudaki bilimsel çalışmaların kolaylaştırılması amacıyla ve açık ve iyi niyetli bir yaklaşımla Osmanlı Arşivlerinin tasnif edilip katalogları yapıldıkça, peyderpey, tarihçilerin, bilim adamların ve araştırmacıların tetkiklerine sunulması kararını aldığı, bu kararın tatbiki konulmuş bulunduğu yüksek malumlarıdır. Herşeyden önce 1895 - 1923 dönemine ilişkin olup esasen araştırmacılar tarafından kullanılmakta olan sayısız belgenin mevcut olduğunu da hatırlatmak isterim. Bunun dışında mevcut 80 ilâ 100 milyon belgenin bilimsel bir tarzda düzenlenmesinin belirli bir zamana ihtiyaç gösterdiği takdir buyurulacaktır. Bu işlem gerçekleştirilmeden sağlıklı bir araştırma yapmak da tabiatıyla imkansızdır. Hükümetimiz tasnif faaliyetlerinin süratle ikmaline büyük önem vermekte ve çalışmalar büyük bir hızla ilerlemektedir. Halen tetkike açılan 1691 - 1895 döneminden sonra 1895 - 1923 döneminin de en çok iki - üç yıl içinde tetkike açılmasına çalışılmaktadır.

Malum çevreler, Arşiv belgelerinin tümünün tetkike açılmasıyla «Soykırım» iddialarının her türlü dayanaktan yoksun kalacağı bilinciyle, ABD Kongresi'nden bir an önce karar çıkartma çabalarına hız vermişlerdir. Hemen her yıl karşımıza yeni tasarımlar ile çıkılmasının sebebini burada aramak gerekir.

Oysa her biri kendi dalında değerli çalışmalarıyla tanınan Amerikalı 69 bilim adamı, yayınladıkları ortak bildiriye, ortada tartışmalı bir tarihi sorunun var olduğunu, bu soruna ancak arşiv belgelerini inceleyecek bilim adamlarının açıklık getirebileceğini, siyasetçilerin bu hususta karar vermelerinin hatalı bir davranış olacağını belirtmişlerdi. Sağduyuya dayanan bu çağrıya rağmen, her türlü temelden yoksun bir takım iddia-

ları mesnet addederek Türk milletinin hissiyatını rencide eden ve küçük iç politika hesaplarının etkisinde kalan davranışların, kanun koyuculuğu gibi ulvi bir görev üstlenmiş olan yasama organlarına hiçbir şekilde yakışmadığı kuşkusuzdur. Bu kabil teşebbüslerin dünya barışına ve ülkelerimiz arasında mevcut ilişkilere katkıda bulunmayacağı inancındayım.

Ayrıca böyle bir karar tasarısının kabulünü bugüne değin Türk veya yabancı 72 kişinin ölümüne yol açan terör eylemlerinin mukafatlanması olarak görmemek de mümkün değildir. Terör eylemcileri, haklı olarak, bu kararı kendi faaliyetlerinin parlak bir sonucu olarak memnuniyetle karşılayacaklardır. Her türlü terör eylemine karşı olduğunu daima kuvvetle vurgulayan ABD Kongresi'nin sözleri ile işlemleri arasındaki çelişki şüphesiz bazı çevrelerin dikkatinden kaçmayacak ve bu çevreler korkarım ki, ABD'nin bu tutumundan gerekli sonuçları çıkaracaklardır.

Sayın Milletvekilleri,

Dikkatinize sunmak istediğim vahim bir husus, Türk kamu oyunun zihninde Amerikan Kongresi'nin tutumu muvacehesinde, iki ülke arasındaki işbirliğinin nasıl devam edeceği konusunda ciddi bir soru işaretinin giderek kökleşmeye başlamış olmasıdır.

Türkiye'nin güvenlik politikasında ABD ile olan ittifak bağlarının ve dostluk ilişkilerinin önemli bir yeri vardır. Hükümetimiz bu bağlara itina gösterdiği bunları korumak istediğini defaatle vurgulamıştır. Ancak her demokratik ülkede olduğu gibi memleketimizde de hükümetler milletimizin haklı olarak göstereceği tepki ve infiale kulak tıkayamazlar. Türk milletini soykırım işlemiş olmakla suçlayan bir kararın da, bu çerçevede, ABD ile olan ilişkilerimizde tamiri imkânsız yaralar açması ve sonucu önceden kestirilemeyecek gelişmeler yaratması kaçınılmaz olacaktır. Bu husus gerek ABD yönetimine gerek kongre üyelerine defaatle izah olunmuştur. Bizzat Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Başbakanımız tarafından ABD Başkanı Bush'a birer mesaj gönderilerek endişelerimiz kendisine duyurulmuştur. Yüce Meclisin Değerli Üyelerinin hislerine tercüman olan bir mesaj da Meclisimizin Sayın Başkanı tarafından ABD Senatosu Çoğunluk Liderine gönderilmiştir. Ankara ve Washington'da aydınlatma faaliyetlerimiz aralıksız sürdürülmektedir.

Sayın Milletvekilleri,

Amerikan Kongresi'nin Değerli Üyeleri'nin küçük siyasi çıkar endişelerinden arınmış olarak, Türk - Amerikan ilişkilerinin korunması ve daha da geliştirilmesi görevinin sadece Türk tarafına ait olmadığını ve bu konuda iki tarafın da iyi niyetle çaba göstermesi gerektiğinin bilinci içinde, sorumlu ve sağduyulu bir davranış sergileyeceklerine inanamak istiyor ve önümüzdeki günlerin bu inançları boşa çıkartmayacağını umuyorum.

Bu vesileyle Yüce Heyetinizi saygı ile selamlarım.

DIŞIŞLERİ BAKANİ SAYIN A. MESUT YILMAZ'IN
ANADOLU AJANSINA DEMECİ
(15 KASIM 1989)

35 yıldır adı Bulgaristan'la eşanlımlı olarak anılan Jivkov'un görevlerinden ayrılıőı, veya ayrılmak zorunda kalıőı, şüphesiz önemli bir olaydır.

Bulgaristan yönetiminin zirvesinde meydana gelen değişiklik hakkında bir yorumda bulunabilmek için henüz erkendir. Gelişmelerin dikkatle izlenmesi gereken bir dönemin başındayız. Sayın Mladenov ve bu yeni dönemde sorumluluk üstlenecek diğer yetkililer, kendilerini Bulgaristan'a da, dış dünyaya da beyan ve vaadleriyle değil, icraatlarıyla tanıtabacaklar ve buna göre değerlendirileceklerdir.

İnsan'ın en yüce değer olduğu anlayışının giderek egemen olduğu çağımızda, Bulgaristan için daha iyi bir geleceğin sadık Bulgar vatandaşlarına zulmetmekle, onların en masum ve uygar taleplerini şiddetle bastırmakla sağlanabileceğini hayal eden Jivkov'un siyasi hayatının bu şekilde sona eriŐinden çıkartılacak dersler olduğu kuşkusuzdur.

Biz, Bulgaristan'ın yeni yöneticilerinin, soydaşlarımız da dahil olmak üzere, tüm Bulgaristan halkının meşru talep ve beklentilerini, çağın gerisine düşmeme azmini, anlayış ve saygıyla karşılayacaklarını ve Jivkov'un baŐaramadıęını denemekte ısrarın kendilerine yardımcı olmayacağının bilinciyle hareket edeceklerini ümit etmek istiyoruz. Bu düşünceyle, Sayın Mladenov'un üstlendiği sorumluluklarla açılan yeni dönemin Bulgaristan için hayırlı olmasını samimiyetle temenni ediyoruz.

Bizim her zaman söylediğimiz gibi, Türkiye ve Bulgaristan ebediyete kadar komşu olarak yaŐayacak iki ülkedir. Türkiye, meşru hak ve çıkarlarını korumak hususunda ne kadar duyarlı ise, iyi komşuluğun icaplarını da o kadar bilen tecrübeli ve barışsever bir devlettir. Türkiye'nin hiçbir dönemde Bulgaristan'a karşı hasmane bir düşünce veya davranış içinde olmadığının en yetkili şahidi bizzat Sayın Mladenov'dur.

Bulgaristan'daki Türk azınlığı, Bulgaristan'ın sadık vatandaşları, bizim ise esenlikleri konusunda hiçbir zaman kayıtsız kalamayacağımız soydaşlarımızdır. Biz bu çalışkan insanlara her zaman iki ülke arasında canlı bir dostluk köprüsü olarak baktık. Karşılıklı yarar sağlayacak, çok boyutlu bir işbirliğinin en güvenilir sigortası olarak baktık. HerŐeye rağmen bu yapıcı görüşümüzü bugün de korumaktayız. Bütün insanlık alemi gibi, bizim de beklediğimiz, Türk asıllı Bulgar vatandaşlarının, tüm insan ve azınlık haklarından eksiksiz yararlanarak, doğup

büyüdükleri topraklarda huzur ve güven içinde yaşamalarının mümkün kılınmasıdır.

Bu insanlara yapılan çağdışı baskıların Bulgaristan'a da, Türk - Bulgar ilişkilerine de ağır bir yük teşkil edeceğini Jivkov'a anlatmakta maalesef başarılı olamadık. Hatadan dönmenin bir erdem olduğuna Jivkov'u ikna edemedik.

Öyle ümit etmek istiyoruz ki, Bulgaristan'ın yeni yöneticileri, Türk azınlığının yüzünün tekrar gülebilmesinden Bulgaristan'ın da, Türk - Bulgar ilişkilerinin de ancak kazançlı çıkacağına idrakiyle hareket etme olgunluk ve dirayetini göstereceklerdir.

Türkiye, önümüzdeki Kuveyt toplantısı için hazırlıklarını, çağın normlarına da uygun olan bu meşru beklentilerle, yapıcı ve gerçekçi bir anlayışla atılacağını umduğumuz adımlarla oluşacak vaadedici zeminde, Türk - Bulgar ilişkilerinin her alanda ihya edilebilmesi için elinden geleni yapma iradesiyle sürdürmektedir.

ÖNEMLİ KONULARIN KISITLI AÇIKLAMALARI
BİLGİLER VE METİNLER

bu yolda ilerletilecek olan işleri ve bunları tamamlanmış hâlinde

bu işleri tamamlamak için gerekli olan işleri ve bunları tamamlanmış hâlinde

bu işleri tamamlamak için gerekli olan işleri ve bunları tamamlanmış hâlinde

Biz, Bulgaristan'ın yeni yöneticilerinin, soydaşlarımız da dahil olmak üzere tüm Bulgaristan halkının yararına talep ve beklentilerini karşılamak için çalışmaya hazırız ve bu işleri tamamlamak için gerekli olan işleri ve bunları tamamlanmış hâlinde

Bizim her zaman özdeşliğimizdir, Türkiye ve Bulgaristan ebediyle kadar kavgalı olarak yaşamak için çalışır. Türkiye, mersin hak ve çıkarlarını korumak konusunda ne kadar duyarlı ise, iyi komşuluğunun bir örneği olarak Bulgaristan'a karşı hasmâne bir düşüncü veya davranış içinde olmamızın en etkili haberi bizatihi Mladenov'dur.

Bulgaristan'daki Türk azınlığı, Bulgaristan'ın sadık vatandaşlarıdır, bizim ise emelleri konusunda hiçbir zaman kayıtsız kalmayacağımız bir durumdur. Biz bu çalıŞkan insanlara her zaman iki ülke arasında canlı bir köprü köprü olarak baktık; karşılıklı yarar sağlayarak, çok boyutlu bir işbirliğinin en güvenilir sigortası olarak baktık. Her şeye rağmen bu yapıyı güçlendirmek bugün de korunmaktadır. Bütün insanlık adına gibi, bizim de beklendiğimiz, Türk asıllı Bulgar vatandaşlarımızın, tüm insan ve azınlık haklarından eksiksiz yararlanarak, doğup

4. ÖNEMLİ KONULARDAKİ MEKTUPLAR, AÇIKLAMALAR,
BİLDİRİLER VE METİNLER

- 2 Ocak — Osmanlı Arşivlerinde Bulunan Belgelerin Bazılarında-
ki Belgelerin arşivleştirilmesine ilişkin açıklama.
- 16 Ocak — Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Sayın Celal Nispet Kan-
demir'in Türkiye ve İslam Devletleri arasındaki ilişki-
leri ve geleceği hakkında yaptığı açıklama.
- 27 Ocak — Ülkemizde geçirdiği önemli değişikliklere Iraklılar ve
Irak'ın ilmi ettiği al konularında yapılan açıklama.
- 5 Şubat — Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Dışişleri
Bakanı Beis Melis'e nezâretimizden ziyareti so-
nunda yayınlanan Ortak Bildiri.
- 11 Şubat — İran ve Irak Dışişleri Bakanlarının yeniden bir araya
gelerek doğrudan barış görüşmelerine girişmeleri
konusunda yapılan açıklama.
- 16 Şubat — Afganistan sorunu konusunda yapılan açıklama.

5. ÖNEMLİ KONULARDAKİ MEKTUPLAR, AÇIKLAMALAR,
BİLDİRİLER VE METİNLER

- 16 Mart — Lübnan'daki kanlı çatışmalar hakkında Dışişleri Ba-
kanlığı Başbakan Büyükelçisi İsmail Batır'ın yaptığı
açıklama.
- 16 Mart — 18. İslam Dışişleri Bakanları Konferansının «Bulga-
ristan'daki Müslüman Türk Azınlığın Çilesi» başlıklı
kararı.
- 21 Mart — T. C. Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bir yasaya
İran'ın yetkili kişi ve kurumlarınca gösterilen ilgi
hakkında yapılan açıklama.
- 27 Mart — Türk - Irak Ortak Edebiyat Komisyonu Onun-
cu Döner Tezlatı çalışmaları hakkında yapılan
açıklama.
- 3 Nisan — Türk - İran İlişkileri Hakkında Dışişleri Müsteşarı-
nın nazım yaptığı açıklama.
- 8 Nisan — Yunanistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Kapsis'in
Atina Büyükelçimizle yaptığı görüşme konusunda
yapılan açıklama.

5. ÖNEMLİ KONULARDAKİ MEKTUPLAR, AÇIKLAMALAR,
BİLDİRİLER VE METİNLER

5. ÖNEMLİ KONULARDAKİ MEKTUPLAR, AÇIKLAMALAR,
BİLDİRİLER VE METİNLER :

- 2 Ocak — Osmanlı Arşivlerinde bulunan Ermeniler konusundaki Belgelerin araştırmacıların istifadesine açılması.
- 16 Ocak — Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir'in Türkiye'nin İnsan Hakları konusundaki tutum ve görüşleri hakkında yaptığı açıklama.
- 27 Ocak — Ülkemizde geçici olarak barındırılan Iraklılar ve Irak'ın ilân ettiği af konusunda yapılan açıklama.
- 5 Şubat — Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Reis Melile'nin memleketimizi ziyareti sonunda yayınlanan Ortak Bildiri.
- 11 Şubat — İran ve Irak Dışişleri Bakanlarının yeniden biraraya gelerek doğrudan barış görüşmelerine girişmeleri konusunda yapılan açıklama.
- 16 Şubat — Afganistan sorunu konusunda yapılan açıklama.
- 10 Mart — Balkan ülkeleri ekonomi ve dış ticaret konularından sorumlu Bakanların ilk defa biraraya getirecek toplantı konusunda yapılan açıklama.
- 16 Mart — Lübnan'daki kanlı çatışmalar hakkında Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi İnal Batu'nun yaptığı açıklama.
- 16 Mart — 18. İslam Dışişleri Bakanları Konferansının «Bulgaristan'daki Müslüman Türk Azınlığın Çilesi» başlıklı kararı.
- 23 Mart — T. C. Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bir yasaya İran'ın yetkili kişi ve kurumlarınca gösterilen ilgi hakkında yapılan açıklama.
- 27 Mart — Türk - Irak Ortak Rödemarkasyon Komisyonu Onuncu Dönem Toplantı çalışmaları hakkında yapılan açıklama.
- 3 Nisan — Türk - İran İlişkileri Hakkında Dışişleri Müsteşarının basına yaptığı açıklama.
- 3 Nisan — Yunanistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Kapsis'in Atina Büyükelçimizle yaptığı görüşme konusunda yapılan açıklama.

- 5 Nisan — Namibya'nın bağımsızlığı konusunda yapılan açıklama.
- 17 Nisan — Karadeniz'de çevrenin korunması ve kirlenmesinin önlenmesine ilişkin bir Sözleşme hazırlanması konusunda yapılan açıklama.
- 18 Nisan — Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı'nın Atina'ya yaptığı ziyarete ilişkin açıklama.
- 19 Nisan — Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) Viyana Kapanış Belgesi hakkında yapılan açıklama.
- 24 Nisan — Türkiye ile SSCB arasında Karadeniz'de balıkçılık konusunda işbirliği yapılmasına ilişkin görüşmeler konusunda yapılan açıklama.
- 25 Nisan — Polonya'da yapılmakta olan yuvarlak masa toplantıları hakkında yapılan açıklama.
- 25 Nisan — Bulgar Deniz Kuvvetlerine ait devriye botunun Türk balıkçı teknelerine ateş açması konusunda yapılan açıklama.
- 25 Nisan — Urumiye Başkonsolosluğumuz İdari Ataşesinin evinde silâhlı saldırıya uğraması üzerine yapılan açıklama.
- 26 Nisan — Ülkemize sığınan Iraklılara BMMYK'liğince yapılacak yardım konusunda yapılan açıklama.
- 29 Nisan — Türkiye ile SSCB arasında Karadeniz'de balıkçılık konusunda İşbirliği anlaşması yapılması konusunda yapılan açıklama.
- 12 Mayıs — Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın KKTC'de yaptığı açıklama.
- 13 Mayıs — Türk - Yunan Siyasi Komite toplantısı hakkında açıklama.
- 17 Mayıs — Türk - Yunan Siyasi Komitesi'nin Ankara'da yaptığı toplantı hakkında yapılan açıklama.
- 30 Mayıs — Bulgar makamlarının soydaşlarımızı zorla göçe zorlaması konusunda yapılan açıklama.
- 7 Haziran — İngiltere'nin Vize Muafiyet Anlaşmasını feshetmesi üzerine yapılan açıklama.

- 8 Haziran — Tahran Büyükelçiliğimiz önünde yapılan gösteri ve Büyükelçiliğe yöneltilen saldırı hakkında yapılan açıklama.
- 8 Haziran — Trabzon Havaalanına inen MiG - 29 tipi uçak hakkında yapılan açıklama.
- 22 Haziran — Bulgaristan Başbakanı Atanasov'un yaptığı açıklama hakkında açıklama.
- 23 Haziran — Türk - Sovyet Ortak Kontrol Komisyonu Dokuzuncu Dönem Toplantısı hakkında yapılan açıklama.
- 23 Haziran — İngiltere'nin Türk resmî pasaportlarına vize uygulamasıyla ilgili Bakanlık Sözcüsü tarafından yapılan açıklama.
- 25 Haziran — KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'ın memleketimize yaptığı çalışma ziyareti sonunda yapılan açıklama.
- 5 Temmuz — İKO Genel Sekreteri'nin ülkemizi ziyaretine ilişkin yapılan açıklama.
- 12 Temmuz — Avrupa Konseyi İskân Fonu Başkanı'nın gönderdiği mesaj hakkında açıklama.
- 19 Temmuz — SSCB Büyükelçisi Çerişev'in Bulgaristan'daki Türkler hakkında yaptığı temaslar konusunda yapılan açıklama.
- 21 Temmuz — Bulgar Dışişleri Bakanlığı Sözcüsünün Türkiye ile Bulgaristan arasında görüşme tarihlerinin saptandığı yolundaki iddiası ile ilgili olarak yapılan açıklama.
- 21 Temmuz — Kıbrıs'ta, Rum Kadın Kuruluşlarının öncülüğünde yapılan KKTC sınırlarını delme eylemi hakkında yapılan basın açıklaması.
- 27 Temmuz — Avrupa Toplulukları Komisyonunun toplantısı hakkında yapılan açıklama.
- 15 Ağustos — Lübnan'daki durum hakkında yapılan açıklama.
- 21 Ağustos — Bulgaristan'ın zorunlu pasaport vererek sınırdışı ettiği soydaşlar hakkında yapılan açıklama.
- 23 Ağustos — KKTC Meclisi'nin aldığı karar hakkında yapılan açıklama.

- 4 Eylül — Kuveyt Emiri'nin memleketimizi ziyareti hakkında yapılan açıklama.
- 12 Eylül — Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e Kuveyt Emirinin gönderdiği mektup.
- 19 Eylül — Bulgaristan'daki soydaşlarımız konusunda yapılan temaslar konusunda yapılan açıklama.
- 27 Eylül — «Dünya Göçmen ve Mülteciler Teşkilâtı»nın 30. Kongresi sonunda yapılan açıklama.
- 4 Ekim — İslâm Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları Olağan-üstü Toplantısı sonunda yayınlanan bildiri.
- 5 Ekim — ABD Senato Azınlık Lideri Robert Dole'in sözde Ermeni Soykırımını konusunda Senato'ya sunduğu tasarı hakkında yapılan açıklama.
- 9 Ekim — Mehmetçik 89 manevrasına gözlemci davet edilmesi konusunda yapılan açıklama.
- 11 Ekim — Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın Kuveyt Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanına gönderdiği mektup.
- 13 Ekim — AGİK'in Sofya'da düzenlenen toplantısı ile ilgili yapılan açıklama. (Türkçe ve İngilizce metinleri)
- 13 Ekim — Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in ABD Başkanı George Bush'a gönderdiği mektup hakkında yapılan açıklama.
- 13 Ekim — Başbakan Turgut Özal'ın ABD Cumhurbaşkanı George Bush'a gönderdiği mektup hakkında yapılan açıklama.
- 17 Ekim — Mehmetçik 89 tatbikatına katılan Sovyet gözlemcileri hakkında yapılan açıklama.
- 17 Ekim — Paris'te düzenlenen Kürdistan ve İnsan Hakları konusunda düzenlenen Konferans hakkında Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın yaptığı açıklamalar.
- 24 Ekim — İngiliz Uluslar Topluluğunun Kuala Lumpur Zirvesi sonunda kabul edilen Nihai Bildiri hakkında yapılan açıklama. (Türkçe ve İngilizce)

- 25 Ekim — Yunanistan Parlamentosunda bağımsız milletvekili soydaşımız Dr. Sadık Ahmet hakkında yapılan açıklama.
- 30 Ekim — Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz ile Bulgaristan Başbakan Yardımcısı Georgi Yordanov arasında Kuveyt'te yapılan görüşmelerle ilgili olarak yayınlanan ortak bildiri.
- 15 Kasım — Doğu Avrupa'daki son gelişmeler ve Türkiye'nin tam üyelik için Ortak Pazar'a yaptığı başvuru hakkında Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın bir soruya verdiği cevap.
- 15 Kasım — Bulgaristan'da vuku bulan değişiklikler konusunda Dışişleri Bakanı Sayın A. Mesut Yılmaz'ın Anadolu Ajansına verdiği demeç.
- 15 Kasım — Türkiye ile Danimarka arasında yapılan Siyasi İstişare Görüşmeleri hakkında açıklama.
- 17 Kasım — Türk - İspanyol İş Konseyi toplantısı hakkında açıklama.
- 22 Kasım — Türkiye - SSCB ilişkileri hakkında açıklama.
- 22 Kasım — Namibya'nın bağımsızlığı hakkında açıklama.
- 23 Kasım — Yunan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsünün Türk - Yunan ilişkilerinin muhtelif veçhelerine ilişkin son beyanatına cevaben Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın verdiği cevap.
- 23 Kasım — AKKUM çerçevesinde Mersin Konusunda Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın sorulan bir soruya verdiği cevap.
- 23 Kasım — Türkiye - Finlandiya siyasi istişareleri hakkında açıklama.
- 27 Kasım — Yasadışı PKK örgütünün İkiyaka köyünde katlettiği 21 vatandaşımız hakkında yapılan açıklama.
- 29 Kasım — Lübnan'daki Büyükelçiliğimize giren Suriye Birliklerine ilişkin bir soruya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Elçi Murat Sungar'ın verdiği cevap.
- 30 Kasım — Beyrut Büyükelçiliğimizin Suriye Birlikleri tarafından boşaltılması hakkında yapılan açıklama.

- 30 Kasım — Türkiye - Bulgaristan Dışişleri Bakanlarının yapacağı toplantı hakkında yapılan açıklama.
- 1 Aralık — Filipinlerde vukû bulan darbe hakkında açıklama.
- 7 Aralık — Türkiye - Irak görüşmeleri hakkında açıklama.
- 7 Aralık — Namibya'da yapılan seçimler hakkında açıklama.
- 12 Aralık — Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Barış Gücünün görev süresinin uzatılması hakkında yapılan açıklama.
- 15 Aralık — Suriye Enformasyon Bakanının verdiği beyanat hakkında sorulan bir soruya Bakanlık Sözcüsünün verdiği cevap.
- 22 Aralık — Doğu Avrupa'da gözlenen değişim hakkında açıklama.
- 24 Aralık — Romanya'da Çavuşesku rejimine karşı gerçekleştirilen halk hareketi hakkında açıklama.
- 26 Aralık — Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın zorunlu yargı yetkisini tanıması hakkında açıklama.

A Ç I K L A M A (2 OCAK 1989)

Osmanlı arşivlerinde 80 - 100 milyon kadar belge bulunmaktadır. Ayrıca bu belgelerin büyük çoğunluğu Osmanlıca olup, eski harflerle kaleme alınmıştır. Belgelerin diğer bir kısmı ise Fransızca ve İngilizcedir. Bu belgeler bilimsel bir şekilde tasnif ve kataloglanma işlemine tabi tutulmadan, herhangi bir araştırmacının sağlıklı bir araştırma yapmasının hemen hemen imkansız olacağı, daha da önemlisi kendisini ilgilendiren bir meselede, örneğin Ermeni konusunda bir belge bulmakta büyük güçlüklerle karşılaşacağı gözönünde tutularak, dünyanın birçok memleketinde de yapıldığı gibi, sözkonusu belgelerin tasnifi ve kataloglanması yoluna gidilmesi kararlaştırılmıştır. Osmanlı arşivlerindeki bu nitelikleri haiz milyonlarca belgenin okunarak tasnif edilmesinin ve kataloglanmasının son derece zahmetli ve zamana ihtiyaç gösteren bir mesai gerektirdiği kuşkusuzdur.

Ermeni çevrelerin ileri sürdükleri hususlarla ilgili tarihi gerçeklerin daha fazla zaman kaybedilmeksizin ortaya çıkarılabilmesi amacıyla tasnif ve kataloglama çalışmalarında ermenilerle ilgili belgelere öncelik verilmiştir. Bu amaca yönelik çalışmalar 1981'de başlatılmıştır.

Osmanlı arşivlerinde Ermeni konusunda bulunabilen ilk belge 1691 tarihini taşımaktadır. Dolayısıyla 1691 başlangıç noktası kabul edilmiş, belgeler tarih akımı içerisinde ele alınmış ve halen 1895'e kadar olan döneme gelmiş bulunmaktadır. 1691'den 1895'e kadar olan dönemdeki belgelerin arşivlerin hangi bölümlerinde bulunduğu tespit edilmiş ve bu belgeler kataloglanmıştır.

Ermenilerle ilgili bu çalışma Cumhuriyetin kuruluşu olan 1923 yılına kadar olan devreyi de içermek suretiyle tamamlanacaktır. 1895 - 1923 dönemine ait evrakın tespiti ve kataloglanması için çalışmalar halen sürdürülmektedir. Bilimsel bir şekilde yürütülen bu çalışmaların bir süre daha alacağı tabiidir.

Aslında bu çalışmaların tümünün ikmalinden sonra arşivlerin araştırmacılara açılması daha makul görünebilir. Bununla birlikte, 1691 - 1895 dönemine ait ve özellikle 19. cu asrın ikinci yarısında meydana gelen bazı olayların daha sonraki dönemin hadiselerine zemin hazırladığı gözönüne alınarak, tespit ve kataloglanması esasen bitmiş olan bu döneme ait evrakın araştırmacılara daha fazla beklenilmeden açılmasının, konunun tabii seyri içinde incelenmesine imkan vermesi ve 1895 - 1923 dönemi olaylarına ve özellikle 1915 soykırımı iddialarına ışık tutması açısından çok yararlı olacağına inanılmaktadır. Bu anlayışla, tasnifi tamamlanmış olan konuyla ilgili belgeler en geç önümüzdeki Mayıs ayına kadar araştırmacıların istifadesine açılacaktır. Bundan böyle sürdürülecek çalışmalarda tasnif ve kataloglanması tamamlanacak olan müteakip döneme ait belgelerin de peyderpey açılmasına devam olunacaktır.

A Ç I K L A M A

(16 OCAK 1989)

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir bugün Avrupa Topluluklarına üye ülkelerle, ABD, Kanada, İsveç, Norveç, Avusturya ve İsviçre Büyükelçilerini Bakanlığa davet ederek, kendilerine Türkiye'nin insan hakları konusundaki tutum ve görüşleri hakkında açıklamalarda bulunmuştur.

Büyükelçi Kandemir, Hükümetimizin son yıllarda insan hakları alanında çok etkin önlemler aldığına işaretlerken, bu çerçevede Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na kişisel başvuru hakkının tanınmasının ve işkencenin önlenmesi konusundaki Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler Sözleşmelerini onaylamasının sayılabileceğini belirtmiştir. Bu önlemlerle, Türkiye'nin ülkesindeki uygulamaları uluslararası sözleşmelerle kurulan mekanizmaların gözetimine sunmayı kabul etmiş olmasının bu alanda saklayacağı hiçbir husus bulunmadığının ilave bir kanıtını teşkil ettiğini belirten Büyükelçi Kandemir başka ülkelerde de görülebilecek münferit aksaklıklar mevcut olduğu takdirde, bunların da düzeltilmesinin tabii olduğunu vurgulamıştır.

Büyükelçi Kandemir, ayrıca, Türk Hükümetinin bu ciddi, samimi ve kararlı tutumuna rağmen, bazı uluslararası kuruluşlar ve bu arada Uluslararası Af Örgütü'nün ülkemize seyahatinde, haksız, tek yanlı ve gerçek durumu kesinlikle yansıtmayan bir kampanya başlattığını, bu derece etkin önlemler alan bir Hükümetin iyi niyetinden şüphe edilemeyeceğini, demokratik bir ülke olan Türkiye'deki durumun kötüye doğru gitmediğinin bilinmesi gerekli bir husus olduğunu, Türkiye'nin kendi iradesiyle taraf olduğu uluslararası mekanizmalara başvuru yolu da açık bulunduğuna göre aleyhte başlatılan bu kampanyanın ardında başka nedenler aranması ve bu durumun doğru teşhis edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Büyükelçi Kandemir, Türkiye'ye karşı öteden beri birleşik bir cephe halinde hareket eden gruplar bulunduğunu, amaçlarının Türkiye'de demokrasi ve insan haklarının güçlenmesi değil Türkiye'nin Avrupa'nın siyasi ve ekonomik bütünleşme süreci dışında tutulması olduğu intibahını verdiğini, kampanyalarının Türkiye'nin Avrupa topluluklarına tam üyelik başvurusu açısından önem taşıyan 1989 yılı öncesinde hızlanmasının bu gözlemimizi güçlendirdiğini vurgulamıştır. Büyükelçi Kandemir, Uluslararası Af Örgütü'nün ve hatta bazı resmi çevrelerin, bu gruplar

tarafından kullanılmakta olduklarının üzüntüyle müşahade edildiğini; insan haklarının sistematik ve yaygın biçimde ihlal edildiği başka ülkeler varken, demokratikleşme sürecini inanç ve kararlılıkla sürdüren Türkiye'nin hedef olarak gösterilmesinin insaf ve mantık ölçüleriyle bağdaşmadığını ve çifte standard teşkil ettiğini, Türkiye'nin hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı ilkelerini geliştirme konusundaki tutumunu sürdürmeye kararlı olduğunu, bu itibarla Türkiye aleyhinde çalışan grupların hiçbir şekilde teşvik edilmemesi gerektiğini kaydetmiştir.

Ziyaret sırasında gerek Dışişleri Bakanları arasında, gerek Bakanların talimatıyla kurulan Siyasi Alt Komitede verimli ve geniş kapsamlı istişareler yapılmış, ilgili ilişkilerin bütün veçheleri üzerinde ayrıntılı bir görüş teatisinde bulunulmuştur. Taraflar Balkandaki durumu, azınlık sorunlarını ve Balkan işbirliği sürecini ele almışlar, bölgesel ve uluslararası konuların, bu arada Orta Doğu sorununun ve bağımsız bir Filistin Devletinin ilânına ilişkin gelişmelerin, İran - Irak uyuşmazlığının, Afganistan meselesinin, Akdeniz bölgesinde güvenlik ve işbirliğinin geliştirilmesinin, Kuzey - Güney diyalogunun, gelişmekte olan ülkelerin dış borç sorununun, Doğu - Batı ilişkilerinin ve silahların kontrolü konularının genel bir değerlendirmesini yapmışlardır. Türkiye Arnavutluk'a Kıbrıs

Bu kez, ülkemizdeki Iraklıların 30 Kasım'da ilan edilen 31. yıl dönümünde, 28 Şubat 1989 tarihinde kabul edilen karar gereğince, Türkiye Irak Hükümetine resmen bildirmiştir. İlgili makamlarımızca, kendilerine gerekli her türlü kolaylık sağlanacağı ve ulusal hakların korunacağı konusunda anlaşma yapılmıştır. Bakanlar, işbirliğinin güçlenmesine hizmet ettiğini belirtmişlerdir. Bakanlar, ekonomik, bilimsel ve teknik ilişkilerin Türkiye ve Arnavutluk'un artan potansiyelleri ve imkânlarını yansıtarak şekilde geliştirilmesine atfedilen önemi de vurgulamışlardır.

Ziyaret sırasında gerek Dışişleri Bakanları arasında, gerek Bakanların talimatıyla kurulan Siyasi Alt Komitede verimli ve geniş kapsamlı istişareler yapılmış, ilgili ilişkilerin bütün veçheleri üzerinde ayrıntılı bir görüş teatisinde bulunulmuştur. Taraflar Balkandaki durumu, azınlık sorunlarını ve Balkan işbirliği sürecini ele almışlar, bölgesel ve uluslararası konuların, bu arada Orta Doğu sorununun ve bağımsız bir Filistin Devletinin ilânına ilişkin gelişmelerin, İran - Irak uyuşmazlığının, Afganistan meselesinin, Akdeniz bölgesinde güvenlik ve işbirliğinin geliştirilmesinin, Kuzey - Güney diyalogunun, gelişmekte olan ülkelerin dış borç sorununun, Doğu - Batı ilişkilerinin ve silahların kontrolü konularının genel bir değerlendirmesini yapmışlardır. Türkiye Arnavutluk'a Kıbrıs

A Ç I K L A M A

(27 OCAK 1989)

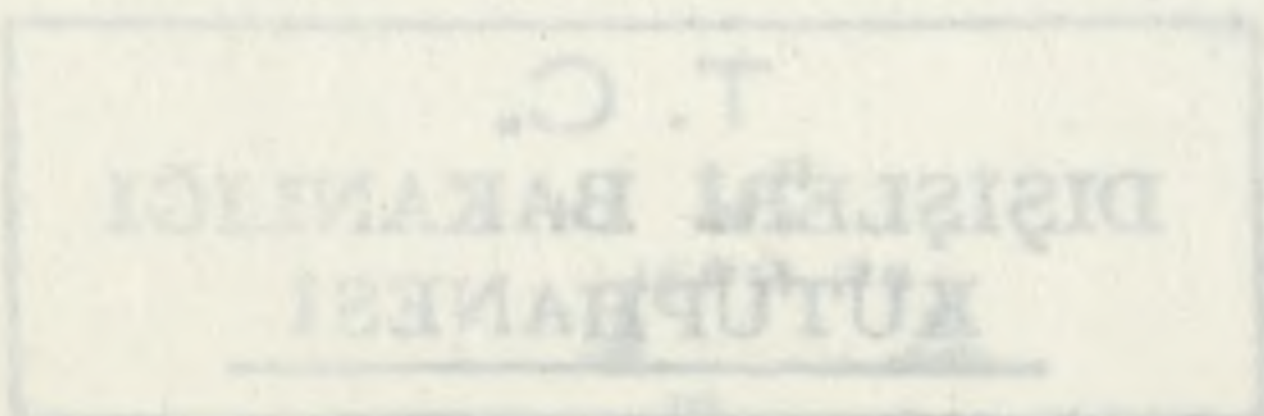
Ülkemizde geçici olarak barındırılan Iraklılardan isteyenlerin ülkelerine geri dönebilecekleri ve bu hususta tarafımızdan mümkün olan kolaylığın gösterileceği çeşitli vesilelerle kamuoyuna açıklanmış bulunmaktadır. Bilindiği gibi, geçen Ekim ayında 1471 kişi Irak Hükümetince çıkarılan af kapsamında ve Irak makamları ile varılan mutabakat uyarınca, Irak'a geri dönüş yapmıştır.

Ülkemizde barınmaya devam eden Iraklılar arasında yurtlarına dönmek isteyen başkalarının da bulunduğu gözönüne alınarak, ilk aşamada af süresinin uzatılması, daha sonra da 30 Kasım'da ilan edilen af kapsamına ülkemizdeki Iraklıların da alınması hususunda Bakanlığımızca girişimlerde bulunulmuştur.

Bu kere, ülkemizdeki Iraklıların 30 Kasım'da ilan edilen af kapsamına alındığı ve isteyen Iraklıların 28 Şubat 1989 tarihine kadar geri dönebilecekleri Irak Hükümetince resmen bildirilmiştir.

Hükümetimiz, ülkemizde misafir edilen Iraklılar arasında arzu edenlerin kendi hür iradeleri ile Irak'a dönmeleri veya kendilerini kabul edecek üçüncü ülkelere gitmeleri hususunda açık bir politika izlemektedir. Bu politika uyarınca, ülkemizdeki Iraklıların tercihle i üzerinde hiç bir etkide bulunulması sözkonusu değildir. 1989 Şubat ayı sonuna kadar, Irak'a dönmek isteyenler olduğu takdirde geçmişte de yapıldığı gibi, ilgili makamlarımızca kendilerine gerekli her türlü kolaylığın sağlanacağı tabiidir.

Büyükelçi Kademir, Türkiye'ye karşı öteden beri birleşik bir cephe halinde hareket eden gruplar bulunduğunu, amaçlarının Türkiye'de demokrasi ve insan haklarını güçlendirmek değil Türkiye'nin Avrupa'nın siyasi ve ekonomik bütünleşme süreci dışında tutulması olduğu intibahını verdiğini, kampanyalarının Türkiye'nin Avrupa topluluklarına tam üyelik başvurusu açısından önem taşıyan 1989 yılı öncesinde hızlanmasının bu gözleminizi güçlendirdiğini vurgulamıştır. Büyükelçi Kademir, Uluslararası Af Örgütü'nün ve hatta bazı resmi çevrelerin, bu gruplar

**ARNAVUTLUK SOSYALİST HALK CUMHURİYETİ DIŞİŞLERİ
BAKANI REİS MALİLE'NİN ZİYARETİ
ORTAK BİLDİRİ**

(5 ŞUBAT 1989)

Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Reis Malile, Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın daveti üzerine, 1 - 5 Şubat 1989 tarihlerinde Türkiye'ye resmi bir ziyarette bulunmuştur.

Ziyaret, iki ülke arasındaki geleneksel dostluk ve işbirliği ilişkileri doğrultusunda samimi ve yapıcı bir ortamda cereyan etmiştir. Konuk Bakan Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Başbakan Turgut Özal tarafından kabul edilmiş, Devlet Bakanı Mehmet Yazar, Ulaştırma Bakanı Ekrem Pakdemirli ve Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanı Hüsnü Doğan ile görüşmüştür.

Dışişleri Bakanları ziyaret sırasında Kültür Anlaşması, Haberleşme ve Posta Hizmetleri Anlaşması ve Anadolu Ajansı ile Arnavutluk Telgraf Ajansı arasında İşbirliği Anlaşmasının imzalanmasını memnunlukla karşılamışlar, vize anlaşması ile sağlık ve tarım alanlarında işbirliği anlaşmalarının müzakeresine de hazır olduğunu ifade etmişlerdir.

Dışişleri Bakanları, Türkiye Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz'ın 1 - 4 Ağustos 1988 tarihlerinde Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyetine yaptığı ziyaretten bu yana ikili dostluk ilişkileri ve verimli işbirliğinde kaydedilen olumlu gelişmeden duydukları memnuniyeti dile getirmişler, yüksek seviyedeki düzenli ziyaretlerin karşılıklı anlayışın ve işbirliğinin güçlenmesine hizmet ettiğini belirtmişlerdir. Bakanlar ikili ekonomik, bilimsel ve teknik ilişkilerin Türkiye ve Arnavutluk'un artan potansiyelleri ve imkânlarını yansıtacak şekilde geliştirilmesine atfettikleri önemi de vurgulamışlardır.

Ziyaret sırasında gerek Dışişleri Bakanları arasında, gerek Bakanların talimatıyla kurulan Siyasi Alt Komitede verimli ve geniş kapsamlı istişareler yapılmış, ikili ilişkilerin bütün veçheleri üzerinde ayrıntılı bir görüş teatisinde bulunulmuştur. Taraflar Balkanlardaki durumu, azınlık sorunlarını ve Balkan işbirliği sürecini ele almışlar, bölgesel ve uluslararası konuların, bu arada Orta Doğu sorununun ve bağımsız bir Filistin Devletinin ilânına ilişkin gelişmelerin, İran - Irak uyuşmazlığının, Afganistan meselesinin, Akdeniz bölgesinde güvenlik ve işbirliğinin geliştirilmesinin, Kuzey - Güney diyalogunun, gelişmekte olan ülkelerin dış borç sorununun, Doğu - Batı ilişkilerinin ve silâhların kontrolü konularının genel bir değerlendirmesini yapmışlardır. Türkiye Arnavutluk'a Kıb-

rıs'ta iki taraf arasında cereyan eden müzakerelerin durumu hakkında bilgi vermiştir.

Bakanlar görüşmelerinden ve elde edilen sonuçlardan duydukları memnuniyeti dile getirmişler, bu ziyaretin Türkiye ve Arnavutluk arasındaki ikili ilişkilerin daha da gelişmesine ve iki ülkenin geleneksel dostluk bağlarının güçlenmesine özlü bir katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Türkiye ile Arnavutluk arasında ticari ve ekonomik ilişkilerin dengeli bir şekilde ve karşılıklı çıkar ilkesi uyarınca zenginleştirilmesi ve daha yukarı düzeye çıkarılması amacıyla kamu ve özel sektör kuruluşlarımız temsilcilerinin de iştirakiyle yapılan ortak çalışmada özellikle krom ve demir-çelik üretimi ve pazarlaması alanlarında geniş işbirliği imkanlarının bulunduğu tesbit edilmiş ve bu imkanların ayrıntılı olarak araştırılması için karşılıklı teknik heyet teatisi kararlaştırılmıştır.

Ayrıca Türkiye ile Arnavutluk arasında mevcut banka düzenlemesi çerçevesinde sağlanan karşılıklı kolaylıklar tavanının arttırılması imkanlarını araştırmak üzere önümüzdeki altı ay içinde T. C. Merkez Bankasından bir heyetin Tirana'ya gitmesi öngörülmüştür.

Tarım alanında esasen mevcut işbirliğinin daha da geliştirilmesini sağlayacak tedbirlerin, Arnavutluk Tarım Bakanının 1989 yılında Türkiye'ye yapması sözkonusu ziyaret sırasında akdedilecek «Tarımsal İşbirliği Anlaşması»nda yer almasının yararlı olacağı hususunda görüş birliğine varılmıştır.

Bu hususların yanısıra petro kimya, şeker sanayii, tekstil, konfeksiyon ve triko gibi alan ve dallarda da işbirliği imkanları üzerinde etraflı görüş teatisinde bulunulmuştur.

Çalışmalar sırasında bazı Türk firmalarının Arnavut karşıtlarıyla mevcut iş ilişkileri de ele alınmış ve ihtiyaç duyulan bazı ek bilgiler teati edilmiştir. Bu arada iki ülke Odalar Birlikleri arasında bir işbirliği anlaşması aktedilmesi için gerekli anlaşma taslaklarının biran önce teati edilmesi ve ilgili işlemlerin sonuçlandırılması hususunda mutabakata varılmıştır.

A Ç I K L A M A

(11 ŞUBAT 1989)

İran ile Irak arasında 25 Ağustos 1988 tarihinden bu yana Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin gözetiminde sürdürülen görüşmelerin son safhasında ortaya çıkan hareketsizliği gidermek üzere, bu kez Tahran, Bağdat ve New York'daki temaslar sonucunda, İran ve Irak Dışişleri Bakanlarının önümüzdeki Mart ayında yeniden biraraya gelerek doğrudan barış müzakerelerine girişilmesinin kararlaştırıldığına ilişkin haberler, bölgede barış, güvenlik ve istikrarın korunmasına büyük önem atfeden ve aktif tarafsızlık politikası çerçevesinde bu istikamette öteden beri samimi çabalar sarfetmiş olan Türkiye tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

Türkiye, görüşmelerin yeniden başlaması kararının her iki tarafın kalıcı bir barışa ulaşmak hususundaki siyasi iradelerini ve uluslararası hukuk ilkelerine bağlılığını yansıtan ve müzakerelerde öze ilişkin konuların ele alınmasına imkan veren bir aşama oluşturmasını temenni etmektedir.

Dostu ve komşusu iki ülkenin barış ve istikrar içinde kalkınma ve refah hedeflerine ulaşmasını içtenlikle arzu eden Türkiye, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de müzakere sürecinin başarıya ulaşması yönünde kendisinden beklenebilecek her türlü katkıda bulunmaya hazırdır.

A Ç I K L A M A

(16 ŞUBAT 1989)

Afganistan sorununa barışçı bir çözüm bulunması yolunda dönüm noktası teşkil eden ve 14 Nisan 1988'de Cenevre'de imzalanan anlaşmalar ile Afganistan'daki yabancı kuvvetlerin 15 Şubat 1989 tarihine kadar geri çekilmeleri öngörülmüştür.

Sovyetler Birliği'nin, anılan tarihte Afganistan'daki askeri birliklerinin çekilmesini tamamladığı Birleşmiş Milletler tarafından resmen açıklanmıştır. Bu ülke, böylece, anlaşmalar ile yüklenildiği taahhüdü yerine getirmiş bulunmaktadır. İyi komşuluk ve yakın işbirliği ilişkilerine sahip olduğumuz Sovyetler Birliği'nin bu tutumu memnunlukla karşılanmıştır.

Afganistan'da bundan sonra, halkın gerçek iradesini ve ulusal özelliklerini temsil eden bir yönetim altında, barış ve yeniden inşa döneminin başlamasını temenni ediyoruz. Türkiye bu dönemde, dost ve kardeş Afgan halkına, elindeki imkanlar ölçüsünde yardıma hazır olacaktır.

A Ç I K L A M A

(10 MART 1989)

24 - 26 Şubat 1988 tarihlerinde Belgrad'da yapılan Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanları toplantısında, Balkan ülkeleri arasında ekonomik alanda çok taraflı işbirliğinin geliştirilmesi amacına yönelik olmak üzere, Balkan Ülkeleri Ekonomi/Dış Ticaret Bakanları Toplantısının Türkiye'de yapılması kararlaştırılmış, 19 - 20 Ocak 1988 tarihlerinde Tirana'da akdedilen Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanları Üst Düzey Yöneticileri toplantısında ise sözkonusu toplantının 15 - 16 Mart 1989 tarihlerinde Ankara'da düzenlenmesi hususunda mutabakata varılmıştır.

Anılan tarihlerde Ankara'da yapılacak Balkan Ülkeleri Ekonomi/Dış Ticaret Bakanlarının bu Toplantısında Balkan ülkeleri arasında karşılıklı yarar esasına dayalı olarak ekonomik ve ticari ilişkilerin kolaylaştırılmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunacak altyapı ve sektörel işbirliği konuları ele alınacaktır.

Balkan ülkelerinin ekonomi ve dış ticaret konularından sorumlu Bakanlarını ilk defa biraraya getirecek olan bu toplantıda ülkemizi temsil edecek heyete Devlet Bakanı Sayın Yusuf Bozkurt özal, Arnavutluk heyetine Devlet Planlama Komisyonu Başkanı Niko Gjyzari, Bulgar heyetine Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı Andrei Lukanov, Romen heyetine Dış Ticaret ve Uluslararası Ekonomik İşbirliği Bakanı Ioan Ungur, Yugoslav heyetine Dış Ekonomik İlişkiler Federal Sekreteri ve Federal Yürütme Konseyi Üyesi Nenad Krekic, Yunan heyetine ise Ulusal Ekonomi Bakan Yardımcısı Yannis Papantoniou başkanlık edeceklerdir.

**LÜBNAN'DAKİ SON KANLI ÇATIŞMALAR HAKKINDA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ BÜYÜKELÇİ İNAL BATU'NUN
YAPTIĞI AÇIKLAMA**

(16 MART 1989)

Türkiye, son 14 yıldır Lübnan'da devam eden olayları büyük bir üzüntü ve kaygı ile izlemekte ve Lübnan'ın bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korunmasına, dost Lübnan halkının barış ve istikrar içinde yaşamasına atfettiği büyük önemi her vesile ile dile getirmektedir. Keza Türkiye, Lübnan'da iç barış ve istikrarın yeniden tesisi yolundaki tüm barışçı gayretleri desteklemekte ve bu çerçevede, Arap Ligi'nin sürdürdüğü son temasların bu ülkede uzun bir süredir özlemi duyulan barışın sağlanmasına katkıda bulunmasını ümit etmektedir.

Ancak son günlerde cereyan eden ve sivil halkın önemli ölçüde can ve mal kaybına sebep olan çatışmalar, Lübnan'da yaratılmak istenen karşılıklı güven ortamını zedeleyici niteliktedir.

Halihazır görüşmelerde olumlu bir sonuç sağlanabilmesi ve Lübnan halkının yıllardan beri devam eden acılarına bir son verilebilmesi için, şimdi Lübnan'daki tüm tarafların, İslâm Konferansı'nın çağrısını da gözönünde bulundurarak, öncelikle mevcut durumu daha da kötüye götürebilecek davranışlardan kaçınmalarını, gerçekçi ve yapıcı bir tutum takınarak tüm gayretlerini Lübnan'ın bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korunması ilkeleri çerçevesinde, bu ülkede bir an önce millî bir uzlaşya varma olanaklarının araştırılmasına yöneltmelerini temenni ediyoruz.

**BULGARİSTAN'DAKİ MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞI HAKKINDA
13-16 MART TARİHLERİ ARASINDA RİYAD'DA DÜZENLENEN
18. İSLÂM DIŞIŞLERİ BAKANLARI KONFERANSINDA KABUL
EDİLEN KARAR METNİ
«BULGARİSTAN'DAKİ MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞININ ÇİLESİ»**

Suudi Arabistan Krallığı'nın Riyad şehrinde 13-16 Mart 1989 tarihleri arasında toplanan Onsekizinci İslam Dışişleri Bakanları Konferansı,

«Bulgaristan'daki Müslüman Türk Azınlığının Çilesi» başlıklı gündem maddesini **inceledikten sonra,**

Aynı konudaki 30/16 - P ve 42/17 - P sayılı kararları, Bulgaristan'daki Müslüman azınlığın içinde bulunduğu şartları incelemekle görevli İKÖ Temas Grubunun ilk raporunu, Beşinci İslâm Zirvesi Nihaî Bildirisinin ilgili bölümünü ve müslüman olmayan ülkelerdeki müslüman azınlıkların durumlarına ilişkin olarak İKÖ tarafından kabul edilmiş kararları **gözönünde bulundurarak,**

İslâm camiasının Bulgaristan'daki Türk ve diğer müslüman azınlıkların haklı davasına sağladığı değerli desteği ve İKÖ Temas Grubunun takdire şayan gayretlerini **şükranla not ederek,**

Müslüman olmayan ülkelerdeki etnik ve dinî azınlıkların kendi dinî vecibelerini yerine getirme, kendi kültürlerini sürdürme, kendi dillerinde konuşma ve eğitim görme ve kendi etnik, dinî ve kültürel benliklerini koruma ve geliştirmelerine ilişkin vazgeçilmez haklarını **vurgulayarak,**

23 Şubat 1988 tarihinde Türk - Bulgar Protokolü ile başlatılan ve eziyet altındaki bu azınlığın şartlarında hiçbir iyileşme sağlamayan diyaloga rağmen müslüman Türk azınlığına uygulanan baskıların sürdürülmesini **esefle karşılayarak,**

İKÖ Temas Grubu tarafından hazırlanan izleme raporunun muhtevasını ve aşağıda tekrarlanan :

— Bulgaristan'daki Müslüman Türk Azınlığının Çilesi hakkında son raporun sunulmasından bu yana durumda hiç bir düzelme olmadığı,

— Bu nedenle, Amman'da yapılan Onyedinci İslâm Dışişleri Bakanları Konferansına sunulan raporlarında yeralan tavsiyelerinin, Bulgaristan'da yaşayan müslümanların Bulgar Anayasasınca güvence altına alınan asgari temel insan haklarından yararlandırılmalarını teminen, Bulgar makamları nezdinde baskı yapılması amacıyla üye ülkelere etkin bir biçimde takip edilmesi gerektiği,

— Orada yaşayan müslümanların, İnsan Hakları Beyannamesi ile Bulgar Anayasasında da yer alan, kabul edilmiş uluslararası normlar ve garantilere uygun olarak, dinî, sosyal ve kültürel haklarını serbestçe kullanmalarına müsaade edilmesi gerektiği,

— Bulgar makamlarının, tutumlarında müsbet bir değişiklik yaparak müslüman azınlıklara karşı vicdanî ve ahdî yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde, Bulgar Devleti ile yoğun ekonomik ilişkilere sahip İKÖ üyesi ülkelerin bu münasebetlerini gözden geçirmeleri gerektiği,

— Bulgaristan'daki müslüman ahalinin ezilmekten kurtarılması için İKÖ üyesi ülkelerin ortak ve ahenkli gayretlerine ihtiyaç duyulduğu, hususlarını **özellikle not ederek,**

1. Bulgaristan'daki Türk ve diğer müslüman azınlıkların haklarına olan tam desteğini ve dinî, etnik ve kültürel benliklerine saygı duyulmasını sağlama yolundaki meşru amaçları için içten sempatisini **ifade eder.**

2. Bulgaristan'da İslâmiyet ve Türk varlığını yoketmeyi amaçlayan baskıların ve insanlık dışı uygulamaların sürdürülmesini **esefle karşılar.**

3. Bulgaristan Hükümetinin, Türk - Bulgar anlaşmaları ve uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerine uygun olarak, müslümanların azınlık, dinî, etnik ve kültürel haklarını iade etmesini ve İslami uygulamalar ile müslümanların benliklerini ifade etmesine karşı tüm baskı ve yasakları kaldırmasını **talep eder.**

4. Bulgaristan Hükümetine, mevcut ve olabilecek tüm aile birleşmesi taleplerini süratle çözümlenme ve arzulayan Müslüman Türklerin diledikleri ülkeye göç etmelerine müsaade etme **çağrısında bulunur.**

5. Bulgaristan Hükümetini, Bulgar basınındaki İslâm aleyhtarı karalama kampanyasına son vermeye **davet eder.**

6. Bulgaristan'ın, uluslararası basın ile yabancı heyetlerin müslümanların yoğunlukta olduğu bölgelere girmelerini tam ve eksiksiz bir şekilde sağlamasını **ısrarla tavsiye eder.**

7. İslâm ülkelerine, Türk ve diğer müslüman azınlıkların haklı davasına verdiği değerli desteği sürdürmeleri ve artırmaları, Bulgaristan Hükümetinin müslümanların acılarına son vermeye ikna edilmesi için gerekli tedbirleri almaları **çağrısında bulunur.**

8. İKÖ Temas Grubunun, Bulgaristan'daki Türk ve diğer müslüman azınlıkların durumunu sürekli bir şekilde yakından izlemekle ve

gelecek İslâm Dışişleri Bakanları Konferanslarına rapor sunmakla görevlendirilmesine karar verir.

9. İKÖ Genel Sekreterinden bu kararın uygulanması hakkında On-dokuzuncu İslâm Dışişleri Bakanları Konferansına rapor sunmasını talep eder.

10. Bulgaristan'daki Türk ve diğer müslüman azınlıklar sorunu tatminkâr bir çözüme kavuşturuluncaya kadar sorunun gündemde tutulmasına karar verir.

**YUNAN DENİZDE ARAMA VE KURTARMA YASASININ
YUNAN PARLAMENTOSUNDA ONAYLANMASINA İLİŞKİN
SORULARA CEVABEN DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ
BÜYÜKELÇİ İNAL BATU AŞAĞIDAKİ AÇIKLAMAYI YAPMIŞTIR.**

(22 MART 1989)

Yunanistan'ın denizde Arama ve Kurtarma'ya ilişkin 1979 Hamburg Uluslararası Sözleşmesine katılmasını onaylayan yasa önceki gece Yunan Parlamentosunda kabul edilmiştir.

Edinilen bilgilere göre sözkonusu Yunan yasasında Ege'de Yunanistan tarafından arama ve kurtarma hizmeti sağlanacak alanın Atina FIR'ına tekabül etmesi öngörülmektedir. Bir başka deyişle bu yasada denizde arama ve kurtarma hizmetleri ile havada arama ve kurtarma hizmetleri bir tutularak kavram kargaşasına yol açılmaktadır. Yunanistan böylelikle uçak kazaları ile ilgili hizmetler ile deniz kazalarında yürütülecek hizmetleri birbirine karıştırarak çelişkiye düşmektedir.

Esasında bu çarpık Yunan tutumu bir yenilik arzetmemektedir. Filvaki Yunanistan Hamburg Sözleşmesini 1980 yılında imzalarken, Ege'deki Yunan arama ve kurtarma bölgesinin Atina FIR'ını kapsamaması gerektiğini ve Atina FIR'ı dahilinde arama ve kurtarma sorumluluğunun 1944 Şikago Sivil Havacılık Sözleşmesi ile zaten kendisine verildiği yolunda bir çekince koymuştu. Türkiye, Sözleşmenin amacına aykırı düşmesi nedeniyle hukuken geçerlilik taşımayan bu çekinceye derhal itiraz etmiştir. Filhakika adından da belli olduğu üzere 1944 Şikago Sözleşmesi münhasıran uçak kazaları ile ilgili havada arama ve kurtarma hizmetlerini ve alanlarını düzenlemekte; bundan 35 yıl sonra aktedilen 1979 Hamburg Sözleşmesi ise yine adıyla müseccel olduğu üzere sadece deniz kazaları ile ilgili faaliyetleri ve bölgeleri kapsamaktadır. Denizde arama ve kurtarma faaliyeti uçak kazaları ile ilgili hizmetlerden farklı olmasaydı bunca devlet herhalde Şikago Sözleşmesine rağmen Hamburg Sözleşmesini hazırlamaya gerek duymazdı. Nitekim Yunanistan, Hamburg Sözleşmesinin yazımı aşamasında da aynı görüşleri ısrarla savunmuş, ancak bu görüşlerine itibar edilmeyerek diğer 39 imzacı devlet tarafından denizde arama ve kurtarma bölgelerinin FIR'lardan bağımsız belirlenmesi ilkesi benimsenmişti. Yunanistan'ın, buna rağmen denizdeki arama ve kurtarma hizmetleri için de FIR alanının uygulanmasında ısrar ile Sözleşmeye çekince koyması, Sözleşmenin amacına ve özüne ters düştüğü gibi, Yunanistan'ın bu şekilde Türkiye'den farklı olarak tek başına nihai bir düzenlemeye gitmesi Sözleşmenin denizde arama ve kurtarma alanlarının müzakere ve anlaşma ile saptanmasını öngören hükmüne de aykırı bir mahiyet arzetmektedir.

Yunanistan'ın Hamburg Sözleşmesine sözkonusu gayri hukuki çekişme ile birlikte katılmasını onaylayan Yunan Yasasının da Türkiye'yi hiçbir şekilde bağlamayacağı tabiidir.

Sözkonusu Yasanın 7 Ocak 1989 tarihinde yayınlanan Türk yönetmeliğine karşı bir önlem olarak takdim edilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Anımsanacağı üzere Türk yönetmeliği Yunanistan tarafından Ege'deki Yunan yetki alanlarına tecavüz şeklinde nitelendirilmişti.

Türk Arama ve Kurtarma Yönetmeliği 1979 Hamburg Sözleşmesinin lafsına ve ruhuna uygundur. Yönetmelikte çevre denizlerdeki uluslararası sularda hizmet verilecek arama ve kurtarma bölgelerinin anlaşma yoluyla belirleneceği, Yönetmelik ekinde yer alan haritaların ilgili devletlerle anlaşmalar yapılana değin geçici nitelikte olacakları açıkça belirtilmiştir. Bu haritalar esasen Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO) tarafından resmi belge olarak da 1987 yılında yayınlanmıştır. Ayrıca Türk Yönetmeliğine konu teşkil eden arama ve kurtarma faaliyetleri sadece denizde sağlanacak hizmetleri kapsamakta olup, bu hizmetlerin havada arama ve kurtarma sorumluluğu ile ilgisi yoktur.

Ege'nin uluslararası sularında meydana gelebilecek deniz kazalarına ilişkin arama ve kurtarma hizmetlerinin bu denize kıyıdaş iki ülkenin işbirliği ile sağlanması herhalde en etkin sonuçları verecektir. Bu bakımdan Türkiye, Yunanistan'la 1979 Hamburg Sözleşmesi'nin lafsına ve ruhuna uygun düzenlemelere gitmek amacı ile müzakerelere hazır ve arzuluudur.

Tamamen teknik nitelikte ve insani yönü ağır basan bu konunun egemenlik hakkı iddialarına dayalı siyasi bir veçhe kazanarak kemikleşmesini istemediğimiz için Yunan Hükümetinin çağrımıza gereken ciddiyetle eğileceğini ümit ediyoruz.

DİŞİŞLERİ BAKANLIĞI A  I K L A M A
KANDEMİRİN TÜRKİYE HAKKINDA YAPTIĞI BAKIRINDA TASINAK
(23 MART 1989)

T. C. Anayasa Mahkemesi'nin bir yasayı iptal kararı ve bunun Türk kamu oyundaki yansımalarına İran'ın yetkili kişi ve resmi kurumlarınca gösterilen ilgi, gerek Şekil, gerek içerik yönünden giderek daha dikkat çekici olmaktadır.

Uluslararası ilişkilerin istenmeyen durumlarla karŐılaŐılmadan uyum içinde yürütülebilmesi açısından öteden beri tayin edici bir yeri olan «içişlerine karışmama» ilkesinin komŐulararası ilişkiler sözkonusu olduğunda daha da titizlikle uyulması gereken bir temel kural olduğu açıktır.

Nitekim, bu anlayışladır ki, laik ve demokratik bir hukuk devleti düzenine sahip olan ve Büyük Atatürk'ün emanet ettiği akılcı değer sistemini koruyup, çağdaş uygarlık çizgisinde ileri götürmeye kararlı bulunan Türkiye, bugüne kadar komşu İran'ın rejimi ve i gelişmeleri hakkında hüküm serdetmek veya tavır almaktan kaçınma sorumluluğunu göstermiş ve bu ülkeyle ilişkilerini her iki tarafın da yarar sağlayacakları Şekilde koruyup, geliŐtirebilmek için üstüne düşeni iyi niyet ve sabırla yapmıştır.

Türkiye'nin içişlerine teallük eden, halkı ve devletiyle yalnızca Türkiye'yi ilgilendiren konulara dışarıdan taraf olabilme gayretlerinin kabul edilmesi tabiatıyla mümkün değildir. Bizim tercihimiz Türk-İran ilişkilerinin karşılıklı saygı zemininde daha iyiye götürülmesidir. Bu itibarla, devletlerarası ilişkilerde yeri olmayan beyan ve tutumlarda ısrarlı olunmamasında sayısız yarar bulunduğunun biran evvel idrak edilmesi şüphesiz çok yerinde olacaktır.

Selesli olan konulara bu veya bu Şekilde kesinlikle karıŐlanmasını ve karşılıklı saygının muhafazasını dostlarımızdan beklevenimiz en tabii hakkımız olduğuna özellikle vurgulamak isterim.

Siz değerli basın mensuplarımızın da yakından idediği üzere, son def'a Anayasa Mahkemesinin bir yasayı iptal kararının kamuoyundaki yansımalarına İran'daki yetkili kişi ve resmi kuruluşlara aŐıtlanmış öğünde ve çok yadırgadığımız bir ilgi gösterilmiştir. Türkiye'nin tamamiyle i iÇine müteallik tartışmalara, İran, sadece basını ile katılmakla kalmamıŐ, düzenlenen gösterilere daveten, devlet kontrolündeki radyo yayınlarıyla ve en yetkili ağızlardan meselesiz ölkemize yönelik tahrik ve teşvik edici mesajlar da verebilmiŐtir. Bir ilkenin hükümetinin, parlamentosunun ve basınının diğer bir ölkenin rejimine, öğtural tuttuğu değerlere, hükümetine ve egemen kararlarına ilişkin olarak de-

A Ç I K L A M A

(27 MART 1989)

Türk - Irak Ortak Rödemarkasyon Komisyonu Onuncu Dönem Toplantısı çalışmaları 27 Mart 1989 günü Ankara'da başlamıştır.

Toplantılarda Türk Heyetine Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yardımcısı Elçi Erkan Gezer, Irak heyetine ise Büyükelçi Ekrem El-Vitri başkanlık etmektedir.

1926 tarihli Ankara Anlaşması ile tespit edilen Türk-İrak hududundaki sınır işaretlerinin büyük çoğunluğunun zamanla tahrip olması sonucunda hududun modern ve ileri tekniğe göre yeniden işaretlenmesi amacıyla iki ülke arasında 1981 yılında bir protokol imzalanmıştır.

Sözkonusu Protokol uyarınca Kurulan Ortak Rödemarkasyon Komisyonu, sınır taşlarının yerlerinin tesbiti, yenilenmesi ve bakımı konularında çalışmalar yapmaktadır.

27 Mart - 1 Nisan 1989 tarihlerinde Ankara'da yapılacak olan Onuncu Dönem Toplantısında, 1989 yılında yapılan çalışmalar değerlendirilecek ve 1989 yılında inşa edilecek sınır taşları ile ilgili işlemler görüşülerek, buna ait teknik çalışma programı tespit edilecektir.

Ortak Komisyon toplantılarının, iki taraf arasında imzalanacak Dönem Protokolü ile 1 Nisan 1989 günü tamamlanması beklenmektedir.

**DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞARI BÜYÜKELÇİ NÜZHET
KANDEMİR'İN TÜRK - İRAN İLİŞKİLERİ HAKKINDA BASINA
YAPTIĞI AÇIKLAMA**

(3 NİSAN 1989)

Değerli basın mensupları,

Komşularımızla ve tüm diğer ülkelerle dostane ilişkiler idame ettirmek ve etrafımızda «barış ve işbirliği kuşağı» yaratmaya çalışmak temelleri büyük Atatürk tarafından atılan dış politikamızın vazgeçilmez unsurlarını teşkil etmektedir. Bu dostane ilişkilerin temelini ise, ilgili ülkelerle eşitlik, karşılıklı saygı, içişlerine karışmama ve ortak yarar ilkeleri oluşturmaktadır. İkili ilişkilere egemen olması gereken bu ilkelere riayet etmeyenleri evvelemerde sabırla ve dostane şekilde uyarmamız, ancak bu sabırlı çabalara rağmen değindiğimiz ilkelere riayetsizliğin sürdüğünü tespit etmemiz halinde uluslararası hukuk ve teamüle uymayan hareketlere layık oldukları cevabı vermemiz tabiidir.

Bu çerçevede, dostumuz ve komşumuz İran ile de ötedenberi titizlikle sürdürmeye çalıőtığımız ve her alanda geliştirmeye muvaffak olduğumuz yakın işbirliği ilişkileri hepimizin malumudur. Savaş süresince idame ettirebildiğimiz bu dostane ilişkilerin, ateşkes sonrası barış döneminde gücünden hiçbirşey kaybetmeksizin devam etmemesi için herhangi bir neden görmemekteyiz. Aynı şekilde, Türkiye'nin tüm ilgili taraflar ve üçüncü ülkelere takdirle karşılanan aktif tarafsızlık siyasetini, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böyle de titizlikle uygulayacağına şüphe yoktur. Ancak samimiyetle arzuladığımız bu hususların gerçekleştirilebilmesi için ikili ilişkilerin temelini oluőturması gereken, biraz önce değindiğim ilkelere riayet edilmesi ve Türkiye'nin tamamen iç meselesi olan konulara Şu veya bu şekilde kesinlikle karıőılmamasını ve karşılıklı saygının muhafazasını dostlarımızdan beklememizin en tabii hakkımız olduğunu özellikle vurgulamak isterim.

Siz değerli basın mensuplarımızın da yakından izlediği üzere, son def'a Anayasa Mahkememizin bir yasayı iptal kararının kamuoyumuzdaki yansımalarına İran'daki yetkili kişi ve resmi kuruluşlarca alıőılmamıő ölçüde ve çok yadırgadığımız bir ilgi gösterilmiştir. Türkiye'nin tamamıyla iç işine müteallik tartışmalara, İran, sadece basını ile katılmakla kalmamıő, düzenlenen gösterilere ilaveten, devlet kontrolündeki radyo yayınlarıyla ve en yetkili ağızlardan maalesef ülkemize yönelik tahrik ve teşvik edici mesajlar da verebilmiőtir. Bir ülkenin hükümetinin, parlamentosunun ve basınının diğer bir ülkenin rejimine, üstün tuttuğu değerlere, hükümetine ve egemen kararlarına ilişkin olarak de-

ğer yargılarında bulunmaya hakkı olmadığı iyi bilinmelidir. Biz, diğer ülkelerin rejimlerine, Hükümetlerine saygı gösteririz. Her millet dileği rejimi ve hükümetini seçmekte serbesttir. Ancak, bizim başkalarına gösterdiğimiz bu saygının onlar tarafından da bize aynen gösterilmesini bekleriz, Nitekim, laik ve demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye'nin, bugüne kadar, komşusu İran'ın rejimi ve bu ülkedeki iç gelişmeler hakkında hüküm serdetmek ve tavır almaktan kaçınma sorumluluğunu gösterdiği ve her alandaki ilişkilerin idame ettirilmesinde üstüne düşeni iyi niyetli bir sabırla ve fazlası ile yerine getirmiş olduğu herkesce teslim edilen bir gerçektir.

Değerli basın mensupları,

İran'la ilişkilerimizden bahsederken, bu ülkenin Ankara'daki Büyükelçisinin tutum ve davranışlarına da değinmek istiyorum.

Büyükelçi bundan tam bir yıl önce Konya'da bir siyasi parti tarafından düzenlenen mitinge katılmış, aktif şekilde, bizzat kürsüde yer almıştı. Bu, haklı olarak, o tarihte, kamuoyumuzda hassasiyet yaratmıştı. Ayrıca, Büyükelçinin muhtelif tarihlerde Bakanlığımız ile yaptığı bazı temasları, üstelik tahrif etmek suretiyle, basına intikal ettirdiği de üzüntüyle müşahade edilmişti. Bu hadiseler üzerine Dışişleri Bakanımız Büyükelçiyi bizzat kabul ederek, diplomatik teamülle bağdaşmayan ve diplomatların davranış kurallarını belirleyen Viyana Sözleşmesi hükümlerine ters düşen bu hareketlerden dolayı kendisini ciddi şekilde ikaz etmişti. Bu gibi davranışların tekerrürü halinde gerekli tedbirleri almak durumunda kalacağımız da bildirilmişti.

Bildiğiniz üzere, İran Büyükelçisinin geçtiğimiz hafta bir gazeteye verdiği demecinden duyduğumuz rahatsızlık Bakanlığımız Sözcüsü tarafından dile getirilmişti. Aynı zamanda, bir Büyükelçinin nezdinde görev yaptığı ülkede, en fazla dikkat etmesi gereken prensibin, ülkenin işlerine karışmamak ve bu ülke ile kendi ülkesi arasında mevcut ilişkileri kötüye değil bilakis iyiye götürmek için imkanlar ölçüsünde gayret sarfetmek olduğu hatırlatıldıktan sonra, şayet kendisine atfedilen ifadeleri gerçekten kullanmış ise bunun yukarıda değindiğim prensibin vahim bir ihlali olarak kabul edeceği de açıklanmıştı. Aynı gün Müsteşar Yardımcımız Büyükelçiyi Bakanlığa çağırarak bu demec hakkında kendisinden izahat istemişti.

Konunun, tüm yönleriyle, etraflı bir değerlendirmesinin yapılmasını müteakip, Büyükelçinin Hükümetinden talimat almaksızın, sırf kendi inisiyatifiyle hareket edemeyeceği gerçeği de dikkate alınarak, bu konularda bilgi almak ve istişareler için Tahran Büyükelçimizi Ankara'ya çağırılmış bulunuyoruz.

Temennimiz, Türkiye'nin işlerine taallük eden, halkı ve devletiyle yalnızca Türkiye'yi ilgilendiren konulara dışarıdan taraf olabilme gayretlerini, hangi ülkeden gelirse gelsin, kesinlikle kabul etmeyeceğimizin ve bu gibi davranışlara asla müsamaha göstermeyeceğimizin herkes tarafından en ufak bir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde anlaşılmasıdır. Bu çerçevede Türkiye'de ne belli bir rejime yan çıkan ne de onun aleyhtarlığını yapan faaliyetlere de hiçbir surette müsaade etmeyeceğimizi ve bunun teşebbüs ve heveskarlığı içinde bulunanlara hakettikleri dersi vereceğimizi de yeri gelmişken ifade etmek isterim. Samimi arzumuz, İran'la bugüne kadar idame ettirdiğimiz ve karşılıklı menfaatlara hizmet eden, işbirliği ilişkilerinin önümüzdeki dönemde, sağduyu ve karşılıklı saygı zemininde daha da iyiye götürülmesidir. Bu itibarla, devletlerarası münasebetlerde yeri olmayan beyan ve davranışlarda ısrar edilmemesinde yarar bulunduğu herkes tarafından vakit kaybetmeksiz idrak edilmesi kuşkusuz isabetli olacaktır.

Bilindiği üzere, Karadeniz'e kıyıdağ dört ülke arasında bu konudaki ilk toplantı 1988 Kasım ayında Bükreş'te yapılmıştı. Bu defa Ankara'da yapılacak olan ikinci tur müzakerelerde, Bükreş toplantısında ortaya konulan çeşitli görüş ve yaklaşımların ışığında ortak bir sözleşme taslağı oluşturulmasına çalışılacaktır.

AÇIKLAMA (18 NISAN 1989)

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Nâzihet Kandemir Başbakan Özel Temsilcisi sıfatıyla yarım Atina'ya gidecektir. Büyükelçi Kandemir Atina'da Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu tarafından kabul edilecek ve Başbakan Turgut Özal'ın özel temsilcisi olacaktır.

A Ç I K L A M A

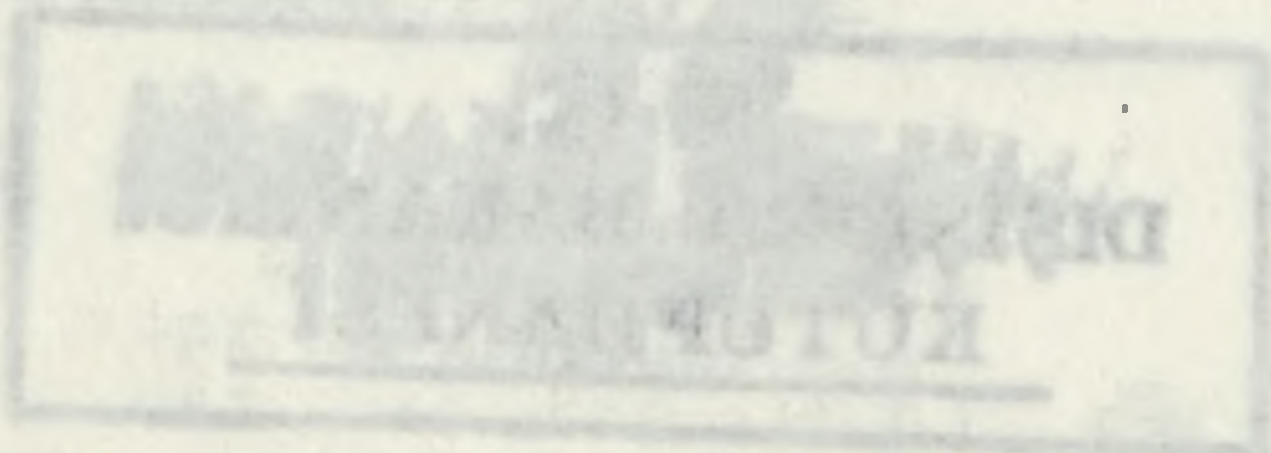
(3 NİSAN 1989)

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir, Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi Makris'i bugün Bakanlığa davet ederek, Yunanistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Kapsis'in geçtiğimiz günlerde Atina Büyükelçimizle görüşmesinde şikayet konusu yaptığı hususların, Gümölcine Başkonsolosumuzun davranışlarıyla bir ilgisi bulunmadığına, Başkonsolosumuzun görevinin icaplarını en iyi şekilde yerine getirmeye çalıştığına işaretler; buna rağmen Yunan Hükümetince adigeçene yönelik olarak arzu edilmeyen bir hareketin benimsenmesi sözkonusu olduğu takdirde, buna karşı gereken düzenlemelere tarafımızdan da gidileceğini bildirmiştir. Büyükelçi Kandemir, Bakan Yardımcısı Kapsis'in şikayetlerine konu teşkil eden Batı Trakya'daki soydaşlarımız arasındaki hoşnutsuzluğun Yunan Hükümetinin Lozan Anlaşmasına, İnsan Haklarına ve Yunanistan'ın da taraf olduğu diğer milletlerarası anlaşmalara aykırı olarak Kasım 1988'den bu yana almakta olduğu önlemlerden kaynaklandığı yolundaki kanaatimizi de vurgulamıştır.

Büyükelçi Kandemir, ayrıca, Selanik Başkonsolosluğumuza karşı 1 Nisan gecesi vuku bulan saldırıyı kınamış ve faillerinin süratle adalete teslim edilerek cezalandırılmalarını beklediğimizi ifade etmiştir. Cevaben Hükümetinin olaydan duyduğu üzüntüyü dile getiren ve Hükümeti adına özür dileyen Büyükelçi, olayla ilgisi bulunan bir kişinin bir başka devletle dostane ilişkileri tehlikeye sokmak, diğer sekizinin de kamu düzenine muhalefet suçlarından mahkeme önüne çıkarılacaklarını bildirmiştir.

Özellikle, İran Büyükelçisinin geçtiğimiz hafta bir gazeteyle verdiği demeçlerden duyduğumuz rahatsızlık Bakanlığımız Sözcüsü tarafından dile getirilmişti. Aynı zamanda, bir Büyükelçinin nezdinde görev yaptığı ülkede, en fazla dikkate alınması gereken prensibin, ülkenin işlerine karışmamak ve bu ülke ile kendi ülkesi arasında mevcut ilişkileri kötüye değil bilakis iyiye götürmek için imkanlar ölçüsünde gayret sarfetmek olduğuna hatırlatıldıktan sonra, şayet kendisine atfedilen ifadeleri gerçekten kullanmış ise bunun yukarıda değindiğim prensibin vahim bir ihlali olarak kabul edeceği de açıklanmıştı. Aynı gün Müsteşar Yardımcımız Büyükelçiyi Bakanlığa çağırarak bu demec hakkında kendisinden izahat istemişti.

Konunun, tüm yönleriyle, etraflı bir değerlendirmesinin yapılmasını müteakip, Büyükelçinin Hükümetinden talimat alınmasını, sırf kendi inisiyatifleriyle hareket edemeyeceği gerçeği de dikkate alınarak, bu konularda bilgi almak ve istişareler için Tahran Büyükelçimizi Ankara'ya çağırması sağlanmıştır.

A Ç I K L A M A

(5 NİSAN 1989)

Türkiye, Birleşmiş Milletlerin Namibya için hazırladığı bağımsızlık planının 1 Nisan 1989'dan itibaren uygulamaya konulduğu bir sırada, Namibya'nın kuzeyinde silahlı çatışmaların ve şiddet olaylarının tekrar ortaya çıkmış olmasını derin üzüntü ile karşılamaktadır.

Namibya'nın bağımsızlığı için BM'de sarfedilen çabalara faal bir şekilde katılabilen, bu amaçla kurulan Namibya Konseyi'nin kurucu üyesi ve halihazırda Konseyin Başkan Yardımcılarından biri olarak faaliyet gösteren Türkiye, sözkonusu plan çerçevesinde Namibya'ya gönderilmesine başlanan «BM Namibya Geçiş Dönemi İçin Yardım Grubu»nun biran önce bölgede konuşlandırılarak, Namibya'nın bağımsızlığa geçişi için gerekli barış ve huzur ortamının tesisini ve bu suretle Namibya'nın bağımsızlık sürecinin herhangi bir aksamaya uğramadan, normal seyrini sürdürmesini içtenlikle dilemektedir.

A Ç I K L A M A

(17 NİSAN 1989)

Karadeniz'de çevrenin korunması ve kirlenmenin önlenmesine ilişkin bir Sözleşme hazırlanması amacıyla yapılan çalışmalar çerçevesinde 17 - 21 Nisan 1989 tarihleri arasında Ankara'da Türkiye, Sovyetler Birliği, Romanya ve Bulgaristan heyetlerinin iştirakiyle bir toplantı düzenlenecektir.

Bilindiği üzere, Karadeniz'e kıyıdaş dört ülke arasında bu konudaki ilk toplantı 1988 Kasım ayında Bükreş'de yapılmıştı. Bu defa Ankara'da yapılacak olan ikinci tur müzakerelerde, Bükreş toplantısında ortaya konulan çeşitli görüş ve yaklaşımların ışığında ortak bir sözleşme taslağı oluşturulmasına çalışılacaktır.

A Ç I K L A M A

(18 NİSAN 1989)

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir Başbakan Özel Temsilcisi sıfatıyla yarın Atina'ya gidecektir. Büyükelçi Kandemir Atina'da Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreou tarafından kabul edilecek ve Başbakan Turgut Özal'ın sözlü bir mesajını iletacaktır.

A Ç I K L A M A

(19 NİSAN 1989)

AVRUPA'DA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ KONFERANSI (AGİK) VIYANA KAPANIŞ BELGESİ

Bilindiği üzere 4 Kasım 1986 tarihinde başlayan AGİK Viyana İzleme Toplantısı 15 Ocak 1989 günü kapsamlı bir Kapanış Belgesinin kabulüyle sona ermiştir. AGİK sürecine, Arnavutluk dışındaki 33 Avrupa ülkesiyle ABD ve Kanada'dan oluşan toplam 35 ülke katılmaktadır.

1975 tarihli Helsinki Nihai Senedi hükümleri uyarınca Konferansın üç yılda bir yapılan İzleme Toplantılarının üçüncüsünü oluşturan Viyana Toplantısında, katılan ülkelerin AGİK hükümleri çerçevesindeki taahhütlerini yerine getirme durumları gözden geçirilmiş, aynı zamanda, Sürecin geliştirilmesi ve daha ileriye götürülebilmesi bakımından Nihai Sened ve Madrid Kapanış Belgesinin kapsamı genişletilerek derinleştirilmiştir. Örneğin, insan hakları ve temel özgürlükler konusunda Viyana Kapanış Belgesinde yer alan hükümler daha önce kabul edilenlerinin, hem içerik hem ifade bakımından, ilerisinde bulunmaktadır.

Avrupa'da güvenlik ve istikrarın sağlanmasını ve taraf ülkeler arasında her alanda işbirliğinin geliştirilmesini amaçlayan AGİK Süreci, Viyana İzleme Toplantısında alınan kararlarla, Doğu - Batı ilişkilerinin kurumsallaşmış bir forumu haline gelmiştir. Nitekim, 24 Mart 1992 tarihinde Helsinki'de başlayacak dördüncü izleme toplantısına kadar geçecek süre içinde enformasyon (bu çerçevede, taraf devletler ve insanlar arasında bilgi akışının, değişiminin ve dağıtımının geliştirilmesiyle gazetecilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi vs.), insani boyut (insan hakları ve temel özgürlüklere saygının geliştirilmesi), güvenlik, kültür, çevre ve ekonomik ve bilimsel alanlarda işbirliği konularında planlanan konferans, forum ve toplantılarla AGİK tam anlamıyla sürekli bir nitelik kazanmıştır. Bu toplantılardan Londra Enformasyon Forumu halen çalışmalarını sürdürmektedir. İnsani Boyut Konferansının ilk toplantısı ise 30 Mayıs - 23 Haziran tarihleri arasında Paris'te yapılacaktır.

Planlanan bu faaliyetlere ilave olarak, Viyana'da 9 Mart 1989 tarihinde başlayan Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvetler Müzakereleri (AKKUM) ile Güven ve Güvenlik Arttırıcı Önlemlere İlişkin, Avrupa Silahsızlanma Konferansının devamı niteliğindeki ASK-II Görüşmeleri de AGİK çatısı altında yürütülmektedir.

Viyana Kapanış Belgesi, başta insani temaslar olmak üzere, ulusal azınlıklar, göçmen işçiler, küçük çocukların aileleriyle birleşmeleri, din özgürlüğü ve terörizm gibi ülkemizi yakından ilgilendiren konularda önemli ve yeni hükümler içermektedir.

Viyana Kapanış Belgesinin, Sürece getirdiği bir diğer yenilik, AGİK'in insani boyutuna ilişkin denetleme mekanizmasıdır. Bu mekanizmayla, Konferans'a taraf bazı Devletlerin, daha önce «içişlere müdahale etmeme» ilkesini bahane ederek özellikle insan hakları ve temel özgürlükler bölümündeki yükümlülüklerini yerine getirmelerinin sağlanması amaçlanmıştır. Sözkonusu denetleme mekanizması uyarınca, Konferans'a taraf Devletlerden biri veya birkaçı herhangi bir iştirakçi ülkedeki insan hakları uygulamaları hakkında o ülkenin makamlarından, bilgi istemek, bu amaçla ikili toplantı düzenlenmesini talep etmek ve bu çerçevede edindiği bilgileri diğer taraf devletlerin dikkatine sunmak hakkına sahip olmaktadır.

Bu mekanizma, Viyana İzleme Toplantısında kararlaştırılan ve Paris (1989), Kopenhag (1990) ve Moskova'da (1991) yapılacak üç toplantıdan oluşan AGİK İnsani Boyut Konferansıyla birlikte, insan hakları uygulamalarının aralıksız bir biçimde izlenmesini ve gözden geçirilmesini sağlayacaktır.

Sözkonusu denetim mekanizması Viyana İzleme Toplantısı'ndan hemen sonra Batılı ülkelerce işletilmiş, Çekoslovakya ve Romanya'yla ilgili olarak AGİK çerçevesindeki yükümlülüklerle bağdaşmayan insan hakları uygulamaları hakkında mekanizmayı 1. ve 2. aşamalarını işletmişlerdir. Tarafımızdan da aile birleşmeleri konusunda sözkonusu mekanizma Bulgaristan'a yönelik olarak başlatılmıştır.

Denetim Mekanizmasının 1. aşaması tarafımızdan da Bulgaristan nezdinde işletilmiş bu çerçevede Bulgaristan Dışişleri Bakanlığına gönderilen bir nota ile, 3410 kişinin aile birleşmelerine ilişkin taleplerin yerine getirilmemesi konusunda bilgi isteminde bulunulmuştur. Bulgaristan bilgi talebimize henüz herhangi bir tepki göstermemiştir. İnsani açıdan ivediliği bulunan bu konunun izlenmesinden sonra Bulgaristan'ın Türk Azınlığının haklarıyla ilgili diğer ihlalleri bu mekanizma işletilmek suretiyle gündeme getirilebilecektir.

Öte yandan, Nihai Sened ve Madrid Kapanış Belgesinde olduğu gibi Viyana Kapanış Belgesinin ilkeler ve Konferans'ın İzlenmesi bölümlerinde, bu Belgenin, AGİK'e Katılan Devletlerce, kendi dillerine çevrilererek, basılması ve ülkelerinde olanaklar ölçüsünde tanıtılması hükme bağlanmıştır. Bundan güdülen amaç, AGİK'e üye ülkelerin kamuoylarının sözkonusu sürecin çeşitli aşamaları, getirdiği yenilik ve imkanlar hakkında bilgi sahibi kılınmalarıdır. Biz bu taahhüdümüzü yerine getirmek üzere Kapanış Belgesini Türkçeye tercüme ettik. Halen Matbaamızda basımı sürmektedir. Bir kaç gün içinde kamuoyumuza, basınımıza, üniversitelere ve ilgili diğer kuruluş ve kurumlara dağıtımını yapacağız. Basınımızın da bu Belgenin geniş şekilde tanıtılmasına yardımcı olmasını diliyoruz. Muhtevasını gerektiği şekilde yansıtacağını ümit ediyoruz.

A Ç I K L A M A

(24 NİSAN 1989)

Türkiye ile SSCB arasında Karadeniz'de balıkçılık konusunda işbirliği yapılmasına ilişkin üçüncü tur görüşmeler 24 - 28 Nisan 1989 tarihlerinde Ankara'da yapılacaktır.

Bilindiği üzere, aynı konuda Ekim 1988 ayında Ankara'da, Şubat 1989 ayında Moskova'da iki ülke heyetleri arasında görüşmeler yapılmıştı. Ankara'da yapılacak görüşmelerde bu konuda bir anlaşma taslağı üzerinde görüş birliği oluşturulması için çalışmalara devam edilecektir.

Balıkçılık ve Dışişleri Bakanlıklarından uzmanların yer aldığı Sovyet heyetine Balıkçılık Bakan Yardımcısı Zilanov başkanlık edecektir. Türk heyeti, Dışişleri, Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanları ve Devlet Planlama Teşkilatı temsilcilerinden oluşmaktadır.

A Ç I K L A M A

(25 NİSAN 1989)

Türkiye, yakın bir ilgiyle izlediği Polonya'daki Yuvarlak Masa Toplantılarının kısa sürede uzlaşıyla sonuçlanmasını memnuniyetle karşılamıştır. Bu neticeyi müsbet yönde atılmış önemli bir adım, Polonya için tarihi bir dönüm noktası olarak telâkki ediyoruz. Temennimiz alınan kararların, uygulamaya geçirildiğinde, Polonya'nın siyasi ve ekonomik istikrarı ile reform sürecini güçlendirmesi, ekonomik sorunların aşılmasına hizmet etmesidir.

Polonya'nın atmakta olduğu bu cesur adımların demokratikleşme ve reform sürecinde isteksiz davranan bazı ülkeleri de teşvik etmesini ummaktayız.

Türkiye, Polonya ile ilişkilerini her alanda geliştirmek için gerekli siyasi iradeyi haizdir. Bu yaklaşımımız Sayın Bakanımızın Mayıs başında Polonya'ya yapacağı resmi ziyarette en üst düzeydeki Polonya yetkililerine de ifade olunacaktır.

A Ç I K L A M A

(25 NİSAN 1989)

Bulgar Deniz Kuvvetlerine ait 503 borda numaralı devriye botu 24 Nisan 1989 günü sabah 08.15'de Kuru Burnunun yedi deniz mili güney - doğusunda karasularımıza girerek bölgede avlanmakta olan altı balıkçı teknemize ateş açmıştır.

İğneada'da konuşlu bulunan Sahil Güvenlik botumuz gelişmelere ilişkin duyum alınması üzerine 15 dakika içinde olay mahalline intikal etmiştir. Bulgar savaş gemisi bu anında müdahale üzerine bölgeden uzaklaşırken botumuza ateş açmış ve bu ateşe karşılık vermek durumunda kalınmıştır.

Uluslararası Hukuk kuralları ve düzen anlayışıyla bağdaştırılması hiçbir surette mümkün olmayan bu ihlal ve hasmane davranış, bugün 14.30'da Dışişleri Bakanlığına davet edilen Bulgar Büyükelçisi aracılığıyla Bulgar Hükümeti nezdinde şiddetle protesto ve takbih edilmiş ve bu gibi olayların tekerrürü halinde karşılaşılabilecek vahim sonuçlar hakkında uyarıda bulunulmuştur.

A Ç I K L A M A

(25 NİSAN 1989)

Urumiye Başkonsolosluğumuz İdari Ataşesi Selami Demirbaş, yıllık iznini Türkiye'de geçirdikten sonra görev yerine avdet ettiği 24 Nisan gecesi evinde silahlı bir saldırıya maruz kalmıştır. Kimlikleri belirlenemeyen, ancak iki veya üç kişi oldukları tahmin edilen saldırganlar tabanca ile üç el ateş ettikten sonra kaçmışlardır. Ataşemiz ve eşi olaydan yara almadan kurtulmuşlardır.

Ankara'daki İran geçici Maslahatgüzarı Majid Bizmark bugün (25 Nisan 1989) Dışişleri Bakanlığına davet edilerek, diplomatik misyon ve konsolosluk görevlilerinin can güvenliğinin misafir eden ülkeye ait kaçınılmaz bir sorumluluk olduğu hususuna dikkati çekilmiş, İran'daki Türk temsilciliklerinin ve mensuplarının görevlerini layıki veçhile ve güvenlik içinde yerine getirmelerini teminen gereken hassasiyetin gösterilmesi ve önlemlerin alınması talep edilmiştir. Bu vesileyle, Türkiye'deki İran temsilciliklerinin ve mensuplarının görevlerini gereği şekilde ve güvenlik içinde yapmaları bakımından uygun ortamın esasen mevcut olduğu hususu da Maslahatgüzar'a hatırlatılmıştır.

A Ç I K L A M A

(26 NİSAN 1989)

Ülkemize sığınan Irak'lılara yapılacak yardımın öncelikli bölümüne ilişkin katkıların kullanılabilir hale gelmesi için Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden (BMMYK) bir heyet Türkiye Kızılay Derneği ile müzakerelerde bulunmak ve bu konuda bir anlaşma imzalamak üzere geçen hafta Ankara'ya gelmiştir.

20 - 21 Nisan tarihleri arasında yapılan görüşmelerde, Türkiye'nin hazırladığı projenin temelini teşkil eden konut yapımına, katkıda bulunacak ülkelere ilgi duyulmadığı ve aylar süren müzakerelere rağmen, 85 milyon dolar tutarındaki projemizin sadece 8 milyon dolar gibi çok cüzi bir bölümünün karşılanabileceği ortaya çıkmıştır. Bu durumda BMMYK ile yapıcı bir işbirliğine girilemeyeceği sonucuna varılmış ve yardımın bu haliyle kabul edilmesinde yarar görülmediği hususu BMMYK heyeti başkanına bildirilmiştir.

Projemize katkıda bulunması beklenen ülkelerin böyle insani bir konuda takındıkları tutum ile yıllardır başkalarına tavsiye edegeldikleri «yükü paylaşma» ilkesine ters düşen davranışları hayal kırıklığı yaratmıştır. Böyle bir yaklaşım sık sık insan haklarından sözederek ve sığınmacıların durumuyla ilgili beklenti ve eleştirilerini her fırsatta beyanla bir propaganda vasıtası haline getiren ülkelerin bu konuda da çifte standart uyguladıklarını bir kez daha gözler önüne sermiştir.

A Ç I K L A M A

(29 NİSAN 1989)

Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında Karadeniz'de Balıkçılık Alanında İşbirliği Anlaşması yapılmasına ilişkin görüşmelerin 24 Nisan 1989 günü Ankara'da başlayan üçüncü turu tamamlanmıştır. Daha önce Şubat ayında Moskova'da yapılan temaslarda hazırlanan ortak çalışma taslağının ele alındığı görüşmelerde önemli ilerleme kaydedilmiştir.

Sözkonusu Anlaşma Taslağı Türkiye ve Sovyetler Birliğinin Karadeniz'deki münhasır ekonomik bölgelerinde canlı deniz kaynaklarının muhafazası, üretilmesi ve geliştirilmesi ve akılcı biçimde kullanılması için yapılması öngörülen ikili işbirliğinin ana hatlarını çizmeyi amaçlamaktadır. Anlaşma taslağı ile karşılıklılık, hakkaniyet ve karşılıklı yarar ilkelerine dayalı biçimde bilimsel, teknik ve ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi imkânları araştırılmaktadır.

Taslak uyarınca Akit Taraflar, balıkçılığa ilişkin çeşitli konuları kuracakları Türk - Sovyet Karma Komisyonunda ayrıntılarıyla görüşecekler ve Komisyonun tavsiyeleri uyarınca uygulamayı yönlendireceklerdir. Anlaşma beş yıl süreyle geçerli kalacak ve birer yıllık sürelerle uzatılabilecektir.

Türkiye ve Sovyetler Birliği arasında Karadeniz'de balıkçılık alanında işbirliğinin düzenlenmesine ilişkin bu anlaşmanın sonuçlandırılması amacıyla karşılıklı çalışmalar sürdürülecektir.

12 - 14 MAYIS 1989 TARİHLERİNDE KKTC'Nİ ZİYARET EDEN DIŞİŞLERİ BAKANI A. MESUT YILMAZ'IN YAPTIĞI AÇIKLAMALAR

Uluslararası Girne Konferansı'na katılmak için T. C. Devlet Bakanı Kamran İnan, ANAP Milletvekilleri Bülent Akarcalı, Cavit Kavak, Mehmet Akdemir ve Mustafa Dinek'le birlikte bu sabah Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gelen Türkiye Dışişleri Bakanı A. Mesut Yılmaz, uzlaşmaz seleflerinin aksine kendisine büyük ümitler bağlanan Rum lideri Yorgo Vasiliu'nun da, kendisine bağlanan ümitleri boşa çıkardığını, fırsatları iyi değerlendirmedeğini söyledi.

Ercan Devlet Havaalanı'nda basın mensuplarına bir demeç veren A. Mesut Yılmaz, «henüz fırsatın kaçmadığını, ancak zamanın da sınırsız olmadığını» söyledi, «her kaybedilen girişimin arkasından bir yenisinin geleceğini düşünmeleri de doğru değildir» dedi.

KKTC'nde bulunmasından yararlanan, Ada'da yürütülen müzakere sürecinin günümüzdeki durumuyla ilgili olarak başta KKTC Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş olmak üzere, KKTC yetkilileriyle görüş teatisine bulunacağını ifade eden A. Mesut Yılmaz, sözlerini şöyle sürdürdü;

«Bizim düşüncemize göre, 9 aydan beri Kıbrıs'ta iki toplum lideri arasında yürütülen görüşmeler halen çok önemli bir aşamaya ulaşmıştır. Biz bu görüşmeleri Kıbrıs'ta federal çözüme ulaşılması için son şans olarak değerlendiriyoruz. Türkiye olarak hem bu çözümü destekliyoruz, hem bu çözüm için izlenen yöntemi destekliyoruz. Yani B. M. Genel Sekreteri'nin iyi niyet görevi çerçevesinde doğrudan müzakere yöntemini destekliyoruz ve bu müzakereleri çok yakın ilgi ile izliyoruz.

29 Mart 1986 tarihinde B. M. Genel Sekreteri'nin sunduğu çerçeve anlaşmasının, Kıbrıs Türk tarafından kabul edildiği, ancak Kıbrıs Rum tarafınca reddedildiği henüz daha unutulmamıştır. Ancak Kıbrıs Türk tarafının iyi niyeti sayesinde geçtiğimiz yıl yeni bir girişim başlatılması imkanı doğmuştur ve halen bu süreç devam etmektedir.

Daha önceki Kıbrıs Rum lideri, çeşitli girişimleri, çeşitli denemeleri çıkmaza sokan tutumu nedeniyle geniş eleştirilere muhatap olmuştu. Yeni Kıbrıs Rum liderlerine de o açıdan büyük ümitler bağlanmıştı. Maalesef, bizim tesbitimiz bu yeni fırsatın da Kıbrıs Rum tarafı tarafından iyi değerlendirilmediğidir. Yeni Kıbrıs Rum liderliği, kendisine bağlanan ümitleri şu ana kadar boşa çıkarmış durumdadır. Ancak henüz daha fırsat kaçmış değildir. Ancak önümüzdeki zaman da sınırsız değildir. Bundan sonra her kaybedilen girişimin arkasından bir yenisinin geleceğini düşünmeleri de doğru değildir.

Biz Türkiye olarak KKTC'ni tanıyoruz. Ve bundan dolayı da şeref duyuyoruz. Kıbrıs'ta iki ayrı halk vardır ve bu iki ayrı halkın 26 sene-den beri ortak bir yönetim, ortak bir hükümet altında yaşamadıkları da üzerinde tartışılması dahi gerekmeyen bir gerçektir. Güney'de Kıbrıs Rum Devleti vardır. Kuzey'de Kıbrıs Türk Devleti vardır ve bu iki devlet Ada'da iki ayrı halkı temsil etmektedirler. Güney'deki Kıbrıs Rum Devleti sadece Kıbrıs'lı Rumların temsilcisidir, sadece onların menfaatlerini korumaktadır. Sadece onlardan oluşmaktadır ve Güney'deki Kıbrıs Rum Devletinin Kuzey Kıbrıs'taki Türk halkı üzerinde ne hukuki, ne de fiili hiçbir söz hakkı söz konusu değildir.

Kuzey Kıbrıs'taki Türk halkı ancak kendi temsilcileri, kendi seçtiği insanlar tarafından temsil edilebilir ve bu açıdan KKTC, Kıbrıs Türk halkının yegâne meşru temsilcisidir. Esasen bugün adada iki toplumun siyasi eşitliğine dayalı iki kesimli, iki toplumlu, federal bir çözümü amaçlayan müzakerelerin yürütülmesi dahi, herkesin bu gerçeği pekala idrak ettiğinin bir işareti sayılmalıdır.

Son zamanlarda Güney Kıbrıs'ta, mevcut durumu şiddete başvurarak, kuvvet zoruyla değiştirme yönünde delice bir takım saplantılar ortaya çıkarmaktadır. Bu görüşler gittikçe daha fazla kişi tarafından dile getirilmektedir. Maalesef, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi de bu delice saplantıları teşvik eden bir silahlanma çabası içerisindedir. Bu çabaların federal bir çözüme hiçbir şekilde yardımcı olmayacağını, hatta onu büsbütün zora sokacağını ve bunların artması halinde Türkiye'nin pozisyonunu da yeniden gözden geçirmek zorunda kalacağını burada bir defa daha ifade etmek isterim.

Kuzey Kıbrıs Türk halkının siyasi temeli ve organizasyonu tamamen gerçeklere dayanmaktadır. Ada'daki bugün mevcut gerçeklere dayanmaktadır. Ve bu gerçekler bugün federal bir çözümle çelişki halinde değildir. Bilakis ona tamamen uygun düşmektedir. Yani eğer bir ortaklık devleti üzerinde anlaşmaya varılırsa, kurulacak olan federasyonunun eşit haklara sahip federe devleti olarak onun içerisinde yerini alabilecektir. Buna mukabil Güney'deki Rum devleti hala Kıbrıs'ın bütününi temsil etmek iddiasındadır. Yani geçersiz iddialara ve bazı hayallere dayalı bir devlettir. Bizim gördüğümüz, bizim tesbitimize göre, adada, amaçlanan federal çözümü güçleştiren en önemli olgu budur.

Biz, Kıbrıs Rum Yönetimi'nin önümüzdeki dönemde bu son fırsatı iyi değerlendireceğini, bu uzlaşmaz tutumdan dönerek, iki toplumun eşit statüsüne dayalı, iki toplumlu, iki kesimli federal bir çözüme imkân sağlayacağına inanmak istiyoruz ve bu anlayış içerisinde bundan sonraki dönemde de müzakere sürecini yakından izlemeye devam edeceğiz.»

«Güney'deki silahlanma karşısında Türkiye'nin pozisyonunun yeni-
den gözden geçirmek zorunda kalacağını söylemeniz, sözkonusu silahlan-
manın boyutlarının Türkiye'yi tehdit eder duruma geldiği anlamını çı-
karabilir miyiz»? şeklindeki soru üzerine A. Mesut Yılmaz şöyle dedi;

«En azından bu silahlanma çabalarını, Ada'da mevcut iki devlet
arasında bunların ortaklığına dayalı yeni bir çözüm arayışıyla bağdaş-
madığını ifade etmek istiyorum.

İkincisi, bir yandan yeni bir ortaklık devleti kurulmasını amaçlayan
müzakereleri yürütürken, öbür tarafta ortaklık kurmayı amaçladığınız
tarafa yönelik bir silahlanmanın iyi niyetle, samimiyetle bağdaşmadığını
ifade etmek istiyorum.

Şimdiye kadar geçmişte sürekli tanık olduğumuz bu tür iyi niyet-
ten, samimiyetten yoksun çabaların, bundan sonra da devam etmesi
halinde, elbette ki, bizim de tutumumuzun sonsuza dek aynı kalmaya-
cağını ifade etmek istiyorum.»

TÜRKİYE DIŞİŞLERİ BAKANI A. MESUT YILMAZ'IN KIBRIS'TAN, AYRILMADAN ÖNCE VERDİĞİ DEMECİN TAM METNİ

«Başta Sayın Denктаş olmak üzere, KKTC yetkilileriyle geniş bir görüş alışverişinde bulunduk. Kıbrıs'ta devam etmekte olan Toplumlararası görüşmelerin son durumu ile ilgili ortak bir değerlendirme yaptık ve görüşmelerin üçüncü bölümünün tamamlanmasını müteakip, gelişmelere göre yeniden istişare hususunda mutabık kaldık.

Hemen ifade edeyim ki, meselelere bakış açımız tam bir görüş birliği arz etmektedir. Değerlendirmelerimiz tam anlamıyla birbirine paraleldir.

Ayrıca, önümüzdeki dönemde de, ortak bir çözüm yolunu açabilmeniz için, bu görüş birliğini ve dayanışmayı sürdürmeyi kararlaştırdık.

Görüşmelerin 1 Haziran tarihiyle sınırlı olması hususu artık geçerli değildir. Esasen, biz Türkiye olarak, baştan beri, böyle bir sınırlamanın keyfi olacağını, hatta zararlı olacağını ifade ediyoruz.

6 Nisan'da, Genel Sekreter'le yapılan görüşmelerden sonra, artık görüşmeler için böyle bir sınırın kabul edilemeyeceğini düşünüyoruz. Gene ümit ederiz ki, üçüncü tur görüşmelerden sonra, Genel Sekreterle yapılacak üçüncü buluşmayı müteakip, sağduyulu bir değerlendirmeyle, görüşmelerin gerektiği takdirde, Haziran ayından sonra da kesintisiz olarak sürdürülmesi üzerinde mutabakat sağlanmıştır.»

Benim bu aşamada, özellikle üzerinde durmak istediğim nokta, Genel Sekreter'in 367 Sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla kendisine verilen iyi niyet görevi ve bu iyi niyet görevine dayalı olarak, eşitlik esasına göre, yürütülmekte olan doğrudan müzakere yöntemine ters düşecek veya bundan sapma anlamına gelecek tutumların, ortak federal çözüm arayışına engel olacağı hususudur. Bunu güçleştireceği hususudur. Bununla tasvipli gelişmelerden bir tanesi de, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin, Avrupa Topluluğuna, üyelik için başvurmaya teşebbüs etmesidir.

Ancak, Ada'da yaşayan iki halkın, ortak kararıyla, alınabilecek böyle bir kararı, Rum Yönetimi tek taraflı olarak almaya kalkışırsa ve bunu uygulamaya kalkışırsa, bunun çok ciddi sonuçlar doğurabileceğine dikkati çekmek istiyorum.

Bu iki toplum arasında, onarılması çok güç yaralar açabilecektir. Ben, AT ülkelerinin, Ada'da iki toplumun anlaşmasına ve uzlaşmasına dayalı bir çözüm çabalarını engelleyecek olan, bir çözüm yolunu kapatabilecek olan böyle bir yolu açmayacaklarına inanıyorum. Ama, bununla birlikte, gene de bu noktada, Türkiye olarak dikkatleri çekmek istiyorum.

Bizim inancımıza göre, Kıbrıs Türk tarafının desteklediği Federal Çözüm Modeli, hem geçmişin tecrübelerini, hem de geleceğin ihtiyaçlarını dikkate alan ve Ada'daki iki toplumun, yeniden bir çatışma noktasına gelmeden, onları işbirliğine sevkedecek olan gerçekçi bir modeldir. Biz, bu modelin, esasında federal bir çözümün en büyük engelini, yeni bir Rum hegemonyasına yol açabilecek bir karşı modelde görüyoruz.

Rumların bu kapıyı zorlamaları halinde, uzlaşma ihtimalinin düşük olacağına inanıyoruz, bundan endişe ediyoruz. Onun için, Rum tarafına bu yolu, kapıyı zorlamamalarını tavsiye ediyoruz.

Esasen, bu seyahatimin başında da söylediğim gibi, Ada'da ortak bir çözüm, ancak, iki toplumun anlaşmasına, uzlaşmasına dayalı bir çözüm olacaktır. Bunun dışındaki çözüm arayışları geçerli değildir. Ve ayrıca iki toplumun da serbest iradeleriyle anlaşacakları, uzlaşacakları böyle bir çözümü, gene bir toplum tarafından, halk tarafından onaylanması söz konusudur.

Çözümü bu koşullar içerisinde, bu limitler içerisinde aramak, gerçekçi bir tutum olacaktır. Ben bu seyahatimden fevkalade yararlı ve olumlu izlenimlerle ayrılıyorum.»

A Ç I K L A M A

(13 MAYIS 1989)

Türk - Yunan Siyasi Komitesi'nin 5 - 8 Eylül 1988 tarihlerinde Ankara'da yapılan ikinci toplantısında varılan mutabakat uyarınca, 16 - 17 Aralık 1988 tarihlerinde Atina'da yapılan «Uyuşturucu Madde ve Tarihi Eser Kaçakçılığı Taslak Protokolleri» ile ilgili görüşmelere devam etmek üzere bir Yunan heyeti 15 - 18 Mayıs günleri arasında ülkemize gelecektir.

Yunan heyetine Maliye Bakanlığı Kaçakçılık ve Uyuşturucu Bölümü Başkanı Alexandras Kalospyros, heyetimize ise Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Kuruluşlar Dairesi Başkanı Aykut Berk Başkanlık edecektir.

A Ç I K L A M A

(17 MAYIS 1989)

Türk - Yunan Siyasi Komitesi'nin 5 - 8 Eylül 1988 tarihlerinde Ankara'da yapılan ikinci toplantısında varılan mutabakat uyarınca, 16 - 17 Aralık 1988 tarihlerinde Atina'da başlayan «Uyuşturucu Madde ve Tarihi Eser Kaçakçılığı Taslak Protokolleri» ile ilgili görüşmelere 16 - 17 Mayıs 1989'da Ankara'da devam edilmiş ve müzakereler sonunda iki ülke arasında «Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığı ile Mücadele Anlaşması» parafe edilmiştir.

Sözkonusu anlaşma, uyuşturucu ve psikotrop maddeler kaçakçılığı ile mücadelede, her iki ülke yetkili makamları arasında, bilgi alışverişi, kullanımı ve talebinde izlenecek usuller ile karşılıklı yardım koşullarını saptamakta ve bu amaçla uzmanlardan oluşan bir Ortak Komisyon kurulmasını öngörmektedir.

A Ç I K L A M A

(30 MAYIS 1989)

Bulgar makamlarının son günlerde ülkedeki soydaşlarımızı çoğu kez birkaç saatlik ihbar süresiyle Avusturya, Yugoslavya gibi ülkelere adeta sürgün ettiği malumdur. Çok yakın akrabalarını ve hatta eş ve çocuklarını geride bırakarak birer bavul şahsi eşya ile yola çıkmaya mecbur edilen bu soydaşlarımızdan toplam 162 kişilik iki grup Viyana ve Belgrad'dan geçen Cuma günü yurda getirilmişlerdi. Yıllardır Bulgar baskı ve mezalimine maruz kalmış bu soydaşlarımız vatana kavuşmanın sevinci içinde Bursa ilimizde misafir edilmektedirler.

Milletimiz başlangıçtan beri bu konuda gösterdiği hassasiyet ve dayanışmayı aynı şekilde sürdürüp bu davaya sahip çıkmaya devam edecektir. Bu zihniyet içinde Toros Havayolları da, geçen Cuma gününden beri Viyana ve Belgrad'a ulaşan soydaşlarımızdan toplam 160 (120 - 40) kişilik yeni iki grubu Türkiye'ye getirmek üzere iki ayrı uçak tahsis etmiştir. Uçaklar bu akşam saat 22.00 dolaylarında İstanbul'a muvasalat edeceklerdir.

Öte yandan diğer bir kısım soydaşımız da karayolundan, otomobilleriyle, Yunanistan üzerinden sağlanan özel vizelerle ülkemize gelmektedirler. 5 araba ve 20 kişiden oluşan ilk kafilenin 31 Mayıs öğleden sonra Ipsala hudut kapısına varacağı tahmin edilmektedir.

A Ç I K L A M A

(7 HAZİRAN 1989)

İngiltere'nin, aramızdaki 1 Mart 1960 tarihli Vize Muafiyet Anlaşması'nı feshederek, 23 Haziran 1989 tarihinden itibaren vatandaşlarımıza vize uygulamaya başlayacağı esasen gerek Ankara'da Bakanlığımız, gerekse Londra'da Büyükelçiliğimize zamanında bildirilmişti. Yakında başlatılacağı açıklanan bu uygulama, Bakanlığımızca çeşitli açılardan incelenmektedir.

Bir taraftan insanların ve halkların kaynaştırılması için özel çaba harcanırken, İngiltere'nin, vize tatbiki ile diğer bazı Batı Avrupa ülkelerini izleyerek tam aksi yönde bir uygulamaya gitme kararı almış olması üzüntü ile karşılanmıştır.

Bu uygulamanın, İngiltere ile geliştirilmesine önem verdiğimiz iktisadi ve ticari ilişkilerimizde olumsuz etki yaratmaması temenni edilmektedir.

A Ç I K L A M A
(8 HAZİRAN 1989)

Bugün (8 Haziran 1989) Türkiye saatle 12.30'da Tanran Büyükelçiliğimiz önünde toplanan ve sayıları yüze ulaşan bir kalabalık, ülkemiz aleyhinde sloganlar söylemeye başlamış ve Büyükelçiliğimizi taşa tutmuştur. Göstericilerden bazıları Büyükelçilik bahçesine girmiş ve binanın giriş bölümü ile bahçedeki otomobilleri tahrip etmişlerdir. Büyükelçiliğimizin İran Dışişleri Bakanlığı nezdindeki girişimi üzerine olay yerine gelen devrim muhafızları bahçedeki saldırganları dışarı çıkarmıştır. Göstericiler, güvenlik güçlerinin hoparlörle yaptığı anons üzerine dağılmışlardır. Büyükelçiliğimiz mensuplarından yaralanan olmamıştır.

Ankara'daki İran Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Majid Bizmark bugün saat 15.00'de Dışişleri Bakanlığına davet edilerek, olay hakkındaki endişe ve tepkimiz dile getirilmiş, İran'daki tüm temsilciliklerimiz ve personeli ile Türk vatandaşlarının can ve mal güvenliğinin sağlanması ve bu tür saldırıların tekerrürünün önlenmesi için gerekli tüm önlemlerin alınması talep edilmiştir.

Büyükelçiliğimizde ve bahçedeki otomobillerde meydana gelen hasar nedeniyle tazminat hakkımızın mahfuz tutulduğu belirtilmiştir.

A Ç I K L A M A
(8 HAZİRAN 1989)

20 Mayıs sabahı, yönetimindeki MiG - 29 tipi uçakla Trabzon Havaalanına inen ve yetkili makamlarımıza, ABD'ne iltica arzusunda olduğunu ifade eden Pilot Yüzbaşı Alexander Zuyev'in iadesi Ankara'daki Sovyet Büyükelçiliğince yapılan girişimlerle talep olunmuş, bu çerçevede Kafkasya Askeri Bölge Savcılığınca düzenlenen evrak 1 ve 2 Haziran tarihli iki nota ekinde tarafımıza tevdi olunmuştu.

Herhangi bir ahdi yükümlülüğümüz bulunmadığı halde, bir iyi niyet jesti olarak, sözkonusu evrak Adalet Bakanlığımızca Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirilmiş, Başsavcılık da konuyla ilgili dosyayı Türk Ceza Kanunu'nun 9/2 maddesi uyarınca karar alınmak üzere Ankara 8. Asliye Ceza Mahkemesi'ne havale etmiştir.

Anılan mahkeme, 6 Haziran 1989 tarih ve 1989/54 sayılı kararında, Zuyev'e atfedilen suçların siyasi ve askeri nitelikte bulunduğuna; bu itibarla, Türk Ceza Kanunu, genel olarak Türk hukuku ve Yargıtay kararları ile taraf bulunduğumuz uluslararası sözleşmeler ışığında, failinin iadesi caiz olmayan suçlardan olduğuna hükmetmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığınca itirazı mucib bir husus olmadığı anlaşıldığından karar bugün kesinleşmiştir.

Keyfiyet Ankara'daki Sovyetler Birliği Büyükelçiliğine duyurulmuş; Amerika Birleşik Devletleri'ne iltica etmek istediğini beyan eden pilotun bu istemi de müteakiben ABD Büyükelçiliğine iletilmiştir.

A Ç I K L A M A
(22 HAZİRAN 1989)

Bulgaristan Başbakanı Atanasov'un geçen hafta yaptığı, Bulgaristan'ın Türkiye ile görüşmelere hazır olduğu iddiasını içeren beyanatın metni dün Bulgaristan Dışişleri Bakanlığınca Sofya'daki Türk Büyükelçiliğine bir nota eşliğinde verilmiştir.

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi İnal Batu, bu konuda şunları söylemiştir :

Bulgaristan'daki Türk azınlığının trajedisi, çözümü önem ve öncelik arzeden bir konu olarak tüm insanlık aleminin gündemindedir. Bu itibarla, konuyu saptırmaya ve zihinleri bulandırmaya yönelik inisiyatiflere karşı dikkatli olunması gereğine işaret etmekte yarar görüyoruz.

Bilindiği gibi, Türkiye, Bulgaristan yönetiminin halâ anlayamadığımız nedenlerle ve tüm ahdi yükümlülüklerini hiçe sayarak, ülkesindeki 1.5 milyonu aşkın Türk azınlığını zorla asimile etmeye yönelik insanlık dışı bir kampanya başlattığının açıklık kazandığı 1984 yılı sonlarından bu yana, bu çağdışı politikaya kuvvetle tepki göstermiş ve tutumunu şu iki nokta etrafında, en net biçimde ortaya koymuştur :

1 — Bulgaristan Hükümeti, Bulgaristan'ın sadık vatandaşları olan bu insanların insan ve azınlık haklarına ilişkin kendi iç mevzuatı ile ikili ve uluslararası taahhütlerine uygun davranmalı, soydaşlarımızın gasp olunan tüm hakları iade olunmalıdır.

2 — Bu esas saklı kalmak kaydıyla, Türk Hükümeti ülkesine göç etmek isteyecek Türk azınlığına mensup kişilerin tümünü kabul etmeye ve bu amaçla Bulgaristan'la kapsamlı bir göç anlaşmasını müzakereye hazırdır.

Bulgaristan Hükümetinin bu çağrılarımızı uzun süre reddettiği, ancak bu vahim insan hakları ihlâlinin uluslararası camiadan da giderek daha fazla tepki gördüğünün belli olması üzerine tutumunu değiştirme zorunluluğunu hissettiği ve böylelikle iki ülke Dışişleri Bakanlarının Balkan Ülkeleri Dışişleri Bakanları Konferansı vesilesiyle buluştukları Belgrad'da, 23 Şubat 1988 tarihinde imzalanan protokolle bir müzakere süreci başlatılmış olduğu ve bunun Bulgaristan'daki Türk azınlığının çilesinin bu yöntemle sona erdirileceği yolunda ümitler yaratmış olduğu da hatırlanacaktır.

Türkiye, bu diyalog sürecine bu insani sorunun hallinin sağlayacağı ve münhasıran Bulgaristan'ın Türk azınlığına uyguladığı insanlık dışı

baskı politikası nedeniyle kopma noktasına gelmiş olan Türk - Bulgar ilişkilerinin her alanda yeniden ve her iki ülkenin de çıkarına olacak şekilde canlandırılabilmesi için iyi bir zemin teşkil edeceği inancıyla, en halisane niyetlerle katılmıştır.

Ancak, maateessüf, daha ilk toplantıdan itibaren Bulgaristan'ın Belgrad Protokolünün varlık nedeni olan bu meseleyi görüşmeye niyetli olmadığı; bu diyalog sürecini de dünya kamu oyununun artan bir hassasiyet ve endişeyle izlediği bu insanlık trajedisini uluslararası gündemden çıkartmak için bir araç olarak kullanmak istediği belli olmuş ve Türkiye'nin en samimi niyet ve ümitlerle taraf olduğu bu ikili müzakere sürecinden sonuç alınamayacağı anlaşıldığından, yapılan ikinci tur görüşmelerle birlikte diyalog sona ermiştir.

Bir yanda Bulgaristan'ın Türk azınlığına yönelik insanlık dışı asimilasyon kampanyası, diğer yanda ise uluslararası camiada buna gösterilen tepkiler paralel şekilde yoğunlaşarak bugünlere gelinmiştir.

Ara zamanda, Bulgaristan Hükümeti göz boyamaya yönelik girişim ve tertiplerini sürdürmüş; bu çerçevede, özellikle AGİK İnsani Boyut Konferansı arefesinde, pasaport ve vatandaşlık yasalarına getirdiği değişikliklerle, sözkonusu Konferansta muhatap kalacağını hissettiği ağır eleştirilerden kurtulabilmeyi tasarlamıştır. Ne var ki, Bulgaristan'ın bu önlemleri vatandaşlarına çağdaş normlara yakın özgürlükler tanımak için değil, asimilasyon politikasına topyekün direnin Türk azınlığına karşı uygulamayı kararlaştırdığı tehcir politikasına bir kılıf olmak üzere düşündüğü, birkaç haftadır hergün binlercesi Türkiye'ye gelen soydaşlarımızla ortaya çıkmıştır.

Bulgaristan Hükümeti, her çevreden yükselen tepkilere rağmen çağdışı kampanyasını devam ettirmeye, işlemekte olduğu insanlık suçundan geri dönmeye kararlı görüldüğü içindir ki, AGİK İnsani Boyut Toplantısında en fazla ve en yoğun eleştiri alan, kınanan ve hiçbir katılımcı ülkenin arka çıkmadığı ülke olmuştur.

Türkiye'nin Bulgaristan'daki Türk azınlığının durumu konusunda yıllardır sürdürdüğü kararlı ve yapıcı tutum son haftalarda en üst düzeyde yapılmış olan sarıh beyanlarla teyid olunmuştur. Ortada, acilen ve kapsamlı biçimde halli zaruri olan, soydaşlarımıza uygulanan tehcir politikasıyla fevkalade endişe verici bir boyut kazamış olan insani bir mesele vardır.

Türkiye, bu meselenin çözümü, Türkiye ile Bulgaristan arasında kapsamlı bir göç anlaşması aktedilmesi için iyi niyetle müzakereye hazır olduğunu açıklamıştır. Ancak, önemle işaret etmek gerekir ki, müzakere

soyutta, bir boşluk içinde değil, belirli bir zeminde ve belirli bir amaç için yapılır.

Dolayısıyla, eğer Bulgaristan Başbakanının beyanatıyla kastolunan, Bulgaristan Hükümetinin yıllardır sürdürdüğü olumsuz tutumu terketme olgunluğuna eriştiği, kapsamlı bir göç anlaşmasını müzakereye hazır olduğu ise, bunun net bir şekilde ortaya konulmasını diler ve bekleriz.

Bulgaristan'daki Türk azınlığının trajedisinin bugün tüm insanlığı karşı karşıya bıraktığı ertelenemez sorumluluk, Türkiye'nin yeni bir Belgrad tecrübesiyle zaman kaybedilmesini göze alamayacağı kadar ağırdır.

Birbirleriyle komşu tüm ülkelerin durumunda olduğu gibi, Türkiye ile Bulgaristan arasında da müzakere yoluyla çözümü gereken çeşitli konular tabii ki mevcuttur. Örneğin, Mutludere konusu, deniz yan sınırı konusu vardır. Bunlar, komşu ülkeler arasında rastlanılan ve eşyanın tabiatı gereği ileride de rastlanılabilecek türden konulardır. Biz, iyi niyetle ele alındıkları takdirde bunların hallinin güç olmayacağı kanaatindeyiz. Nitekim bu anlayışladır ki, bu konuları müzakereye hazır ve istekli olduğumuzu Bulgar tarafına defaatle duyurduk. Ama, bu gibi konularla, bunlar kadar gerçek fakat, gerek mahiyeti, gerek kapsamı itibarıyla vahim olan ve acil çözüm bekleyen Bulgaristan'daki Türk azınlığının trajedisini birbirleriyle irtibatlı ve eşdeğer konularmış gibi düşünmek tabii ki mümkün değildir. Her konu kendi gerçek çerçevesi içinde ele alınmalı, gerçekler çarpıtılarak, meseleler birbirine karıştırılarak zihinleri bulandırma gayretlerinde ısrarlı olunmamalıdır.

A Ç I K L A M A
(23 HAZİRAN 1989)

Türk - Sovyet devlet hudut hattının müşterek kontrolunu yapmak üzere kurulan Türk - Sovyet Ortak Kontrol Komisyonu Dokuzuncu Dönem Toplantısına katılmak üzere 12 Haziran 1989 tarihinde Ankara'ya gelen Sovyet heyeti ile yapılan görüşmeler sonuçlanmış ve «Türkiye Cumhuriyeti ile S.S.C.B. arasındaki Devlet Hudut Hattının Nehir, Çay ve Derelerde Geçişinin 1984 - 1988 yıllarında yapılan Müşterek Kontroluna İlişkin Sonuçlar Hakkında Ortak Kontrol Komisyonu Nihâi Protokolü» metni, Türk Heyeti Başkanı Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yardımcısı Elçi Erkan Gezer ile Sovyet Heyeti Başkanı Büyükelçi Yuri Alekseyeviç Şolmov tarafından parafe edilmiştir.

Taraflar, 1983 yılında kurulan Ortak Komisyonun bugüne kadar gerçekleştirmiş olduğu çalışmaların sonuçlarının yer aldığı Nihâi Protokolü, Komisyonun, Moskova'da yapılacak müteakip toplantısında imzalamayı kararlaştırmışlardır.

Taraflar, ayrıca, Komisyonun IX. dönem toplantı Protokolünü imzalamışlar ve Komisyonun müteakip dönemde yapacağı çalışmalarını tesbit etmişlerdir.

A Ç I K L A M A
(23 HAZİRAN 1989)

İngiltere'nin Türk resmi pasaportlarına da vize uygulaması karşısında Türkiye'nin tepkisine ilişkin sorulara karşılık olarak Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi İnal Batu şu açıklamayı yapmıştır :

«İngiliz Hükümetinin ayırım gözetmeksizin resmi pasaportlarımız dahil tüm Türk pasaportlarına 23 Haziran'dan itibaren vize uygulaması kararı aldığı malumlarıdır.»

«Resmi pasaportlarımızın bu kararın dışında tutulması ile ilgili talebimize, son tarih olan 22 Haziran akşamına kadar olumlu cevap verilmemiş olduğu için Hükümetimiz de, Türk resmi pasaport hamillerine denk düşen İngiliz resmi şahsiyetlerinin pasaportlarına 1 Ağustos 1989 tarihinden itibaren vize uygulama kararı almış ve kararı bildiren Nota, bugün Bakanlığımıza çağırılan İngiliz Büyükelçisine Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdürü Büyükelçi Zeki Çelikkol tarafından tevdi edilmiştir.»

BASINA AÇIKLAMA

(25 HAZİRAN 1989)

Türkiye'ye bir çalışma ziyaretinde bulunan KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş bugün İstanbul'da Sayın Cumhurbaşkanımızla bir görüşme yapmıştır. Bu görüşmede, Kıbrıs'taki iki liderin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ile 28 - 29 Haziran 1989 tarihlerinde New York'ta yapacakları toplantı öncesinde, müzakere sürecinde gelinen aşama değerlendirilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın Tarabya'daki Köşkünde yapılan toplantıda Başbakan Sayın Turgut Özal, Dışişleri Bakanı Sayın A. Mesut Yılmaz, Dışişleri Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir ve diğer Dışişleri yetkilileri ile KKTC tarafından Dışişleri ve Savunma Bakanı Sayın Kenan Atakol ve diğer yetkililer hazır bulunmuşlardır.

Toplantıda, Sayın Denktaş, Lefkoşa'da üçüncü turu tamamlanan topluluklararası görüşmelerin seyri hakkında geniş bilgi vermiştir. Müteakiben, müzakere sürecinde ulaşılan aşama ve bu noktadan sonra izlenebilecek tutum hakkında ayrıntılı bilgi teatisinde bulunulmuştur. Toplantıda, tarafların gerek Kıbrıs sorununun özü, gerek müzakere sürecinin yürütülüş şekli üzerinde tam bir görüş birliği içinde oldukları bir kere daha müşahade edilmiştir.

Taraflar bu çerçevede, Kıbrıs'ta kapsamlı bir çözümün anahatlarının hazırlanması egzersizinin Kıbrıs'taki iki liderin doğrudan görüşmeleri yoluyla devam ettirilmesinin önemine ve Kıbrıs'taki iki halkın gelecekteki yaşamlarını doğrudan ilgilendiren bu çalışmanın her aşamasında iki tarafın, yekdiğerinin her bir konuya ilişkin yaklaşımını bütün ayrıntılarıyla görmesinin ve değerlendirmesinin gereğine işaret etmişlerdir.

Türkiye, Kıbrıs Türk halkının KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Denktaş liderliğinde sürdürdüğü barışçı çabaları her zaman olduğu gibi bugün de kararlılıkla desteklemektedir. Türkiye, müzakerelerin sonuç alıcı bir şekilde yürütülebilmesi için Rum tarafının Kıbrıs Türk halkının eşit siyasi statüsünü kabulünün ve güvenliğinin Türkiye'nin etkin garantisi altında olmaya devam etmesi gereğini kavramasının zorunlu olduğu yönündeki inancını aynen muhafaza etmektedir.

Ancak bu temel gerçeklerin idraki, Kıbrıs'ta iki toplumlu, iki kesimli federal bir devletin kurulmasının yolunu açabilecektir.

Türkiye, bu anlayışla, BMGS'nin iyiniyet görevi çerçevesinde sürdürmekte olduğu çabaları desteklemekte ve Kıbrıs Türk tarafının bu yöndeki siyasi kararlılığından memnuniyet duymaktadır.

A Ç I K L A M A

(5 TEMMUZ 1989)

İslam Konferansı Örgütü (İKÖ) Genel Sekreteri Hamid Al Gabid Bulgaristan'ı terke zorlanan soydaşlarımızın durumlarını yerinde görmek ve incelemelerde bulunmak üzere 6 - 9 Temmuz 1989 tarihleri arasında ülkemize ziyarette bulunacaktır.

13 - 16 Mart 1989 tarihlerinde Riyad'da yapılan 18. İKÖ Dışişleri Bakanları Konferansında alınan kararla Bulgaristan, Türk azınlığının bütün haklarını geri vermeye, aile birleşmesi taleplerini yerine getirmeye ve arzulayan Türk'lerin diledikleri ülkelere göç etmelerine izin vermeye çağrılmış ve İslam ülkeleri Bulgaristan'ı orada yaşayan Türk ve diğer müslümanların acılarına son vermeye sevkedecek önlemler almaya davet edilmişlerdir. İKÖ Genel Sekreteri ise bu kararların uygulanmasını izleyerek, 19. uncu İKÖ Dışişleri Bakanları Konferansına bu konuda rapor sunmakla görevlendirilmiştir.

A Ç I K L A M A

(12 TEMMUZ 1989)

Avrupa Konseyi İskan Fonu Başkanı Eugene Claudius-Petit, Sayın Başbakanımıza gönderdiği bir mesajda, İskan Fonu'nun son haftalarda Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutulan soydaşlarımızın çektikleri ızdıraplardan derin şekilde etkilendiğini belirterek, başlıca görevlerinden biri göçler sonucunda meydana gelen sorunların çözümüne katkıda bulunmak olan Fon'un, soydaşlarımızın acılarının hafifletilmesine ve ülkemizde hızla yerleştirilmelerine yardımcı olmak üzere Türk Hükümetince sunulacak projeleri finanse etmeye hazır olduğunu ifade etmiştir.

Avrupa Konseyi İskan Fonu, 1956 yılında esas itibariyle Avrupa'daki göçmenlerin sorunlarını hafifletilmesine katkıda bulunmak üzere kurulmuş ve faaliyetleri zamanla ekonomik ve sosyal alt-yapı projelerini de finanse edecek şekilde genişletilmiştir.

A Ç I K L A M A
(19 TEMMUZ 1989)

Hatırlanacağı üzere, Sayın Bakanımızın 27 Haziran günü Sovyetler Birliği'nin Ankara Büyükelçisi Albert Çernişev'i kabulünden sonra yapılan açıklamada, Sovyetler Birliği'nin Bulgaristan'daki Türk azınlığının giderek daha vahim boyutlar kazanan trajik durumuna çözüm getirilmesi için nasıl katkıda bulunabileceği hususunda bir arayış içinde olduğunu anladığımız; Sovyet Hükümeti'nin bu çerçevedeki çabalarını takdirle karşıladığımız; ancak, Büyükelçi Çernişev'in Hükümetinin talimatıyla Sofya'da yaptığı temaslarda aktardığı hususların iyimser olabilmeyi mümkün kılacak herhangi bir unsur içermediğini kaydettiğimiz belirtilmişti.

Keza bilindiği üzere, Sayın Çernişev'in o tarihten sonra da Sayın Başbakanımız, Sayın Bakanımız ve ilgili Müsteşar Yardımcımızla konuyla ilgili görüşmeleri olmuştur.

Hükümetinin talimatıyla geçtiğimiz günlerde yeniden Moskova'ya giden ve ayrıca Sofya'da Bulgar yetkilileriyle tekrar temaslarda bulunan Büyükelçi Çernişev, talebi üzerine, dün, Sayın Bakanımız tarafından kabul olunmuştur.

Üzülerek ifade etmek zorundayız ki, Sovyet Büyükelçisinin Sofya'da yaptığı temaslarda ilgili olarak bu kez aktardığı hususlar, Bulgar Hükümeti'nin ciddiyet ve samimiyetten uzak, inkârcı ve uzlaşmaz tutumunda hiçbir değişiklik olmadığını teyid etmiş ve ayrıca, Bulgar Hükümeti'nin, Sovyetler Birliği'nin iyi niyetle başlattığına inandığımız girişimlerini, meseleyi gerçek çerçevesi dahilinde ve yapıcı bir anlayışla çözüme kavuşturmak yerine, dünya kamuoyunda mesnetsiz ümitler yaratarak konuyu uluslararası gündemden düşürebilmek için bir araç olarak kullanmak isteyebileceği hususundaki kuşkularımızı pekiştirmiştir. Bu çerçevede, Bulgar yetkililerin, iki ülkenin en üst düzey temsilcilerinin pek yakında buluşmalarının dahi kararlaştırılmış olduğu yolunda söylentiler yayma yönünde son günlerde giriştikleri sistemli ve maksatlı çabalara da dikkat çekmek isteriz.

Her zaman açıklıkla ifade ettiğimiz ve gelişen olayların da ortaya koyduğu gibi, Bulgaristan'daki Türk azınlığının çağımızın en vahim insan hakları ihlallerinden biri olarak yıllardır insanlık aleminin gündeminde yer alan trajedisi, ancak bu birbuçuk - iki milyon masum insanın gasp edilen tüm haklarının iadesi ve bu kişilerden arzu edenlerin, kapsamlı bir göç anlaşması çerçevesinde, herhangi bir hak kaybına uğramaksızın Türkiye'ye göçlerinin sağlanması ile sona erebilecektir.

Türk Hükümeti, dün olduğu gibi, bugün de bu amaçla Bulgaristan Hükümeti ile ciddi ve anlamlı müzakerelere istekli ve hazırdır. Ancak, bir kez daha vurgulamak isteriz ki, Jivkov yönetiminin Belgrad Protokolünü nasıl ve hangi amaçlarla kötüye kullanmaya çalıştığını çok iyi hatırlayan Türkiye'nin, boşlukta ümitler yaratılarak, olumlu yeni unsurlar sözkonusuymuş izlenimi verilerek, bu insanlık trajedisinin unutturulması hesaplarına suç ortaklığı edebileceği hayal edilmemelidir.

Bulgaristan'daki Türk azınlığının elim durumu, bütün medeni dünya ile Bulgaristan Hükümeti arasında acil çözüm bekleyen ciddi bir ihtilaf konusu olarak tüm canlılığıyla uluslararası gündemdedir. Ve Türkiye, doğruyu savunmanın yürek ferahlığıyla ve sorumluluklarının idraki içinde bu insani meseleyi sonuna kadar, kararlılıkla takip edecektir.

Son gelişmeler, Bulgaristan Hükümeti'nin, kendi kendisini kandırmanın çıkar yol olmadığını görebilmeye; hatadan dönmenin zaaf değil, erdem olduğuna etkin yöntemlerle ikna edilmeye bugün her zamankinden daha fazla ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Ümit etmek isteriz ki, gerek uluslararası camianın bu yönde yoğunlaşarak devamını beklediğimiz çabaları; gerek, kimi kovularak, kimi herşeyini terkedip kaçarak, bugüne kadar yüzaltmışbeşbin'den fazlası Türkiye'ye iltica etmiş olan soydaşlarımızın yol açtığı işgücü açığının ekonomik sonuçları; gerek halen Bulgaristan'da bulunan soydaşlarımızın haklarını eksiksiz geri alma veya her ne pahasına olursa olsun Türkiye'ye göç etme hususundaki kararlılıkları; gerekse, son günlerde Türk azınlığına mensup olmaya Bulgar vatandaşlarının da Türkiye'den iltica talebinde bulunmaya başlamış olmaları, Jivkov yönetimine durup düşünmesi ve ileride Bulgaristan'ı daha da büyük güçlüklerle karşı karşıya bırakabilecek olan insanlıkdışı politikasından vazgeçmesi için gerekli ilhamı verecektir.

**BULGAR DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜNÜN TÜRKİYE İLE
BULGARİSTAN ARASINDA GÖRÜŞME TARİHLERİNİN SAPTANDIĞI
YOLUNDAKİ İDDİASI İLE İLGİLİ**

A Ç I K L A M A

(21 TEMMUZ 1989)

Bulgaristan Dışışleri Bakanlığınca dün yapılan açıklamanın üstün-
de durulabilecek bir yanı var ise, o da Jivkov yönetiminin ciddiyet ve
samimiyetten uzak, inkârcı ve uzlaşmaz tutumunun değişmeden devam
ettiğinin, maalesef, böylelikle bir kez daha ortaya konulmuş olmasındır.

Bulgaristan'da bir Türk azınlığı bulunmadığı; kimi kovularak, kimi
herşeyini terkedip kaçarak, bugün saat 01.00'a kadar 177.066'sı Türkiye'-
ye gelmiş bulunan soydaşlarımızın da «turist» oldukları ne kadar gerçek
ise, sözkonusu açıklamada ileri sürülenler de gerçeğe o kadar yakındır.

Ankara'daki Sovyetler Birliği Büyükelçisinden Bulgar tarafına ak-
tarılması istenen Türk görüşleri her vesileyle açıklananlardan başka hiç-
bir unsur içermemiŐtir. Aksi de esasen sözkonusu olamazdı.

Bulgar tarafına aktarılan görüşlerimiz, Bulgaristan'daki Türk azınlı-
Đına karşı yürütölen insanlıkdışı baskılara son verilmesini, bu çerçe-
vede soydaşlarımızın gasp edilmiş bulunan tüm haklarının eksiksiz iade-
sini talep ettiğimiz; ayrıca, bu kişilerden dileyenlerin, kapsamlı bir göç
anlaşması çerçevesinde ve hiçbir hak kaybına uğramaksızın, Türkiye'ye
intikallerinin mümkün kılınması gerektiği olmuştur.

Bu arada, Bulgar tarafının önerileri olarak bize aktarılan ve Bulgar
Dışışleri açıklamasında zikredilen tarihlerin de bizim için uygun olabi-
leceği; ancak, ne teknisyenler düzeyinde, ne de siyasi düzeyde buluşmuş
olmak için buluşmayı; diğer bir deyişle, müzakerelerin belirsizlikler için-
de cereyanını kabul etmemizin sözkonusu olamayacağı açıklıkla ifade
edilmiştir. Özetle, Bulgaristan Hükümeti soydaşlarımızın tüm insanlık
aleminin artan tepki ve endişeyle izlediği trajik durumuna son verilmesi
amacıyla müzakere masasına oturmaya hazır olduğu takdirde, bu konu-
nun insani niteliği, vehameti ve dolayısıyla önceliği gözönünde bulundu-
rularak hazırlanacak bir gündem çerçevesinde, önerilen tarihlerde bir-
araya gelinebileceği Bulgar tarafına duyurulmuştu.

Sovyetler Birliği Büyükelçisi tarafından 18 Temmuz günü Sayın
Bakanımıza aktarılan ve bu görüşlerimize cevap teşkil eden Bulgar tu-
tumu, Jivkov yönetiminin böyle anlamlı bir müzakereyi değil, meseleyi
uluslararası gündemden düşürmeye yönelik bir propaganda egzersizini
hedeflediğini açıklıkla ortaya koyduğu içindir ki, sözkonusu görüşme-
lerin gerçekteşmeyeceği belli olmuş ve Bulgar Hükümeti'nin gerçekleri
tahrif etmeye, bu suretle zihinleri bulandırmaya yönelik çabalarına kar-
Çı bir tedbir olarak 19 Temmuz tarihli Bakanlık açıklaması yapılmıştır.

A Ç I K L A M A

(21 TEMMUZ 1989)

Kıbrıs'ta, Rum kadın kuruluşlarının öncülüğünde 20 Temmuz Barış Harekâtının 15'nci yıldönümü vesile edilerek 19 Temmuz gecesi girişilen KKTC sınırlarını delme eylemi, Kıbrıs Türk Güvenlik Kuvvetlerinin soğukkanlı ve kararlı tutumu sonucu başarıya ulaşamamıştır. Güney Kıbrıs'taki resmi makamlar dahil, hemen tüm kesim ve kuruluşların fiili destek ve katkısıyla gerçekleştirilmeye çalışıldığı gözlenen bu saldırının, bütünüyle artniyetli ve planlı bir tahrik hareketi olduğu belirgin bir şekilde ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Hal böyle iken, bizi esas hayret ve endişeye sevkeden husus, barışı koruma adına Ada'da bulunan ve olaylara tarafsız bir gözle bakması gereken, ancak kendi sorumluluğundaki ara bölgeyi dahi Rum eylemcilerin saldırılarına karşı savunamadığı görülen BM Barış Gücü'nün tutumudur.

Bu eylemin hazırlıkları yapılırken, Kıbrıs Türk makamlarınca da muhtemel sonuçları hakkında tüm ilgili çevrelere kuvvetli ve ısrarlı uyarılarda bulunulmasına rağmen, Barış Gücü'nün ara bölgenin bugüne kadar emsali görülmemiş bu şekilde ihlaline adeta gözyumarcasına, yeterli önlemleri alıp, gerekli hassasiyeti göstermemiş olmasını ve eylemcilerin uzun süre bu bölgede kalmasına müsamaha etmiş bulunmasını anlamakta güçlük çekmekteyiz. Ayrıca, Barış Gücü yetkililerinin olayların sorumluları ve kışkırtıcıları belli iken, nedeni anlaşılamayan bir tavır içinde, «saldırgan» ile «kendisini savunan» tarafı aynı kefeye koyan bir yaklaşım içinde olduğu izlenimini vermiş bulunmasını da üzüntüyle karşılamaktayız.

Son olaylar aynı zamanda, Kıbrıs Türk Halkı'nın, Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin ve fiili garantisine duyduğu gerçek ihtiyacı ve bunun herhangi bir diğer formül altında sulandırılmaya kalkışılmaması gerektiğini birkez daha teyid etmiştir. Aynı şekilde Kıbrıs Rum liderliğinin bazı üçüncü çevreleri de etkileyecek şekilde yaymaya çalıştığı gözlenen, Kıbrıs Rum halkının artık Kıbrıs'ta gerçek bir federal çözüm arzu ettiği yolundaki haberlerin de bu son olaylar karşısında bizim açımızdan halen teyide muhtaç iyimser temennilerden ibaret kaldığını belirtmekte yarar bulunmaktadır. Kıbrıs'ta federal bir çözüme hazır olmadığı anlaşılan Rum tarafının yarattığı tüm olumsuz koşullara rağmen, Kıbrıs Türk halkının iyi niyetle ve yapıcı şekilde ısrarla sürdürmeye çalıştığı müzakere sürecinin, iki halkın eşit siyasal ortaklığına dayalı, iki kesimliliği ve iki toplumluluğu sulandırılmamış ve sağlam güvencelere bağlanmış

bir federal çözüme ulaşmasını samimiyetle arzu etmekte ve bu yöndeki ciddi çabaları desteklemekteyiz.

Bu arada, Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün, de saldırgan ve tahrikkâr hareketlerinin bundan sonra da devam edeceği anlaşılan Kıbrıs'lı Rum göstericilerin muhtemel eylemlerinin, öncelikle kendi sorumluluğundaki «ara bölge»ye taşmamasını sağlayacak şekilde görev ve sorumluluğunun gereklerini yerine getireceğini ümit ediyoruz.

A Ç I K L A M A
(27 TEMMUZ 1989)

Yedi sanayileşmiş ülkenin 14 - 16 Temmuz 1989 tarihlerinde Paris'te gerçekleştirilen son doruk toplantısında Polonya ve Macaristan'a ivedi yardım yapılması ve bu yardım kampanyasının koordinasyonunun da Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından üstlenilmesi kararlaştırılmıştır.

Avrupa Toplulukları Konseyi de, sözkonusu karar doğrultusunda Komisyon'a gerekli görev talimatını vermiş bulunmaktadır.

Avrupa Toplulukları Komisyonu, bu yardım kampanyasının düzenlenmesi amacıyla 1 Ağustos 1989 Salı günü Brüksel'de bir toplantı yapılmasına karar vermiş ve bu toplantıya Avrupa Toplulukları üyesi ülkeler ile birlikte ülkemizin de içinde yer aldığı O.E.C.D. üyesi ülkeleri davet etmiştir.

1 Ağustos 1989 günü yapılacak toplantının gündeminde,

— Polonya'ya acil gıda yardımı da dahil olmak üzere gıda maddeleri tedariki,

— Macaristan ve Polonya ile ticari mübadeleler ve ticari işbirliği için yeni imkanların yaratılması,

— Adıgeçen iki ülke ile mali yardım da dahil, çeşitli alanlarda daha geniş bir ekonomik işbirliği sağlanması hususlarının yer alacağı öğrenilmiştir.

Esasen Polonya ve Macaristan ile iyi iktisadi ve ticari ilişkiler içinde bulunan ülkemiz bu iki ülke ile ticaretin kredi açılması gibi imkanlarla da geliştirilmesini arzu etmektedir. Sorunlarını uluslararası işbirliğine açık bir şekilde çözümlenmeyi amaçlayan bu iki Doğu Avrupa ülkesinin çabalarının başarıya ulaşmasını diliyoruz.

Bu mülahazalar ile Avrupa Toplulukları Komisyonu'nun 1 Ağustos toplantısı daveti Türkiye tarafından memnuniyetle karşılanmış ve bu toplantıya katılacağımız Komisyon'a bildirilmiştir.

Türk tarafı, Bulgar makamlarının sorumsuz tutumunu değiştirmesi için yapıcı uyarılarda bulunmuş ve büyük bir sabır göstermiş de sonuç alamamış, soydaşlarımızın karşı karşıya bırakıldıkları beklentiler

A Ç I K L A M A

(15 AĞUSTOS 1989)

Türkiye, son aylarda yaptığı çeşitli açıklamalarda yıllardır büyük sıkıntılar çeken dost Lübnan halkının barış ve istikrar içinde yaşamasına atfettiği önemi dile getirmiş, bu ülkedeki çatışmaların zaman zaman şiddetlenmesini, Lübnan'da kurulması istenen karşılıklı güven ortamını zedeleyici nitelikte gördüğünü vurgulamış ve taraflara itidal çağrısında bulunmuştur.

Ancak, son bir hafta içinde, çatışmaların sivil ahalinin büyük ölçüde can ve mal kaybına uğramasına yol açacak şekilde genişleyerek daha da tehlikeli boyutlara ulaştığını üzüntüyle izliyor, bu çerçevede, personelimizin büyük bölümünün alınan güvenlik tedbirleri çerçevesinde boşaltmış bulunduğu Baabda'daki Büyükelçilik binamızın önceki gün atılan top mermilerinden isabet alarak hasar görmüş olmasını da büyük endişeyle karşılıyoruz.

Türkiye, Lübnan'ın bağımsızlığının, egemenliğinin ve toprak bütünlüğünün korunması ilkeleri çerçevesinde, bu ülkede hüküm süren çatışmalara biran önce son verilmesi hususunda yapageldiği çağrılarını bir kere daha önemle yinelemekte ve tarafların askeri bir çözümü siyasi bir çözüme tercih ederek mevcut durumu daha da kötüye götürebilecek davranışlardan kaçınmalarını, gerçekçi ve yapıcı bir tutum alarak Arap Ligi Üçlü Komitesi'nin, bazı uzlaşmaz tutumlar nedeniyle, halen kilitlendiği gözlenen gayretlerine yeni bir şans tanıyarak uzlaşma ve teenni yolunu seçmelerini önemle vurgulamaktadır.

A Ç I K L A M A

(21 AĞUSTOS 1989)

Bulgaristan'ın zorunlu pasaport vererek sınırdışı ettiği veya Bulgaristan'ın uyguladığı zorla eritme politikaları sonucu bu ülkeyi bir anlamda arzuları hilafına terketmek mecburiyetinde kalan soydaşlarımızdan bugüne kadar yaklaşık 310.000 kişilik bir bölümü Türkiye'ye gelmişlerdir. Bulgaristan Devlet Başkanı Jivkov'un 29 Mayıs 1989 tarihli konuşması üzerine Sayın Başbakanımızın 30 Mayıs'ta yaptığı açıklamayı takiben Türkiye, Bulgaristan ile en kısa zamanda uluslararası normlara uygun ve bu ülkeyi terkeden soydaşlarımızın mülkiyet ve sosyal haklarını teminat altına alan bir göç anlaşmasının akdinin mümkün olabileceği düşüncesiyle Bulgaristan tarafından evvelce ancak üçüncü ülkeler üzerinden gönderilen soydaşlarını müşterek sınır üzerinden ve vizesiz olarak kabul etmeğe başlamıştı. Bilindiği üzere Bulgaristan Hükümeti 23 Mayıs 1989 tarihinden itibaren Türk azınlığı mensuplarını Avusturya ve Yugoslavya istikametine ülkesinden çıkarmaya başlamış ve bu soydaşlarımız, yetkili uluslararası kuruluşlar tarafından da tespit ve teyid olunan arzuları doğrultusunda, Hükümetimiz tarafından Türkiye'ye getirtilmişlerdi.

Bulgaristan'da yaşayan soydaşlarımızın tüm haklarının iadesini ve ülkemize gelmiş olanlarının aile bütünlüklerini koruyacak ve haklarının teminat altında tutulmasını sağlayacak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi amacıyla Bulgaristan ile görüşmeler başlatılması yönündeki ısrarlı çabalarımız, Bulgaristan'ın uzlaşmaz tutumu ve meseleyi yok farzetmesi nedeniyle bugüne kadar sonuçsuz kalmıştır. Nitekim, önce Sovyetler Birliği, sonra da Kuveyt'in Bulgaristan'la Türkiye arasında bir dialog başlatılabilmesi imkânlarını araştırmak amacıyla yaptıkları girişimler, Bulgaristan'ın bu tutumu nedeniyle sonuç vermemiştir. Ayrıca Bulgaristan yetkililerinin son günlerdeki beyanlarından Bulgaristan'ın göç anlaşması akdetmek niyetinde olmadığı gibi Bulgaristan'ı terketmek mecburiyetinde bırakılan soydaşlarımızın geride kalan mal varlıklarını ve her türlü haklarını ellerinden alıp gaspetmek kararlılığı içinde bulunduğu da açık olarak anlaşılmıştır. Diğer taraftan Bulgar makamları bazı kişilere pasaport vermemek, pasaport alabilmiş diğer bazı şahısların da ülkeden ayrılmalarını engellemek suretiyle yeni bölünmüş ailelerin süratle artmasına sebebiyet vermektedirler.

Türk tarafı, Bulgar makamlarının sorumsuz tutumunu değiştirmesi için yapıcı uyarılarda bulunmuş ve büyük bir sabır göstermişse de sonuç alamamış, soydaşlarımızın karşı karşıya bırakıldıkları belirsizlikler

ve zorluklar devam etmiştir. En önemlisi bölünmüş aileler sorunu vahim boyutlara ulaşmıştır. Türkiye, Bulgaristan'ın tutarsız ve sorumsuz politikalarının sonuçlarını kabul etmemek ve yüzbinlerce soydaşının kaderini insan haklarına saygı endişesi taşımayan Bulgar yönetiminin iradesine terketmemek kararındadır.

Türkiye sabır ve iyi niyetini 2,5 ay gibi bir sürede 310 bin soydaşını ülkesine kabul etmekle göstermiştir. Böyle bir açık kapı politikasının bir örneğine dünyanın başka hiçbir yerinde rastlamak mümkün değildir.

Bulgar politikasının amacının, soydaşlarımızın Türkiye'ye gidişine müsaade etmekten ziyade, onları ülkesinden kovarak sorunu ortadan kaldırmak, göç olayını münhasıran kendi koşulları altında gerçekleştirmek ve Bulgaristan'da kalacak soydaşlarımızı da, zaman içinde daha kolayca asimile edebilmek olduğu anlaşılmıştır. Bütün bu gelişmeler, Bulgaristan Hükümeti'nin tek sorumlusu olduğu bu insani sorunun halli için hiçbir katkıda bulunmaya niyetli olmadığını; bilâkis, pasaport yasasındaki değişiklikleri bir araç olarak kullanıp Türkiye'nin gösterdiği anlayışı sistematik ederek, bu meseleden bir an evvel ve külfetsizce kurtulmağa çalıştığını açıklıkla ortaya koymuştur.

Bu durum muvacehesinde Hükümetimiz 22 Ağustos 1989 günü saat 02.00'den itibaren, Haziran ayı başından beri sürdürdüğü Bulgar uyruklarının ülkemize vizesiz girmelerine cevaz veren istisnai uygulamayı sona erdirmeyi kararlaştırmıştır.

Türk Hükümeti'nin işbu kararı hakkında Bulgaristan Hükümeti'ne resmen bilgi verilmiştir.

Türkiye parçalanmış ailelerin acılarına son vermek amacı ile bu gibi ailelerin fertlerinin birleştirilmesi konusunda üzerine düşen görevleri öncelikle yerine getirecektir.

Türkiye, Bulgaristan'da kalan tüm soydaşlarını geniş kapsamlı bir göç anlaşması çerçevesinde kabul etmeye hazırdır.

Meseleye daha fazla zaman geçirilmeden kapsamlı bir çözüm bulunması için Bulgaristan'la müzakere çağrımızı bu vesileyle bir kere daha tekrarlıyoruz.

**KKTC MECLİSİNİN 21 - 23 AĞUSTOS GÜNLERİ YAPTIĞI
OLAĞANÜSTÜ TOPLANTIDA ALINAN KARAR HAKKINDAKİ
SORULAR ÜZERİNE DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ AŞAĞIDAKİ
AÇIKLAMAYI YAPMIŞTIR :**

(23 AĞUSTOS 1989)

KKTC Cumhuriyet Meclisinin Kıbrıs konusundaki son gelişmeleri ayrıntılı biçimde değerlendirdikten sonra almış olduğu kararı, Kıbrıs Türk halkının iradesinin bir göstergesi olarak saygı ile karşılıyoruz. Bunun önümüzdeki dönemde KKTC tarafından izlenecek yola ışık tutacak önemli, akılcı ve sağduyulu bir karar olduğu inancındayız.

Bu kararda, bazı temel kriterler dikkate alınmak suretiyle doğrudan görüşmelere herhangi bir dış müdahale olmaksızın, iki lider arasında devam edilmesine imkân tanınmakta, Kıbrıs Türk halkının varlığının, meşru hak ve çıkarlarının korunması konusunda duyulan hassasiyet ortaya konmakta ve Kıbrıs Türk halkının kendi kaderini belirleme hakkı vurgulanmaktadır. Bu aşamada, Kıbrıs Türk halkının güvenliğinin ve geleceğinin herhangi bir şekilde maceraya atılmayacağını vurgulamak istiyor ve Meclis kararının Kıbrıs konusunu izleyen üçüncü taraflarca da özenle ve bir bütün olarak dikkate alınacağını ümit ediyoruz. Kıbrıs'ta federal bir çözüm gerçekten arzulanıyorsa, bunun Kıbrıs Türk halkının adadaki eşit varlığının dikkate alınmasından geçtiği artık idrak edilmeli, varılacak bir çözümün iki halk tarafından ayrı ayrı onaylanması gerekeceği unutulmamalıdır. Müzakere sürecinde, Meclis kararında da vurgulandığı gibi, doğrudan, anlamlı ve dürüst görüşmelere dönülmelidir. Bu görüşmelerin içinde cereyan ettiği siyasi ortam ise biran önce görüşmelerin barışçı amacı ile uyum haline getirilmelidir.

Önümüzdeki dönemde gelişmeler tarafımızdan bu düşüncelerle yakından izlenmeye devam edilecek ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve müzakerelerde Kıbrıs Türk halkını inanç ve uzak görüşlülükle temsil eden Cumhurbaşkanı Denктаş'a tam destek verilecektir.

A Ç I K L A M A

(4 EYLÜL 1989)

Kuveyt Emiri Şeyh Jaber Al-Ahmed Al-Sabah; Belgrad'daki Bağlantısızlar Zirve Toplantısına katıldıktan sonra maiyetindeki heyetle birlikte, kısa bir tevaküfta bulunmak üzere 6 Eylül 1989 günü özel uçağı ile İstanbul'a gelecektir. Kuveyt Emiri'nin Atatürk Havalimanında karşılayacak olan Cumhurbaşkanımız konuk onuruna bir öğle yemeği verecektir. Emir'in İstanbul'dan önce Sofya'ya da uğrayarak Bulgar Devlet Başkanı Todor Jivkov'la da görüşeceği bildirilmiştir.

Emir'in bu görüşmeleri Bulgaristan'daki soydaşlarımızın durumu ile ilgili olacaktır.

**CUMHURBAŞKANI KENAN EVREN'İN
KUVEYT EMİRİNE GÖNDERDİĞİ MEKTUP**

(12 EYLÜL 1989)

Altesleri,

13 Ağustos 1989 tarihli mesajınıza ve daha sonra 6 Eylül 1989 tarihinde İstanbul'da yaptığımız görüşmeye atıfla, Türk Hükümetinin, «Türk asıllı müslüman Bulgar vatandaşları meselesi» de dahil olmak üzere -ki bu Alteslerinin takdirle karşıladığımız girişiminin mesnedini oluşturmaktadır- Türk - Bulgar ikili ilişkilerini iyi niyetle ele almak amacıyla Bulgaristan Hükümeti ile yüksek düzeyli yetkililer seviyesinde görüşmeye hazır olduğunu Alteslerine bildirmekten memnuniyet duyuyordum.

Alteslerinin, Bulgaristan tarafıyla danışmalarda bulunduktan sonra Bulgaristan Hükümeti'nin yukarıda belirtilen şekilde Türk - Bulgar ilişkilerini görüşmeyi kabul ettiğini bize bildirmesi halinde, görüşme, tarafların üzerinde mutabık kalacakları en erken bir tarihte, Alteslerince önerildiği üzere, Kuveyt'te yapılabilir.

İKÖ Dışişleri Bakanlarının, Bulgaristan'daki soydaşlarımızın süregelen trajedisiyle ilgili olağanüstü bir toplantı akdetmeleri konusunun, Alteslerinin halihazır çabaları ile irtibatlandırılmaması hususundaki ortak anlayışımızı hatırlatarak, Alteslerine, ayrıca, Türk Hükümetinin, İKÖ Dışişleri Bakanları Dönem Başkanı Suudi Arabistan Hükümetinden, olağanüstü toplantının 4 Ekim 1989'dan daha geç olmayacak bir tarihte düzenlenmesini teminen gerekli önlemleri almasını resmen istediğini bildirmek isterim.

Alteslerine, şahsi sağlık ve mutlulukları ile dost ve kardeş Kuveyt milletinin refah ve saadeti için en iyi dileklerimi sunarım.

A Ç I K L A M A (19 EYLÜL 1989)

Bilindiği üzere Kuveyt Emiri, Bulgaristan'daki Türk azınlığının içinde bulunduğu durum nedeniyle Türkiye ile Bulgaristan arasında ortaya çıkan anlaşmazlığın çözümlenebilmesi amacıyla sürdürdüğü girişimler çerçevesinde, Belgrad Bağlantısızlar Zirvesi'nden ülkesine dönüş yolunda, 6 Eylül 1989 tarihinde Varna'da Todor Jivkov ve bilahare İstanbul'da Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Başbakanımızla görüşmüştü.

Bu görüşmede Türkiye'nin soruna ilişkin yaklaşımı ve görüşleri bir kez daha ayrıntılarıyla izah edilmiş ve Kuveyt Emiri'nin önerilerine cevabımızın bilahare iletileceği belirtilmişti.

Sayın Cumhurbaşkanımız 12 Eylül 1989 tarihinde Kuveyt Emiri'ne gönderdikleri bir mesajda, «Türk Hükümetinin, Türk asıllı Müslüman Bulgar vatandaşları meselesi de dahil olmak üzere, Türk - Bulgar ikili ilişkilerini iyi niyetle ele almak amacıyla Bulgaristan Hükümeti ile yüksek düzeyli yetkililer seviyesinde görüşmeye hazır olduğunu, Kuveyt Emiri'nin Bulgaristan tarafıyla danışmalarda bulduktan sonra Bulgaristan Hükümetinin Türk Hükümetince belirtilen şekilde Türk - Bulgar ilişkilerini görüşmeyi kabul ettiğini Türk tarafına bildirmesi halinde, tarafların üzerinde mutabık kalacakları erken bir tarihte sözkonusu görüşmelerin Kuveyt'te yapılabileceğini» kaydetmişlerdir.

Kuveyt Başbakan yardımcısı ve Dışişleri Bakanı tarafından yapılan açıklama, Kuveyt Hükümetinin Bulgaristan'la danışmalarda bulunduğu ve Bulgaristan Hükümetinin Türk asıllı Müslüman Bulgar vatandaşları meselesi de dahil Türk - Bulgar ikili ilişkilerini iyi niyetle ele almak amacıyla görüşmeye hazır olduğunu Kuveyt Hükümetine bildirmiş bulunduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Mamaafih, Kuveyt Emiri'nin, yerleşik diplomatik usuller çerçevesinde, keyfiyet, Sayın Cumhurbaşkanımıza göndereceği cevabı yazılı bir mesajla teyid etmesi beklenmektedir.

A Ç I K L A M A (27 EYLÜL 1989)

«Dünya Göçmen ve Mülteciler Teşkilatı'nın 39 uncu Kongresi 18 - 21 Eylül 1989 tarihleri arasında Salzburg'da yapılmıştır. Kongre sonunda yayınlanan sonuç bildirisinde, Türk azınlığına muamelelerinden dolayı Bulgaristan'ı kınayan bir bölüm yer almıştır. Sözkonusu bildiride, Bulgaristan Hükümetinin hiç bir neden yok iken, Balkanlarda yeni bir zorunlu göç hareketini tahrik ettiği, Türk azınlığının insan ve azınlık haklarının ağır şekilde ihlal edildiği ifade edilmiş, Bulgaristan'ın Türk azınlığını göçe zorlama politikası şiddetle protesto edilerek Avrupa Hükümetlerinin, Avrupa Konseyinin ve Avrupa Topluluğunun Bulgaristan Türklerinin insan ve azınlık haklarına sahip çıkmaları istenmiştir.

**DECLARATION OF THE EXTRAORDINARY MEETING
OF THE ISLAMIC CONFERENCE OF FOREIGN MINISTERS
HELD AT THE UN HEADQUARTERS IN NEW YORK, ON
4 OCTOBER 1989, ON THE PLIGHT OF THE
TURKISH MUSLIM MINORITY IN BULGARIA**

(4 EKİM 1989)

The Fourth Extraordinary Session of the Islamic Conference of Foreign Ministers was held at the UN Headquarters in New York, on 4 October 1989, to review developments regarding the plight of the Turkish Muslim Minority in Bulgaria.

At the meeting, grave concern was expressed over the continuing inhuman campaign of assimilation conducted by the Bulgarian Government against Turkish and other Muslim minorities in Bulgaria and the consequent exodus, in recent months, of over 300,000 people seeking refuge in Turkey.

They noted Turkey's sincere readiness to enter into meaningful negotiations with Bulgaria so as to bring about a satisfactory solution to this humanitarian question. They welcomed the statement made by His Excellency the Foreign Minister of Turkey in which he said : «We have no intention to seek a confrontation with our Bulgarian neighbours or try to humiliate them.», and «Nobody will be happier than Turkey if our relations with Bulgaria return to the satisfactory state that prevailed prior to 1984.»

They voiced their profound gratitude to His Highness Sheikh Jaber Al-Ahmad Al-Jaber Al-Sabah, the Emir of Kuwait, for his valuable efforts to this end.

After debating the question, the Conference reiterated the resolution on this subject adopted at the Eighteenth Islamic Conference of Foreign Ministers, as well as the relevant paragraph of its Final Communique.

In the light of the debate, and bearing in mind the reports dated 22 July 1989 and 5 September 1989 of the Secretary General and the Contact Group of the OIC, respectively, the Ministers called upon the Bulgarian Government to honour its international obligations and thereby restore and respect the religious, ethnic and cultural rights of Turkish and other Muslim minorities in Bulgaria.

The Conference further decided to urge the Bulgarian Government to enter into meaningful negotiations with the Government of Turkey

with a view to concluding a comprehensive emigration agreement that would ensure the reunification of divided families and the orderly movement of those members of the Turkish minority without prejudice to their social and property rights in Bulgaria.

The Conference also resolved that their delegations in all appropriate international fora would voice their concern about this serious and massive infringement of human rights in order to lend support to Turkey's efforts to redress this tragic situation that affronts not only the Muslim world but all mankind.

The Conference noted with appreciation the invitation extended by His Excellency the Deputy Prime Minister and Foreign Minister of Kuwait to the Foreign Ministers of Turkey and Bulgaria to hold a meeting in Kuwait, on 30 October 1989, for the purpose of discussing Turkish-Bulgarian bilateral relations, including the situation of the Bulgarian muslim minority of Turkish origin. They appealed to both sides to respond favourably to this call.

The Conference further decided to remain seized of the matter and requested the Secretary General of the OIC to closely monitor the situation through appropriate means and to report to them before their next regular meeting.

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

A Ç I K L A M A

(5 EKİM 1989)

Senato Azınlık Lideri Robert Dole sözde Ermeni soykırımının 75 nci yıldönümü olan 1990 yılının «ulusal anma günü» ilan edilmesini öngören bir karar tasarısını Senato'ya sunmuştur.

Türkiye, sözde soykırımı iddiaları ile ilgili görüşlerini çeşitli vesilelerle dile getirmiş, yüzyılımızın başında vuku bulan hadiseler konusunda bugün tarihçiler arasında dahi bir görüş birliği bulunmazken, ABD Senatosu gibi siyasi bir kuruluşun tek yanlı iddialara ve çarpıtılmış bir tarih görüşüne dayanan bir karar almaya zorlanmasının yanlışlığını her vesileyle vurgulamıştır.

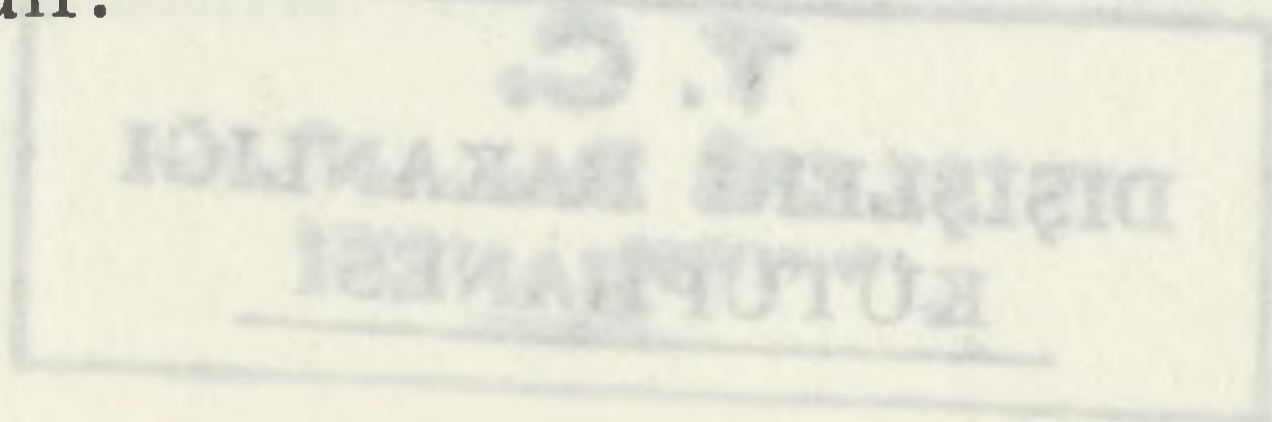
Türk Hükümetinin, konunun bilimsel platformlarda açıklığa kavuşturulmasını teminen Osmanlı Arşivlerindeki Ermenilerle ilgili belgeleri tüm araştırmacıların istifadesine açmak kararı bu husustaki iyi niyetini ortaya koymuştur. Konuya ışık tutacak belgelerin araştırmacıların ve tarihçilerin istifadesine sunulmasının hemen ardından ABD Senatosuna bir Ermeni karar tasarısı getirilmesi gerçek bir talihsizlik olmuştur.

Tarihi belgeler incelenmeden Ermenilerin soykırımına uğradığı iddiası önyargılı ve Türk milletine karşı büyük bir haksızlık ve iftiradır. Bu nedendir ki Türk milletinin tarihi gerçeklere dayanmayan böyle bir iddia karşısındaki hassasiyeti fevkalade büyüktür.

Türk milletini haksız ve mesnetsiz biçimde sözde bir «soykırımı»ndan sorumlu tutmak isteyen böyle bir tasarının kabulü Türk kamuoyunda çok büyük bir infial ve tepkiye sebep olacaktır.

Karar tasarısında sözde «soykırımı suçunun» Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından önce işlenmiş olduğunun belirtilmesi Türk milletinin hedef olduğu iftiranın ciddiyetini elbetteki hafifletmemektedir. Zira itham edilen kişiler bugün bu topraklarda yaşayanların ataları olup, Türk halkının atalarına atfedilen suça karşı kayıtsız kalmasının beklenmesi mümkün değildir.

ABD Senatosu önüne getirilmiş bu karar tasarısının kabulünün Türk - Amerikan ilişkileri üzerinde fevkalade olumsuz ve telafisi mümkün olamayacak zararlı etkiler yaratacağı kuşkusuzdur. ABD Yönetiminin sözkonusu girişimi hafife almayacağını ve bu durumun idrakinde olarak, gecikmeksizin mezkur karar tasarısının karşısında olduğunu kararlılıkla ve hiçbir tereddüte yer bırakmayacak şekilde ortaya koyacağına inanılmakta ve beklenmektedir. ABD Hükümetinin, karar tasarısının kabulünün yaratacağı sorunlar hususunda Senato mensuplarını iknaya yönelik çabalar sarfetmesinin Türk ve Amerikan uluslarının ortak dünya görüşlerinden güç alan sağlam dostluk ilişkilerini titizlikle korumak ve güçlendirmek hususundaki sorumluluğunun bir icabı olduğu düşünülmektedir.

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ MURAT SUNGAR'IN YAPTIĞI AÇIKLAMA

(9 EKİM 1989)

Bilindiği gibi, 1986'da Stokholm Belgesi'nin kabulüyle sonuçlanan Avrupa Silahsızlanma Konferansı'nda, Avrupa'daki askeri faaliyetlere açıklık kazandırılması suretiyle, Doğu - Batı arasında karşılıklı güven ortamının yerleşmesine yardımcı olacak bazı uygulamalar geliştirilmiştir. Bunlardan birisi de, belli büyüklük ve nitelikteki askeri manevralara, Konferansa katılan ülkelerin gözlemci gönderebilmelerini öngörmektedir.

1987 yılında yapılan Mehmetçik 87 manevrasına Türkiye bu çerçevede ilk kez gözlemci davet etmiş, büyük ilgi gören tatbikata 17 ülkeden 26 gözlemcinin yanısıra NATO karargahları ile Pakistan'dan da misafir gözlemciler katılmış idi.

Bu yıl Trakya bölgesinde 11 - 15 Ekim tarihlerinde toplam 18.000 askerimizin iştirakiyle icra edilecek planlı tatbikatlarımızdan Mehmetçik 89'a da Stokholm Belgesi uyarınca gözlemci davetinde bulunulmuştur.

Avrupa Silahsızlanma Konferansı'na dahil 20 ülkeden 38 gözlemcinin yanısıra, SHAPE ve Mısır, BAE ve Pakistan'dan katılacak 14 misafir subay ile sözkonusu tatbikata toplam 52 gözlemcinin katılması beklenmektedir.

**DIŞIŞLERİ BAKANİ A. MESUT YILMAZ'IN
KUVEYT BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DIŞIŞLERİ
BAKANINA GÖNDERDİĞİ MEKTUP**

(11 EKİM 1989)

Ekselans,

BM Genel Kurul alıŐmaları münasebetiyle New York'ta bulunduğum sırada Ankara'daki Büyükeliniz tarafından Bakanlığıma tevdi edilmiş bulunan mesajınızı almış bulunuyorum. Türkiye ve Bulgaristan Dışişleri Bakanlarının 30 Ekim 1989 tarihinde Kuveyt'te, «Bulgaristan'daki Türk asıllı müslüman azınlığın durumu da dahil olmak üzere, Türk - Bulgar ikili ilişkilerini görüşmek amacıyla» biraraya gelmeleri yolunda yapmış olduğunuz ağrı tarafımızca not edilerek olumlu Şekilde değerlendirilmiştir. Malumunuz olduğu üzere, bu çağrınız, tarafımızca da desteklenmek suretiyle İKÖ Dışişleri Bakanlarının 4 Ekim 1989 tarihinde New York'ta yaptıkları olağanüstü toplantıda da takdirle karşılanmış ve toplantıda kabul edilen Deklarasyonla, Türkiye ve Bulgaristan Dışişleri Bakanları, Bulgaristan'daki Türk asıllı müslüman azınlığın durumu dahil Türk - Bulgar ikili ilişkilerinin görüŐüleceĐi bu toplantı davetine olumlu karşılık vermeye çaĐırılmıŐlardır.

İKÖ Dışişleri Bakanları Olağanüstü toplantısının bu çağrısına da uygun olarak davetinizi kabul ettiğimi Ekselanslarına bildirmekten memnunluk duyuyorum.

Bulgar meslekdaŐımla 30 Ekim 1989 tarihinde Kuveyt'te yukarıda maruz çerçevede yapacağım görüşmelerin başarılı sonuç vermesini içtenlikle diliyorum.

Kuveyt'in ve Őahsen Ekselanslarının bu konuda gösterdiği çabalara yeniden teşekkür eder, en derin saygılarımın kabulünü rica ederim.

ABD Senatosu önüne getirilmiş bu karar tasarısının kabulünün Türk - Amerikan ilişkileri üzerinde fevkalade olumsuz ve telafisi mümkün olmayan zararlı etkiler yaratacağı kuşkusuzdur. ABD Yönetiminin sözkonusu girişimi hafife almayacağını ve bu durumun idrakinde olarak, gecikmeksizin mezkur karar tasarısının karşısında olduğunu kararlılıkla ve hiçbir tereddüde yer bırakmayacak Şekilde ortaya koyacağına inanılmakta ve beklenmektedir. ABD Hükümetinin, karar tasarısının kabulünün yaratacağı sorunlar hususunda Senato mensuplarını İknaya yönelik çabalar sarfetmesinin Türk ve Amerikan uluslarının ortak dünya görüşlerinden güç alan sağlam dostluk ilişkilerini titizlikle korumak ve güçlendirmek hususundaki sorumluluğunun bir icabı olduğu düşünülmektedir.

**CUMHURBAŞKANI KENAN EVREN'İN ABD BAŞKANI
GEORGE BUSH'A GÖNDERDİĞİ MEKTUP HAKKINDA
YAPILAN AÇIKLAMA**

(13 EKİM 1989)

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, ABD Başkanına gönderdiği bir mektupta, 24 Nisan 1990 tarihinin Sözde Ermeni Soykırımının 75 nci yıldönümünü anma günü olarak tanınmasını öngören bir karar tasarısının Senato'ya sunulmuş olmasına değinerek, Türk Hükümetinin Osmanlı Arşivindeki Ermenilerle ilgili belgeleri araştırmacıların istifadesine sunma yönünde aldığı önlemlere ve Ermenilerce siyasi amaçlarla istismar edilen bir konuya ancak Osmanlı belgeleri üzerinde yapılacak dikkatli bir araştırmanın ışık tutabileceğine işaret etmiş hal böyle iken, Amerikan Senatosunun tarihi verilerin dikkatli ve sistematik bir şekilde incelenmesinden de önce, Ermeni iddialarını tasdik eden doğrultuda bir karar almasının, Türk Milletine büyük bir haksızlık teşkil edeceğini ve kaçınılmaz olarak Türk kamuoyunda kaygı ve büyük tepkiye sebep olacağını belirtmiştir. T. C. Cumhurbaşkanlığı görevinden ayrılmasının arifesinde Türkiye ve ABD arasındaki dostluğa gölge düşüren en önemli meselenin her yıl yinelenen Ermeni karar tasarılarının olduğunu vurgulayan Cumhurbaşkanı Kenan Evren, ilişkilerimizdeki bu yabancı ve suni unsur ortadan kaldırılmadığı sürece ülkelerimiz arasındaki işbirliğinin tatminkar bir şekilde sürdürülmesinin mümkün olamayacağını bildirmiştir.

Cumhurbaşkanı Evren mektubunda, ABD Yönetiminin, daha önce yapmış olduğu gibi, Türk - Amerikan ilişkilerinde onarılmaz yaralar açabilecek karar tasarısının kabulüne mani olmak açısından elinden gelen her türlü gayreti esirgemeyeceğine ve ABD Yönetiminin bu karar tasarısına ilişkin tavrının ilgili bütün taraflara şimdi açıklıkla duyurulacağına inandığını belirtmiştir.

**BAŞBAKAN TURGUT ÖZAL'IN ABD BAŞKANI GEORGE BUSH'A
GÖNDERDİĞİ MEKTUP HAKKINDA
YAPILAN AÇIKLAMA**

(13 EKİM 1989)

Başbakan Turgut Özal, ABD Başkanı George Bush'a, sözde Ermeni iddialarını içeren karar tasarısı ile ilgili olarak göndermiş olduğu mektubunda, özetle, sözde «Ermeni Sorunu»nun geçmişinin geçen yüzyıla dayandığını ve iddiaların daha ziyade Birinci Dünya Savaşı sırasında meydana gelen olaylarla ilgili olduğunu ifadeyle, bu tür sorunların tarihçilere bırakılması gerektiğini, nitekim iktidara geldiği zaman Osmanlı arşivlerinin kamuya kapalı olduğunu ve Ermeni propagandası yapanların da bu durumu aleyhimize kullandıklarını belirtmiştir.

Başbakan Özal, arşivlerin hükümeti zamanında açıldığını, dolayısıyla, meydana gelen olayların tarafsız ve gerçekçi bir şekilde değerlendirilmesinin sağlandığını, nitekim, Türkiye'nin gerçekleri tahrif etmek gibi bir niyetinin hiçbir zaman bulunmadığını, şimdi gerçekleri gün ışığına çıkartmanın bilim adamlarının vazifesi olduğunu, Türk Hükümetinin de bundan ancak memnuniyet duyacağını bildirmiştir.

Özal, ayrıca, sözkonusu iddiaların akademisyenler tarafından inceleme altında olduğu bir dönemde, politikacıların, sözkonusu tarihi olaylar hakkında yargıda bulunmalarının tamamıyla yanlış bir tutum olacağını sözlerine eklemiştir. Özal, bunun yanı sıra, Senatör Dole'un diğer 56 senatör tarafından da desteklenmiş olmasından dolayı üzüntü duyduğunu, destekleyenler arasında Türkiye'nin dostu olan pek çok senatörün de bulunmasının kendisini, pek çoğunun kafasında böyle bir karar tasarısının gerçek niteliği ve olası sonuçları konusunda yanlış anlamaların bulunduğuna inanmaya sevk ettiğini beyan etmiştir.

Özal, Türk milletinin bir bütün olarak bu konuda son derece hassas olduğunu kaydetmiştir.

Geçmişte de, önceki ABD yönetiminin ve Kongre üyelerinin gayretleri sayesinde benzer tasarıların kabul edilmesinin önlendiğini ifade eden Özal, bunun sebebinin Yönetimin ve Kongrenin böyle bir tarihi uyumsuzlukta taraf tutmayı istememelerinden ve güvenilir bir müttefiklerinin dostluğuna değer vermelerinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Amerika ile mevcut sağlam ilişkilerin, Bush yönetimi altında daha da güçlenmesinden memnuniyet duyduğunu belirten Özal, bununla birlikte, mevcut ilişkilerin bozulması tehlikesinin önceki dönemlerden daha az olmadığını ilave etmiştir.

Başbakan Özal, ABD Başkanının, her iki ülkenin de son derece önem atfettiği mükemmel ilişkileri zedeleyecek olan ve tarihi meşrulaştırmayı amaçlayan bu tasarıyı bertaraf etmek üzere, yetkisi dahilindeki her türlü imkanı seferber edeceğinden emin olduğunu kaydetmiştir.

A Ç I K L A M A

(13 EKİM 1989)

Türkiye, 1975 yılında ihdas olunan AGİK sürecine vücut veren anlayışa uygun olarak, bu önemli süreci tüm unsurlarıyla bölünmez bir bütün olarak görmekte; ciddiye almakta ve ortak çabalarla ileriye götürülmesini samimiyetle dilemektedir. Türkiye, AGİK çerçevesinde yürütülen çalışmalara, başından beri, bu yapıcı ve sorumlu yaklaşımla iştirak etmiş ve katkıda bulunmuştur.

Bulgaristan Hükümeti'nin ülkesindeki Türk azınlığına uyguladığı baskı ve asimilasyon politikası, AGİK sürecinin yürürlüğe girişinden bu yana karşılaşılan en geniş boyutlu ve vahim insan hakları ihlâli olayıdır. Bulgaristan Hükümeti, AGİK sürecinin ilkeleri ve ruhuyla taban tabana zıt bir tutumu devlet politikası olarak izlemektedir.

Konuyla ilgili olarak 8 Ağustos 1989 günü tarafımızdan yapılan açıklamada vurgulandığı üzere, AGİK sürecine vücut veren anlayış ve ilkeleri ile Bulgaristan'ın izlemekte ısrar ettiği çağdışı tutumun birarada yaşamaları mümkün değildir.

Türkiye, AGİK sürecine atfettiği önemden ötürü ve özünden verilecek tavizlerin bu süreci uzun vadede bütünüyle tahrip edeceğine inandığı içindir ki, Bulgaristan Hükümeti'nin politikasını bir AGİK toplantısına evsahipliği edebilmeye layık olacak şekilde gözden geçirmesi zaruretine dikkat çekmiştir. Türkiye, aynı düşüncelerle, AGİK sürecine taraf olan tüm diğer ülkelerden de Sofya nezdinde gerekli uyarıları etkin biçimde yapmalarını beklediğini ifade etmiş ve Bulgaristan Hükümeti gerekli adımları atmadığı, AGİK sürecinin lafzı ve ruhuna saygının asgari gereklerini yerine getirmediği takdirde 16 Ekim - 3 Kasım tarihlerinde Sofya'da yapılacak AGİK Toplantısı'na katılamayacağını duyurmuştur.

O tarihten bu yana geçen sürede yapılan tüm telkin ve uyarılara rağmen, Bulgaristan'ın izlediği baskı politikasında ve meselenin çözümü konusundaki inkârcı ve uzlaşmaz tutumunda herhangi bir olumlu değişiklik maalesef olmamıştır. Görülen, Bulgaristan Hükümeti'nin, devam eden uluslararası tepkileri yatıştırmak umuduyla, pek yetersiz ve sınırlı da olsa olumlu yönde bazı adımlar atmayı tasarladığına ilişkin mesajlar vermeye çalıştığı; ancak, zamanlaması itibariyle taktik bir manevra olduğu izlenimini veren bu açıklamaları yaparken kendini bağlamamaya özen gösterdiğiidir.

AGİK sürecine katılan Batılı ve tarafsız ülkeler ise, sözkonusu açıklamamızı izleyen dönemde bizimle yaptıkları temaslarda, tutumumuzun dayandığı gerekçeleri anladıklarını, endişelerimizi paylaştıklarını ve bize temelde hak verdiklerini; Bulgaristan Hükümeti nezdinde girişimde bulduklarını; Bulgaristan'ı kabul edilmez tutumunu terketmeye iknaya çalıştıklarını ve bu çabalarının devam edeceğini belirtmişlerdir. Aynı ülkeler, ayrıca, hem AGİK sürecinin şekil yönünden de yara almaması; hem de, örneğin Bulgaristan gibi bir ülkenin, ileride, bizim gibi haklı bir gerekçeyle değil de, kendisinin AGİK çerçevesinde üstlendiği yükümlülüklerin gereğini yerine getirmekteki isteksizliği nedeniyle kullanabileceği bir emsal yaratılmaması bakımından Sofya toplantısına katılmamız dileğini ifade etmişlerdir. Bu dost ülkeler, aynı zamanda, bu platformdan, Bulgaristan'ın AGİK ilkeleriyle bağdaştırılması mümkün olmayan tutumuna duyulan tepkinin bizatihi Bulgaristan'da bir kez daha dile getirilmesi için yararlanılmasından sağlanabilecek faydaların da tekrar değerlendirilmesi telkininde bulunmuşlardır. Bu arada, özellikle tarafsız ülkelere nezdimizde yapılan girişimlerde, Türkiye gibi Bulgaristan'ın da, Kuveyt Dışişleri Bakanının «Bulgaristan'daki Türk asıllı müslüman azınlığın durumu da dahil olmak üzere, Türk - Bulgar ikili ilişkilerinin görüşülmesi amacıyla» iki ülke Dışişleri Bakanlarının 30 Ekim günü Kuveyt'de biraraya gelmeleri çağrısını kabul etmesinin Bulgar tarafına kuvvetle telkin edildiği belirtilmiştir.

Bu veriler ışığında yapılan değerlendirmeler sonucunda, AGİK Çevre Toplantısı'nın açılış oturumlarında alt düzeyde hazır bulunulması ve gelişmeler izlenerek, gerekirse, tutumumuzda uygun olacak ayarlamaların yapılması kararlaştırılmıştır.

STATEMENT

(13 EKİM 1989)

In conformity with the understanding which gave birth to the CSCE process in 1975, Turkey regards all the elements of this important process as constituting an indivisible and integrated whole. Moreover, in taking the issue in due seriousness, Turkey sincerely hopes that common efforts would contribute to the further advancement of the process. As of its inception, Turkey has participated and contributed to the work conducted within the CSCE process with this constructive and responsible spirit.

The policy of oppression and assimilation carried out by the Government of Bulgaria towards its Turkish minority is the gravest and multifaceted human rights violation since the initiation of the CSCE process. The Bulgarian Government pursues this attitude which is at total variance with the principles and spirit of the CSCE as a state policy.

As has already been stressed in the statement made by the Turkish Government on 8th August 1989, the state of mind which gave life to and the principles which sustain the CSCE process cannot possibly co-exist with the anachronistic stance the Bulgarian Government maintains so obstinately.

Turkey, precisely because of the importance she attaches to the CSCE process and her conviction that concessions on the essence of the CSCE would destroy the process itself totally in the long-run, drew attention to the necessity that Bulgaria would have to review its policy in order to become worthy of hosting a CSCE meeting.

Turkey, with these considerations, conveyed her expectation that all other Governments party to the CSCE process should undertake the necessary and effective demarches with Sofia. Turkey, at the same time announced that she would be unable to participate in the CSCE Meeting on the Protection of the Environment to be held from 16 October to 3 November 1989 in Sofia, unless the Bulgarian Government moved forward to fulfil, on her part, the minimum requirements of observing the letter and spirit of the CSCE process.

In spite of every effort at suasion and warning made to Bulgaria since 8th August, there has unfortunately been no positive change either in the policy of oppression Bulgaria pursues or in her uncompromising and defiant attitude towards a solution of the problem.

Apparently, the Bulgarian Government, harboring the hope that the continuing reactions at the international level could be appeased, has been trying to give signals to the effect that she is contemplating some positive steps, as grossly inadequate and limited they have so far proven. Even so, the Bulgarian Government has avoided with great care from committing herself to these steps, the timing of which leave the clear impression that they are no more than tactical moves.

During the period since our statement of 8th August, our western and NNA CSCE partners have expressed to us their understanding of the reasons which lay behind our position and concerns, as well as their agreement with our views on the essentials of the issue. Furthermore, they informed us that they had and will continue to make representations with the Bulgarian Government in order to persuade them to abandon their untenable position.

These countries have asked Turkey to review her decision, since in the event of non participation, the CSCE process would receive a blow and a precedent would be set for a country such as Bulgaria to exploit it in the future not on just ground as in the case of Turkey, but due to her unwillingness to fulfil her CSCE commitments.

These friendly countries have also suggested to us to consider the benefit of addressing yet again from a platform in Bulgaria itself, the Bulgarian attitude which is irreconcilable with the principles of the CSCE process. Further, in their representations in Ankara some NNA countries have informed us that they have been strongly suggesting to the Bulgarian side to accept, as Turkey had, the offer made by the Foreign Minister of Kuwait for a meeting of Foreign Ministers of Turkey and Bulgaria on the 30th of October in Kuwait to discuss «the bilateral relations between Turkey and Bulgaria, including the situation of the Bulgarian Moslem Minority of Turkish Origin».

As a result of the reassessment based on the foregoing Turkey has decided to be present at low-level, at the Opening Sessions of CSCE Meeting on the Protection of the Environment, and to determine her position as necessary, in the light of developments.

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ, ELÇİ MURAT SUNGAR'IN YAPTIĞI AÇIKLAMA

(17 EKİM 1989)

Avrupa ülkeleri arasında karşılıklı güven ortamını güçlendirmek amacıyla Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı çerçevesinde 1986 yılında Stokholm'de yapılan toplantı sonunda birtakım güven ve güvenlik arttırıcı önlemler kabul edilmişti. Buna göre, belirli bir düzeyin üstünde yapılan tatbikatların diğer üye ülkelere önceden duyurulması ve gözlemci davet edilmesi gerekmektedir. Bir ülke diğer ülkede yürütülmekte olan tatbikatlar ve askeri faaliyetler için Stokholm Belgesi hükümlerine göre, tatbikatı gerçekleştiren ülkeye denetleme heyeti gönderme isteminde de bulunabilmektedir.

1 Ocak 1987 tarihinde yürürlüğe giren Stokholm Belgesi hükümleri bugüne kadar başarıyla uygulanmış ve askeri faaliyetlerin saydamlaştırılması suretiyle Avrupa'da karşılıklı güven ortamının yerleştirilebilmesine olumlu katkılarda bulunmuştur.

Hatırlanacağı üzere Türkiye bu çerçevede Sovyetler Birliği'nin Kafkasya bölgesinde icra ettiği bir tatbikatın 23 - 25 Ağustos 1988 tarihlerindeki bölümünü denetlemiştir.

Sovyetler Birliği Hükümeti, bu kez 16 Ekim 1989 günü diplomatik yoldan yaptığı müracaatla, esasen gözlemci davet edilmiş bulunan Mehmetçik - 89 tatbikatı sonrası intikallerin denetlenmesi amacıyla Stokholm kararları çerçevesinde heyet gönderme talebinde bulunmuştur.

Türk Hükümeti, Stokholm Belgesi hükümleri uyarınca yapılan bu Sovyet müracaatını Avrupa'da gelişmekte olan güven ortamına katkıda bulunacağı inancıyla olumlu karşılanmış ve bu yöndeki kararını anlaşmanın öngördüğü 24 saatlik süre içinde Sovyet tarafına bildirmiştir. Buna göre, 4 kişiden oluşan Sovyet heyeti 18 Ekim Çarşamba sabahı İstanbul'a gelecek ve tatbikat bölgesinde 2 gün kaldıktan sonra 20 Ekim'de ülkemizden ayrılacaktır.

Stokholm Belgesi çerçevesinde Avrupa'da Doğu ve Batı ülkeleri arasında bugüne kadar 1987 yılında 5, 1988 yılında 13 ve 1989 yılının Ekim ayına kadar olan döneminde de 14 olmak üzere toplam 32 denetleme gerçekleştirilmiştir.

**14 - 15 EKİM TARİHLERİNDE PARİS'TE DÜZENLENEN
KONFERANS HAKKINDA SORULAN BİR SUALE CEVABEN
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ, ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
YAPTIĞI AÇIKLAMA**

(17 EKİM 1989)

14 - 15 Ekim 1989 tarihlerinde Paris'te Kürdistan ve İnsan Hakları konusunda düzenlenen ve ülkemiz aleyhine istismar edilebileceği çok önceden de belli olan Konferans ile ilgili endişelerimiz Fransız makamlarına zamanında duyurulmuştu. Nitekim toplantının cereyan tarzı da tepkimizde ne denli haklı olduğumuzu göstermiştir. Özellikle Türkiye'nin bütünlüğüne karşı terörist eylemlere girişen bir cinayet şebekesi mensubunun Konferansta Türkiye aleyhine konuşmasına izin verilmesi infialle karşılanmıştır.

Bu vesileyle öteden beri tarafımızdan belirtildiği gibi Batı Avrupa'da sosyal-kültürel kisve altında faaliyet gösteren bölücü örgütlerin esas gayelerinin ülkemizin toprak bütünlüğüne yönelik olduğunun ve teröre hizmet ettiğinin Batılı dostlarımızca artık anlaşılmış olacağını ümit etmekteyiz.

Böyle bir toplantının Fransa'da ve Hükümetin bilgisi ve desteğiyle yapılması ciddi bir durum ortaya çıkarmıştır. Resmi şahsiyetlerin de katıldığıнын gözlendiği bu Konferansın tertiplenmesi sonucunda meydana gelen bu gelişmenin ülkelerimiz arasındaki ilişkiler açısından teşvik edici olmadığı açıktır.

A Ç I K L A M A

(24 EKİM 1989)

İngiliz Uluslar Topluluğunun (Commonwealth) Kuala Lumpur'daki zirve toplantısı sonunda kabul edilen Nihai Bildirinin Kıbrıs meselesiyle ilgili kısmı, daha öncekiler gibi, müzakere sürecini teşvikten uzak, dengeli olmayan ve tek yanlı olarak sadece Rum görüşlerini yansıtan bir metindir. Görüşmelerin yeniden başlatılması için BM Genel Sekreter'ince halen sürdürülmekte olan arayış ve temaslara olumsuz etki yapacaktır. Bildiride olduğu gibi, müzakerede tarafların birinin «Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı», diğeri'nin ise «Kıbrıs Türk Toplumunun Lideri» olarak tarif edilmesi Kıbrıs'ta çözümsüzlüğün ve Kıbrıs Rumlarının olumsuz tutumlarında ısrar etmelerinin ana sebebine işaret etmesi bakımından anlamlıdır. Oysa, Kıbrıs'ta kalıcı bir çözümün vazgeçilmez esası tarafların eşitliği ilkesinin kabulüdür. Görüşmedeki taraflara eşit muamele edilmediği ve bu husus Rum tarafına kabul ettirilmediği sürece müzakerelerin başarıya ulaşma şansı mevcut değildir.

A Ç I K L A M A

(24 EKİM 1989)

The section on Cyprus of the Final Communique issued at the end of the Commonwealth Summit held in Kuala Lumpur, is, like those issued at previous summits, far from encouraging the negotiating process, devoid of balance and is one-sided, reflecting the Greek Cypriot views only. It will exercise a negative effect on the efforts of the UN Secretary General to bring the two sides together for the resumption of the negotiations. That in the Communique, one side is referred to as the «President of the Republic of Cyprus», while the other as the «Leader of the Turkish Cypriot Community» is significant in so far as it points to the underlying cause of the continuing failure to reach a settlement in Cyprus and the persistence of the Greek Cypriots in their unconstructive approach to the issue. The indispensable element of a lasting solution of the Cyprus problem is the recognition and acceptance of the equality of the two sides in the Island. The negotiations will not succeed as long as the two sides are not treated as equals and unless the Greek Cypriot side is made to comprehend this basic fact.

A Ç I K L A M A

(25 EKİM 1989)

Yunan basınında Sayın Başbakanımızın, Yunanistan Parlamentosunda bağımsız milletvekili soydaşımız Dr. Sadık Ahmet'le ilgili olarak olumsuz bir değerlendirmede bulunduğu yolunda Ankara'daki Yunanistan Büyükelçisine atfen bazı iddialar yer aldığı görülmektedir. Bu iddialar gerçek dışı olup, Sayın Başbakanımızın seçildiğinden bu yana Batı Trakya'daki soydaş azınlığımıza değerli hizmetler vermekte olan Dr. Sadık Ahmet'le ilgili görüşlerini hiçbir suretle yansıtmamaktadır. Türkiye, diğer ülkeler bakımından titizlikle riayet ettiği içişlerine karışmama ilkesini, Yunanistan'ın iç işi olan seçimler için de aynı özenle uygulamaya devam edecektir.

**SAYIN BAKANIMIZ İLE BULGARİSTAN BAŞBAKAN YARDIMCISI
GEORGİ YORDANOV ARASINDA 30 EKİM 1989 GÜNÜ KUVEYT'TE
YAPILAN GÖRÜŞMELERLE İLGİLİ OLARAK YAYINLANAN
ORTAK BİLDİRİ**

(30 EKİM 1989)

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Ekselans Georgi Yordanov ile Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Ekselans A. Mesut Yılmaz, Kuveyt Devleti Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Sabah Al-Ahmed Al Jaber Al-Sabah'ın, Kuveyt Emiri Altes Jaber Al Ahmed Al Sabah'ın iyi niyet girişimi çerçevesinde yaptığı davete icabetle, 30 Ekim 1989 günü Kuveyt'te biraraya gelmiş ve görüşmelerde bulunmuşlardır.

İki Bakan, görüşmelerinde, son yıllarda gerginleşen Türkiye - Bulgaristan ilişkilerinin normalleştirilmesi amacıyla, sonuç almaya yönelik bir dialog başlatılabilmesi için gerekli zeminin ve siyasi iradenin mevcut olup olmadığını araştırmışlardır.

Bakanlar, bu çerçevede, Türkiye - Bulgaristan ilişkilerinin mevcut durumu ile bunun nedenleri ve yolaçtığı sorunlar hakkındaki karşılıklı görüş ve tutumları ile önerilerini etraflı biçimde ortaya koymuşlardır.

Bakanlar, bu görüşmelerinde edindikleri bazı teşvik edici izlenimler ışığında, Kasım 1989 ayı içinde Kuveyt'de tekrar buluşmayı kararlaştırmışlardır.

İki Bakan, kendilerine bu görüşmeyi sağlayan ve iyi bir atmosferde cereyanı için tüm tertipleri mükemmel şekilde alan Kuveyt Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı'na samimi teşekkürlerini ifade etmişlerdir.

JOINT COMMUNIQUE

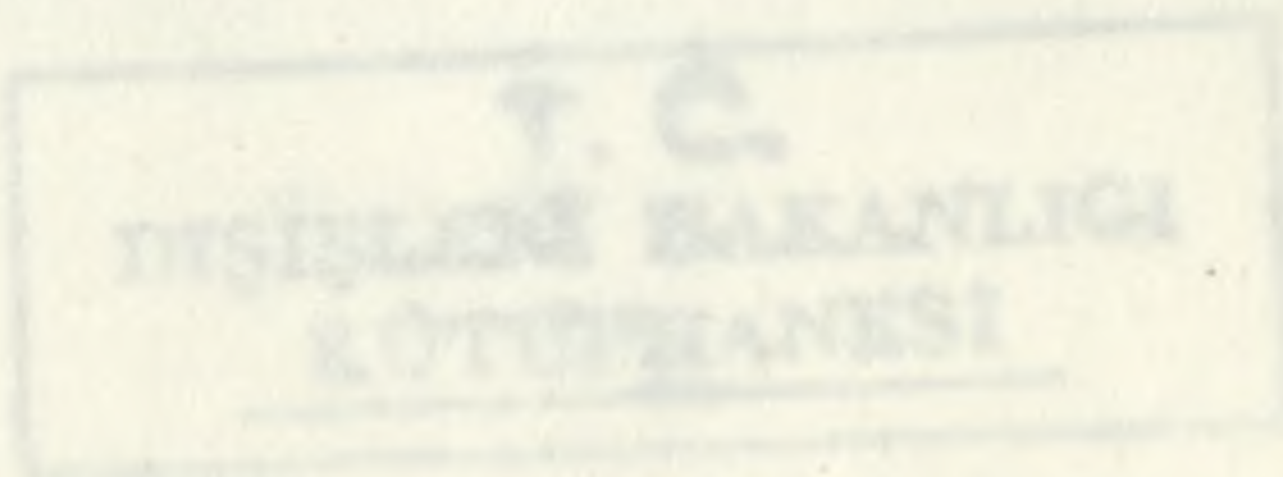
The Deputy Prime Minister of the People's Republic of Bulgaria, H. E. Mr. Georgi Yordanov and the Minister of Foreign Affairs of the Republic of Turkey, H. E. Mr. A. Mesut Yilmaz, met and held talks in Kuwait on 30th October 1989 in accordance with the invitation extended to them by his Highness Sheikh Sabah Al-Ahmad Al-Jaber Al-Sabah, the Deputy Prime and Foreign Minister of Kuwait, in the context of the initiative of good offices of His Highness Sheikh Jaber Al-Ahmad Al-Sabah, The Amir of Kuwait.

In their talks the two Ministers explored whether the necessary ground and political will exists to initiate a result-oriented dialogue for the normalisation of Turkish - Bulgarian relations which were strained in the last few years.

In this context, the Ministers clearly explained their respective views, positions and proposals regarding the present situation of Turkish - Bulgarian relations as well as the causes of this situation and the problems it has engendered.

In the light of certain encouraging impressions they have had during these talks, the Ministers decided to meet again in Kuwait in November 1989.

The two Ministers expressed their sincere thanks to the Deputy Prime Minister and Foreign Minister of Kuwait for having provided them with this opportunity and making all necessary arrangements in an excellent manner to contribute to the conduct of the talks in a good atmosphere.

SÖZCÜ MURAT SUNGAR'IN BİR SORUYA CEVABI

(15 KASIM 1989)

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde ve Berlin'deki gelişmeler hakkında Bakanlığımız 10 Kasım 1989 tarihinde bir açıklama yapmıştır. Sovyetler Birliği, Polonya, Macaristan ve Demokratik Almanya'da reform ve demokratikleşme yönündeki tercih ve uygulamalar kuşkusuz tarihi önem taşıyan memnunluk verici gelişmelerdir. Bu yeni oluşumların Doğu-Batı ilişkilerine olduğu kadar Avrupa'nın siyasal ve ekonomik yapısını da önemli ölçülerde etkilemesi beklenmektedir.

Tarihin hızlanması şeklinde nitelenen bu gelişmelerin bugüne kadarki cereyan tarzından gerektiğinden fazla etkilenip, şimdiden bir takım kesin yargılara varmakta isabet olmayacağını düşünmekteyiz. Bu noktada önemli olan, hızla gelişen ve pek çok belirsizlikler içeren olayları yakından izlemek ve objektif değerlendirmeler yapabilmektir.

Avrupa kıtasındaki siyasal gelişmelerin, kıt'a ülkeleri arasındaki yakınlaşma ve işbirliğini, istikrarı ve dengeleri zorlamadan, gerçekçi zeminlerde güçlendirmesini temenni etmekteyiz.

Türkiye, siyasi açıdan birleşmiş ve ekonomik açıdan güçlü bir Avrupa fikrini baştan itibaren desteklemiştir. Bu itibarla, Doğu Avrupa'daki gelişmeleri bu doğrultuda değerlendirmekte, Macaristan ve Polonya gibi ülkelerin demokratikleşme ve ekonomik istikrar süreci içinde desteklenmeleri gereğine inanmaktayız. Bu ülkelerde, halkın iradesine dayalı serbest seçimler sonunda işbaşına gelecek, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, çoğulcu parlamenter demokrasiyle yönetilen, demokratikleşme sürecine katkıda bulunacak siyasal rejimlerin kurulması, liberal ekonomi ve teşebbüs hürriyetinin uygulanmasına dayalı bir ekonomik modelin yerleştirilmesi, barış ve refahın tesisi için ihtiyaç duyulan reformların, ekonomik istikrar programlarının ve yapısal değişikliklerin gerçekleştirilmesi Türkiye'nin samimi arzusudur. Bu değişim ve yeniden yapılaşma sürecinin ne zaman tamamlanabileceği hususunda şimdiden bir tahminde bulunulmasının güçlüğü takdir edilecektir. Ancak, bu ülkelerin, bazı çevrelerce düşünüldüğü üzere Avrupa Bütünleşmesine dahil olabilmeleri için henüz başında buldukları değişim ve intibak sürecini tamamlamaları gerekeceğini ifade etmek, herhalde, gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.

Doğu Avrupa'daki gelişmeler, bu açıdan, Türkiye'nin Avrupa bütünleşmesine ilişkin temel görüş ve yaklaşımlarını etkilememiştir.

Türkiye, demokrasi ve ekonomik reformlar alanlarında gelişmesini tamamlamış, AT ile bütünleşme yolunda çeyrek asırdır amaçladığı sürecin sonuna ulaşmış ve AT'na tam üyelik müracaatını yapmıştır. Türkiye ve Avusturya'nın müracaatları Avrupa Bütünleşmesine katılmak isteyen ülkeler açısından izlenmesi gereken bir örnek teşkil etmektedir.

Avrupa Topluluğu'nun, buna rağmen ve Doğu Avrupa'daki gelişmelerin yarattığı belirsizliği ileri sürerek, Türkiye'nin tam üyelik sürecini yavaşlatması beklenemez. Bu yönde bir tutum, herhalde hakkaniyetle olduğu kadar gerçeklerle de bağdaşmayacaktır.

Biz, Bulgaristan'ın yeni yöneticilerinin, soydaşlarımız da dahil olmak üzere, tüm Bulgaristan halkının meşru talep ve beklentilerini, en geniş ölçüde düşünerek, anlayış ve saygıyla karşılayacaklarını ve Jivkov'un başat politikalarını denetlemekte istatistiksel yardımları olmaksızın bilimsel olarak edebilmeleri için elimizden geleni yapacağız. Bu düşünceyle, Sayın Mladenov'un üstlendiği sorumluluklarla açılan yeni dönem için Bulgaristan için hazırlı olmasını samimiyle temenni ediyoruz.

Bizim her zaman söylediğimiz gibi, Türkiye ve Bulgaristan ebediyete kadar komşu olarak yaşamak için ülkemiz, meşru hak ve çıkarlarımızı korumak hususunda ne kadar duyarlı ise, iyi komşuluğun tecrübeleri de o kadar bilen tecrübeli ve barışsever bir devlettir. Türkiye'nin hiçbir döneminde Bulgaristan'a karşı hasane bir düşüncesi veya davranışta bulunmadığını en yetkili şahidi Sayın Mladenov'dur.

Bulgaristan'daki Türk sakinler, Bulgaristan'ın sadık vatandaşlarıdır. Bizim ise esenlikleri konusunda hiçbir zaman kayıtsız kalmayacağımız soydaşlarımızdır. Biz bu çağın insanları her zaman iki ülke arasında canlı bir dostluk köprüsü olarak kaldık. Karşılıklı yarar sağlayacak, çok boyutlu bir işbirliğinin en güvenilir sigortası olarak kaldık. Herşeyden önce bu yapıcı görüşümüzü bugün de korumaktayız. Bütün insanlık aynı gibi, bizim de beklediğimiz, Türk asıllı Bulgar vatandaşlarımızın, tüm insan ve azınlık halklarımızdan eksiksiz yararlanması, doğup - büyü-

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

DIŞIŞLERİ BAKANİ SAYIN A. MESUT YILMAZ'IN

ANADOLU AJANSINA DEMECİ

(15 KASIM 1989)

35 yıldır adı Bulgaristan'la eşanlı olarak anılan Jivkov'un görevlerinden ayrılıőı, veya ayrılmak zorunda kalıőı, Şüphesiz önemli bir olaydır.

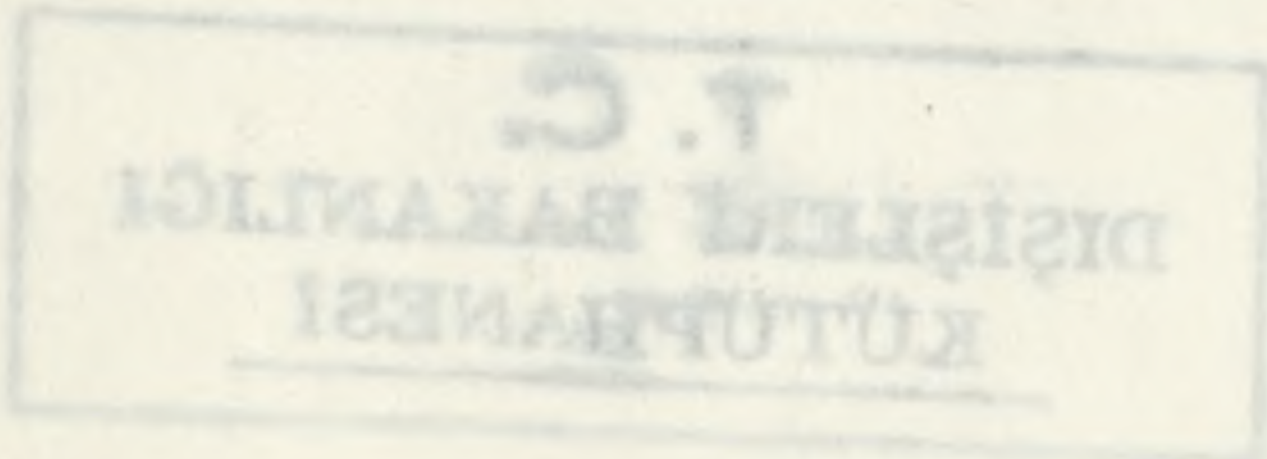
Bulgaristan yönetiminin zirvesinde meydana gelen değişiklik hakkında bir yorumda bulunabilmek için henüz erkendir. Gelişmelerin dikkatle izlenmesi gereken bir dönemin başındayız. Sayın Mladenov ve bu yeni dönemde sorumluluk üstlenecek diğer yetkililer, kendilerini Bulgaristan'a da, dış dünyaya da beyan ve vaadleriyle değil, icraatlarıyla tanıtacaklar ve buna göre değerlendirileceklerdir.

İnsan'ın en yüce değer olduğu anlayışının giderek egemen olduğu çağımızda, Bulgaristan için daha iyi bir geleceğin sadık Bulgar vatandaşlarına zulmetmekle, onların en masum ve uygar taleplerini Şiddetle bastırmakla sağlanabileceğini hayal eden Jivkov'un siyasi hayatının bu şekilde sona eriőinden çıkartılacak dersler olduğu kuşkusuzdur.

Biz, Bulgaristan'ın yeni yöneticilerinin, soydaşlarımız da dahil olmak üzere, tüm Bulgaristan halkının meşru talep ve beklentilerini, çağın gerisine düşmeme azmini, anlayış ve saygıyla karşılayacaklarını ve Jivkov'un başaramadığını denemekte ısrarın kendilerine yardımcı olmayacağının bilinciyle hareket edeceklerini ümit ediyoruz. Bu düşünceyle, Sayın Mladenov'un üstlendiği sorumluluklarla açılan yeni dönemin Bulgaristan için hayırlı olmasını samimiyetle temenni ediyoruz.

Bizim her zaman söylediğimiz gibi, Türkiye ve Bulgaristan ebediyete kadar komşu olarak yaőacak iki ülkedir. Türkiye, meşru hak ve çıkarlarını korumak hususunda ne kadar duyarlı ise, iyi komşuluğun icaplarını da o kadar bilen tecrübeli ve barışsever bir devlettir. Türkiye'nin hiçbir dönemde Bulgaristan'a karşı hasmane bir düşünce veya davranış içinde olmadığının en yetkili Şahidi bizzat Sayın Mladenov'dur.

Bulgaristan'daki Türk azınlığı, Bulgaristan'ın sadık vatandaşları, bizim ise esenlikleri konusunda hiçbir zaman kayıtsız kalamayacağımız soydaşlarımızdır. Biz bu çalışkan insanlara her zaman iki ülke arasında canlı bir dostluk köprüsü olarak baktık. Karşılıklı yarar sağlayacak, çok boyutlu bir işbirliğinin en güvenilir sigortası olarak baktık. Herőeye rağmen bu yapıcı görüşümüzü bugün de korumaktayız. Bütün insanlık alemi gibi, bizim de beklediğimiz, Türk asıllı Bulgar vatandaşlarının, tüm insan ve azınlık haklarından eksiksiz yararlanarak, doğup - büyü-

dükleri topraklarda huzur ve güven içinde yaşamalarının mümkün kılınmasıdır.

Bu insanlara yapılan çağdışı baskıların Bulgaristan'a da, Türk-Bulgar ilişkilerine de ağır bir yük teşkil edeceğini Jivkov'a anlatmakta maalesef başarılı olamadık. Hatadan dönmenin bir erdem olduğuna Jivkov'u ikna edemedik.

Öyle ümit etmek istiyoruz ki, Bulgaristan'ın yeni yöneticileri, Türk azınlığının yüzünün tekrar gülebilmesinden Bulgaristan'ın da, Türk-Bulgar ilişkilerinin de ancak kazançlı çıkacağına idrakiyle hareket etme olgunluk ve dirayetini göstereceklerdir.

Türkiye, önümüzdeki Kuveyt toplantısı için hazırlıklarını, çağın normlarına da uygun olan bu meşru beklentilerle ve yapıcı ve gerçekçi bir anlayışla atılacağını umduğumuz adımlarla oluşacak vaadedici zeminde, Türk-Bulgar ilişkilerinin her alanda ihya edilebilmesi için elinden geleni yapma iradesiyle sürdürmektedir.

BAKANLIK SÖZCÜSÜ MURAT SUNGAR'IN YAPTIĞI AÇIKLAMA

(15 KASIM 1989)

Türkiye ile Danimarka arasındaki Siyasi İstişare görüşmelerinin ikincisi, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri ile Danimarka Dışişleri Bakanlığı Siyasi İşler Daimi Müsteşarı Büyükelçi Benny Kimberg arasında bugün Ankara'da Dışişleri Bakanlığında yapılmıştır.

Görüşmelerde iki ülke arasındaki ilişkiler ayrıntılı bir şekilde ele alınmış; siyasi, ticari, ekonomik, kültürel ve konsolosluk alanlarında gelişen ilişkilerden ve giderek artan işbirliğinden duyulan memnuniyet vurgulanmıştır. Ayrıca, uluslararası ve bölgesel sorunlar ile iki ülkeyi ilgilendiren konularda yararlı bilgi ve görüş alışverişinde bulunulmuş, birçok konuda aynı görüşün paylaşılmakta olduğu memnuniyetle müşahade edilmiştir.

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Tugay Özçeri tarafından Türkiye'nin Avrupa Topluluklarına tam üyelik müracaatı hakkında Danimarka tarafına bilgi verilerek, beklentilerimiz izah edilmiştir.

Danimarka tarafı, Danimarka Dışişleri Bakanınca, Dışişleri Bakanımıza yapılmış olan resmi ziyaret davetini Bakanları adına yenilemiştir.

Görüşmelerde, ikili siyasi istişarelere düzenli olarak devam edilmesinin önemi vurgulanmış ve gelecek siyasi istişare görüşmelerinin Kopenhag'da yapılması kararlaştırılmıştır.

A Ç I K L A M A

(17 KASIM 1989)

İspanya Ticaret Devlet Sekreteri Apolonio Ruiz Ligerio, beraberinde resmi yetkililer ve işadamlarından oluşan bir heyet olduğu halde, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Sayın Namık Kemal'in davetine icabetle 18 - 22 Kasım 1989 tarihlerinde ülkemize resmi bir ziyarette bulunacaktır.

18 Kasım'da İstanbul'a gelecek olan İspanyol Ticaret Devlet Sekreteri ve beraberindeki heyet, 20 Kasım'da İspanyol Ticaret Ofisi'nin açılışına katılacak ve Türk - İspanyol İş Konseyi'nin ilk toplantısında hazır bulunacaktır.

İspanyol Ticaret Devlet Sekreteri ve beraberindeki heyet, 21 Kasım'da Ankara'ya geçerek Devlet Bakanı Sayın Güneş Taner, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı Sayın Dr. Namık Kemal Kılıç ve Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Büyükelçi Sayın Tanışuğ Bleda ile görüşecektir. Bu ziyaret sırasında Türkiye - İspanya Sınai ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının parafe edilmesi de öngörülmektedir.

A Ç I K L A M A

(22 KASIM 1989)

Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği arasında akdi öngörülen «Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi» müzakereleri 29 Kasım - 6 Aralık 1989 tarihlerinde Ankara'da, Dışişleri Bakanlığı, Konsolosluk Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdürü Büyükelçi Zeki Çelikkol Başkanlığındaki heyetimiz ile S.S.C.B. Adalet Bakanlığı, Devlet ve Sosyal Mevzuat Genel Müdür Yardımcısı V. I. Smorodinskiy Başkanlığındaki Sovyet heyeti arasında gerçekleştirilecektir.

Anılan Sözleşme Adli Yardımlaşma alanında ülkemiz ile S.S.C.B. arasında yapılan ilk sözleşme olması nedeniyle önem taşımaktadır. Son yıllarda her iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin giderek çoğalması ve her iki ülke vatandaşlarının gerek turistik amaçlarla gerek aramızdaki ticari ve sanayi işbirliği çerçevesinde çalışmak üzere diğer ülkeye gidişlerinin artması nedenleriyle, sözkonusu sözleşmenin akdi, hızla gelişen bu olumlu sürece vatandaşlarımızın hukuki ve ticari sorunlarının çözümünü kolaylaştırarak, katkıda bulunacaktır.

A Ç I K L A M A

(22 KASIM 1989)

— Türkiye, BM Güvenlik Konseyinin 435 (1978) sayılı kararı uyarınca Namibya'nın bağımsızlığını kazanması yolunda kaydedilen olumlu gelişmeleri ve bu çerçevede 7 - 11 Kasım 1989 tarihlerinde Namibya'da BM gözetiminde hür ve adil seçimlerin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesini büyük bir memnuniyetle karşılamıştır.

— BM Namibya Konseyinin kurucu üyeleri arasında yer alan ve halihazırda Konseyin Başkan Yardımcılıklarından birini yürütmekte olan Türkiye, Namibya'da teşkil edilecek Kurucu Meclisin Namibya halkının istek ve beklentileri doğrultusunda demokratik bir Anayasa hazırlamasını ve nihayet Namibya halkının bu gelişmeleri müteakip engeç 1 Nisan 1990'da bağımsızlığını kazanmasını içtenlikle temenni etmektedir.

— Türkiye, Namibya halkının haklı mücadelesi olduğu kadar, uluslararası camia ve özellikle BM'in de yoğun çabaları sonucu Namibya'nın bağımsızlığını kazanması ile Afrika'daki son sömürgecinin de ortadan kalkacak olmasından büyük bir memnuniyet duymaktadır.

**DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ MURAT SUNGAR, YUNAN
DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜNÜN TÜRK - YUNAN
İLİŞKİLERİNİN MUHTELİF VEÇHELERİNE İLİŞKİN SON
BEYANATINA CEVABEN ŞUNLARI SÖYLEMİŞTİR :**

(23 KASIM 1989)

Doğu Ege'de Türkiye'ye çok yakın mesafedeki adaları Yunanistan'ın egemenliğine bırakan ve Yunanistan'ın da taraf olduğu bütün uluslararası anlaşmalar, Türkiye'nin güvenliği düşünceyiyle Yunanistan'ın egemenliğini sınırlandırmıŐ ve adalar silâhsızlandırılmıŐtır. Bu adalar üzerindeki Yunan egemenliği adaların silâhsızlandırılması ile bağlantılıdır. Bu yaklaşımı Doğu Ege adalarının statüsüne ilişkin olarak 1914 yılında Londra Konferansı gereğince altı büyük devletin (Avusturya - Macaristan, İtalya, Almanya, İngiltere, Fransa ve Rusya) yaptığı ortak beyanda, 1923 Lozan Antlaşması'nda, 1947 Paris Antlaşması'nda görmek mümkündür.

Yunanistan'ın bu adalar kendisine verilirken kabul ettiği bu ahdi yükümlülüğünden Şimdi kurtulmak istediği anlaşılmaktadır. Bunun için de B. M. yasasının meşru savunmaya ilişkin 51 nci maddesini gerekçe olarak göstermektedir. 51 nci maddenin açıkça belirttiği gibi, meşru savunma hakkı silahlı bir saldırı durumunda doğar. Yunanistan'a yönelik bir saldırı ya da tehditten söz etmenin anlamsızlığı ortadadır. Öte yandan Yunanistan, 51 nci maddedeki diğer koşulları da yerine getirmemiŐtir. Bu durumda Yunanistan'ın adaları silahlandırmasının her türlü hukuki dayanaktan yoksun olduğu ve uluslararası anlaşmaların ciddi bir ihlalini teşkil ettiği açıktır. Türkiye'nin ortaya çıkan bu fiili durumu kabul etmesi imkansızdır.

Öte yandan, Batı Trakya'daki Türk azınlığına karşı izlenen baskı ve ayırım politikası artık sadece bizim değil, AT üyelerinin ve AĞİK sürecine katılan ülkelerin de yakın ilgi alanına giren bir konu oluşturmaktadır. Doğu Avrupa'da insan hakları alanında AĞİK çerçevesinde tasarlananları bile geride bırakan gelişmeler olurken, Batı Trakya'daki Türk azınlığının içinde tutulduğu koşullar tahammül sınırlarını zorlamaktadır. Yunanistan'ın bahane aramayı bırakıp, uluslararası tüm yükümlülükleri ile çeliŐen bu ayırıcı politika ve uygulamalarını terketmesi zamanının geldiği inancındayız. Türk ve Yunan Hükümetleri arasında en kısa zamanda yeniden başlamasını arzu ettiğimiz diyaloğun gündeminde, hiç Şüphesiz Batı Trakya'daki soydaşlarımızın durumu ağırlıklı yerini alacaktır. Bizim dileğimiz Yunanistan'daki Türk azınlığı ile İstanbul'daki Rum azınlığının iki ülke arasında sorun değil, bir dostluk köprüsü oluŐturmasıdır.

Türkiye ile anlamlı bir diyaloga girmeye niyetli olduğunu ileri süren Yunanistan'ın, bu diyalogun konusunu teşkil eden sorunlara değinilmesinden rahatsız olmasını anlamak güçtür. Tüm bu sorunların çözümlenmesinin taraflar arasında özlü ve anlamlı müzakerelerle sağlanabileceği inancını bu vesileyle tekrarlamak isteriz.

Yunan Dışişlerince yapılan açıklamada Kıbrıs sorununa da değinilmektedir.

Yunanistan'ın Kıbrıs sorunundaki ağır sorumluluğunu inkara kalkışması ve Türkiye aleyhine istismara başvurması yeni değildir. Ancak, bu yaklaşımın müzakere yoluyla çözüm çabalarına ciddi bir engel teşkil ettiği de çok açıktır. Kıbrıs'taki ortaklık cumhuriyetinin 1963'te kuvvet zoruyla yıkılmasının sorumlusu Rum/Yunan tarafıdır. 1974 öncesinde Kıbrıs'ı işgal altına alan ve Kıbrıslı Türkleri kendi vatanlarında rehin tutanlar Rumlar ve Yunanlılardır. Ada'nın bağımsızlığına ve Kıbrıs Türk halkına 15 Temmuz 1974'te nihai darbeyi vurmaya çalışanlar da yine Rumlar ve Yunanlılardır. Türkiye'yi Garanti Andlaşması altında müdahale hakkını kullanmaya zorlayan nedenleri Yunanistan kuşkusuz çok iyi bilmektedir. Tabiatıyla Yunanistan'ın Güney Kıbrıs'ta dünyanın gözünden gizlemeye çalıştığı bir askeri kuvvet bulundurması ve üçüncü çevrelerce kaygıyla izlenen Rum silahlanmasını ve askeri yığınağını desteklemesi düşündürücüdür. Kıbrıslı Türklerin temsil edilmedikleri örgütlerde tek yanlı kararlar çıkartılması ise zor değildir. Ancak bu kararların hiç bir manevi ağırlığı bulunmadığı, Yunanistan'ın sorumluluğunu da ortadan kaldırmadığı açıktır.

**AKKUM ÇERÇEVESİNDE MERSİN KONUSUNDA SON
ZAMANLARDA BASINDA YER ALAN BAZI HABERLERE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ SORULAN DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ
MURAT SUNGAR ŞUNLARI SÖYLEMİŞTİR :**

(23 KASIM 1989)

Kısaca AKKUM olarak bilinen Avrupa'da Konvansiyonel Kuvvet Müzakeresi 23 ülke arasında Viyana'da sürdürülmektedir. 9 Kasım'da 4 ncü dönemi başlamış olan bu müzakere sürecinde Batı tarafından hazırlanan Andlaşma Taslağı'nın Doğu'ya sunulması, metne hiçbir itirazda bulunmadan, son aşamaya kadar suskun kaldıktan sonra Mersin'in AKKUM uygulama alanı dışında kalmasını tekrar sorun yapan Yunanistan tarafından engellenmiştir.

Bilindiği gibi, Türkiye'nin topraklarının hangi bölümünün AKKUM uygulama alanının dışında kalacağı, Yunanistan dahil 23 ülke tarafından kabul edilen görev yönergesi ile belirlenmiştir. Uygulama alanı dışında kalan bölgenin sınırlarına ilişkin Yunanistan'ın şimdi çıkardığı sorun dışında hiçbir görüş ayrılığı bulunmamaktadır.

Avrupa'da NATO ile VP arasında konvansiyonel kuvvetleri daha alt düzeylerde dengelemeyi amaçlayan AKKUM, herşeyden önce Doğu ile Batı arasındaki güvenlik ve istikrar ile ilgili bir süreçtir. AKKUM uygulama alanı dışında bırakılan bölge doğrudan Türkiye'nin ulusal güvenlik çıkarlarını ilgilendirmektedir. Bu bakımdan Doğu - Batı güvenlik dengesi ile ilgisi olmayan ögelerin konu ile irtibatlandırılmaya kalkışılması yanlış ve maksath bir tutumdur. Bu nedenle, konunun gerçek boyutlarıyla değerlendirilmesi gerekir. Aksi bir tutum, Türkiye'nin çok önem verdiği İttifak dayanışmasını zedelediği kadar, uygulama alanının sınırlarını belirleyen ve Mersin'i bu alanın dışında bırakan mutabakatı yansıtan AKKUM Görev Yönergesi'nin geçerliliğine de gölge düşürür. Uzun ve çetin müzakereler sonucunda varılmış bu mutabakat üzerinde, Yunanistan'ın yarattığı yapay sorun nedeniyle yeniden tartışma açılmasını Türkiye'nin kabul etmesi sözkonusu olamaz. Türkiye için esasen bir «Mersin sorunu» yoktur. Mersin AKKUM uygulama alanı dışındadır ve bu alan dışında kalacaktır. Bir ülkenin propaganda amacıyla konuyu istismar edebilmesi için, Görev Yönergesi'nin de değiştirilmesi anlamı taşıyan girişimlerinin tüm müzakere sürecini çıkmaza götürdüğü açıktır. Bu bakımdan, müttefiklerimizden beklenen, varılmış olan mutabakattan doğan yükümlülüklerinin bilinciyle hareket etmeleri ve bugün ortaya çıkan durumun tek sorumlusu olan Yunanistan'ı sağduyuya davet ederek, haksız ve mantık dışı tutumundan vazgeçmesini istemeleridir.

A Ç I K L A M A

(23 KASIM 1989)

Türkiye - Finlandiya siyasi istişarelerinin üçüncüsü yarın Ankara'da yapılacaktır.

Finlandiya Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Siyasi İşler Yardımcısı Büyükelçi Aarno Karhilo ile Dışişleri Bakanlığı Müsteşar İkili Siyasi İşler Yardımcısı Büyükelçi Hüseyin Çelem başkanlığındaki heyetler arasında yapılacak görüşmelerde Türkiye - Finlandiya ilişkileri, Doğu - Batı ilişkileri ve Bölgesel Konular ele alınacaktır.

Finlandiya Dışişleri Müsteşarı Siyasi İşler Yardımcısı Büyükelçi Aarno Karhilo, Dışişleri Bakanı Sayın A. Mesut Yılmaz tarafından da kabul edilecektir.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ MURAT SUNGAR'IN BİR SORUYA CEVABEN YAPTIĞI AÇIKLAMA

(27 KASIM 1989)

Yasadışı PKK Örgütü mensuplarının, Hakkâri ilimizin Yüksekova ilçesine bağlı İkiyaka köyünde 24 Kasım 1989 günü, 21 vatandaşımızı katlederek işledikleri menfûr cinayetten sonra sınırı geçerek Irak'a kaçtıkları, bilinmektedir.

27 Kasım günü Dışişleri Bakanı tarafından Bakanlığa davet edilen Irak'ın Ankara Büyükelçisi Tarık Jawad'a, 21 vatandaşımızı katleden eşkiyanın Irak makamlarınca biran önce yakalanarak iade edilmesini istediğimiz ve Türkiye ile Irak arasındaki dostça ilişkilere gölge düşürecek bu tür olayların gelecekte önlenmesi için Irak Hükümetinin gerekli tüm tedbirleri almasını talep ettiğimiz, herhalde Türkiye'nin, vatandaşlarının ve topraklarının güvenliğini sağlamak üzere gerekli göreceği tüm tedbir ve tertipleri almakta kararlı olduğu Büyükelçiye bildirilmiştir.

**LÜBNAN'DAKİ BÜYÜKELÇİLİĞİMİZE GİREN SURİYE
BİRLİKLERİNE İLİŞKİN BİR SORUYA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
SÖZCÜSÜ MURAT SUNGAR'IN CEVABI**

(29 KASIM 1989)

Lübnan'da son Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve yeni bir Hükümetin atanmasını takiben tırmanma gösteren siyasi kriz çerçevesinde bazı Suriye birliklerinin Batı Beyrut'ta konuşlandırıldıkları ve sözkonusu birliklerden bir bölümünün ise halihazırda tarafımızdan kullanılmayan devlet malı Büyükelçiliğimiz binasına girdikleri öğrenilmiştir. Diğer taraftan bazı milis elemanları ile mültecilerin de binaya yerleştirilmesi yönünde teşebbüslerde bulunulduğu yolunda haberler alınmıştır.

Bu durum karşısında Bakanlığımız Müsteşar İkili Siyasi İşler Yardımcısı Büyükelçi Hüseyin Çelem, Suriye Büyükelçisini, bu akşam saat 18.00'da Bakanlığa davetle kendisi nezdinde Suriye birliklerinin Büyükelçiliğimiz binasını terketmeleri, binamıza mülteci yerleştirilmesinin önlenmesi civarının boşaltılması ve genel olarak binanın güvenliğinin sağlanması hususunda bir girişimde bulunmuştur.

Buna paralel olarak, Şam Büyükelçiliğimize de Suriye Dışişleri Bakanlığı nezdinde aynı doğrultuda bir girişimde bulunulması talimatı verilmiştir.

**BEYRUT BÜYÜKELÇİLİĞİMİZE AİT BİNANIN İŞGALİNE
İLİŞKİN SON GELİŞMELER HAKKINDA SORULAN BİR
SORUYA CEVABEN DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ
MURAT SUNGAR'IN YAPTIĞI AÇIKLAMA**

(30 KASIM 1989)

Suriye Büyükelçisi Abdul Aziz Al-Rifai, bugün Bakanlığımıza, Beyrut'ta Suriye askeri birliklerince işgal edildiğini bildirdiğimiz Büyükelçiliğimize ait binanın derhal boşaltılması hususunda ilgililere talimat verilmiş olduğunu, bundan böyle de gerek askeri birlikler, gerek sivil kişiler tarafından işgal edilmesini önleyecek tedbirlerin de alınmakta olduğunu bildirmiştir.

Kendisine, verdiği bilgiler için teşekkür edilmiş ve süratli müdahaleleri için memnuniyetimiz belirtilmiştir.

A Ç I K L A M A
(30 KASIM 1989)

Türkiye Cumhuriyeti ve Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanları, müteakip toplantılarının, Bulgar tarafının telkini üzerine 30 Ekim 1989 tarihindeki ilk toplantıda belirlenip açıklanmış olduğu üzere Kasım 1989 ayı içersinde değil, 9 Ocak 1989'da Kuveyt'te yapılmasını kararlaştırmışlardır.

BAKANLIK SÖZCÜSÜ MURAT SUNGAR'IN YAPTIĞI
A Ç I K L A M A
(1 ARALIK 1989)

Seçimle işbaşına gelmiş olan Filipinler Hükümetine karşı silahlı bir darbe teşebbüsüne girişildiğini üzüntüyle öğrenmiş bulunmaktayız.

Filipinler'de ortaya çıkan vahim durumun, Filipinler halkının daha fazla can ve mal kaybına uğramasına meydan vermeyecek şekilde en kısa süre içinde sona ermesini ve Filipinler'de demokratik rejimin halkın hür iradesine dayalı biçimde işlemeye devam edebileceği ortamın süratle tesis edilmesini ümit ve temenni etmekteyiz.

T.C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

T. C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

A Ç I K L A M A

(7 ARALIK 1989)

«Türkiye ile Irak heyetleri arasında Ankara'da iki gündür devam eden resmi görüşmeler bugün sona erdi.

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Murat Sungar, iki ülke arasındaki siyasi danışma çerçevesinde gerçekleştirilen görüşmelerde, başta Atatürk Barajının dolması ve sınır güvenliği olmak üzere iki ülkeyi ilgilendiren konuların ele alındığını söyledi.

Atatürk Barajı konusunda, tüm bilgilerin yeniden Irak tarafına aktarıldığını belirten Sungar, teknik olarak sorulan tüm soruların Türk tarafınca cevaplandırıldığını ifade etti. Sungar, Irak heyetindeki teknik uzmanların Atatürk Barajına giderek yerinde inceleme yapmak isteğinde bulunduğunu, kabul edilen istekleri doğrultusunda, heyetten bir grubun yarın Atatürk Barajına gideceğini bildirdi.

Sungar'ın verdiği bilgiye göre, görüşmelerde, sınır güvenliği konusunda, bölgenin kontrol edilebilmesi için Irak tarafı, ellerinden geleni yaptıklarını vurgulayarak, PKK'yı aynen Türkiye'nin gördüğü gibi bir terörist örgüt olarak gördüklerini söylediler ve bu örgütün topraklarında faaliyette bulunmasına gözyummalarının sözkonusu olmadığını bildirdiler.

Öte yandan, görüşmelerde iki ülke arasındaki Konsolosluk konuları da ele alındı ve bu çerçevede Türk tarafı Musul'da akıbeti belli olmayan üç Türk vatandaşının nerede oldukları konusunda bilgi beklenildiği belirtildi.

Emlak konularıyla karayolu taşımacılığının da ele alındığı görüşmelerde ayrıca, İran - Irak konusunda görüş teatisinde bulunuldu.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ MURAT SUNGAR'IN NAMİBYA'DA YAPILAN SEÇİMLER KONUSUNDA BASINA AÇIKLAMASI

(7 ARALIK 1989)

TBMM Başkanı Sayın Kaya Erdem, Namibya halkının uzun yıllardan beri sürdürdüğü haklı mücadele sonucu, BM Güvenlik Konseyinin 435 sayılı kararı uyarınca, Namibya'da başarı ile gerçekleştirilen hür ve adil seçimleri müteakiben teşkil edilen Kurucu Meclis Başkanlığına seçilen Sayın Hage Seingob'a bugün bir kutlama mesajı göndermiştir.

Sayın Meclis Başkanımız, mesajında, Namibya Kurucu Meclisinin Namibya halkının gerçek arzu ve beklentileri doğrultusunda bir Anayasa hazırlanması yolunda yapacağı çalışmalarda başarılar dilemekte ve bu faaliyetlerin bağımsız bir Namibya Devletinin biran önce kurulmasına imkan sağlamasını temenni etmektedir.

**DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ ELÇİ MURAT SUNGAR'IN
SORULAN BİR SORUYA VERDİĞİ CEVAP**

(12 ARALIK 1989)

1964'ten bu yana Kıbrıs'ta bulunan BM Barış Gücü'nün görev süresinin altı ay daha uzatılması amacıyla Güvenlik Konseyi'nin bu hafta toplanması beklenmektedir. BM Genel Sekreteri geçtiğimiz günlerde Konsey'e son altı ay içindeki gelişmeleri özetleyen bir rapor sunmuştur. Bu rapor üzerinde Türk tarafının görüşleri Konsey toplantısında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti New York Temsilcisi ve BM Daimi Temsilcimiz tarafından yapılacak konuŐmalarda açıklanacaktır.

Ancak raporda, KKTC'nin ısrarla dikkat çekmesine rağmen, Güney Kıbrıs'taki Rum silahlanmasına ve askeri yığınağına yer verilmemiş olması mazur görülmesi güç bir eksiklik ve kasıt değilse ihmal teşkil etmektedir. Oysa Güney Kıbrıs'ta izlenen silahlanma kampanyasının Rum tarafında yeni bir macera hevesi uyandıracak boyutlara ulaŐmakta olduğu görülmektedir. Bu durum adanın iki halkı arasındaki güvensizlik uğurumunu daha da derinleştirmekte, barışçı ilişkilere ve siyasi bir çözüme ilerleyiŐi güçleŐtirmektedir.

Haziran ayından bu yana müzakere sürecinde ve bunun siyasi çerçevesinde karşılaşılan güçlükler doğrudan müzakere yönteminden uzaklaŐılmasından ve Rum tarafının tırmandırđı hasmane faaliyetlerden kaynaklanmıŐtır. Bu durumda anlaşmaya dayalı bir çözümün gerçekteşebilmesi için, iki halkın birbirlerine yaklaŐımlarında köklü bir değişiklik meydana gelmesinin ve iki taraf arasında yeni ve çatıŐmaya dayanmayan bir ilişki düzeni kurulmasının zorunlu olduğunu ortaya koymuştur. KKTC Ekim ayında bir ortak deklarasyon çerçevesinde bu yönde anlamlı bir başlangıç yapılmasını ve bunun çözüm çerçevesinin bir parçası haline getirilmesini önermiştir. Rapordan, Rum liderinin bu öneriden, reddeder görünmeden kaçınma yolları aradığı anlaşılmaktadır. Bunun, KıbrıŐlı Türkler ile Rumlar arasında barışçı ilişkiler kurulması ve bu ilişkilere dayanılarak yeni bir siyasi ortaklık yaratılması açısından hayal kırıcı bir gelişme olduğu kuşkusuzdur. İyiniyet görevi çerçevesinde Genel Sekreterin ve Kıbrıs'taki Özel Temsilcisinin, Rum tarafını gelecek açısından özel önem taşıyan bu konuda tutumunu gözden geçirmeye sevkedeceğini ummaktayız. Üçüncü çevrelerinde Rum tarafını bu adımı atmaya teşvik etmek suretiyle aynı yönde yararlı bir rol oynamaları mümkündür.

**ANADOLU AJANSININ BİR HABERİNDE YER ALAN SURIYE
ENFORMASYON BAKANININ HATAY KONUSUNDA VERMİŞ
OLDUĞU BEYANAT İLE İLGİLİ OLARAK SORULAN BİR SUALE
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI SÖZCÜSÜ MURAT SUNGAR'IN
VERDİĞİ CEVAP**

(15 ARALIK 1989)

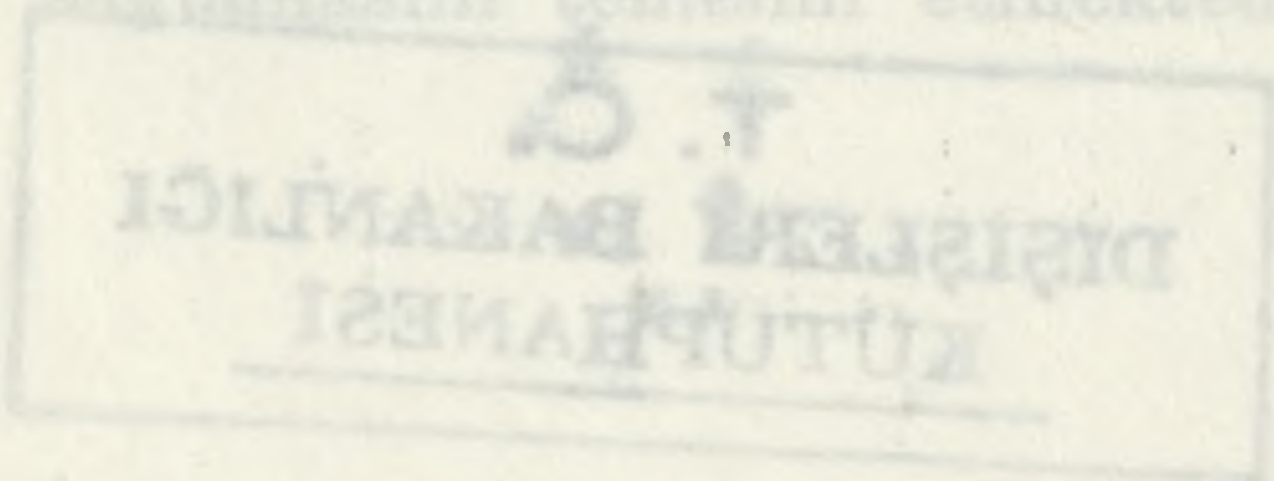
«Suriye Enformasyon Bakanının sözkonusu bu beyanatı ile ilgili olarak Suriye'nin Ankara'daki Büyükelçisine, böyle bir beyanatın tarafımızdan kabul edilemez olduğu, Türk - Suriye ilişkilerinin geliştirilmesi hususunda her iki ülkede de siyasi iradenin mevcut olduğuna inandığımız bir sırada, bu tür beyanların ilişkilere sadece gölge düşüreceği belirtilmiş ve Türk kamuoyunda fevkalade olumsuz bir şekilde karşılanan Enformasyon Bakanının bu beyanatı hakkında Suriye Büyükelçisinden en kısa zamanda izahat istenmiştir.»

A Ç I K L A M A

(22 ARALIK 1989)

Doğu Avrupa'da esen değişim, reform ve demokratikleşme rüzgarları, beklendiği üzere, Romanya'yı da etkisi altına almış bulunmaktadır. Bu çerçevede, birkaç gün önce Temeşvar kentinde başlayan olaylar, Çavuşesku'nun simgelediği Rumen liderliğinin basiretsiz tutum ve politikaları nedeniyle kısa zamanda bir halk hareketine dönüşmüş ve sonuçta Çavuşesku rejimi iktidardan uzaklaştırılmıştır.

Dost ve komşu Rumen halkının tarihinin en önemli ve mutlu dönemlerinden birinde bulunduğu şu sırada ülke yönetiminde görev alacak kadroların halkın çağımızın normlarına uygun talep ve beklentilerini karşılayacak bir yaklaşım sergilemesini bekliyoruz. Böylelikle, Romanya da istikrar, huzur ve sükunun kısa zamanda sağlanabileceğine ve Rumen halkının gelişme çabalarının özgürlük ve demokrasinin çerçeveleyeceği bir süreç içinde gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz.

A Ç I K L A M A
(24 ARALIK 1989)

Romanya'da Çavuşesku rejimine karşı gerçekleştirilen halk hareketinin başından beri dost Rumen halkıyla dayanışma içinde bulunduğunu açıklayan ve Rumen halkının iradesini temsil eden Milli Kurtuluş Cephesi Yönetimi'ni muhatap alan Türkiye, Çavuşesku'ya bağlı birliklerin direnişinin kırılmakta oluşunu memnuniyetle karşılamaktadır.

Ortak sınırimız bulunmamasına rağmen öteden beri komşu addettiğimiz bu ülkede iç barış ve istikrarın daha fazla kan dökülmeden sağlanabilmesi en samimi temennimizdir.

Türkiye, Romanya'nın bundan böyle insan haklarına saygılı, özgür ve demokratik bir çerçevede sürdüreceğine inandığı kalkınma hamlelerinde dost Rumen halkına mümkün olan her desteği sağlamaya hazır olacaktır.

A Ç I K L A M A
(26 ARALIK 1989)

Sayın Cumhurbaşkanımız Başbakan sıfatıyla 26.9.1989 tarihinde Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nde yaptığı konuşmada Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın zorunlu yargı yetkisini tanımaya karar verdiğini ifade etmiş, Bakanlar Kurulu aynı gün bu konuda bir ilke kararı almıştı.

Bu karara uygun olarak Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Divanı'na yapacağı beyan Bakanlar Kurulu'nun 25 Aralık 1989 tarihli kararıyla onaylanmıştır. Bu onayı takiben Sayın Bakanımızca imzalanan beyan metni Avrupa Konseyi Genel Sekreterine gönderilmektedir. Beyanın tevdi edilmesiyle zorunlu yargı yetkisi Türkiye yönünden yürürlüğe girmiş olacaktır.

ANADOLU AJANSININ MİLLİ HİZMETLERİ VE YER ALAN SÜRİYE
ŞİRKETİ VE BAKANLIĞI KURULUŞU
BİLGİLENDİRME VE İLHAM VEREN BİR NİHAZ

Romanya'nın Balkanlar'daki rolü ve Türkiye ile ilişkileri hakkında bir rapor. Rumen halkının iradesini temsil eden Milli Kuruluş Cep- hesi Yönetimi'ni muhatap eden Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun kararına ilişkin olarak hazırlanmış bir rapor. Rumen halkının iradesini temsil eden Milli Kuruluş Cephesi Yönetimi'ni muhatap eden Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun kararına ilişkin olarak hazırlanmış bir rapor. Rumen halkının iradesini temsil eden Milli Kuruluş Cephesi Yönetimi'ni muhatap eden Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun kararına ilişkin olarak hazırlanmış bir rapor.

ŞİRKETİ VE BAKANLIĞI KURULUŞU
(25 ARALIK 1923)

Bu kararın uygulanması için gerekli tedbirler alınmıştır. Bakanlar Kurulu'nun 25 Aralık 1923 tarihindeki kararıyla Romanya'nın Balkanlar'daki rolü ve Türkiye ile ilişkileri hakkında bir rapor hazırlanmıştır. Rumen halkının iradesini temsil eden Milli Kuruluş Cephesi Yönetimi'ni muhatap eden Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun kararına ilişkin olarak hazırlanmış bir rapor.

BOYUKELÇİLERİN GENEL KIDEM SIRALANMASI

(Büyükelçi olarak filen ilk görevi başlama tarihi itibarıyla)

Adı ve Soyadı	(B. E. Olarak İlk Görevi Başlama Tarihi)
İlter TURKMEN	25.04.1963
Özalp YIGİT	31.05.1970
Ö. Faruk ŞAHİNBAŞ	29.11.1971
Haluk SAYINSOY	29.12.1971
Rahmi GÖMBURÇOĞLU	31.12.1972
Oktay İŞCEN	29.01.1972
Erdem ERNER	29.02.1972
M. Yalçın KURTBAY	05.02.1974
Nezdet TEZEL	20.02.1974
Candemir ÖNHON	28.02.1973
Gündüz TUNÇBILEK	11.10.1974
Masumier TUNCER	15.10.1974
Femal BARUTÇU	21.11.1974
Nurettin KARAKOYLU	19.01.1975
Metin Ö. KARACA	30.05.1975
Mustafa AŞUĞA	27.07.1975
Hasan ÜNER	27.07.1975
Muammer AKÇER	25.07.1975
A. Metin SIRMAN	21.07.1975
Behiç HAZAR	02.08.1975
Sencer ASENA	09.08.1975
Mustafa AKŞİN	08.08.1978
Aydın YEGEN	10.04.1975
Tahir ŞENTÜRK	31.08.1975
H. Erol CELASUN	01.09.1974
Turgut TULÖMEN	02.09.1975
A. Selcuk KORKUD	02.09.1975
Cenap Y. KESKİN	06.05.1975
Nejat AYDIN	17.10.1975
Reşat ARIM	12.04.1979
İnal BATU	21.11.1975
Erdoğan SANALAN	29.11.1975
Metin KUŞTALOĞLU	01.12.1975
Ali Hilmet ALP	03.01.1980
Yıldırım KESKİN	08.11.1980
Nazmi AKIMAN	28.03.1980

6. MESLEK MEMURLARI KIDEM LİSTESİ

6. MESLEK MEMURAHARI KIDIM LISTRI

DIŞİŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN, 21. DÖNEM ADAY MESLEK
MEMURLARI HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARININ BAŞLAMASI
VESİLESİYLE YAPILAN AÇILIŞ TÖRENİNDE MUSTEŞAR
BÜYÜKELÇİ TUGAY ÖZÇERİNİN YAPTICI KONUŞMA

Değerli Arkadaşlarım,

Sevgili Genç Meslektaşlarım,

Dişışleri Eğitim Merkezinin düzenlenmiş olduğu 21. Eğitim Dönemini
açmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Herşeyden önce ikinci haftası
başında bulunduğumuz yeni yılın hepimiz için, sağlıklı, eventli ve başarı
içerisinde geçmesini gönülden diliyorum. Geçen yıl Bakanlığımıza açılan
giriş sınavlarını kazanan sizleri böyle bir araya gelmişken içtenlikle teb-
rik ve başarılarınızın tüm meslek hayatınız boyunca devamını temenni
ediyorum.

Genç Meslektaşlarım,

1990 yılı Eğitim döneminin başlatması vesilesiyle düzenlenmiş bu top-
lantıda, hem eğitimi alanında, hem de önemli görevleri bazı noktalar
hakkında, kısaca görüş ve düşüncelerimi anlatmaya çalışacağım. Sizler
Devlet Memurları olarak, giriş sınavını başarıyla tamamlayarak Bakanlığımıza
katıldınız. Dişışleri Bakanlığımıza girmeniz önemli bir özelliği de
mesleğe katılmanızla tamamlanmış demokratik kriterlerden kaynaklanmasın-
dır. Sizler sırf kaliteli yetenekleriniz ve iyi vatandaş nitelikleriniz için
seçilerek tutulmuşsunuz. Yoksa şu veya bu çevreye mensup olmanız
veya şu veya bu etkilerden dolayı değil. Şimdi artık bir serüven ve
uzun ve onurlu bir geçmişi olan, dolayısıyla büyük olarak kıvanç du-
yabileceğiniz, mazisi size ve yakınlarınıza gurur vermesi gereken çok
şerefli bir mesleğe içine girmiş bulunuyoruz.

Sizler artık Türkiye Cumhuriyeti Dişışlerinin geleceğini ve amacını
oluşturuyorsunuz. Cihan devletleri kurmuş büyük bir devlet için Dişış-
lerinin yürütülmesine katkıda bulunmaya adayınız. Herhangi bir zaman
nöbeti sizlere, ehil ve yetenekli ellere devretmek istediğiniz için, bu
yetişmenize büyük önem gösteriyor ve bu amaçla yeterli eğitimi prog-
ramları uyguluyoruz. Uygulamaya da devam edeceğiz.

Dişışleri mesleğine girmeniz, sizlere onur verdiği gibi bazı önemli
yükümlülükler de yükleniyor. Bunların başında ve herşeyden önce her-
dizi çok iyi yetiştirme görevinizin bulunduğunu bir an olsun akıldan
çıkmayınız. Mesleğe ilk girdiğiniz andan itibaren, kendinizi çalışmaya

Bayr. CANPOLAT
Ömer ÖZTÜREL
Nevzat ERGÜNER
Nevzat Mehmet BEZİKÇİ
Ömer YAVUZCAN
Nevzat BEZİKÇİ
Nevzat ÖZTÜREL

Beyaz YIGİTODEN
Ali Salt AKIN
Devrim ÖZTÜRK
Sedef GÜLEN
Tolga UNCU
Hidayet BAYRAKTAR

1988 YILINDA EMERLİ OLAN MENLEK MEMURLARI :

01.01.1989	Ömer OLCAY	Büyükelçi
15.03.1989	Hümet ÖZKAN	"
01.04.1989	Yusuf GÖÇEL	"
01.07.1989	Faik MELEK	"
01.08.1989	Akgünhan KICIMAN	"
29.09.1989	Şükrü ELEKDAĞ	"
02.11.1989	Faruk CELİLOĞLU	"
29.11.1989	Ercüment YAVUZALP	"

7. DİŞİSİLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN ÇALIŞMALARINI 1989 YILINDA VİSAYİ EDEN MENLEK MEMURLARI :

17.02.1989	M. Ali GÖNEN	Aday Meslek Memuru
27.10.1989	Reha PARLA	Başkonsolosluk

1989 YILINDA EMERLİ OLAN İDARI MEMURLAR :

04.01.1989	Kemal KUTAY
12.02.1989	Muzaffer GEBALKAN
01.03.1989	İsmail BATUK
12.03.1989	Fahrettin ŞAŞMAZER
01.07.1989	A. Kemal ERDOĞAN
20.07.1989	Tahir GÜL
20.07.1989	Kemal DOYRAN
20.10.1989	Mehmet FİKİR
23.11.1989	Temuçin ÇEVİREN

**DIŞIŞLERİ EĞİTİM MERKEZİ'NİN, 21. DÖNEM ADAY MESLEK
MEMURLARI HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARININ BAŞLAMASI
VESİLESİYLE YAPILAN AÇILIŞ TÖRENİNDE MÜSTEŞAR
BÜYÜKELÇİ TUGAY ÖZÇERİ'NİN YAPTIĞI KONUŞMA**

Değerli Arkadaşlarım,

Sevgili Genç Meslektaşlarım,

Dışışleri Eğitim Merkezinin düzenlemıő olduğu 21. Eğitim Dönemini açmaktan büyük mutluluk duymaktayım. Herşeyden önce ikinci haftası başında bulunduğumuz yeni yılın hepiniz için, sağlıklı, esenlik ve başarı içerisinde geçmesini gönülden diliyorum. Geçen yıl Bakanlığımızca açılan giriş sınavlarını kazanan sizleri böyle bir araya gelmişken içtenlikle tebrik ve başarılarınızın tüm meslek hayatınız boyunca devamını temenni ediyorum.

Genç Meslektaşlarım,

1990 yılı Eđitim döneminin baőlaması vesilesiyle düzenlenen bu toplantıda, hem eğitim alanında, hem de önemli gördüğüm bazı noktalar hakkında, kısaca görüş ve düşüncelerimi anlatmaya çalışacağım. Sizler Devlet Memuriyetine girmek için düzenlenen sınavların en zorlarından biri olan Bakanlığımıza giriş sınavını baőararak Dıőıőleri Bakanlığı camiasına katıldınız. Dıőıőleri Bakanlığına girmenin önemli bir özelliği de mesleğe katılmanın tamamiyle demokratik kriterlerden kaynaklanmasıdır. Sizler sırf kişisel yetenekleriniz ve iyi vatandaş nitelikleriniz göz önünde tutularak sečildiniz. Yoksa Őu veya bu çevreye mensup olmaktan veya Őu veya bu etkilerden dolayı değil. Őimdi artık bin seneye yakın uzun ve onurlu bir geçmiő olan, dolayısıyla haklı olarak kıvanç duyabileceğiniz, mazisi size ve yakınlarınıza gurur vermesi gereken çok Őerefli bir mesleğin içine girmiő bulunuyorsunuz.

Sizler artık Türkiye Cumhuriyeti Dıőıőlerinin geleceğini ve ümidini oluşturuyorsunuz. Cihan devletleri kurmuş büyük bir ulusun dış ilişkilerinin yürütülmesine katkıda bulunmaya adaysınız. Zamanı gelince bizler nöbeti sizlere, ehil ve yetenekli ellere devretmek istediğimiz için, iyi yetişmenize büyük özen gösteriyor ve bu amaçla çeşitli eğitim programları uyguluyoruz. Uygulamaya da devam edeceğiz.

Dışışleri mesleğine girmeniz, sizlere onur verdiği gibi bazı önemli yükümlölükler de yüklüyor. Bunların başında ve herşeyden önce kendinizi çok iyi yetiştirme görevinizin bulunduğunu bir an olsun aklınızdan çıkarmayınız. Mesleğe ilk girdiğiniz andan itibaren, kendinizi çalışma

disiplinine alıştırmalısınız. Bilgi dağarcığınızı sürekli zenginleştirmeniz Dışişlerinin zorunluluklarından biridir.

Eğitim Merkezinde düzenlenen çeşitli kurslardan edineceğiniz bilgi ve beceriler, çeşitli meslekî konuları ortaya koyacak, sizlere yol gösterecek, bilgilerinizi tazeleyecek ve bunları geliştirme ve uygulama imkânını verecektir.

Eğitim Merkezimizin esas amacı, Bakanlığa yeni girmiş genç diplomat adaylarına mesleki eğitim sağlamaktır. Üniversitelerde teorik bilgiler edinmiş olarak Bakanlığa gelen sizler, ileride gerek iç, gerek dış görevlerde siyasi, ekonomik, idarî, malî, kültürel ve diğer alanlarda çeşitli sorumluluklar yükleneceksiniz. Bu bakımdan Eğitim Merkezinde meslekî bilgilerle donatılmanıza çalışılmaktadır. Bu bilgiler sizlerin ileride mesleğinizi daha kolaylıkla yapmanıza, daha verimli ve etkin hizmet vermenize katkıda bulunacaktır. Bundan 20 yıl öncesinde, genç meslektaşlara böyle bir olanak sağlanamıyordu. Bizler Bakanlığa girdiğimiz zaman, bu tür kurslar yoktu. Bizler kendi kendimize ve bir ölçüde büyüklerimizi dikkatle izleyerek «Sağımızı solumuzu» öğrenmeye çalışıyor ve kendi kendimizi yönlendiriyorduk. Zaman zaman da sıkıntılar çekiyorduk. Yalnız o zamanki Bakanlık iş hacminin daha dar olması ve Bakanlığın daha az memurla çalışması, bize yönlendirmeye daha çok zaman ayırmamıza olanak veriyordu. Ancak bugün durum tamamiyle değişik bir veche almıştır. Bakanlığa adımınızı atar atmaz derhal işlerin içine gireceksiniz. Birkaç arkadaşınız zaten girmiş bulunmaktadır. Bu girişten hemen sonra bazen hem güç hem sorumluluklarla dolu görevler verilecektir. Özellikle dış göreve atandığınızda, hele görev yeriniz dar kadro- lu bir misyonsa, burada Merkezde yapılan her türlü işi yapmanız gerekecektir. Bu nedenle Eğitim Merkezinin programlarından en iyi şekilde yararlanmanız ve tüm işleri öğrenmeniz sizin için çok yararlı olacaktır. Ayrıca gerek görev yaptığınız ülke makamlarıyla, gerek diğer ülkelerin diplomatlarıyla yapacağınız temaslar sırasında, sizlerden genel siyasi ve ekonomik sorunlar hakkında görüşleriniz sorulabilecektir. Daha da önemlisi, ülkemizle ilgili sorunlara ilişkin fikirlerinizi bildirmeniz de istenebilecektir. Sizler doğru bilgiler vermek zorunluluğunda bulunacaksınız. İşte 21 yıl önce Dışişleri Akademisi olarak çalışmaya başlayan daha sonra adı Eğitim Merkezi olarak değişen bu merkez bir ölçüde bu ihtiyaçlarınızın karşılanması amacıyla kurulmuştur.

İşleri pek yoğun ve çeşitli olan Bakanlığımızın üst düzey yöneticileri ve Daire Başkanları ile kendi alanlarında birer otorite olan bilim adamları ve diğer görevliler, pek kıt zamanlarından ayırıp gelecek, sizlere gönüllü olarak ders vermek suretiyle, uzun yıllar sonunda edindik-

leri birikimlerinden sizleri yararlandırmaya çalışacaklardır. Bakanlığımızın tecrübeli mensupları en yetkili oldukları alanlarda ve konularda sizlere bilgi aktaracaklardır. Bu itibarla Bakanlığımızın size sağladığı bu eşsiz fırsatı çok iyi değerlendirmenizi ve bu olanaklardan azamî ölçüde yararlanmaya gerekli gayreti göstermenizi bekliyorum. Eğitim Merkezinde sizler için düzenlenen kurslara muntazam bir şekilde hiçbir konferansı aksatmadan devam etmeniz büyük önem taşımaktadır.

Geçen yıllarda kurslara devam, genelde memnuniyet verici olmuşsa da yine de bir takım hizmetler dolayısıyla, kursiyerlerin bazı derslerde bulunamadıkları tesbit edilmiştir. Bu dönemde, kurslar ilk ay hariç sabah saatlerinde yapılacak ve kursiyerler öğleden sonra dairelerde çalışacaklardır. Genç arkadaşlarımızın bütün bu süre zarfında Eğitim Merkezinin emrinde olduklarını dikkate alarak devama itina etmelerini bekliyorum. Zira biliyorsunuz ki, Eğitim Dönemi sonunda yeni bir sınavdan geçeceksiniz. Bu sınavda hepinizin başarılı olması içten dileğimizdir. Ancak, unutmayınız ki, başarılı olamadığınız takdirde, daha yolun başında diplomatik mesleğinizin sona ermesi gibi üzücü bir durumla karşılaşabilirsiniz. Başta ben olmak üzere Bakanlığımızın bütün yöneticileri hiç birinizin böyle bir durumla karşılaşmasını kesinlikle arzu etmiyoruz.

Diğer taraftan, Eğitim programı çerçevesinde, yurt içi ve yurt dışı geziler de planlanmaktadır. Bu geziler, bütün arkadaşların katılmasını arzulamakla beraber bütçe imkanları, yurt dışına yapılacak gezilere katılacakların sayısında bir azaltma gerekirse, tabii olarak sınavlarda en başarılı olanlar tercih edilecektir.

Genç meslek memurlarının en önemli sorunlarının başında kuşkusuz lisan sorunu gelmektedir. Bu önemli sorunu gözönünde tutarak, bu yılki Eğitim programlarında gerek temel lisan kurslarına, gerek diplomatik yazışma derslerine bol zaman ayrılmıştır. Pazartesi ve Cuma günleri yabancı lisan derslerine tahsis olunmuştur. Temel Lisan kurslarında sizlere diplomatik konuşma tekniği hakkında bilgiler verilecektir. Diplomatik yazışma derslerine gelince, sözü edilen kursların tamamlayıcısı olan bu derslerin konusunu, nota, muhtıra gibi diplomatik belgelerin kaleme alınışı teşkil edecektir. Bilhassa belirtmek isterim ki, bir diplomat yabancı dil bilmeden mesleğini gereği şekilde yerine getiremez ve büyük sıkıntılarla karşılaşır. Lisan sorunu eşleriniz için de büyük önem taşımaktadır. Günümüz diplomatik hayatında, milletlerarası münasebetlerde, eşler de Bakanlığın meslek mensupları kadar önemli roller oynayabilirler. Bu bakımdan eşlerinizin veya müstakbel hayat arkadaşlarınızın da yeterli lisan bilgisine sahip olmaları size büyük yardım sağlayacaktır. Aksi takdirde gittiğiniz ülkelerde sosyal temaslarda bulunmak, o memleketi öğrenmek büyük zorluklar doğurabilir, hatta bazen yalnızlığa itilme durumu ile karşı karşıya kalabilirsiniz.

Dışışleri mesleğinde görgü, nezaket ve davranışlar da bilgi kadar çok önemlidir. Dolayısıyla Eğitim Merkezinde size verilecek olan Protokol derslerini dikkatle ve ilgiyle izlemeniz iyi olacaktır. Görgü, nezaket ve davranışlar eşleriniz için de büyük önem taşımaktadır. Nadir de olsa görgü, nezaket ve davranış aksaklıklarının bazı arkadaşlarımız için tayin ve terfilerde sıkıntılar yarattığı da görülmüştür.

Genç Meslektaşlarım,

Basın organlarında zaman zaman okuyorsunuz, veyahut sağdan soldan işitiyorsunuz. Dışışleri mensuplarına karşı bazen çok acı ve haksız eleştiriler yöneltilir. Belki de en çok eleştirilen mesleklerden bir tanesi Dışışleri mesleğidir. Dışarıdan yapılan eleştiriler, daha çok çalışma koşullarımızı bilmezlikten ve bazen de önyargılardan kaynaklanmaktadır. Meslek hayatınız boyunca bu gibi durumlarla karşılaşacaksınız. Mesnetsiz eleştirileri ciddiye alıp kendinizi lütfen karamsarlığa ve ümitsizliğe hiçbir zaman kaptırmayınız. Yapıcı eleştirileri ise önemseyin ve bir hata yapmışsanız onu düzeltin.

Dışışlerinde en yüksek makamlara gelmeği arzulamak tabiatıyla herkesin hakkıdır. Ancak bu, kişisel yetenek, çok çalışmak ve bilgi dağarcığına bağlıdır. Bu niteliklere sahip olanlar, her zaman hak ettikleri yerlere ulaşırlar. Bu bazen erken, bazen geç olur. Ama muhakkak herkes sonunda lâyük olduğu yeri bulur ve oraya gelir. Arada bazı istisnalar olmaz mı? Her yerde olduğu gibi Dışışlerinde de olur. Yükselmek için arzu edilmeyen yollara başvuranlar olabilir ve olmuştur da. Ama elde ettikleri bu geçici imkânlar, sonunda hüsrân ile neticelenir ve hak yerini bulur. Dolayısıyla herşeyden önce kendinize güveniniz. Yükselmeyi kendi yeteneklerinizde bilgi dağarcığınızı doldurmakta, çok çalışmakta ve amirlerinizin takdirlerini kazanmakta arayınız.

Genç Meslektaşlarım,

Dışışleri mesleği zor bir meslektir. Ani kararlar vermek mecburiyetinde kalacağınız sıkışık günler olacaktır. Uykusuz çalışma günleriniz, hasta hasta toplantılara katılma durumlarınız olacaktır. İklim şartları güç ülkelerde görev alacaksınız. Bunlara rağmen çok zevkli, renkli ve şerefli bir meslektir. Mesleğinizi sevdiğiniz sürece, daha da sevecek ve daha başarılı olacaksınız. Ben ve size ders verecek bazı arkadaşlarım, kimi 30 kimi 35 seneden fazla Dışışlerine hizmet etmiş büyüklerinizdir, ağabeylerinizdir. Ben şimdi mezuniyet yıllarına geri dönsem ve tekrar bir meslek seçmek istesem, yine Dışışleri Bakanlığı memuru olurum. Sizlerin de bizim yaşlarımıza gelince aynı duygularla dolu olmanızı gönülden diliyorum.

Genç arkadaşlarım, sözlerime son verirken, gerek kurslarda gerek tüm meslek hayatınızda hepinize candan başarılar diliyorum.

Teşekkür ederim.

**DIŞIŞLERİ EĞİTİM MERKEZİ'NİN, 21. DÖNEM ADAY MESLEK
MEMURLARI HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARININ BAŞLAMASI
VESİLESİYLE YAPILAN AÇILIŞ TÖRENİNDE DEM BAŞKANI
BÜYÜKELÇİ ERDEM ERNER'İN YAPTIĞI KONUŞMA**

Sevgili Genç Meslektaşlarım,

Bugün Dışışleri Eğitim Merkezinin 21. Dönem Eğitim programının uygulanmasına başlamaktayız. Ben de Sayın Müsteşarımızın hislerini paylaşır, hepinizi içtenlikle kutlarım.

Geride bıraktığımız 1989 yılını, hayatınız boyunca tatlı bir anı olarak hatırlayacağınızdan eminim. Zira o yıl Dışışleri mesleğine adınızı attınız. Adınızı attınız diyorum, çünkü önünüzde aşmak durumunda olduğunuz bir merhale daha var. O da Eğitim Merkezinin Programıdır.

Dışışleri Eğitim Merkezi bir Üniversite değildir. Sizler zaten 4 yıl müddetle Üniversite sıralarında dirsek çürüttünüz. Eğitim Merkezinde sizlere meslekî hayatınızda ihtiyacınız olacak ve yıllarca kullanacağınız pratik bilgiler verilecektir. Bu bilgiler yalnız mesleki yetişmenize katkı sağlayacak teknik bilgilere inhisar etmeyecek, ayrıca Türk Dışışleri memurlarının formasyonuna yardımcı olacak genel kültür ve sanat konularını da kapsayacaktır. Bir kaç örnek vermek gerekirse, Türk Müziği hakkında Sayın Prof. Hikmet Şimşek, Türk Tiyatrosu hakkında Sayın Prof. Cüneyt Gökçer, Anadolu Kökenli Arkeolojik eserler hakkında Arkeolog Sayın Tamay Tekçam'ın konferansları sayılabilir.

Diğer taraftan Üniversitelerimizin Prof. Mümtaz Soysal, Prof. Yaşar Yücel, Prof. Ali Balaban, Prof. Oral Sander, Prof. Feyyaz Gölcüklü, Prof. Cemal Mihçioğlu gibi çok değerli elemanları da sizlere meslek hayatınızda her zaman lazım olabilecek bilgileri aktaracaklardır. Eski Dışışleri Bakanı Büyükelçi Osman Olcay ile Emekli Büyükelçi Semih Günver'in verecekleri konferanslar, daha ziyade hasbıhal şeklinde olacak, fakat zevkle dinleyeceğiniz ve her zaman faydalanacağınız hususları içereceklerdir.

Teknik bilgilere gelince. Bu hususları bilhassa Bakanlığımızın kıymetli mensupları üstlenmişlerdir. Size kıdemli Büyükelçiler tarafından diplomatik yazışma kuralları öğretilenektir. Hepiniz şimdiye kadar yabancı lisan dersleri gördünüz. Ama diplomatik yazışmanın değişik kuralları vardır. Bu kurallar çok önemlidir ve çok iyi bilinmesi ve titizlikle uygulanması gereklidir.

Dış temsilciliklerimizin büyük kısmını konsolosluklar teşkil etmektedir. Büyükelçiliklerin de konsolosluk şubeleri, tıpkı muhtar bir Başkan-

solosluk gibi çalışırlar. İleride yurt dışına tayininiz çıktığında bir konsoloslukta çalışmanızın oranı yüzde ellidir. Onun için konsolosluk işlerini size Konsolosluk Genel Müdürlüğümüzün kıymetli elemanları öğreteceklerdir.

Programınızda protokol dersleri de bulunmaktadır. Teknolojik gelişme Dışişleri mesleğinin icrasında bazı değişiklikler getirmişse de bu gelişmenin protokol kaidelerine etkisi çok az olmuştur. Belki bugün Frak, Jaket atay gibi kıyafetler bazı ülkelerin resmî törenlerinde artık kullanılmamaktadır. Ama «preseans», «mütekabiliyet» gibi prensipler aynen kalmıştır. Protokol bazı çevrelerce gereksiz bir şekilcilik olarak tanımlanmışsa da, bu görüş geçersizdir. Dışişleri hizmetlerinde eski bir tabirle «zarf da mazruf kadar önemlidir.»

Arşiv Ulaştırma alanında da tatbiki eğitim yapacaksınız. Bu eğitimin de faydalarını mesleğiniz boyunca göreceksiniz.

Meslek içi Eğitim programı üç safhada uygulanacaktır.

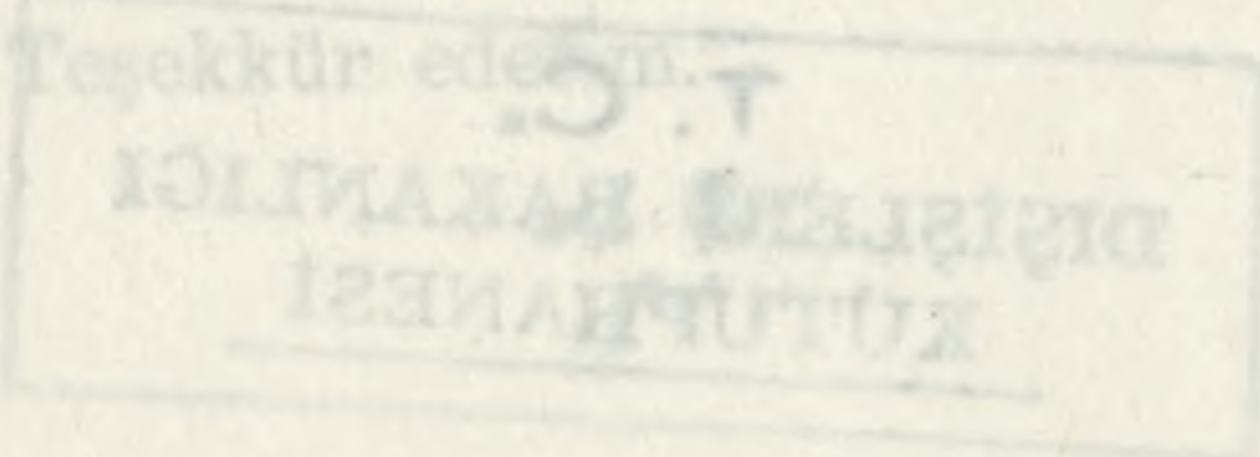
Birinci safha 8 Ocak - 23 Ocak arasında Temel Eğitim olarak uygulanacak ve bu dönem sonunda bir yazılı sınav yapılacaktır. Bu sınavda başarılı olan arkadaşlar ikinci safhada yer alan ve 29 Ocak - 30 Nisan tarihleri arasında uygulanacak Hazırlayıcı Eğitim programına devam edeceklerdir. Bu safha daha yoğun ve mesleki açıdan daha önemli konuları kapsayacaktır. Hazırlayıcı Eğitim Programı tamamlandıktan sonra Temel Eğitim Programı sonunda olduğu gibi tekrar yazılı sınava gireceksiniz. Eğitimin üçüncü safhası ise staj safhasıdır ve bunu Bakanlık dairelerinde uygulama yöntemi ile geçireceksiniz.

Eğitim programlarını ciddiyetle ve aksatmadan izlemenizi tavsiye etmek istiyorum. Çünkü bu Eğitim programı sonunda başarılı olamayan Aday Meslek Memurlarının Aday İdari Memur statüsüne geçirilmesi bir yasal gerektir. Müeyyide çok ağırdır. Size önerim, her konferans'da ayrıntılı notlar tutmanızdır. Zira sınav sorularının cevapları bu konferanslarda bulunacaktır.

Bu eğitim programları sırasında elde edeceğiniz bilgi beceri ve yetenekler size mesleğiniz boyunca, gerek merkez gerek Dış temsilciliklerde yapacağınız görevler esnasında çok yararlı olacak ve etkin bir hizmet vermenize katkıda bulunacaktır.

4 senelik yüksek öğretim sırasında edindiğiniz teorik bilgilerin diploması kuralları içindeki gerçek tatbikatını öğrenmeniz ve problemlere faydacı ve pratik açıdan bakabilmeniz, Eğitim Merkezinin hazırladığı programın baş amacıdır.

Sözlerime son verirken, Dışişleri Eğitim Merkezinin 21. Dönem Eğitim Programını yaptığı konuşma ile açan Sayın Müsteşara teşekkür eder, size de çalışmalarınızda başarılar dilerim.

DIŞİŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN ÇALIŞMALARI

A — DIŞİŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN 1988/89 DÖNEMİ FAALİYETLERİ HAKKINDA ÖZET BİLGİ

1988/1989 Eğitim döneminde, sürekli görevle yurt dışına atanan kurum ve kuruluş mensupları için düzenlenen 3 Dış Görev Yönlendirme Kursuna çeşitli kuruluşlardan 112 personel katılmıştır.

Bu kurslara Bakanlık içinden 20, Bakanlık dışından 4 konferansçının iştiraki sağlanmıştır.

Aday Meslek Memurlarınının 25'ine ve 10 Aday İdari Memura dairelerine tahsis edilmelerinden önce Ocak - Nisan 1989 aylarında 4 ay süre ile hafta da 5 gün tam ve günde 5 er saat olmak üzere toplam 400 adet kurs verilmiştir.

Kurslara 2 si yabancı, 17 si Türk Bakanlık dışından toplam 19 konferansçı, Bakanlık içinden ise 45 konferansçı katılmış ve 400 saat süresince değişik konularda konferanslar vermişlerdir.

Aynı dönemde Güney Doğu Anadolu Projesi (GAP) ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine tetkik ve inceleme gezileri düzenlenmiştir. Ayrıca TAI (F - 16) tesisleri gezilmiş ve BOTAŞ tesisleri hakkında verilen bir brifinge katılmıştır.

Dönem sonunda 1988 yılı Bakanlık Tarihçe'si hazırlanmış, basım ve dağıtımı yapılmıştır.

B — DIŞİŞLERİ EĞİTİM MERKEZİNİN 1989/1990 DÖNEMİ İÇİN PLANLADIĞI FAALİYETLER

— 1989 Yılı Bakanlık Tarihçesi hazırlanarak basılacak ve dağıtımı yapılacaktır.

— Yabancı Devlet Adamları ile Diplomatların ve Türk Konferansçıların Eğitim Merkezinde verecekleri önemli Konferansların kasete alınarak uygun zamanda basılmasına çalışılacaktır.

— Personel Dairesince Dış Temsilciliklerden istenecek «Post Report»ların DEM'ince HİZMETE ÖZEL kaydı ile basılması ve Post Report'la birlikte temsilciliklerde bulunan ve o ülke ile ilgili tanıtıcı kitap ve broşürlerin de Bakanlık Kütüphanesine, memurların istifadesine sunulmak üzere gönderilmesi istenecektir.

— DEM uhdesine tahsis edilmiş bulunan Bakanlık Kütüphanesinin olanakların elverdiği ölçüde düzenlenerek hizmet arzedebilir duruma sokulmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

— New - York Delegasyonumuzda yayın alımı için halen hazır bulunan meblağın kullanılmasına ve Bakanlık birimlerinin alınmasını istediği yayınların teminine ilişkin çalışmalar sürdürülecektir.

— 21 Dönem Aday Meslek Memurları ile Genç Meslek Memurları için ikinci yabancı dil kursu düzenlenecektir.

— Geçen yıl düzenlenenlerin sağladığı büyük siyasi ve eğitici yararları göz önüne alınarak bu dönemde de yurt içi ve yurt dışı inceleme ve tetkik gezileri düzenlenecektir.

— Aday İdari Memurların Arşiv Ulaştırma Kursları üç hafta sürecek ve İMAD Dairesinde 5 hafta müddetle staj göreceklendir.

— İdari Memurlara 10 parmak daktilo yazabilecek şekilde yetişmelerini sağlayacak daktilo kursu açılacaktır.

— Olanaklar elverdiği takdirde Aday Meslek Memurları ile Aday İdari Memurlara bilgisayar kursları düzenlenecektir.

20. DÖNEM HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINA KATILAN ADAY MESLEK MEMURLARI LİSTESİ

1. Aydan ŞENOL
2. Çağatay ERCİYES
3. Şule ÖZTUNÇ
4. Serap BAYKUL
5. Hande MUMCU
6. Yasemin ERALP
7. Kaan ESENER
8. Ahmet YILDIZ
9. Elif AKSOY
10. Kudret OYTAN
11. Ergin SONER
12. Alper COŞKUN
13. Gül CELİLOĞLU
14. Eren PAYKAL
15. Mehmet Ali BAYAR
16. Aslı UMAR
17. Cihad ERGİNAY
18. Burak AKÇAPAR
19. İsmail Hakkı MUSA
20. Fethi ETEM
21. İskender OKYAY
22. Engin AŞULA
23. Mehmet Kemal BOZAY
24. A. Nurcan İPEKÇİ
25. Kaya BAKKALBAŞI

BUYUKELÇİLİKLERİMİZİN AKREDİTE OLDUKLARI ÜLKELER

BUYUKELÇİLİK AKREDİTE OLUNAN ÜLKELER

Addis Ababa	: Cibuti, Uganda, Tanzanya
Bangkok	: Laos
Brazilia	: Bolivya, Guyana
Buenos Aires	: Uruguay, Paraguay
Cesayir	: Nijer
Dakar	: Gambiya, Gine, Gine Bissau, Kotdivuar, Liberya, Sierra Leone, Yeşil Burun Adaları
Dakka	: Birmanya
Harum	: Çad, Orta Afrika Cum.
İslamabad	: Mauritius
Kanberra	: Batı Samoa, Fiji, Nauru, Papua - Yeni Gine, Solomon Adaları, Tonga, Tuvalu, Yeni Zelanda
Karakas	: Barbados, Dominik Cem., Ekvator, Grenada, Jamaika, Kolombiya, Trinidad ve Tobago
Kinşasa	: Angola, Burundi, Gabon, Kongo Halk Cum., Ruanda
Kuala Lumpur	: Brunei, Vietnam
Kuveyt	: Kuveyt
Lagos	: Benin, Burkina Faso, Gambia, Gana, Kamerun, Sao Tome ve Principe, Togo
Meksiko	: Belize, El Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, Nikaragua, Panama
Moradişu	: Komor Fed. İslam Cum., Madagaskar, Mozambik
Moskova	: Moğolistan
Nairobi	: Botswana, Malavi, Svaziland, Zambiya, Zimbabve
Oslu	: İzlanda
Rabat	: Moritanya
Roma	: Malta
Sa'na	: Yemen Dem. Halk Cum.
Santiyago	: Peru
Tokyo	: Filipinler
Trablus	: Burkina Faso, Mali
Vaşington	: Bahama
Yeni Delhi	: Maldivler Cum., Nepal, Sri Lanka

8. REFERANS BİLGİLERİ

— New - York Delegasyonunda yayın alması için halen hazır bulunan meblağın kullanılmasına ve Bakanlık birimlerinin alınmasını istediği yayımların teminine ilişkin çalışmalar sürdürülecektir.

— 21. Dönem Aday Meslek Memurları ile Genç Meslek Memurları için ikinci yabancı dil kursu düzenlenecektir.

— Geçen yıl düzenlenenlerin sağladığı büyük maddi ve eğitici yararları göz önüne alınarak bu dönemde de yurt içi ve yurt dışı işleme ve tetkik gezileri düzenlenecektir.

— Aday İdari Memurların Arşiv Ulaştırma Kursları üç hafta sürecek ve İMND Dairesinde 5 hafta müddetle staj göreceklidir.

— İdari Memurlara 10 parmak daktilo yazabilmek şeklinde yetiştirmelerini sağlayacak daktilo kursu açılacaktır.

— Olanaklar elverdiği takdirde Aday Meslek Memurları ile Aday İdari Memurlara bilgisayar kursları düzenlenecektir.

20. DÖNEM HİZMET İÇİ EĞİTİM PROGRAMLARINA KATILAN ADAY MESLEK MEMURLARI LİSTESİ

1. Aydan ŞENOL
2. Çağatay ERCİYES
3. Sule ÖZTUNÇ
4. Serap BAYKUL
5. Hande MUMCU
6. Yasemin ERALP
7. Kaan ESENER
8. Ahmet YILDIZ
9. Erit AKSOY
10. Kudret OYTAN
11. Ergin SONER
12. Alper COŞKUN
13. Gök CEBİLOĞLU
14. İsmail PAYMAL
15. Mehmet Ali BAYAR
16. Ali ÖZAR
17. İsmail ERGİNAY
18. İsmail AKÇAPAR
19. İsmail Hakkı MUSA
20. Ferit İTEM
21. İskender OKYAY
22. Engin AŞULA
23. Mehmet Kemal BOZAY
24. A. Nurcan İFERÇİ
25. Kayı BAKKALBAŞI

BÜYÜKELÇİLİKLERİMİZİN AKREDİTE OLDUKLARI ÜLKELER

BÜYÜKELÇİLİK AKREDİTE OLUNAN ÜLKELER

Addis Ababa	: Cibuti, Uganda, Tanzanya
Bangkok	: Laos
Brazilia	: Bolivya, Guyana
Buenos Aires	: Uruguay, Paraguay
Cezayir	: Nijer
Dakar	: Gambiya, Gine, Gine Bissau, Kotdivuar, Liberya, Sierra Leone, Yeşil Burun Adaları
Dakka	: Birmanya
Hartum	: Çad, Orta Afrika Cum.
İslamabad	: Mauritius
Kanberra	: Batı Samao, Fiji, Nauru, Papua - Yeni Gine, Solomon Adaları, Tonga, Tuvalu, Yeni Zelanda
Karakas	: Barbados, Dominik Cum., Ekvator, Grenada, Jamaika, Kolombiya, Trinidad ve Tobago
Kinşasa	: Angola, Burundi, Gabon, Kongo Halk Cum., Ruanda
Kuala Lumpur	: Brunei, Vietnam
Kuveyt	: Bahreyn
Lagos	: Benin, Ekvator Ginesi Cum., Gana, Kamerun, Sao Tome ve Principe, Togo
Meksiko	: Belize, El Salvador, Guetamala, Haiti, Honduras, Nikaragua, Panama
Mogadişu	: Komor Fed. İslam Cum., Madagaskar, Mozambik
Moskova	: Moğolistan
Nairobi	: Botswana, Malavi, Svaziland, Zambiya, Zimbabwe
Oslo	: İzlanda
Rabat	: Moritanya
Roma	: Malta
San'a	: Yemen Dem. Halk Cum.
Santiyago	: Peru
Tokyo	: Filipinler
Trablus	: Burkina Faso, Mali
Vaşington	: Bahama
Yeni Delhi	: Maldivler Cum., Nepal, Sri Lanka

ELÇİ - MÜSTEŞAR ATANABİLECEK BÜYÜKELÇİLİK VE

DAİMİ TEMSİLCİLİKLER HAKKINDA YÖNETMELİK

Madde 1 — 206 sayılı Dışişleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 30. maddesi uyarınca, misyon şefinden sonra gelecek birinci meslek memuruna Elçi - Müsteşar unvanı verilebilecek olan Büyükelçilik ve Daimi Temsilcilikler aşağıda gösterilmiştir.

A) Büyükelçilikler :

Atina Büyükelçiliği	Paris Büyükelçiliği
Bağdat Büyükelçiliği	Pekin Büyükelçiliği
Bonn Büyükelçiliği	Sofya Büyükelçiliği
İslamabad Büyükelçiliği	Şam Büyükelçiliği
Kahire Büyükelçiliği	Tahran Büyükelçiliği
Londra Büyükelçiliği	Tokyo Büyükelçiliği
Moskova Büyükelçiliği	Vaşington Büyükelçiliği
	Viyana Büyükelçiliği

B) Daimi Temsilcilikler :

- Avrupa Ekonomik Topluluğu Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği
- Avrupa Konseyi Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği
- Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği
- Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği
- İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği
- Kuzey Atlantik Andlaşması Örgütü Konseyi Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği
- Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı ve Avrupa Silahsızlanma Konferansı Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği

Madde 2 — 206 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 26. maddesi uyarınca nezdinde T. C. Daimi Temsilciliği bulunmayan milletlerarası kuruluşlarda temsilcilik görevi verilen veya Büyükelçi veya Elçi akredite edilmeyen ülkelerde anılan Kanun Hükmündeki Kararnamenin 28. maddesi uyarınca Maslahatgüzâr olarak görevlendirilen meslek memurlarından durumları 206 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 30. maddesinde belirtilen koşullara uyanlara Bakanlık Komisyonunun teklifi ve Bakan onayı ile Elçi - Müsteşar unvanı verilebilir.

Madde 3 — Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce Elçi - Müsteşar unvanını almış olan meslek memurları, müteakip yurt-dışı görevlerinde ancak işbu yönetmeliğe göre nezdinde Elçi - Müsteşar atanması mümkün olan Temsilciliklerde görevlendirilmeleri halinde bu unvanı kullanabilirler.

Bu Yönetmelik yürürlüğe girdiği sırada Elçi - Müsteşar unvanı verilmiş olup bunu kullanmakta olan meslek memurları, görev yaptıkları Temsilciliğin işbu Yönetmelik kapsamına girip girmediğine bakılmaksızın, görev sürelerinin sonuna değin bu unvanı kullanmaya devam ederler.

Madde 4 — Bu Yönetmelik onay tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 5 — Bu Yönetmeliği Dışişleri Bakanı yürütür.

DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI

MERKEZ TEŞKİLATI KODLARI

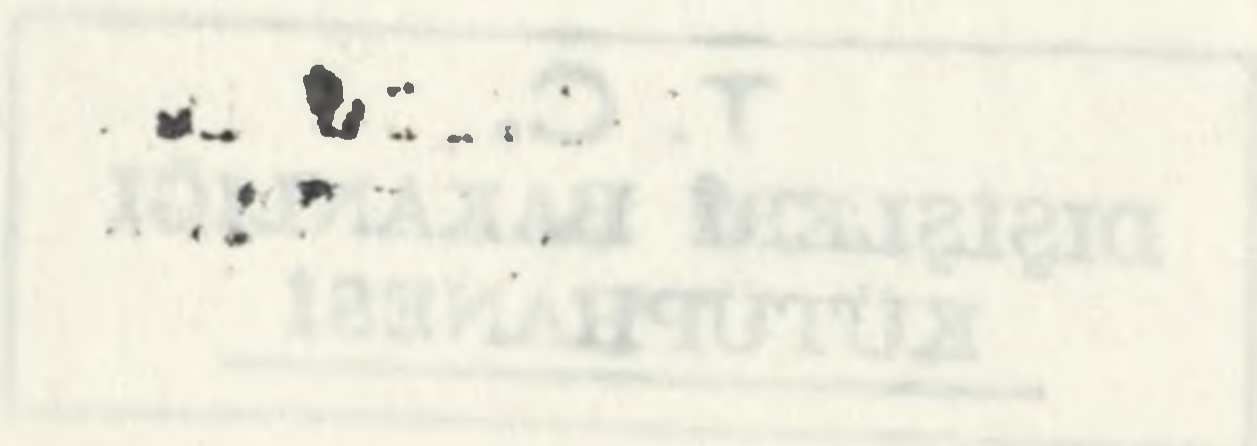
- 130 — DIŞIŞLERİ BAKANLIĞI
- 01 — BAKAN ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ - (BÖZK)
- 02 — MÜSTEŞAR ÖZEL KALEM MÜDÜRLÜĞÜ - (MÜZK)
- 03 — MÜSTEŞAR YARDIMCILIKLARI
- 01 — Müsteşar İkili Siyasi İŞler Yardımcılığı - (MİSY)
- 02 — Müsteşar Çok Taraflı Siyasi İŞler Yardımcısı - (MÇİY)
- 03 — Müsteşar İktisadi İŞler Yardımcılığı - (MEKY)
- 04 — Müsteşar İdari İŞler Yardımcılığı - (MİDY)
- 05 — Müsteşar Bakanlık Sözcülüğü Yardımcılığı - (MSBY)
- 13005 — KURULLAR
- 01 — Dış Politika Danışma Kurulu - (DPDK)
- 02 — Dış Politika İncelemeleri Merkezi - (DPİM)
- ANA HİZMET BİRİMLERİ
- 13010 — İKİLİ SİYASİ İŞLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ - (İSİG)
- 10 — İkili Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı - (İSBA)
- 11 — Batı Dairesi Başkanlığı - (İSBA-I-)
- 20 — İkili Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı - (İSAP)
- 21 — Amerika - Pasifik Dairesi Başkanlığı - (İSAP)
- 30 — İkili Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı - (İSDA)
- 31 — Doğu Avrupa Dairesi Başkanlığı - (İSDA-I-)
- 32 — Asya Dairesi Başkanlığı - (İSDA-II-)
- 40 — İkili Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı - (İSKY)
- 41 — Kıbrıs Dairesi Başkanlığı - (İSKY-I-)
- 42 — Yunanistan Dairesi Başkanlığı - (İSKY-II-)
- 50 — İkili Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı - (İSOA)
- 51 — Orta - Doğu Dairesi Başkanlığı - (İSOA-I-)
- 52 — Afrika Dairesi Başkanlığı - (İSOA-II-)
- 60 — İkili Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı - (İSOK)
- 61 — İslam Konferansı Örgütü Dairesi Başkanlığı - (İSOK)
- 62 — Körfez İslam Ülkeleri Dairesi Başkanlığı - (İSOK)
- 13011 — ÇOK TARAFLI SİYASİ İŞLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ - (ÇİSİG)
- 10 — Çok Taraflı Siyasi İŞler Genel Müdür Yardımcılığı - (ÇTAD)
- 1301111 — Özel Siyasi Tetkikler Dairesi Başkanlığı - (ÇTAD)-f

- 12 — Havacılık Sorunları Dairesi Başkanlığı - (ÇTAD-I-)
- 13 — Denizcilik Sorunları Dairesi Başkanlığı - (ÇTAD-II-)
- 20 — Çok Taraflı Siyasi İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (ÇTAK)
- 21 — Avrupa Konseyi Dairesi Başkanlığı - (ÇTAK-I-)
- 22 — İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı - (ÇTAK-II-)
- 30 — Çok Taraflı Siyasi İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (ÇTUK)
- 31 — Uluslararası Kuruluşlar Dairesi Başkanlığı - (ÇTUK)
- 32 — Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Dairesi Başkanlığı - (ÇTUK)-f
- 33 — Araştırma ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı - (ÇTUK)-f
- 34 — Avrupa Kuruluşları Dairesi Başkanlığı - (ÇTUK)-f
- 40 — Çok Taraflı Uluslararası Sorunlar Genel Müdür Yardımcılığı (ÇTUS)-f
- 41 — Uluslararası Siyasi Sorunlar Dairesi Başkanlığı - (ÇTUS)-f
- 42 — Uluslararası Bölgesel Sorunlar Dairesi Başkanlığı - (ÇTUB)-f
- 43 — Uluslararası Güncel Sorunlar İnceleme Dairesi Başkanlığı - (ÇTUG)-f
- 13012 — İKİLİ EKONOMİK İŞLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ - (EİGM)
- 10 — İkili Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (EİBD)
- 11 — Batı Ülkeleriyle Ekonomik İlişkiler Dairesi Başkanlığı - (EİBD)-I-)
- 12 — Doğu Ülkeleriyle Ekonomik İlişkiler Dairesi Başkanlığı - (EİBD-II-)
- 13 — Ekonomik İlişkiler Planlama Dairesi Başkanlığı - (EİBD-IV)
- 20 — İkili Ekonomik İlişkiler Genel Müdür Yardımcılığı - (EİOA)
- 21 — Ortadoğu - Afrika Dairesi Başkanlığı - (EİOA-I-)
- 22 — Asya, Afrika, Latin Amerika Ülkeleri Ekonomik İlişkiler Dairesi Başkanlığı - (EİOA-II-)
- 23 — Enerji Sorunları Dairesi Başkanlığı - (EİOA-III-)
- 30 — Ekonomik Araştırma ve Planlama Genel Müdür Yardımcılığı - (EAPL)-f
- 31 — Ekonomik Araştırma Dairesi Başkanlığı - (EAAD)-f
- 32 — Ekonomik Tanıtma Dairesi Başkanlığı - (EATD)-f
- 33 — Ekonomik Sorunları İnceleme Dairesi Başkanlığı - (EAİD)-f
- 40 — İkili Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (EİKO)-f
- 13013 — ÇOK TARAFLI EKONOMİK İŞLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (EUGM)
- 10 — Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (EİTU)
- 11 — Avrupa Toplulukları Dairesi Başkanlığı - (EİTU-I-)

- 1301320 — Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (EİTA)
- 21 — Avrupa Toplulukları Nezdinde Tanıtma Dairesi Başkanlığı - (EİTA)
- 30 — Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (EİUE)
- 31 — Uluslararası Sosyal ve Teknik Kuruluşlar Dairesi Başkanlığı - (EİUE)-I-)
- 32 — Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dairesi Başkanlığı - (EİUE-II-)
- 33 — Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar Dairesi Başkanlığı - (EİUE-III-)
- 40 — Çok Taraflı Ekonomik İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (EİİB)
- 41 — İslam Konferansı Örgütü Çerçevesinde Ekonomik ve Teknik İşbirliği Dairesi Başkanlığı - (EİKİ)-f
- 42 — İslam Konferansı Örgütü Çerçevesinde Ekonomik Kuruluşlar Dairesi Başkanlığı - (EİKE)-f
- 13014 — MÜŞTEREK GÜVENLİK İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ - (MGGM)
- 10 — Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdür Yardımcılığı - (MGNA)
- 11 — Askeri İşler Dairesi Başkanlığı - (MGNA-I-)
- 12 — Ekonomik İşler Dairesi Başkanlığı - (MGNA)
- 13 — Siyasi ve İdari İşler Dairesi Başkanlığı - (MGNA-II-)
- 14 — Lojistik Dairesi Başkanlığı - (MGNA-IV-)
- 20 — Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdür Yardımcılığı - (MGSA)
- 21 — Askeri Yardım Anlaşmaları Dairesi Başkanlığı - (MGSA)-f
- 22 — Savunma Anlaşmaları Dairesi Başkanlığı - (MGSA-I-)
- 23 — Savunma Uygulamaları Dairesi Başkanlığı - (MGSA-II-)
- 24 — Savunma Anlaşmaları ve Prensipler Dairesi Başkanlığı - (MGSA)-f
- 30 — Müşterek Güvenlik İşleri Genel Müdür Yardımcılığı - (MGSİ)
- 31 — Silahsızlanma Dairesi Başkanlığı - (MGSİ)
- 13015 — KÜLTÜR İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ - (KİGM)
- 10 — Kültür İşleri Genel Müdür Yardımcılığı - (KİİK)
- 11 — İkili Kültürel İlişkiler Dairesi Başkanlığı - (KİİK-I-)
- 12 — İkili Kültürel İlişkiler Dairesi Başkanlığı - (KİİK-II-)
- 20 — Kültür İşleri Genel Müdür Yardımcılığı - (KEPA)

- 30 — (Kültür İşleri Genel Müdür Yardımcılığı - (KİÇT) 17081
31 — Özel Kültürel İşler Dairesi Başkanlığı - (KİÇT-I-) 10
32 — Özel Kültürel İşler Dairesi Başkanlığı - (KİÇT-II-) 80
- 13016 — KONSOLOSLUK, HUKUK VE SOSYAL İŞLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ - (KHSKG) 80
10 — Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (KKVM) 80
11 — Konsolosluk İşleri Dairesi Başkanlığı - (KOKD) 70
12 — Vize Dairesi Başkanlığı - (KOVD) 80
13 — Muhtelif Hukuk Dairesi Başkanlığı - (KOMD) 80
- 1301620 — Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (KGEH) 18072
21 — Diplomatik Site Dairesi Başkanlığı - (KGEH)-f 18074
22 — Hudut Dairesi Başkanlığı - (KOHD) 1027
23 — Emlak Dairesi Başkanlığı - (KOED) 7401
30 — Konsolosluk, Hukuk ve Sosyal İşler Genel Müdür Yardımcılığı - (KGSİ) 7402
31 — Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı - (KGSİ) 7405
32 — Sosyal Planlama Dairesi Başkanlığı - (KGSP) 7406
- 13017 — PROTOKOL GENEL MÜDÜRLÜĞÜ - (PRGM) 7407
10 — Protokol Genel Müdür Yardımcılığı - (PRDİ) 7408
11 — Diplomatik İşlemler Dairesi Başkanlığı - (PRDİ) 7409
20 — Protokol Genel Müdür Yardımcılığı - (PRTZ) 7410
21 — Güven Mektupları ve Mesajlar Dairesi Başkanlığı - (PRTZ) 18071
22 — Resmi Ziyaretler ve Tören Dairesi Başkanlığı - (PRTZ) 18072
- 13018 — İSTİHBARAT VE ARAŞTIRMA DAİRESİ BAŞKANLIĞI - (İADA) 18073
13019 — SİYASET PLANLAMA DAİRESİ BAŞKANLIĞI - (SPLD) 80
13020 — ENFORMASYON DAİRESİ BAKANLIĞI - (ENFD) 80
— DANIŞMA VE DENETİM BİRİMLERİ 80
- 13060 — TEFTİŞ KURULU - (TEKU) 80
13061 — HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ - (HUMŞ) 80
13062 — BAKANLIK VE DİĞER MÜŞAVİRLİKLER 80
01 — Bakanlık Müşavirleri 18082
02 — Bakan Özel Müşavirliği - (BÖZM) 80
03 — Müsteşar Özel Müşavirliği - (MÜZM) 80
- 13064 — SAVUNMA SEKRETERLİĞİ - (SVSK)
— YARDIMCI HİZMET BİRİMLERİ

- 13071 — PERSONEL DAİRESİ BAŞKANLIĞI - (PERD)
- 01 — Sicil Şubesi
- 02 — İç Hizmetliler Şubesi
- 03 — Dış Hizmetliler Şubesi
- 04 — Harcırah Şubesi
- 05 — Dış Maaş Şubesi
- 06 — İç Maaş Şubesi
- 07 — Tedavi Şubesi
- 08 — Güvenlik Şubesi
- 09 — Vergi İadesi Şubesi
- 10 — Emeklilik Şubesi
- 13072 — DIŞIŞLERİ EĞİTİM MERKEZİ BAŞKANLIĞI - (DEMB)
- 13074 — İDARİ VE MALİ İŞLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI - (İMAD)
- 7401 — Mahsuplar Şubesi - (İMAD-I-)
- 7402 — Türk Kültür Varlığı ve Katılma Payı Şubesi - (İMAD-II-)
- 7403 — Levazım ve Ağırlama Müdürlüğü - (İMAD-III-)
- 7404 — Ayniyat Saymanlığı - (İMAD-IV-)
- 7405 — Daire Müdürlüğü - (İMAD-V-)
- 7406 — Bütçe Bürosu - (İMAD-VI-)
- 7407 — Teknik Büro - (İMAD-VII-)
- 7408 — Taşıt Bakım Şubesi - (İMAD-VIII-)
- 7409 — Demirbaş ve Yayın Alımları Şubesi - (İMAD-IX-)
- 7410 — Kira Şubesi - (İMAD-X-)
- 13077 — BİLGİ İŞLEM MERKEZİ - (DBİM)
- 13081 — ARŞİV VE ULAŞTIRMA DAİRESİ BAŞKANLIĞI - (ARUD)
- 01 — Arşiv ve Ulaştırma Dairesi Başkanlığı Kalemi - (ARUD-I-)
- 02 — Şifre Müdürlüğü - (ARUD-II-)
- 03 — Telsiz Şubesi - (ARUD-III-)
- 04 — Haberleşme Güvenliği Şubesi - (ARUD-IV-)
- 05 — Kurye Şubesi - (ARUD-V-)
- 06 — Diplomatik Kargo Şubesi - (ARUD-VI-)
- 07 — Genel Evrak ve Havale Şubesi - (ARUD-VII-)
- 08 — ARŞİV Şubesi Müdürlüğü - (ARUD-VIII-)
- 13082 — GÜVENLİK İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI - (GİDA)
- 09 — İç Yollama ve Kozmik Büro - (ARUD-IX-)

T. C.
DIŐIŐLERE BAKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ